

An illustration of a hunter in a red tunic and green loincloth aiming a bow at a deer. The scene is set against a dark blue night sky with a crescent moon and several white stars. The ground is a flat, yellowish-green field. The hunter is on the right, facing left, with his bow drawn. The deer is on the left, facing right. The title 'A CSILLAGOK SZÍVE' is written in large, bold, black letters in the center-left. At the bottom left, the publisher's name 'MÓRA PÉTER ÉS KÖNYVÉRTŐ' is written in smaller, black letters.

**A
CSILLAGOK
SZÍVE**

MÓRA PÉTER ÉS KÖNYVÉRTŐ

Népek meséi

Szerkeszti Ortutay Gyula

A CSILLAGOK SZÍVE

AFRIKAI MESEK

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ

Válogatta és a mesemagyarázót írta Bodrogi Tibor és Karig Sára

PIGMEUSOK DALA

*Nagy az erdő s jól fú a fák között a szél:
előre hát, Nkü, markold az íjadat!*

*Vigyázd a léptedet, s tekints jól szerteszét,
nézd, amott a disznó!*

– Gyorsan, ki öli meg? – Nkü az.

*– S ki falja föl vastag húsát? – Szegény Nkü!
darabold szét csak, majd a belit, azt neked adják!*

*Puff! most meg elefánt zuhan a földre ott,
ahol reccsen az ág!*

– És azt ki ölte meg? – Nkü az.

*– És az agyarát ki kapja? – Szegény Nkü!
újra csak te ölsz s ők meghagyják néked a farkát!*

*Egész nap talpon és mindig hajléktalan,
akár a majmok itt,*

csorgó mézet ki gyűjt? – Nkü az.

*– S ki nyalja dagadtra hasát? – Szegény Nkü!
talán, ha lapulsz, viaszát akkor neked adják!*

*A fehérek, a jó fehérek eléggé
régén vannak itt már!*

– Ki táncol még nekik? – Nkü az.

*– És a dohányt ki szívja el? – Szegény Nkü!
térj észre végre és szorítsd ökölbe a kezed!*

Radnóti Miklós átköltése

ÉSZAK-AFRIKA

EGYIPTOMI

SZUDÁNI

TUNÉZIAI

MAROKKÓI

MESÉK

AZ OKOS MOHAMMED TÖRTÉNETE

Volt egyszer egy szegény, nagyon szegény halász, annak volt három fia és három leánya. A halász, ahogy megvirradt, mindennap sietett a tengerpartra, reggeltől napestig dolgozott, mégis szegény, nagyon szegény maradt, a halászsákmányt, ahogy hazavitte, meg is ette a nagy család: a három fiú, a három leány meg a halász felesége.

Egy napon azt mondja az asszony:

– Vidd magaddal a legnagyobb fiunkat is, kettesben talán többre mentek, több hal kerül a hálótokba, s amit nem eszünk meg, elvihetjük a piacra, szép pénzért eladjuk, a pénzen meg ruhát veszünk.

Így is történt. A halász elvitte magával legnagyobb fiát a tengerre, s este olyan szép zsákmánnyal tértek haza, hogy jóllakott az egész család, s még a piacra is vittek belőle, s végre egy kis pénz került a házhoz.

A következő napon a középső fiát vitte magával a halász, s most még gazdagabb zsákmánnyal tértek haza, ismét jóllakott az egész család, s a piacról még több pénzt hozott haza az asszony.

Harmadik reggel a legkisebb fiát vitte a halász a tengerre. Ezt a fiút okos Mohammednek hívta az egész falu, mert mióta meglátta a napvilágot, mindig okosan beszélt, okosan cselekedett. Okos Mohammed és apja, az öreg halász kivetették a hálót, vártak egy ideig, aztán okos Mohammed tanácsára kezdték felhúzni. De csak húzták volna, mert ketten sem bírtak vele, olyan nehéz volt. Már a verejték is csorgott a homlokukról, mire nagy nehezen kiemelték a hálót, amiben csak egyetlen hal fickándozott, de akkora, hogy akkorát még az öreg halász sem látott soha.

– No, ezt a halat egészben nem tudjuk becipelni a faluba – mondta az öreg halász a fiának, okos Mohammednek. – Jobb lesz, ha bemegyek a faluba, szerzek egy szekeret, arra felrakjuk a halat, s visszük egyenest a szultán palotájába. Megmondjuk a fényességes úrnak, hogy kifogtuk a tenger legnagyobb halát, és neki ajándékozzuk. A kegyes szultán majd csak megjutalmaz érte bennünket. Ha ad néhány aranyat, se gondunk, se bajunk; lesz

ruhája, betevő falatja három fiamnak, három lányomnak, feleségemnek meg jómagámnak.

– Igazad van, apám – mondta okos Mohammed –, ajándékozd a szultánnak ezt a szép halat!

Az öreg halász el is indult a falu felé, de előbb lelkére kötötte okos Mohammednek, úgy vigyázzon a halra, hogy az egész család szerencsáját őrzi a hálóban.

Alighogy eltűnt az öreg halász, megszólalt a hal:

– Okos Mohammed, figyelj a szavamra!

– Figyelek – mondta okos Mohammed.

– Lehet, hogy a szultán gazdagon megjutalmazza apádat, de hidd el, tőlem sokkal nagyobb jutalmat kapsz te és a tiéd, ha most szépen kiengedsz a hálóból. Vissza kell mennem a tenger fenekére, hogy elbúcsúzzam a fiaimtól, lányaimtól, feleségemtől. Ha akarod, megígérem, hogy visszajövök hozzád, visszabújok a hálódba, csak még egyszer hadd láthassam a feleségemet, a fiaimat, lányaimat.

Okos Mohammed eleinte nem hajlott a hal kérő szavára, de az addig-addig beszélt, ígért, könyörgött, míg a fiú kioldotta a háló kötelét, s szabadon engedte az óriási halat.

Alighogy a hal eltűnt a hullámok között, a szekérrel megérkezett az öreg halász. Beszélhetett a fia, hogy így meg úgy, majd visszajön a hal, vagy ha nem, hát gazdagabban fizet szabadságáért, mint a szultán fizetne az ajándékért, az öreg halász haragja csak nem csillapult.

– Ha százszor is okos Mohammed a neved, most megkorbácsollak – kiáltotta, s a fia üstöke után kapott.

Csakhogy az sem volt rest, futóra fogta, s rohant, rohant a tengerparton. Az apja hiába kergette, nem érte utol a fürge lábú okos Mohammedet, aki még akkor is futott, amikor már vagy félnapi járóföldre került a falujától. Egyszer csak látja ám, hogy mellette is fut valaki, korra, termetre akárcsak ő, az is úgy fut, mintha kergetnék.

– Miért futsz, pajtás? – kiáltott feléje.

– Az apám elől futok, meg akar korbácsolni!

– Akkor pajtás, fussunk együtt! Engem is az apám kerget, engem is meg akarnának korbácsolni, pedig világéletemben csak okos Mohammednek neveztek!

– Az én nevem meg okos Hasszán! Fussunk együtt!

Most már kettesben futottak, míg egy nagy városba nem értek. Ott aztán megpihentek, éppen egy pék ajtaja előtt telepedtek le, hogy kifújják magukat. Derék ember volt ez a pék, jószívű, s mikor látta, hogy a két legényke már órák óta étlen-szomjan ül az ajtaja előtt, megkérdezte őket:

– Mi járatban vagytok itt, fiaim? Mi járatban vagytok, mire vártok?

– Földönfutók vagyunk – válaszolt okos Mohammed. – Nincs hely, ahol lehajthatnánk fejünket, nincs asztal, melynél éhünket, szomjunkat csillapíthatnánk.

A jószívű pék behívta boltjába a két fiút, enni, inni adott nekik, s azt mondta, töltsék az éjszakát a boltban, a reggel majd csak hoz jó tanácsot, s akkor elhatározzák, mitévők legyenek, merre menjenek.

Így is történt. Okos Mohammed és okos Hasszán a boltban töltötték az éjszakát, s mikor reggel a pék megérkezett a friss kenyérrel, süteménnyel, oly ügyesen, oly szorgosan segítettek neki az eladásnál, hogy a mester megkérdezte tőlük:

– Nem akarnátok nálam maradni, dolgozni, kitanulni a mesterséget, meg az eladás minden fortélyát?

– Allah^{1} növelje hosszúra szakálladat – mondta okos Mohammed és okos Hasszán –, bizony szívesen nálad maradunk!

A pék nem bánta meg, hogy jó szívvel volt a két földönfutóhoz: eddig naponta csak két liter lisztből sütött, de mióta okos Hasszán és okos Mohammed segédkezett a boltban, naponta húsz liter lisztből is süthetett, az sem volt elég, mindig minden elkelt a boltjában. A városban egymásnak mondogatták az emberek:

– Ha jó süteményt, jó pástétomot akarsz enni, menj oda, ahol okos Mohammed meg okos Hasszán dolgozik, olyan jót még nem ettél!

Egy napon szerencsenek öltözött varázsló állított be a boltba, a kezében jókora tállal, a pékmester elé tett egy fényes arany piasztert, s így szólt hozzá:

– Allah sokasítsa napjaidat! Kérlek, rakjad tele ezt a tálat süteménnyel, s engedd meg, hogy a két fiú közül valamelyik otthonomba hozza!

A pék megrakta a tálat jófajta süteménnyel, s így szólt okos Mohammedhez:

– Menj fiam, vidd ezt a tálat oda, ahova kell, de kérlek, siess vissza hozzám!

– Úgy lesz, ahogy akarod – mondotta okos Mohammed, s elindult a szerecsennel.

Mikor megérkeztek, a szerecsen asztalhoz ültette:

– Egyél, igyál kedvedre, de ne menj el, ha jóllaktál, kérlek, segíts nekem kihozni a hegy oldalában rejtőző kincsesbarlang aranyát, drágakövét!

– Nem tehetem, uram – mondotta okos Mohammed –, megígértem jótevőmnek, a pékmesternek, hogy sietek vissza. Mennem kell, vár a munka!

– Gazdaggá teszem a péket is – mondta a szerecsen –, nem lesz okod megbánni, ha segítesz nekem!

Addig-addig beszélt, magyarázott, míg okos Mohammed ráállt az alkura. Felmentek a kopár hegy csúcsára, a legkopárabb szikla előtt hatalmas tüzet rakott a szerecsen, a lángok közé tömjént hintett, s ahogy az illatos füst a magasba szállt, megnyílt a kopár szikla, s feltárult a kincsesbarlang.

– Menj fiam – mondta a varázsló –, hordd ki az aranyat, drágakövet, én addig vigyázok a tűzre!

Hordta okos Mohammed az aranyat, drágaköveket, hordta, a háta sajgott, szeme káprázott már, de a szerecsennek még mindig nem volt elég.

– Utoljára megyek be – mondta okos Mohammed; de ugyan hiába mondta, kihunytt a tűz, eloszlott a tömjénfüst, a szikla összezárt mögötte, az álnok szerecsen meg összeszedte a kihordott kincseket, s mint aki dolgát jól végezte, otthonába tért.

Másnap arabnak öltözött, s nagy tállal a kezében így állított be a pékhez. Most két arany piasztert tett eléje:

– Allah sokasítsa napjaidat! Kérlek, rakjad tele ezt a tálat süteménnyel, s engedd meg, hogy ez a derék fiú otthonomba hozza!

A pék semmiképpen sem akarta elengedni okos Hasszánt, de az arab addig könyörgött, addig kérte, hogy segítsenek rajta, hiszen öreg ember ő, nem bírja el a megrakott tálat, míg a pékmester engedett, de szigorúan ráparancsolt okos Hasszánra, hogy dolga végeztével siessen haza, ne csavarogjon el, mint okos Mohammed.

Okos Hasszánnal is úgy kezdődött, mint okos Mohammeddel. Az arabnak öltözött varázsló őt is megvendégelte, neki is megígérte, hogy gazdaggá teszi őt is és a jótevőjét, a péket is, ha segít neki kihordani a töméntelen sok aranyat, drágakövet a kincsesbarlangból.

Okos Hasszán ráállt az alkura, s a varázslóval együtt felment a kopár hegy csúcsára. A varázsló ismét tüzet rakott, tömjént hintett a lángok közé, s mikor magasba szállt az illatos füst, megnyílt a kopár szikla, föltárult a kincsesbarlang.

– Menj, fiam – mondta a varázsló –, hordd ki a sok aranyat, drágakövet, én majd addig vigyázok a tűzre.

– Nem – mondta okos Hasszán –, menj uram te a barlangba, majd én élesztgetem a tüzet, hintem a tömjént.

– Jó – mondta a varázsló –, először én megyek a barlangba, másodszorra te!

Csakhoggy okos Hasszán a varázsló nyomában maradt, s ahogy a kincsesbarlangba ért, a sok arany és drágakő úgy villogott, hogy meglátta az egyik sarokban reszkető okos Mohammedet. Intett neki, hogy kövesse őt, s Mohammed a barátja után óvakodott. Ahogy kijutottak a barlangból, okos Mohammed elrejtőzött a szikla mögé, okos Hasszán meg élesztgette a tüzet, hintette a tömjént, a varázsló pedig hordta, egyre hordta a sok aranyat, drágakövet a barlang elé. Mikor egyszer visszafordult újabb rakományért, okos Hasszán kioltotta a tüzet, a varázslat megszűnt, a sziklabarlang bezárult, s mindörökre foglyul ejtette a varázslót.

Okos Mohammed és okos Hasszán összeszedte a sok kincset, drágaságot, s hazamentek a derék pékmesterhez. Este, ahogy a kincseket nézegették, látták, hogy egy hétágú gyertyatartó is van azok között. Okos Hasszán sorra meggyújtotta a gyertyákat, s mikor már valamennyi égett, a hét gyertyából hét csodaszép leányzó lépett elő, táncra perdültek, aztán muzsikára zendítettek, öröm volt látni, hallani őket. Mikor javában zengett a hárfaszó, a pékmester háza előtt sétált el az imám, akinek az volt a tiszte, hogy a szultán palotájában a fényességes úrnak felolvassa a Koránt. Meghallotta ez az imám a gyönyörűséges hárfaszót, meghallotta a táncos lábak könnyű dobbanását is, és rohant egyenest a szultán palotájába. Ott jelentette a fényességes úrnak, hogy a pék házából soha nem hallott

szép zene hangzik, s táncos lábak könnyű dobbanása, az is szebb, mint a legszebb muzsika.

Dervisnek öltözött a szultán meg a legfőbb minisztere, s az imámmal együtt a pék háza elé mentek hallgatózni. A hét szépséges leányzó ekkor már énekelt is, és a fényességes úr azt mondotta, hogy füle még sohasem hallott ilyen édes zenét.

Mikor a pék háza elcsöndesedett, a szultán, a legfőbb minisztere és az imám visszatért a palotába. Másnap reggel a szultán fölült fényességes trónusára, legfőbb miniszterének és az imámnak pedig megparancsolta, azonnal vezessék trónusa elé okos Mohammedet és okos Hasszánt.

Okos Hasszán és okos Mohammed nem köntörfalazott, mikor a szultán megkérdezte tőlük, honnan a szépséges muzsika, a könnyű lábak táncos dobbanása, menten elmondották a fényességes úrnak, hogy van nekik egy hétágú gyertyatartójuk, s ha meggyújtják a hét gyertyát, mihelyt a hetedik láng fellobban, szépszavú sípokkal, hárfákkal hét szépséges táncosnő terem előttük.

– Azt a csodás gyertyatartót pedig nekem adjátok – rendelkezett a szultán.

– Legyen a te kívánságod szerint – mondta okos Hasszán és okos Mohammed.

Négy szolga vitte a gyertyatartót a palotába, s a szultán parancsára felállították a fényességes úr szobájában, melynek ajtaját éjjel-nappal fegyveresek őrizték.

Ahogy leszállt az alkony, a szultán sorra meggyújtotta a gyertyákat, de mikor fellobbant a hetedik láng, nem hét szépséges táncosnő állt a fényességes úr elé, hanem hét hatalmas szerecsen, kezükben nem hárfa, hanem keményre font bőrkorbács. Azon nyomban nekiestek a szultánnak, s ütötték, ahol érték, majd mikor megelégték, eltűntek.

A fényességes úr reggelig forgolódott, nyögdécselt az ágyában, de amikor legfőbb minisztere megkérdezte, hogyan volt este a hétágú gyertyatartóval és a táncoló lábú szépséges lányokkal, a szultán azt mondta, hogy még soha életében nem látott ilyen szép táncot, nem hallott ilyen édességes zenét.

– Neked adom ma estére a csodálatos gyertyatartót, teljék benne neked is örömd!

Ahogy leszállt az este, a legfőbb miniszter bezárkózott szobájába, házanépének meghagyta, hogy bármi történjék is, senki se merészelje zavarni, majd meggyújtotta a gyertyatartó hét gyertyáját. Ahogy a hetedik láng fellobbant, előtte termett a hét hatalmas szerecsen, s a legfőbb minisztert is úgy helybenhagyták, mint fényességes urát.

A legfőbb miniszter azonban éppúgy hallgatott az ütlegekről, mint ahogyan hallgatott a szultán, csak annyit mondott a fényességes úrnak, hogy egy estére az imámnak is odaadhatnák a gyertyatartót.

Így is történt. Az imám meggyújtotta a hétágú gyertyatartónak mind a hét gyertyáját, őt is elverte a hét szerecsen. Az imám azonban másnap reggel, miután felolvasta a fényességes úrnak és legfőbb miniszterének a Koránt, elmondotta, milyen gyalázat esett rajta este, mikor meggyújtotta a hétágú gyertyatartó hét gyertyáját.

– Megérdemelted – mondta a szultán –, így jártam én magam is, s biztosan így járt a legfőbb miniszterem is, de az egész nyomorúságunknak te voltál az oka, te hallottad meg a szépséges muzsikát, a könnyű lábak táncos dobbanását a pék háza előtt, te keltetted fel szívünkben a vágyat, hogy mi is halljuk az édességes muzsikát. De most azonnal hozzátok színem elé okos Mohammedet és okos Hasszánt.

A fegyveresek egy-kettőre a szultán elé állították okos Mohammedet és okos Hasszánt, akik most is csak azt hajtogatták, hogy a szépséges táncosnők, szépszavú sípokkal, hárfákkal a kezükben valóban a hét gyertyából ugrottak elő.

– Add vissza a gyertyatartónkat, fényességes úr, s kíséreteddel együtt jöjj el hozzánk ma este, majd mi meggyújtjuk a hét gyertyát, s te megláthatod, nem szólt hazug szót a szánk.

A szultán és kísérete még az este elment a derék pék házába, s ott valóban minden úgy történt, ahogy okos Mohammed és okos Hasszán ígérte. Mikor fellobbant a gyertyatartó hetedik lángja, hét szépséges leányzó termett előttük, szépszavú sípokkal, hárfákkal; táncoltak, édességes dalokat zengedeztek, s mikor a dal legszebben zengett, a hét leányzó okos Hasszán és okos Mohammed elé állt, hét zacskó aranyat helyeztek a lábuk elé, s azzal váratlanul, ahogy jöttek, eltűntek.

– Okos Hasszánnál, okos Mohammednél nincs okosabb, nincs gazdagabb, nincs szerencsésebb az egész földön – mondta a fényességes úr legfőbb miniszterének. – Az lesz a legokosabb, ha leányomat okos Hasszánhoz adom feleségül.

Elküldötte a fényességes úr legfőbb miniszterét okos Hasszánhoz, s trónusa elé hívatta.

– Nem, fényességes úr – mondotta okos Hasszán –, nem vagyok méltó a lányod kezére. A hétágú gyertyatartó varázsereje és kincsei mind a testvéremet, okos Mohammedet illetik, úgy van az rendjén, hogy ő kapja meg a lányodat is.

A fényességes úrnak ugyan mindegy volt, okos Hasszán vagy okos Mohammed, fő az, hogy valamelyik vegye feleségül a lányát.

Negyven nap és negyven éjjel zengett az ének, vigadoztak a szultáni palotában, negyven nap és negyven éjjel tartott okos Mohammed és a szultán lányának a menyegzője.

Okos Mohammed a palotába hozatta két testvérbátyját, három testvérnénjét, apját, anyját; az okos ember mindig hálás, hogyne lett volna hálás okos Mohammed a szüleinek.

Örömben, boldogságban teltek a napok, egyszer azonban okos Hasszán okos Mohammed elé állt, és így szólt hozzá:

– El kell válnunk, testvérem, sok nap és sok éjszaka elmúlt azóta, hogy nem láttam az enyéimet. Visszamegyek hozzájuk.

– Miért mennél el, kedves testvérem? Csak szólnod kell, és szolgálk hada indul apádért, anyádért, hogy ők is velünk éljenek örömben, boldogságban.

– Jó barátom, jó testvérem voltál a nehéz napokban, rászolgáltál, hogy megtudd titkomat. Az óriás hal fia vagyok én, az óriás halé, akit te valamikor visszaengedtél a tengerbe. Apám, anyám parancsoltak rám, hogy jóban-rosszban maradjak melletted, míg meg nem csinálod a szerencsédet, ahogy apám ígérte neked.

Okos Mohammed a tengerpartig kísérté barátját és testvérét, okos Hasszánt. Mielőtt elváltak volna, okos Hasszán egy gyűrűt húzott le az ujjáról, okos Mohammednek ajándékozta, mondván:

– Ha valaha az életben szükséged lesz rám, tartsd ezt a gyűrűt álloe füstje fölé, aztán dörzsöld meg, azon nyomban melletted termek.

Okos Hasszán eltűnt a habok között, okos Mohammed pedig könnyekkel a szemében tért vissza a palotába.

A szultán lemondott trónusáról okos Mohammed javára, s a szegény halász legkisebbik fia bölcsességben, igazságban uralkodott, alattvalói szerették, becsülték, mert ő is szerette és becsülte népét.

IGAZSÁGTALAN OSZTOZKODÁS

Valamikor réges-régen, az idők kezdetén élt Abungdit, ő volt az első asszony a földön. Volt két kis ikergyermek, az egyik fekete, a másik meg vörös. A kis fekete sima bőre fénylett, mint a sötét selyem, a másike, a vöröse olyan volt, mint a napégette agyag, sárgás volt a haja is, színtelen a szeme, korántsem olyan szép, mint a kis fekete. Abungdit részrehajló volt: igazán csak az egyik gyermekét, a fekete bőrűt szerette, és szíve összeszorult a gondolatra, hogy egyszer majd eljön érte az apja, Gurungdit, s elszakítja tőle.

Mikor a két gyermek fölcseperedett, megérkezett Gurungdit. Abungdit a kunyhójába rejtette el szíve kedves fekete gyermekét, és csak a vörös képű fiát állította Gurungdit elé.

– Elviszem a fiút – mondta Gurungdit –, hadd tanulja meg a fegyverforgatást, a vadászatot, ismerkedjék meg az erdők-mezők titkos ösvényeivel, legyen belőle ügyes, erős férfi!

Ezeket mondta Gurungdit, s felöltöztette a vörös képű gyermeket pompás ruhákba, fegyverekkel ajándékozta meg, övére degeszre tömött pénzes zacskót akasztott, ellátta minden földi jóval, úgy vitte el az anyjától.

Telt-múlt az idő, szép szál ifjúvá serdült a fekete gyermek is, anyja kedvence. Egy szép napon anyja elé járult, kérte, adjon neki pompás ruhákat, fegyvereket s aranyat, ahogy apjuk adott testvérének, a vörös képűnek minden földi jót.

Abungdit azonban mindössze egy lándzsát ajándékozhatott szíve gyermekének, kunyhójában nem voltak sem pompás ruhák, sem fegyverek, sem arany.

A fekete legényke elhatározta hát, hogy megkeresi apját, s szép szóval kéri, adjon neki is ruhákat, fegyvereket s aranyat, jusson neki is mindenből, amit vörös képű testvére kapott.

Gurungdit azonban nagy haragra gerjedt, mikor fekete bőrű fiától megtudta, hogy becsapták, hogy Abungdit eddig eltitkolta előle fekete gyermekét. Haragjában ki is üzte kunyhójából, s még nagy fennszóval utána kiáltott, hogy érje be azzal, amit anyjától kapott, érje be a lándzsával.

– Én pedig nem távozom a közeledből – mondta a fekete bőrű fiú –, leülök itt, a küszöbödre, s nem is megyek el innen, míg nem adsz nekem ajándékot, nem adsz minden földi jót, amit vörös képű testvéremnek adtál.

Így is történt. Leült a kunyhó küszöbére, s valahányszor Gurungdit hazaért vagy távozott, mindig látnia kellett, hogy fekete gyermeke türelmesen, várakozón ül a küszöbön.

Gurungdit végre belefáradt fekete gyermeke néma könyörgésébe, s hogy békével távozzon, egy üszőborjút ajándékozott neki.

Ezért van az, hogy a dinkák fekete bőrű népének barmán és lándzsáján kívül máig sincs egyebe, bezzeg a vörös képű angoloknak ma is vannak fegyvereik, szép ruháik, aranyaik és minden, minden földi javuk.

ALLAH ÉS A BARBARINOK^{2}

Élt egyszer egy fellah^{3}, volt vagy egy hektárnyi földje, egy szamara és egy tehene. Hasznos állat volt ez a tehén, becsülte is a fellah, hiszen ez látta el bőségesen tejjel, s ha úgy adódott, eke elé is foghatta, hogy fölszántsa a földjét. A szamarat csak arra használta, hogy hetivásár napján a hátára rakta portékáját, s bement vele a piacra.

Egyszer azonban megbetegedett a tehén, s a fellah buzgón fohászkodott Allahhoz, gyógyítaná meg kedves állatát. De hiába volt a fohászkodás, a tehén egyre betegobb lett, már a fejét is alig tudta emelni. Ekkor a fellah így alkudozott Allahhal:

– Ha már egyszer úgy határoztál, hogy valamelyik állatomnak el kell pusztulni, intézd úgy, hogy forduljon föl a szamaram, s gyógyuljon meg a tehenem, az sokkal hasznosabb állat.

De hiába volt a fohászkodás, hiába az alku, a beteg tehén elpusztult, a szamár meg megmaradt. A fellah, mint az szokás, bele akarta dobni a tehenet a Nílusba. Egyedül azonban sehogy sem boldogult vele, elment tehát, hogy segítséget hívjon. A falu szélén éppen barbarinok táboroztak, a tüzet körülülve beszélgettek.

– Barbarinok, barbarinok, gyertek velem, segítsetek rajtam! Elpusztult a szamaram, segítsetek beledobni a Nílusba!

A barbarinok fölkerekedtek, s mentek a fellah kunyhójához. De mikor odaértek, s meglátták a tehenet, megharagudtak.

– Nem szamár ez, te fellah, hanem egy jókora tehén! – kiáltották.

– Tehén? – álmélkodott a fellah. – Biztosak vagytok abban, hogy ez a döglött állat itt tehén és nem szamár?

– Láthatod magad is – mondták a barbarinok. – Nézd, itt a szarva, itt a tögye!

– Én azt hiszem, mégis tévedtek – csökönyösködött a fellah. – Szamár ez, nézzétek meg jobban!

– Azért beszélsz így – mondták a barbarinok –, hogy kevesebbet kelljen fizetned a segítségünkért! Bizony tehén ez, s ha azt akarod, hogy segítsünk a Nílusig cipelni, annyit kell fizetned, amennyi egy tehén cipeléséért jár!

Ekkor a fellah égnek emelte a kezét, s haragosan kifakadt:

– Látod, Allah, látod! Még ezek az ostoba barbarinok is tudják, hogy mily nagy a különbség egy tehén meg egy szamár között!

AZ ÁTVÁLTOZÁS

Volt egyszer egy kereskedő, aki elhatározta, hogy zarándoklatra indul Mekkába. Csupán azt nem tudta ez a kegyes ember, hogy mit csináljon a két korsó féltve őrzött aranyával, amíg oda lesz az úton; kinek a gondjaira bízza, hogy el ne lopják?

Végül is úgy döntött, hogy az egyik barátjánál hagyja a korsókat, egy muzulmán szabónál. Mindenesetre óvatosságból zsírt rakott fölül az aranyakra, egész a korsó szájáig, hogy azt lehessen hinni, mintha csak az volna benne. „A muzulmánoknak tilos zsírt enniük” – gondolta –, „így legalább biztos nem jut eszébe, hogy belenyúljon a korsóimba.”

Aztán elvitte a korsókat a barátjához, ő maga meg elindult Mekkába.

Történt azonban, hogy a szabó felesége egy nap sikálta-súrolta a házat, s véletlenül fellökte az egyik korsót, az meg széttört. S persze a rengeteg sok arany mind szanaszét gurult.

Az asszony sietve összeszedte őket, aztán hívta az urát:

– Ide nézz! Ez volt a korsóban!

A szabó nem sokat töprengett, összetörte a másik korsót is, és kiderült, hogy abban is arany van. Erre fogta valamennyit, a két összetört korsót meg az aranyakat, elrakta mind egy szekrénykébe, aztán elment a bazárba, vásárolt két, hajszálla ugyanolyan korsót, mint a régiek, mindkettőt megtöltötte zsírral, és visszarakta őket ugyanarra a helyre, ahol azelőtt is álltak.

Teltek, múltak a hetek, s egy nap visszatért a kereskedő Mekkából. Nem rögtön ugyan, de néhány nap múlva beállított a szabóhoz.

– Megérkeztem, eljöttem a két korsóért – mondta –, amit itt hagytam nálad megőrzésre.

S a szabó átadta neki a két zsírral teli korsót. A kereskedő meg hazavitte őket. De le is esett az álla a meglepetéstől, mikor aranyat nem talált bennük, csak zsírt! Rohant vissza a szabóhoz, és dühösen nekitámadt:

– Hol az a két korsó, amit én hagytam itt nálad?

– De hiszen ez az a két korsó! – válaszolta a szabó ártatlanul.

– Nem igaz! Hazudsz! – mondta a kereskedő. – Az én korsóimban arany volt, csak a tetejükre raktam három ujjnyi zsírt. Ezekben meg egyéb sincs, csak zsír!

A szabó vonogatta a vállát.

– Akkor más nem lehet, csak az, hogy átváltoztak az aranyaid zsírrá.

Amit persze nem hitt el a kereskedő, bárhogymondogatta is a szabó. Szó szót követett, egyre hevesebben vitatkoztak – végül elmentek Harun Arrasíd szultánhoz, hogy tegyen igazságot közöttük.

Először a kereskedő járult a szultán elé.

– Allah bölcsessége szóljon belőled, uram! – kezdte a panaszát. – Mielőtt Mekkába indultam volna zarándokútra, két korsó aranyat bíztam rá erre a szabóra, hogy őrizze meg őket, amíg úton leszek. S mikor visszatértem, arany helyett zsírt találtam a két korsóban.

Ezután a szabó lépett a szultán elé, de ő ott is kitartott az állítása mellett:

– Csak úgy történhetett a dolog, uram, hogy a barátom aranyai átváltoztak zsírrá.

S a szultán igazat adott neki:

– Allah hatalmas, Allah mindenre képes, ha ő akarja, még az arany is zsírrá változik. Menj hát békével fiam – mondta a kereskedőnek –, én nem tudok segíteni a bajodon.

Mit tehetett a kereskedő, szomorúan hazament, de azért mégsem nyugodott bele a veszteségébe. De hát hogyan is! A pénz, az arany drágább volt neki, mint a saját szíve-mája!

S ahogy így töprenkedve ballagott az úton, összetalálkozott a ravasz Abu Novassal.

– Mi baj, barátom? – kérdezte tőle Abu Novas. – Miért lóगतod az orrodát?

– Ne is kérdezd – legyintett a kereskedő, – a szabó ellopta az aranyaimat.

Mire Abu Novas a kezét nyújtotta.:

– Ha egyezséget kötsz velem, visszaszerzem az aranyaidat!

– Bár úgy lehetne! – mondta a kereskedő. – Kétszáz aranyat kapsz, ha sikerül.

És rögtön megegyeztek.

Ennek az Abu Novasnak volt egy ismerőse, egy festő, aki fotográfiákat is szokott készíteni az emberekről. Nyomban elment hozzá, és megkérte:

– Csinálj egy festményt nekem a szabóról.

– Rendben van – mondta a festő. – De előbb gyere, és mutasd meg, melyik az.

Abu Novas elvezette a festőt abba a bazárba, ahol a szabó meg szokott fordulni, s a festő titokban, gyorsan lefotografálta a gyanútlan szabót. Aztán hazament, és a fénykép után egy nagy, életnagyságú képet festett róla. De olyan élethű képet, hogy szinte megszólalt!

Mikor elkészült vele, üzent Abu Novasért, s az magával vitte a pórujárt kereskedőt is.

– Nos, hogy tetszik neked ez a kép? – kérdezte Abu Novas a kereskedőt.

– Tetszeni tetszik – mondta az –, de mi hasznom van nekem ebből?

– Majd megtudod, csak várj! – mondta Abu Novas. – De előbb vásárolj egy majmot.

A kereskedő szót fogadott, és vett egy majmot. Abu Novas pedig hozzálátott az idomításhoz. A majmocskát odaállította a szabóról készült festmény elé, és elkezdte kegyetlenül náspángolni. A szegény kis állat kétségbeesetten menekült, s végül is odafutott a kép mögé, mivel az volt az egyetlen hely, ahová Abu Novas nem követte a botjával. S ezt a majmocska hamar megtanulta. És attól kezdve, ha csupán fölemelte a kezét Abu Novas, menten a kép mögé rohant.

Mikor a majom már véletlenül se vétette el a dolgot, Abu Novas azt mondta a kereskedőnek:

– Eredj, keresd föl a szabót, és köss vele újra barátságot. De az aranyakról ne ejts egyetlen szót sem! Hanem amikor úgy fordul, vedd magadhoz a fiát, és hozd ide hozzám. Akkor aztán az aranyaid is előkerülnek majd.

– Rendben van – mondta a kereskedő –, minden úgy lesz, ahogy mondtad.

S még aznap fölkereste a szabót, mintha semmi se történt volna köztük. A szabó feketekávéval kínálta, ő meg elfogadta, s barátságosan elbeszélgettek, mint ahogy két régi jóbaráthoz illik.

Néhány nap múlva a szabónak valami intéznivalója akadt a városban, és éppen összeakadt a kereskedővel.

– Ejnye – mondta, – kérnék tőled egy kis szívességet. Vigyázz a kisfiámra, amíg oda leszek a városban.

– Már hogyné vigyáznék – felelte a kereskedő. – Menjél csak nyugodtan.

Alig várta, hogy a szabó beforduljon az első saroknál. Fogta a gyereket, elvitte Abu Novashoz. Az pedig odaadta neki a majmot.

– Eredj vissza a szabóhoz – mondta –, ültessd a majmot a gyerek helyére, aztán vásárolj a közelben egy kis kenyeret meg zsírt, de vigyázz, hogy mind el ne fogyjon, amíg a szabó haza nem érkezik. És ha a szabó azt kérdezi tőled: „Hol a fiam?” – mutass a majomra, és mondd: „Itt van, ni!” És ha ő azt kérdezi: „De hát hogy lett az én fiamból majom?” – a következőképpen válaszolj: „Volt a házamban egy kis kenyér meg zsír, fiad megtalálta, és evett a kenyérből meg a zsírból, és egyszeriben átváltozott majommá. Bizonyára azért, mert a muzulmánoknak tilos zsírt enniük.”

A kereskedő jól eszébe véste, amit Abu Novas mondott, s elindult vissza a szabóhoz. Útközben vett egy fél kenyeret meg néhány kanál zsírt, aztán beült a szabó szobájába és várt. A majom meg szunyókált unalmában.

Egyszerre csak jött a szabó, és csodálkozva nézett körül.

– Hol a fiam? – kérdezte.

A kereskedő a majomra mutatott:

– Ott van, ni!

A szabó a fejéhez kapott:

– A magasságos ég bocsásson meg neked, de hát mi történt vele? Hogy lett majom belőle? Mit jelentsen ez?

– Kedves barátom – válaszolta a muzulmán –, én igazán nem tehetek róla. Volt a házamban egy kis kenyér meg zsír, a fiad megkívánta és evett belőle. S akkor változott majommá. Bizonyára azért, mert nektek tilos zsírt ennetek.

A szabó sírt, kiabált, őrvongott – aztán elrohant Harun Arrasíd szultán udvarába. S ott éppen összetalálkozott Abu Novassal, aki ravasz mosollyal, barátságosan üdvözölte. De a szabó akkor már se látott, se hallott, csak mielőbb a szultán elé akart járulni.

És ott így szólt, a nagy szultán előtt:

– Uram, van nekem egy barátom, és ráhagytam a fiamat, hogy őrizze addig, amíg én a városban járok. S amikor visszatértem, a fiam helyén egy majmot találtam!

A szultán bólogatott, aztán odafordult a kereskedőhöz, aki időközben szintén megérkezett:

– Halljuk, mit mondasz te!

– Csakugyan így történt, uram – mondta a kereskedő. – A barátom rábízta a fiát, hogy vigyázzak rá, én meg megéheztem közben, ettem egy kis kenyeret meg zsírt. Csakhogy a gyerek is megkívánta, mert odatotyogott, s mielőtt megakadályozhattam volna, ő is bekapott egy-két falatot. S akkor egyszeribe majommá változott. Bizonyára azért, mert a muzulmánoknak tilos zsírt enniük.

A szabó nem tudta türtőztetni magát, s ott a szultán előtt ráordított a kereskedőre.

– Amióta világ a világ, ilyen átváltozás még sose volt!

– Az már igaz – bólogatott a nagy szultán –, ilyen még sose volt!

S akkor előlépett a hallgatóság közül Abu Novas.

– Uram, engedd meg, hogy idehozzuk eléd azt a majmot – mondta. – Ha megismeri a szabót s odaszalad hozzá és átöleli, akkor biztos az ő fia. Ha nem szalad oda hozzá és nem ismeri fel, akkor nyilván nem az ő gyermeke.

A szultán beleegyezett a próbába; s kisvártatva már ott is volt a majom a törvényteremben.

Abu Novas ekkor a szultán kíséretéhez és a hallgatósághoz fordult:

– Megkérem a jelenlévőket, hogy mindenki foglalja el a helyét! Akihez a majom odaszalad, az a majom apja!

Miután mindenki elhelyezkedett izgatottan, feszült csend támadt a teremben. Abu Novas pedig elengedte a majmot, de olyan mozdulattal, mintha mindjárt náspángolni akarná. Több se kellett a majomnak, gyorsan elugrott, s mihelyt fölfedezte a tömegben a szabót, odaszaladt hozzá, és átölelte a lábát. A szabó megpróbálta ellökni magától, de a majom csak annál erősebben kapaszkodott belé.

Erre aztán a csodálkozás moraja futott végig a termen. A szultán pedig így szólt:

– Láttuk, amit láttunk. Eredj, fogd kézen a fiadat, és vidd haza!

– De uram – könyörgött a szabó –, amióta világ a világ, ilyen még nem volt...!

– És ez micsoda? – lépett elő hirtelen Abu Novas, és meglobogtatott egy papirost. – Íme, itt az írásos vallomásod, hogy az aranyak átváltoztak zsírrá! Márpedig ha Allah az aranyat zsírrá tudja változtatni, miért ne tudna egy gyereket majommá?

– Így is van! – helyeselt a szultán. – Allah hatalmas, Allah mindenre képes, ha ő akarja, még egy gyerek is majommá változik. Eredj hát békével, fiam, vidd haza a fiadat, én nem tudok segíteni a bajodon.

Mit tehetett a szabó, elkeseredetten megköszönte a bölcs ítéletet. Útközben azonban odacsatlakozott hozzá a kereskedő, és megszólította:

– Azt ajánlom, viseld gondját a majomnak. Ami meg a fiadat illeti, nyugodjál meg, ott lesz nálam mindaddig, amíg a két korsó aranyamat vissza nem adod hiánytalanul!

A MOSÓFAZÉK

Dzsuba kölcsönkért egyszer a szomszédjától egy réz mosófazekat. Pár napig otthon tartotta magánál, aztán elvitte a bazárba, vásárolt egy hozzá hasonló kicsi rézfazekat, s utána mindkettővel, a kicsivel meg a naggyal beállított a szomszédjához.

A szomszéd megkérdezte tőle:

– Mit akarsz azzal a kicsi fazékkal?

– Ez a kicsi a nagy fazék gyereke – felelte Dzsuba –, ott született nálam. És most visszahoztam neked a nagyot is meg a kisfiacskáját.

A szomszéd csodálkozott kicsit, de azért szó nélkül elfogadta a kis fazekat.

Dzsuba ezután egy hétig nem nyitott be a szomszédjához, de egy hét múlva újra elment hozzá.

– Nem adnád kölcsön nekem megint a nagy fazekadat? – kérdezte tőle.

A szomszéd kölcsönadta.

De most nem ment haza vele, hanem egyenesen a bazárba, jó pénzen eladta, és az árából vásárolt magának ezt-azt, amire éppen szüksége volt.

A szomszéd meg várt egy hétig, másfél hétig – aztán már nem várt tovább.

Beállított Dzsubához.

– Hol a mosófazekam? – kérdezte.

– Meghalt – felelte Dzsuba.

– Hogyan tud egy mosófazék meghalni? – képedt el a szomszéd.

– Biztosan bánkódott a kisfazeka után.

A szomszéd sehogy se akarta elhinni a dolgot; s végül is elmentek a kádihoz.

A kádi megkérdezte Dzsuba szomszédját:

– Mi baj, fiam? Miben nem tudtok megegyezni?

– Dzsuba kölcsönkérte a réz mosófazekamat, és eladta – válaszolta a szomszéd.

A kádi ekkor Dzsubához fordult:

– Menj és vedd el egy rézfazekat a szomszédodnak.

– De uram, meghalt az a fazék, nem adtam én el – felelte Dzsuba.

A kádi nagyot nézett.

– Meghalt? Hogyan tud egy fazék meghalni, fiam?

– Az úgy történt – magyarázta Dzsuba –, hogy a nagy réz mosófazéknak született egy kicsi fazeka. Kérdezd meg a szomszédomat!

– Igaz ez? – fordult a kádi a szomszédhoz.

– Uram – felelte az –, hallgasd meg az igazságot. Dzsuba egy nap beállított hozzám, és kölcsönkérte a nagy mosófazekamat, de amikor visszahozta, egy kis fazekat is hozott vele együtt. Kérdeztem Dzsubától: „Mit akarsz ezzel a kicsi fazékkal?” Mire ő azt válaszolta: „Ez a kicsi a nagy fazék gyereke, nálam született.” Aztán másodszor is eljött hozzám, és kölcsönkérte megint a nagy fazekamat. De akkor már nem hozta vissza, és amikor kérdeztem, hogy mi történt vele, azt felelte, meghalt.

– És mondd csak – kérdezte a kádi a szomszédától –, azt a kis fazék-gyereket elfogadtad annak idején Dzsubától?

– Hát már miért ne fogadtam volna el?

– Nos, hát, akkor Dzsubának van igaza! – mondta a kádi. – Ha a mosófazéknak gyermeke születik, akkor meg is tud halni bánatában.

A HÁROM MOHAMMED

Volt egyszer egy ember, volt neki három fia, és mind a hármat Mohammednek hívták. Mikor ez az ember a halálát érezte közeledni, egyszer csak elkezdett gyanakodni, hogy a három gyermek közül az egyik talán mégsem az ő fia.

S akkor így szólt a halálos ágyán:

– Mohammed örököljön, Mohammed örököljön, Mohammed ne örököljön.

Amikor meghalt, a fiai pár hétig nem beszéltek a dologról, de aztán mégis szóba kellett hozni, hogy mi legyen az örökséggel.

S elismételték az apjuk utolsó szavait:

– Mohammed örököljön, Mohammed örököljön, Mohammed ne örököljön. Hát most melyikünk örököljön és melyikünk ne?

Mivel sehogy se tudtak megegyezni, elmentek a bíróhoz, hogy az tegyen igazságot közöttük. Csakhogy a bíró se tudott dönteni az ügyükben, és elküldte őket a híres Hiddi kádihoz.^{4}

A fiúk fohászkodtak előbb egyet Allah hoz, aztán útnak indultak.

Már a fele utat megjárták, mikor egy szárnyékféléhez értek, ahol a tevehajcsárok szoktak megpihenni az állataikkal. Letelepedtek az egyik sarokban, és onnét kezdtek körülnézegetni.

Az egyik testvér így szólt kis idő múlva:

– Annak a tevének, amelyik itt állt, bizony nem volt farka.

A másik fiú hozzátette:

– Az a teve, amelyik itt állt, bizony félszemű volt.

Végül a harmadik így nyilatkozott:

– Az a batyu bizony, amit ez a teve vitt, az egyik oldalán édessel volt megrakva, a másik oldalán savanyúval.

Miután mindezt megállapították, még pihentek egy kicsit, aztán újra útnak eredtek.

És csakhamar összetalálkoztak a teve gazdájával, aki éppen az állatját kereste.

– Nem találkoztatok egy gazdátlan tevével? – szólította meg a három fiút.

Mire az első testvér megkérdezte:

– Nem volt a tevének farka?

– Ördögöd van, nem volt! – felelte a gazda.
– És félszemű volt az a teve? – kérdezte a másik fiú.
– Igen, félszemű!
– És a bátyú, amit a hátán vitt, az egyik oldalán édessel volt megrakva, a másik oldalán meg savanyúval? – érdeklődött a harmadik testvér.

– Úgy, ahogy mondd! – csodálkozott a gazda. – De hát, ha ilyen jól ismeritek a tevémet, biztos ludasak vagytok a dologban. Mondjátok meg rögtön, hogy hol van!

– Nálunk bizony nincs – válaszolt a három fiú.

– Hát akkor hol láttátok a tevémet?

– Nem láttuk mi sehol – hangzott a válasz.

De a gazda nem hitt nekik, s nem engedte továbbmenni őket.

Végül az első testvér azt ajánlotta:

– Tudod mit, gazda? Mi éppen a híres Hiddi kádihoz indultunk, menjünk el hozzá együtt.

S úgy is történt.

Mikor megérkeztek, elsőnek a gazda lépett a híres kádi elé.

– Uram – mondta –, ez a három legény ellopta a tevémet.

A kádi a testvérekhez fordult:

– Adjátok vissza a tevét a gazdájának.

– Allah a megmondhatója, uram – felelték azok –, hogy a teve nincs nálunk, soha életünkben nem láttuk.

Mire a gazda felkiáltott:

– Mégis úgy ismerik a tevémet, mint én magam! Elmondták, hogy nincs farka, hogy félszemű, s hogy a batyu, amit a hátán vitt, az egyik oldalán édessel volt megrakva, a másik oldalán meg savanyúval. Mindez hogy lehetséges, ha sohase látták?

A kádi az első fiúhoz fordult:

– Honnét tudod, hogy a tevéjének nincs farka?

– Onnét, uram – felelte a fiú –, hogy a teve a farkával szétszórja ürülékét, de az, amit én láttam, bizony csak egy halom volt, nem volt az szétszórva. Ebből rögtön tudtam, hogy a tevének, amelyik ott ált, nem volt farka.

A kádi bólogatott, aztán a második fiút kérdezte meg:

– Hát te miből gondolod, hogy a teve félszemű volt?

– Én csak abból – mondta a fiú –, hogy a fű az egyik oldalon le volt legelve, a másik oldalon meg nem. Nyilván azért, mert az egyik szemével látott, a másik szemére meg vak volt.

A kádi erre is bólintott, majd odafordult a harmadik fiúhoz:

– Honnét veszed, hogy a batyu, amit a teve vitt, az egyik oldalon édessel volt megrakva, a másik oldalon meg savanyúval?

– Csupán abból gondolom, uram – hangzott a válasz –, hogy az egyik oldalon, ahol a savanyú lehetett a batyuban, szúnyogok rajzoltak a földön; a másik oldalon meg, ahol az édes lehetett, legyek dönögtek.

A kádi ezek után ránézett a gazdára:

– Igaz uram – felelte a gazda. – Csakugyan nincs farka, csakugyan félszemű; a batyuban pedig méz volt és ecet.

– Hát akkor eredj, és keresd meg a tevédet! – mondta a kádi. – Amit a három legény tud róla, azt csak a ravasz eszüknek köszönhetik. Okos mind a három fiú!

S miután elbocsátotta az orrát lógató gazdát, megkérdezte a testvéreket, mi az a vitás ügy, amiben nem tudnak megegyezni.

– Uram – kezdte az első fiú –, meghalt az édesapánk, és a halálos ágyán azt mondta: „Mohammed örököljön, Mohammed örököljön, Mohammed ne örököljön.” Most aztán nem tudjuk, hogy melyikünk nem örökölhet, mivel mind a hármunkat Mohammednek hívják.

A kádi nem válaszolt rögtön, hanem azt ajánlotta, hogy feküdjenek le aludni, legyenek a fiúk egy éjszakára az ő vendégei.

– Reggel aztán majd eldöntjük a vitát – mondta.

És megparancsolta a pásztornak, hogy öljön le egy birkát a vendégek tiszteletére. A pásztor le is ölte, a konyhán meg megsütötték, s mikor eljött a vacsora ideje, felszolgálták a három testvérnek.

A kádi azonban nem evett velük együtt, hanem kint hallgatózott az ajtójuk előtt.

Egyszer csak azt mondta az első fiú:

– Ez nem birkahús, ez kutyahús!

A másik fiú így folytatta:

– Az asszony, aki ezt a vacsorát készítette, beteg!

Végül a harmadik fiú is felkiáltott:

– A kádi nem édes fia az anyjának, hanem talált gyerek!

A másik két legény meglepetten nézett rá:

– Ilyet már azért ne mondj! – csóválták a fejüket. – Aztán miből gondolod?

– Aki föltálaltatja a finom vacsorát, de szégyell odaülni gazdaként a vendégei mellé, az nem lehet más a háznál, csak talált gyerek.

A kádi végighallgatta ezt a beszélgetést; aztán elosont az ajtótól. És nyomban magához hívatta a pásztort.

– Hogy jutott eszedbe, hogy ilyen szégyent hozz rám? – kérdezte. – Birka helyett kutyát vágsz le a vendégeimnek?

A pásztor rémülten kapta melléhez a kezét.

– Allahra mondom, uram, hogy birkát vágtam le! Csak ennek a birkának korán megdöglött az anyja, és egy kutya szoptatta, amíg kicsi volt.

A kádi nem szólt semmit, hanem ment rögtön a konyhára:

– Hol az az asszony, aki a vacsorát készítette a vendégeimnek?

A sutból előlépett a szakácsnő, s mondta:

– Én volnék az, uram.

– Beteg vagy-e? – kérdezte a kádi.

– Igen... – hebegte a szakácsnő.

A kádi most se szólt semmit, hanem ment azonnal az anyjához.

– Mondd meg nekem őszintén, anyám: édes fiad vagyok-e én neked, vagy csak úgy taláztatok valahol?

A kádi anyja keservesen sírni kezdett, aztán bevallotta:

– Allah nem adott nekünk gyermeket, fiam, de adott téged. Még kicsi csöpp voltál, mikor egyszer véletlenül rád találtam. Nevelőapád messzi úton volt akkoriban, s mikor hazatért, azt hazudtam neki, hogy távollétében születél, s hogy az édes fiunk vagy. De ő sose hitte el igazán, mindig gyanakodott rád, csak nem mondta, miért. És tudom, te is érezted mindig, hogy titokban gyanakszik rád, csak te se beszéltél róla soha.

Ennyit mondott az asszony; a kádi meg mélyen elgondolkozott. Ő, akit mindenkinél bölcsebbnek tartottak, ezúttal még okosabb lett: olyasmit tudott meg, amit eddig csak sejtett legföljebb.

Aztán elment, és lefeküdt aludni ő is.

Reggel pedig maga elé hívatta a három fiút.

– Honnét veszed, hogy a hús, amit este ettetek, kutyahús volt? – kérdezte az első testvért.

– Onnét uram – felelte az –, hogy a birkahús omlós, a kutyahús meg nagyon rostos.

– És te? – fordult a második fiúhoz. – Honnét tudtad, hogy aki a vacsorát készítette, beteg?

– Csak azért gondoltam, mert nem tett sót semmibe.

A kádi ekkor felállt – s anélkül, hogy a harmadik fiútól bármit is kérdezett volna – rámutatott az első és második testvérré:

– Mohammed örököljön! Mohammed örököljön!

Aztán odafordult a harmadik fiúhoz:

– És azért örökölj te is, még ha másképp rendelkezett is az apád.

A testvérek összenéztek, aztán megkérdezték a kádit:

– De hát honnét tudod, uram, hogy melyikünk örököl jogosan és melyikünk nem?

Mire a kádi csak annyit mondott:

– Onnét, fiaim, hogy az egyik talált gyerek mindig megismeri a másik talált gyereket.

A FAVÁGÓ ÉS HÁRUN ARRASÍD KALIFA

Volt egyszer egy ember, s annak volt egy felesége meg egy fia. Ez az ember olyan szegény volt, hogy semmije sem volt az égardta világon, és csupán koldulásból tengette életét.

Mire a fiú nagyobbacska lett, apja is, anyja is úgy megöregedtek, hogy már az ágyból sem tudtak felkelni. A fiú pedig nőttön-nőtt, és mind derekabb ifjúvá cseperedett. Az emberek csak favágónak nevezték, mivel abból élt, hogy tűzrevalót gyűjtött az erdőn és eladta, ahogy az apja is tette, míg fiatalabb volt. És ami pénzre így szert tett, abból ennivalót vett szüleinek. Igazán jó gyerek volt ez a fiú, gondoskodott arról, hogy szülei ne lássanak soha szükségét.

Abban a városban uralkodott Hárún Arrasíd kalifa. Egy napon – a szegény fiú nagy nyomorúságára – úgy zuhogott az eső, mintha dézsából öntötték volna. Ég, föld zengett a zivatarban. Ezért a szultán szerte a városban kihirdette:

– Senki ne merészeljen kimenni a szabadba, mert aki megteszi, sohasem térhet vissza, mivel esőben fog elpusztulni.

Hej, elbúsult bizony a szegény favágó, és sírni kezdett, mert egy garasa sem volt, hogy apjának és anyjának ennivalót vehessen. És mivel nem akarta, hogy szülei éhezzenek, elhatározta, fogja a kötelét, és nekivág a szakadó esőnek, hogy egy kevés tűzrevalót gyűjtsön. Úgy is tett. Kezében a kötéllel, kilépett házából, a tomboló viharba. És amikor Hárún Arrasíd kalifa távcsövén át kitekintett erkélyéről, észrevette őt. Nyomban magához hívatta vezírjét, és rákiáltott:

– Vezír!

– Parancsolj, uram – felelte az.

– Menj ki az utcára, és vezesd eléem azt, aki tilalmamat megszegve az utcára merészkedett, hogy nyomorultul elpusztuljon.

A vezír nyomban az utcán termett, és így kiáltott a favágóra:

– Hárún Arrasíd hívat! Tüstént gyere!

A fiú szinte sírva fordult vissza, mivel igen aggódott apja és anyja miatt, kiket egyetlen falás ebéd és vacsora nélkül hagyott betegen otthon.

De mit tehetett, követte a vezírt, és csakhamar a kalifa előtt állt. Félelemmel eltelve köszöntötte az uralkodót, az pedig így szólította meg:

– No, te favágó, te talán nem hallottad parancsomat, hogy esztelenül az utcára merészkedtél, ahol a biztos halál vár rád?!

A fiú erre csak ennyit válaszolt:

*„Kölcsönt kaptam, dolgozgattam,
és a kölcsönt visszaadtam.”*

A kalifa hallgatott, és elgondolkozott a fiú szavain, de nem tudta megfejteni értelmüket, és nagyon csodálkozott. Aztán behívatta a vezírt, és megparancsolta neki:

– Adj ennek a legénynek annyi búzát, vaját és húst, amennyit csak kíván, és adj neki egy öltözet ruhát is!

És mikor a vezír már mindent átadott a fiúnak, így szólt hozzá a kalifa:

– Te favágó! Ha küldenék neked néhány kövér tyúkot egy csomóba kötve, meg tudnád-e rendesen kopasztani őket?

– Küldd csak el nyugodtan, uram! Én úgy megkopasztom őket, hogy abban semmi hiba nem lesz! – kiáltotta vidáman a favágó, mert megértette, hogy mit ért a kalifa a tyúkokon.

Otthon aztán lakomát csaptak az uralkodó ajándékaiból.

Hárun Arrasíd pedig összehívatta tudósait, kádijait, vezírjeit és írástudóit. Össze is gyűltek hamarosan az ülésteremben. A kalifa pedig felemelkedett, és így szólt:

– Egybegyűlt tanácsadóim, mondjátok meg nekem, mit jelentenek ezek a szavak:

*„Kölcsönt kaptam, dolgozgattam,
és a kölcsönt visszaadtam.”*

– Gondolkozzatok rajta, aztán jelentsétek meg az eredményt. Három napot adok nektek erre.

Lett is nagy sürgés-forgás a tanácsadók között! Végigböngészték írásaikat, könyveiket, de csak nem akadtak rá a fiú mondásának megfejtésére. A kalifa pedig így szólt nekik:

– Úgy igyekezzetek, ha a negyedik napfelkeltére sem fejtitek meg a talányt, fejeteket vétetem!

És a kádik nagyon megijedtek. Még nagyobb szorgalommal kerestek, kutattak, naphosszat bújták az árkusokat és a tudós könyveket, de hiába, mert semmit sem találtak.

– Vajon ki adta fel ezt a talányt a kalifának? – kérdezték végső tanácsstalanságukban.

És mikor megtudták, hogy a favágó volt az, nyomban munkához láttak: négyen a vezírek és kádik közül selyembe, brokátba és más drága kelmékbe öltöztek, fogták öszvéreiket, és elindultak a favágó kunyhójába. Odaérván, bezörgettek az ajtón. A fiú meghallotta a kopogást, és így szólt anyjához:

– Kelj fel, anyám, és nézd meg, ki kopogtat. Ha valaki utánam tudakozódnék, mondd azt, hogy beteg vagyok, és nem tudok kimenni. Az öregasszony az ajtóhoz ment, és kikiáltott:

– Ki kopog itten éjnek idején?

– Mondd meg annak a szamár fiadnak, hogy jöjjön ki! – felelték a vezírek.

– Sajnos, nem tud kijönni, mert beteg – füllentette a fiú anyja.

– Allahra, akkor mi megyünk be! – mondták azok.

– Nincs kulcsom! – kiáltotta ijedten az öregasszony.

De a látogatók csak erősödtek, mivel módfelett féltették a fejüket. A favágó pedig betegnek tette magát, ezért anyjára támaszkodott, és az úgy vonszolta ki a tornácra, hogy a vezírek beszélhessenek vele.

– Kérlek, mit jelentenek azok a szavak, melyeket a kalifa előtt mondtál? – kérdezte az egyikük.

– Micsoda beszéd ez? Én nem mondhatom meg nektek. Ha megmondanám, a kalifa leütné a fejemet, és akkor a szüleim éhen vesznének. De ha annyira akarjátok tudni, adjatok nekem annyit, hogy a szüleim halálukig nyugodtan élhessenek belőle, én pedig megfejtem a talányt.

– Adjuk meg neki, amit kíván. Mégiscsak jobb, ha a kalifa az ő fejét ülteti le, mint a miénket! – szólt az egyik kádi.

Mind igazat adtak neki, és így szóltak a favágóhoz:

– Mit adjunk neked, hogy megfejtsd a talányt?

És felelt a favágó:

– Adjatok nekem mindent, ami csak nálatok van: öszvéreiteket, pénzeteket, ruháitokat, fezeiteket⁽⁵⁾, tarisznyáitokat, saruitokat,

turbánjaitokat és gyűrűiteket, ti pedig ruhátlanul távozzatok.

– Teljesítsük kívánságát – javasolta egyikük –, hiszen ha a talányt megfejtette, hazamehetünk, és újra felöltözhetünk.

– Rendben van – egyeztek bele a többiek.

A favágó pedig mindent elszedett tőlük, egy tű nem sok, de annyit sem hagyott náluk. És amikor már mind a négyet alaposan megkopasztotta, így szólt:

– Kedves testvéreim! Mikor még kicsiny voltam, szüleim esőben és viharban, forróságban és fagyban, étlen és szomjan is mindig gondoskodtak rólam, míg csak nagyobb nem lettem. Mivel ekkor ők már nem tudtak dolgozni, én kerestem meg a kenyeret nekik is. Így fizettem vissza a kölcsönt, amit gyerekoromban kaptam. Ez hát a jelentése ezeknek a szavaknak:

*„Kölcsönt kaptam, dolgozgattam,
és a kölcsönt visszaadtam.”*

Erre a vezírek széles jókedvvel eltávoztak. Csakhamar új ruhákba öltöztek, és új öszvéreket vásároltak. Alig várták, hogy a megszabott idő véget érjen, és megvihessék az örömhírt: megfejtették a talányt! De térjünk vissza a favágóhoz. A fiú az éj leple alatt felszerszámozta az öszvéreket, mindegyik hátára felrakta tulajdonosának öltözkését, aztán a kalifa palotájába hajtotta őket. Az pedig igen megörült, mikor látta, hogy a favágó jól értelmezte a tyúkok megkopasztására vonatkozó szavait, a fiút egy szobába vezette és meghagyta neki, hogy ott várakozzék.

Másnap, alighogy megvirradt, a vezírek a kalifa palotájába mentek, és várták, hogy az uralkodó színe elé járulhassanak. Mikor a kalifa belépett, nagy örömmel kiáltottak fel:

– Allahra és a te boldogságodra mondjuk, hogy sem éjjel, sem nappal nem aludtunk, mióta megparancsoltad nekünk, hogy fejtsük meg azt a mondást, de végül is megtaláltuk a megoldást egy könyvben.

– Mit jelent hát? – kérdezte a szultán.

– Uram – felelték a vezírek –, ennek a mondásnak:

*„Kölcsönt kaptam, dolgozgattam,
és a kölcsönt visszaadtam.”*

a szavai a következőket jelentik: volt egy ember, és annak...

Alig érték el eddig, mikor a kalifa haragosan felkiáltott:

– Ragadjátok meg ezt a négy gazembert, és üssétek le a fejüket!

A hóhérok nyomban megragadták őket, és fejüket vették.

– Hívjátok elém a favágót! – rendelkezett a kalifa.

És mikor a fiú belépett, kihirdette, hogy a favágót vezírévé teszi.

A kalifa örült, hogy jó vezírt szerzett, s mikor a fiú átvette hivatalát, így szólt:

– Hozasd ide apádat és anyádat, és éljete boldogan!

Így lett a favágó fia Hárún Arrasíd kalifa vezírje.

Békesség nektek.

TÖRTÉNET EGY SZULTÁNRÓL ÉS ANNAK FIAIRÓL

Élt egyszer valamikor régen egy szultán Szíriában. Volt annak a szultánnak egy pompás kertje, amit magas fallal kerítettett körül. Ebben a kertben ugyanis ott pompázott a világ minden növénye. Volt ott pálmafa, szegfű, jácint, rózsza, bazsalikom, gránátalma, füge, szőlő, birsalma, citrom – de minek is sorolnám tovább?

Történt egyszer, hogy amikor a szultán kísétált a kertbe, feldúltan találta legszebb virágágyásait, s megdézsmálva legszebb gyümölcsfáit.

Majd eszét vesztette haragjában. Tüstént magához hívatta nagyobbik fiát, s így szólt hozzá:

– Fiam, végy magadhoz fegyvert, vitesd ki az ágyadat a kertbe, készíttess oda lámpát is, hogy fényénél olvasgathass, és virradatig szüntelenül figyelj, hátha megtudhatod, hogy ki volt a kártevő.

A fiú úgy tett, ahogy apja meghagyta neki. Fogta a puskáját, kardját, ágyát egy rabszolganővel a kertbe vitette, és lámpát is hozatott vele.

Dolga végeztével a rabszolganő visszatért a palotába, az ifjú pedig maga mellé helyezte puskáját, arannyal kivert, gyémánttal berakott kardját, és figyelte, hogy vajon ki merészel éjnek idején belopózni a kertbe. Így telt az idő éjfélig. Az ifjú azonban türelmét veszítette, s egyre azon járt az esze, hogyan szabadulhatna kényszerű helyzetéből.

„Jaj nekem – gondolta –, itt kell rostokolnom, és meresztgetnem a szememet, amíg barátaim vidáman játszadoznak. Én meg balga fejjel idejöttem, és most ülhetek itt a hidegben!

Hirtelen felugrott, fogta puskáját, és elhagyta őrhelyét. Barátaihoz sietett, és mulatozással töltötte az éjszakát. Alighogy elhagyta a kertet, a kártevők ismét összedúlták az ágyásokat, megdézsmálták a gyümölcsfákat, de még sokkal jobban, mint az előző napon, úgyhogy egy tenyérsnyi hely nem sok, annyi sem maradt sértetlenül.

A szultán másnap reggel korán felkelt, és mikor távcsövön át a kertre pillantott, még sokkal nagyobb pusztítást látott, mint az előző napon.

– Nincs más erő, sem hatalom, mint Allahé, a magasságosé és mindenhatóé! – kiáltott fel, és magához hívatta rabszolgánóját.

– Mit kívánsz uram? – lépett be a leány.

– Hívd ide Husszaint! – kiáltotta a szultán haragosan.

Ugyanis két fia volt a szultánnak, a nagyobbikat Husszainnak, a kisebbiket Mohammednek hívták.

A kisebbik fiú meghallotta atyja kiáltását, és hozzá sietett.

– Atyám, ne hívjad Husszaint! Add inkább nekem a puskát meg a kardot, ma éjszaka majd én virrasztók a kertben – mondta.

– Ugyan gyermekem – csóválta a fejét a szultán –, ha a nagyobbik fiam nem tudta teljesíteni feladatát, hogy is tudhatnád te, ki jóval fiatalabb vagy.

A fiú így válaszolt:

– Atyám! Adj nekem puskát és kardot! Nagy embernél is lehet kicsiny ész, s a kicsiben is nagy erő lakozhat.

A szultán módfelett elcsodálkozott kisebbik fia észjárásán, de végül is ráállott.

Amikor a rabszolgány az ágyat, a lámpást, a puskát és a kardot kivitte a kertbe, a fiú így szólt hozzá:

– Maszuda, köszönts nevemben atyámat és anyámat!

A rabszolgány sírva indult vissza a palotába, mert rossz sejtelvei igen elszomorították. A fiú pedig letelepedett, és gondolkodni kezdett:

„Jól van ez így? Lámpást hoztam magammal, hogy a sötétben világítson nekem. Ha a gazember – akárki légyen is az – észreveszi a világosságot, bizonyára nem jön a közelembe!”

Azzal fogta a lámpást és eloltotta. Kardját vállára akasztotta, és leült. Puskáját térdére fektette, és figyelt, fülelt, belép-e valaki a kertbe. Így várt éjfélig.

Hirtelen mennydörgés és morajlás hallatszott a kertkapu felől. Mit tett a fiú? Villámgyorsan felugrott, kardját, puskáját készenlétbe helyezte, és nagyot kiáltott:

– A könyörületes és irgalmas Allah nevében!

Azzal kivonta kardját, és a kapuhoz sietett. Mikor odaért – maga sem tudta, melyik pillanatban – egy szörnyeteg hatalmas lökéssel betörte a kaput. De még jóformán be sem lépett, Mohammed királyfi

máris nekitámadt. Kardját csapásra lendítette, el is találta a szörnyet, megragadta és felkiáltott:

– Allahra mondom, ma éjszaka bizony nem menekülsz a kezemből!

– Kedves Mohammed királyfi, csak most az egyszer engedj szabadon, szent esküvel fogadom, hogy soha többé nem térek vissza – könyörgött a szörnyeteg.

– Én pedig el nem engedlek addig, míg nem tudom, mit adsz cserébe szabadságodért!

– Neked adok mindent a világon, ami csak gazdaggá tehet, és soha többé nem térek vissza – ígérte a szörny.

E szavak hallatára a fiú szabadon engedte. Akkor a szörnyeteg lehúzott ujjáról egy gyűrűt, és átadta a királyfinak, az pedig nyomban ujjára húzta.

– Mohammed királyfi, én most elmegyek. Ha kívánsz tőlem valamit, forgasd meg ezt a gyűrűt, és én nyomban nálad termek – tette hozzá.

Amikor eltávozott a szörny, a fiú a kapuhoz lépett, kijavította, újra berendezte, a kulcsot eltette. Ágyát rendbeszedte, aztán leült. Meggyújtotta lámpáját, és vidám hangulatban várta a reggelt, hogy atyjához mehessen.

Reggelre kelve a szultán távcsövével a kertre pillantott, és örömmel látta, hogy teltszirmú virágok pompáznak mindenütt.

– Mohammed az én igazi fiam! – kiáltott örömmel feleségének.

És a fiú anyja is nagy öröme derült.

Mohammed nemsokára fogta puskáját, kardját, és atyjához indult. A szultán a ház lépcsőjén fogadta, karjába zárta, és dicséretekkel halmozta el, aztán helyet csinált neki a trónszéken, és így szólt:

– Te ülj ide, fiam! A szultán te leszel!

– Maradj csak a trónon, atyám. Te öregebb és tapasztaltabb vagy nálam. Én még túlságosan fiatal vagyok a kormányzáshoz – felelte Mohammed.

A nagyobbik fiú hallotta, hogy beszél az öccse, és elbúsult magában.

„Istenemre, úgy látom, hogy ha semmivel sem árthatok öcsémnek, övé lesz a trón. El kell hát pusztítanom!” – gondolta.

Egy idő múlva így szólt a kisebbik királyfihoz:

– Öcsém, nem volna kedved vadászni?

Mohammed szívesen ráállt, s nyomban az istállóba mentek, kivezették a paripákat, nyeregbe szálltak, és kilovagoltak. A kisebbik testvér azonban egyszercsak észrevette a megsebzett szörny vérnyomait, s követte a nyomokat. Husszain, aki mit sem tudott az éjszakai kalandról, kissé távolabb követte öccsét. Így haladtak sokáig, míg csak egy kúthoz nem értek. Mohammed látta, hogy a vérnyomok a kúthoz vezetnek, és megszólalt:

– Gyere, bátyám, most forduljunk vissza, holnap talán több szerencsével járunk.

Mohammed másnap szerzett egy hosszú kötelet, mégpedig vagy kétezer rőfnyit, mivel igen mélynek látszott az a kút, fogta a kötelet, és nyeregtarisznyájába dugta, aztán szólította a bátyját:

– Gyere bátyám, menjünk vadászni!

Tüstént nyeregbe szálltak. Mohammed megint az említett vérnyomokat követte, s nemsokára elértek a kúthoz, melyben az a szörny lakott, aki a szultán kertjében garázdálkodott. Mohammed kihúzta lábát a kengyelből, és leszállt.

– Ugyan miért szállsz le? – kérdezte bátyja.

– Szállj csak le te is, bátyám – felelte Mohammed –, le akarok mászni a kútba.

Husszain igen megörült a hírnek. Gyorsan leszállt lováról, mivel másra sem gondolt, mint arra, hogy itt az alkalom öccsét elveszejteni. Mohammed elővette iszákjából a kötelet, és így szólt:

– Arra kérlek, bátyám, kössed a derekamra ezt a kötelet, én leereszkedem a kútba, de te ne várj rám, indulj haza. Ha atyánk kérdezné, hol vagyok, mondd meg neki, hogy a vadászaton hagytál. Aztán várakozz hét napig, de a nyolcadikon térj vissza, és engedd le ismét a kötelet.

Úgy is történt minden, ahogy Mohammed eltervelte. Mikor a kút mélyére ért, leoldozta derekáról a kötelet, bátyja pedig felhúzta, és így szólt:

– No, most aztán Allah sem hozhatja fel többé!

Azzal fogta magát, és hazafelé vette útját.

– Hol van Mohammed? – kérdezte a szultán, hogy csak egyik fiát látta hazatérni.

– Mikor én hazaindultam, ő még javában vadászott – felelte Husszain, a szultán pedig megnyugodott ebben.

Az idősebbik fiú várt hét napig, a nyolcadikon paripájára szállt, és útnak indult, hogy lássa, mi van öccsével: él-e, hal-e. A kúthoz érve leszállt a lóról, kezébe fogta a kötél végét, és mélyen a kút nyílásába hajolt, hogy észrevehesse, ha öccse fel akarna jönni.

De most fordítsuk a szót a kisebbik királyfira és a szörnyetegre!

Mikor Mohammed leért a kút fenekére, egy ajtóra akadt. Belépett azon és elindult. Ment, mendegélt, míg csak egy várkastély alá nem ért. Éppen felfelé ment a kastély lépcsőin, mikor egy leányt pillantott meg, kinek szépsége a napot és a holdat is elhomályosította.

– Mohammed királyfi, mit keresel itt, ahol a szörnyeteg garázdálkodik? – kérdezte a leány.

– Éppen őt keresem! – felelte Mohammed.

A leány nagyon megörült a fiúnak, kézen fogta és úgy vezette fel a kastélyba. Kávával is megkínálta, úgyhogy kedvük igen felderült, és késő éjszakáig mulattak egymással. Akkor így szólt a királyfi:

– Gyermekeim, tovább kell mennem, de a magasságos Allahra, nem hagylak itt a föld alatt, ha belepusztulok is! – Azzal elindultak kéz a kézben. A leány mutatta az utat, s nem telt bele sok idő, egy másik várkastély előtt álltak.

– A könyörületes és irgalmas Allah nevében! – mondta Mohammed, és belépett a kastélyba, ahol a szörny lakott. Lépteiket meghallotta a második leány, fogta lámpását, és kikandikált az ablakon. Mikor a fiú észrevette, csodálkozva felkiáltott:

– Amit Allah megalkotott, jól alkotta meg!

A leány egyik szeme sírt, a másik nevetett, mikor Mohammed megszólította:

– Allahra mondom, addig nem adok kezet, míg meg nem mutattad, hol lakik a szörny!

– Szép, ifjú, délceg Mohammed királyfi! Ha az ördög megtudja, hogy itt vagy, szénné éget, vagy szétszaggat valamennyiünket.

De Mohammed így felelt:

– Én azért jöttem ide, hogy megvívjak a szörnyeteggel. Ha a húgom akarsz lenni, bármi vár ránk, mutasd meg, hol találom!

– Jól van, megmutatom, de ígérjük meg egymásnak, pecsételjük meg kézfogással, és esküdjünk meg szent esküvéssel, hogy ha

legyőződ az ördögöt, engem veszel feleségül, és én csak a te feleséged leszek.

Hallván e szavakat, hatalmas bátorság töltötte el a királyfi lelkét, és felkiáltott:

– Mutasd meg hát, hol az a szörnyeteg!

– Barátom, Mohammed királyfi – kezdte a leány –, az ördög hét ajtó mögött alszik, de az ajtók kulcsa nálam van.

– És mit csinál most? – vágott közbe a fiú.

– Mindjárt éjfél, ilyenkor szokott felébredni. Figyelj jól, elmondom, mit kell tenned. A szörnynek hét feje van. A hetedik feje mellett egy kard hever. Ha azt kezébe tudod kaparintani, legyőződ, de ha ő kapja fel, a halál fia vagy – folytatta a leány.

– Még csak azt mutasd meg, hol alszik – kérte a királyfi.

A leány megmutatta neki az ördög szobáját, a fiú pedig bátran belépett. Ott aludt a szörnyeteg, egyik fülét maga alá húzta, másikat maga fölé nyújtotta. Mohammed igen elcsodálkozott, és azon töprengett, mihez kezdjen vele.

„Gazemberség lenne megtámadni egy alvót!” – gondolta magában, és kardjával megbökte a szörnyeteget.

Az pedig nyomban felébredt, és felkiáltott:

– Ütött az órád, Mohammed királyfi! Nem elégedtél meg az adott szavammal, most halálnak halálával halsz meg!

– Majd elválik – felelte bátran a fiú. – Egy tapodtat sem tágítok innen, míg meg nem mérkőztünk.

Hallván ezt, a szörnyeteg dörgő morajlással felemelkedett, és torkából olyan félelmetes hangok törtek elő, hogy az egész világ belereszketett.

– Milyen fegyvert választasz? – üvöltötte. – Kardot vagy tört?

– Nekem mindegy, csak kezdjünk hozzá! Vedd, ami a kezébe akad, miattam pedig ne fájjon a fejed! – fejelte Mohammed habozás nélkül.

– Allah a megmondhatója, hogy ennek a kölyöknek elment az esze! – nevetett a szörny, de a fiú türelmetlenül közbevágott:

– Hallod-e te szörny! Öt percet adok neked. Ha addigra sem szedelőzködsz össze, te bánod meg, de akkor ne vádolj engem árulással!

Erre a szörnyeteg is felkerekedett, hogy a küzdőtérre induljanak. A két leány éppen kilépett a kastély erkélyére, hogy lássa, mi történik odalent, s nagyon meglepődtek, mikor észrevették a küzdőtérre sietőket. A szörnyeteg nagyot kiáltott:

- Akkor hát vívjunk mind a két fegyverrel egyszerre.
- Jól van, te szörnyeteg, elfogadom az ajánlatodat – egyezett bele a fiú.

Ekkor a szörny, aki a gyűrűről, amit a fiúnak adott, már régen elfeledkezett, így kiáltott:

- Háromig számolok, akkor a tér közepére rohanunk, és összeakaszkodunk! Egy! Kettő! Három!

Mind a ketten egyszerre kezdtek rohanni, és a tér közepén összeecsaptak. Mohammed megragadta ellenfelét, a magasba emelte, és a földhöz teremtette, hogy csak úgy nyekkent! Majd hirtelen kirántotta a kardját, és levágta a hétfejű szörny valamennyi fejét.

A beste lélek azonnyomban kiadta páráját.

Hej, lett nagy öröm! A lányok vidám nevetéssel körülfogták, ujjongtak örömben, hogy végre megszabadultak a hétfejű szörnyetegtől, aki rabságba hurcolta, és a napvilágtól is elzárva tartotta őket.

A fiú is kimondhatatlanul boldog volt, és így szólt a kisebbik leányhoz:

- Te leszel a feleségem, vagy senki a kerek világon.
- Mohammed királyfi, már régen tudom a varázsigékből, és előre láttam álmaimban, hogy te leszel a férjem – felelte a leány –, de siessünk, térjünk vissza atyád házába!

- Bátyámmal abban egyeztünk meg, hogy hét nap elteltével visszatér a kúthoz, és kihúz engem. Holnap telik le a hét nap, akkor mindnyájan hazatérünk.

A lányok öröme határtalan volt, amikor azt meghallották. A kisebbik egy gyűrűt és egy pálcát vett elő, átnyújtotta őket a királyfinak, és hozzátette:

- Fogadd el ezt a gyűrűt meg a pálcát. Őrizd meg őket, én pedig megmagyarázom neked a titkukat – s így folytatta:

- Ennek a gyűrűnek varázssereje van. Ha fel akarsz szállni a kútból, forgasd meg ujjadon, s előtted terem egy fehér kutya. Ül fel a

hátára, és egykettőre a kút felső nyílásánál leszel. Ez a kis pálca pedig bűvös hatalmában tart egy szellemet, aki fekete kutya képében jelenik meg néked. Ha arra ülsz, nyomban a hetedik határba hajít.

– Mindent értek! – jelentette ki Mohammed.

Még váraakoztak egy ideig, aztán a királyfi megszólalt:

– Készüljtek, mert útra kelünk. Elérkezett az óra, mikor bátyámnak jönnie kell.

A leányok nyomban felkeltek, és követték Mohammed királyfit. Hamarosan elértek a kút üregéhez. Látták, hogy ott lóg a kötel, melyet Mohammed bátyja erősített a kút felső végéhez. Mohammed megkérdezte a leányokat:

– Ki menjen fel előbb, ti vagy én?

– Te menj előre, bátyám – indítványozta a kisebbik leány.

– Allahra, ti mentek fel előbb! – ellenkezett a fiú.

De a kisebbik leány nem hagyta annyiban, hanem így szolt:

– Attól félek, ha mi húzatjuk fel magunkat előbb, és bátyád meglát bennünket, nem húz fel téged, hanem visszalök, és ez az életedbe kerülhet! Ám ha mégis úgy parancsolod, mi megyünk előre. De aztán lelkedre kötöm – Allahra kérlek, ne feledd –, hogy ne maradj el tőlünk sokáig.

– Csak a halál választhat el bennünket – felelte a fiú, azzal fogta a kötelet, és a leányok derekára kötötte.

– Húzd csak fel szaporán! – kiáltott bátyjának, az pedig felhúzta a kötelet.

Mikor a leányokat meglátta, Allahtól kapott csodálatos szépségük láttán ájultan esett össze. De a leányok rákiáltottak:

– Ember, engedd le újra a kötelet, és húzd fel öcsédet is!

Husszain le is dobta a kötelet Mohammednek, az pedig derekára kötötte, és felkiabált:

– Húzhatod a kötelet, bátyám!

Husszain húzni kezdte, de csak a kút közepéig, akkor kést vett elő, és elmetszette a kötelet. Szegény Mohammed a mélybe zuhant, és ájultan terült el a kút fenekén. A leányok zokogtak és jajveszékeltek, de a királyfi durván rájuk parancsolt:

– Üljetek lóra és lépkedjete előttem! Hazamegyünk! Aki pedig a szultán házában egy szót is ejt arról, ami itt történt, halálnak

halálával lakol érte.

Könnyek között szálltak nyeregbe a leányok. A nagyobbik királyfi mögöttük haladt, míg csak a palotába nem értek. Ott egy szobába vezette a két leányt, és szigorúan megparancsolta:

– Egyikőtök sem hagyhatja el ezt a szobát!

Így hát a lányok magukra maradtak. Könnyek borították el szemüket, és olyan szívettépően zokogtak, hogy sötét szomorúságba esett mindenki, aki csak meghallotta.

De fordítsuk a szót ismét Mohammed királyfira! Ott hagytuk el, hogy a gonosz Husszain elvágta a kötelet, melyen öccse függött, és Mohammed, ahelyett hogy a kútból kijutott volna, visszazuhant a mélybe, és eszméletlenül terült el a kút fenekén. Mikor magához tért, kétségbeesésében így kiáltott fel:

– Nincs más erő, sem hatalom, mint Allahé, a magasságosé és mindenhatóé!

Azzal kezébe vette a bűvös pálcát, és megforgatta ujján a varázsgyűrűt. Nyomban ott termett egy fehér meg egy fekete kutya. Mohammed nem emlékezett a leány intelmére, és a fekete kutya hátára ült. Az szélesebben száguldani kezdett vele, aztán a hetedik határba hajította. A szegény fiú pedig a földre zuhant, és ismét eszméletét veszítette. Nagysokára magához tért, s akkor rémülten fedezte fel, hogy sivatag veszi körül, sehol egy kő, sehol egy fa, sehol egy teremtetett lélek. Nagy szomorúságában keservesen sírni kezdett, de aztán mégis felkelt és elindult. Hogy hová? Maga sem tudta. Céltalanul bolyongott a sivatagban, és ajka keserű panaszra fakadt, mivelhogy nem volt mit ennie, és már csaknem belepusztult az éhezésbe. Végre talált valami csenevész fűvet – ez volt egyetlen tápláléka a pusztaságban. Ment, mendegélt szegény, s nem tudta, hová, meddig. Már búcsút vett életétől, és úgy zokogott, hogy a kövek és fűvek is elszomorodtak.

„Valami nagy bűnt követhettem el, hogy Allah ilyen keményen büntet, talán azt, hogy szüleimet elhagytam” – gondolta szomorúan.

Így bolyongott a királyfi a hideg sivatagban. Ment, mendegélt, míg atyjának városába nem ért. Akkor azonban szerzett egy irhabőrt, és azt olyan ügyesen húzta a fejére, hogy aki meglátta, ótvarosnak tarthatta. Aztán körülnézett a városban, és a bazárban eleséget

koldult. Közben a vargák céhmesterének boltjához ért, és megszólította a mestert:

– Kérlek, uram, adj nekem tanácsot, hogy hol alhatnék meg az éjszaka?

– Ne, te szerencsétlen, maradj nálunk éjszakára, és egyél velünk – felelte a varga.

A fiú megköszönte, és náluk maradt.

– Nincs kedved nálam dolgozni? – folytatta a jószívű mester. – Becsületesen megfizetek érte.

– Uram, ha megfogadsz, engedelmes szolgád leszek. Csak azt kérem, láss el étellel, itallal, és adj nekem egy kis zugot, ahol a te felügyeleted alatt dolgozhatok.

– Jól van – egyezett bele a mester. – Maradj nálam, és egyél-igylál. Én berendezem neked a műhelyt, ahol a mesterség minden csínját-bínját megtanulhatod. Jó dolgod lesz nálam, akár a saját fiam lennél!

Úgy is lett. A fiú a mester szolgálatába lépett, az pedig egy kis műhelyt rendezett be neki. A többi inas azonban kinevette szegényt, ótvarosnak hitte, és minduntalan csúfot űzött belőle. Pedig fáradhatatlanul dolgozott, és csakhamar derék vargalegény lett belőle.

Mohammed királyfi ugyanis úgy gondolta, hogy nem fedí fel magát addig, míg meg nem tudja, mi történt a leányokkal.

Husszain ezenközben naponta meglátogatta a lányokat, és váltig unszolta őket:

– Egyezzetek bele hát a házasságba!

A leányok azonban Mohammed királyfit siratták, és csak azon töprengtek naphosszat, él-e még egyáltalán. Egy napon a nagyobbik királyfi a szultán elé járult, és így szólt:

– Atyám, menj be a leányokhoz, és beszéld rá őket a házasságra!

A szultán úgy tett, ahogy fia kérte:

– Hát nem akartok a leányaim lenni? Egyezzetek bele a házasságba! – biztatta őket.

– Minket csak az vehet feleségül, aki elhozza olló-nemvágta, tű-nem-szúrta bőrmellényünket – felelték a lányok.

– Úgy lesz, ahogy kéritek – szólt a szultán, azzal magához hívatta vezírjét.

– Ki fogja elkészíteni a leányok bőrmellényét? – tette fel neki a kérdést.

– Azt bizony csak a vargák céhmestere tudná megcsinálni.

– Hozzátok élém! – rendelkezett a szultán.

A vezír rögtön elsietett a vargamesterhez, és így szólt:

– Jöjj velem tüstént a szultánhoz!

A mester követte őt, és félve köszöntötte az uralkodót.

– Tudsz-e olló-nemvágta, tű-nem-szúrta bőrmellényt készíteni? – szólította meg a szultán, és választ sem várva, megparancsolta neki, hogy haladéktalanul készítsen egyet.

Vakarta is a kobakját a mester! Hiszen azt sem tudta, hogyan fogjon hozzá, de aztán mégiscsak így felelt:

– Uram, elkészítem a mellényt!

– De ha holnap reggelre nem lesz készen, leüttetem a fejedet! – mondotta a szultán.

A szegény vargamester könnyek között ballagott haza, és így szólt gyermekeihez:

– Jaj, nekem, a szultán leváogatja a fejemet!

Felesége azonban nem vesztette el bizakodását, és így szólt:

– Tudakozódj, kedvesem, a céhedbe tartozó mestereknél, hátha akad közöttük, aki tud ilyen mellényt csinálni.

Ekkor lépett be a kisebbik királyfi, aki a vargánál szolgált, és mikor gazdáját könnyezni látta, megszólalt:

– Nyugodj meg, bátyám, ne sírj. Egy óra múlva jöjj el hozzám, majd megbeszéljük a dolgot.

Nehéz szívvel indult el a varga a fiú műhelyébe, és mikor odaért, így szólt:

– Csak most az egyszer ments meg ebből a kutyaszorítóból, ígérem, hogy fiammá fogadlak!

– Bátyám, süttess nekem egy nagy cipót, de nyílt lángon, és gyúráss a tésztájába vaját, tojást, aztán ha kész, hozd el nekem. A többit pedig bízd rám, én elkészítem a mellényt!

– Jól van – felelte a mester, és házába tért. Otthon pedig így szólt a feleségének:

– Asszony, süss nyílt lángon egy cipót, de a tésztába gyúrd bele egy kis vaját és tojást is. A cipót a fiú kérte, ő meg vállalta, hogy elkészíti a mellényt.

Az asszony tüstént munkához látott, kenyeret dagasztott, megsütötte, tojást főzött, vaját olvasztott, és végül mindezt egybegyúrta. Férje kapta a kész cipót, és elindult vele. Az emberek pedig látták, hogy a mester cipót visz az inasnak, a legényének, és gúnyosan nevetni kezdtek.

Mohammed átvette a cipót, és így szólt:

– Térj nyugovóra, mesterem, holnap reggel pedig jöjj el ismét, addigra készen lesz a mellény.

A szerencsétlen vargamester hazament, és mivel nem remélte többé, hogy a mellény elkészül, szomorúan mondta gyermekeinek:

– Holnap reggel a szultán levágatja a fejemet.

Aztán lefeküdt, de nem jött álom a szemére. Kis idő múlva felkelt, és újból elment a műhelybe, de hiába zörgette az ajtót, mert a fiú aludt. Alikor az végül meghallotta, hogy valaki veri az ajtót, dühösen felkiáltott:

– Ne adjon nektek hasznót Allah, hát már sohasem hagytok békében aludni?!

– Én vagyok itt, kedvesem! – felelte a mester.

Erre a legény kinyitotta az ajtót, és beengedte gazdáját. A szoba telisdetele volt mindenféle összeszabdalt bőrdarabbal.

– No, hogyan állunk? – kérdezte a mester szorongva.

– Nem látod mennyi bőrt kellett felszabnom? Semmit sem aludtam az éjjel, és bár lassan virrad már, mégsem készültem el.

A szegény jó mester keservesen zokogni kezdett, sajnálta életét. De alig ért haza, a fiú utánament, és mikor az egész házat sírni látta, így szólt:

– Miért sírtok?

– Ó – sóhajtott a mester –, napkeltekor a vezír idejön, és ha a mellényt nem tudom átadni neki, a szultán elé kell járulnom, az pedig a fejemet véteti.

A legény így válaszolt:

– Bátyám, sose essél kétségbe! Ha a vezír eljön és érdeklődik a mellény után, mondd meg neki: „Sajnos, még nincs készen, de holnap reggelre okvetlenül meglesz!”

– És aztán mihez kezdjek? – kérdezte a mester.
– Én majd megcsinálom a mellényt, de van egy kikötésem.
– Micsoda?
– Készítsetek nekem tyúkhúsból egy fazék meleg ételt, mivel ma nagyon hideg van. Allah segítségével időben készen lesz a mellényed!

– Jól van, jól van – egyezett bele a mester, azzal feleségéhez sietett.

– Csináld meg mindent, amit ez a fiú kíván. Ha életről-halálról van szó, ez a kis fáradság igazán nem számít.

– Hagyd el, úgyis csak az ingyen falatot lesi – felelte mérgesen az asszony.

De a mester csak erősködött:

– Tégy mindent a kedve szerint, hiszen nem tudhatod, nem fog-e segíteni rajtunk.

Az asszony végül is levágta a tyúkokat, és sok vajjal finom ételt készített belőlük egy fazékban, a férfi pedig elvitte az ételt az inasnak.

Éjnek idején a kis királyfi megforgatta ujján a szörnytől kapott varázsgyűrűt, és parancsot adott a szellemnek:

– Ebben és ebben a várkastélyban van egy mellény. Hozd el nekem!

Még jóformán ki sem mondta, a szellem máris elébe tette a kívánt mellényt.

Reggel szomorú arccal kopogtatott a mester az inas ajtaján.

– Sose szomorkodj, bátyám – szólt az inas, és odaadta neki a sóvárgott mellényt.

El sem lehet mondani, mekkora volt a varga öröme!

Felkapta a mellényt, és meg sem állt vele hazáig. Boldogan mutatta feleségének, és az vele együtt örült.

Mikor a fiú a mellényt átadta, még azt is hozzátette:

– Ha a szultán megkérdezi tőled, hogy ki készítette a mellényt, mondd nyugodtan, hogy te csináltad, mert akkor gazdagon meg fog jutalmazni.

Nemsokára jött a vezír, s a céhmestert a szultán elé vezette. A derék varga köszöntötte az uralkodót, és így szólt:

– Uram, elhoztam a mellényt – azzal letette a szultán elé, aki elbűvölve szemlélte, mivel, ha valaki fűtült, a mellény táncra perdült. Aztán jót nevetett rajta, s így szólt:

– Hozzatok a mesternek annyi aranyat és ezüstöt, amennyit csak akar. Adjátok neki az arany kávéspolcot, az arany findzsákkal és ezüst korsókkal.

Össze is hordták a sok drága holmit, a vezír pedig mindent a vargamester házába vitetett. A mester hívatta inasát, és így szólt:

– Kedves fiam, ez itt mind a tiéd!

– Bátyám, én nem áhítozom gazdagságra, csupán ételt, italt, ruhát és cipőt adj nekem, mintha tulajdon gyermeked lennék.

A mester az ajándékokat eltette, a fiú pedig visszatért műhelyébe, és tovább folytatta mesterségét.

Szóljon most a történet ismét a leányokról! Mikor meglátták, hogy a mellény szakasztott olyan, amelyet kívántak, így kiáltott fel a kisebbik leány:

– Ezt a mellényt egyedül csak Mohammed királyfi hozathatta el nekünk! Ő tehát a városban van!

De hát ne hagyjuk említetlen Husszain királyfi menyegzőjét sem, melyet a nagyobbik lánnyal ült. A szultán pompás lakomát rendezett a tiszteletükre. Alig keltek egybe a fiatalok, mikor a vezír fia e szavakkal fordult atyjához:

– Atyám, járulj a szultán elé, és kérd meg őt, adja nekem a kisebbik leányt, én feleségül venném.

A vezír a szultán előtt térdre vetette magát, és kezeit, ahogy a kérelmezők szokták, hátrakulcsolta, úgy adta elő fia óhaját.

– Magam beszélek a lánnyal, és megkérdezem, beleegyeznek-e – felelte a szultán kegyesen.

A vezír örömmel távozott, a szultán pedig nyomban maga elé hívatta a leányt.

– Leányom – szólította meg –, nem óhajtod nővéred példáját követni, és férjhez menni?

– Engem csak az vehet feleségül, aki nekem is megszerzi a mellényt – felelte a leány.

– Jól van – egyezett bele a szultán, és hívatta a vezírt.

– Menj el a vargához, és mondd meg neki, hogy készítsen még egy börmellényt, de szakasztott olyat, mint az előző volt.

A vezír tüstént továbbította a szultán parancsát.

A mester könnyen beleegyezett, mert biztos volt az inas segítségével. Mikor a vezír elment, a fiúhoz sietett, és így szólt hozzá:

– Fiam, megint szükségem volna egy mellényre, de szakasztott olyanra, mint az előző volt.

– Jól van, bátyám, lesz rá gondom, hogy időre készen legyen – felelte a fiú. – Jöjj el holnap reggel.

Másnap reggel a varga első útja az inashoz vezetett. A fiú úgy tett, mintha abban a pillanatban fejezte volna be a mellényt, pedig azt is a szellemmel hozatta el, akár az elsőt. Kezébe nyomta a mesternek, az sietve a szultán palotájába ment, tisztelettel eltelve köszöntötte az uralkodót, és átadta a mellényt. És az uralkodó egyik ámulatból a másikba esett, mivel a másik mellény még százszorta szebb volt, mint az első.

De fogjuk rövidebbre a dolgot! A vezír kihirdette, hogy fiának menyegzője hét nap és hét éjjel fog tartani. És az egész vidék odacsődült, csupán az inas maradt a műhelyében. Aki csak elhaladt előtte, mind bekiáltott:

– Gyere te is velünk a vezír fiának lakodalmára!

– Nem megyek, mert félek, hogy kicsúfolnak a suhancok – felelte nekik a fiú.

És otthon várt egészen a lovasjátékok kezdetéig, akkor pedig megforgatta varázsgyűrűjét. Nyomban ott termett egy fehér paripa. A kis királyfi ekkor nyeregbe pattant, és a lovasok közé ugratott. Egészen napnyugtáig közöttük maradt, de senki sem ismerte fel. Aztán hazatért műhelyébe. Másnap, mikor újból érkezett a lovasjátékok ideje, megint megforgatta gyűrűjét. Ekkor egy fekete mén jelent meg előtte, meg egy fekete ruha hullott eléje. Felöltötte a ruhát, lóra szállt, és kirobogott a térre. Mindenki kedvtelve legeltette szemét a délceg ifjún. A téren elvegyült a lovasok közé, és mikor elhangzott a parancs: „Kezdjétek a játékot, lovasok!” – a fiú abban a pillanatban előugrott a küzdők közül, és könnyedén legyőzte ellenfeleit. Így ment ez hét napon át, a nyolcadikon pedig a menyegző következett.

A vezír fia utolsó viadalát éppen Mohammeddel vívta, és már arra gondolt, hogy a küzdőtérrel egyenesen a lányhoz siet, mikor a

királyfi kihúzta kardját, megsebezte ellenfelét, és kiütötte a nyeregből. Aztán sarkantyúba kapta a lovát, és a násznép közé ugratott, ott pedig így kiáltott fel:

– Én vagyok Mohammed királyfi, akit már rég halottnak hittetek!
Aki nem hiszi, kérdezze meg a mátkámat.
Így hallottam ezt híres emberektől. Így adom tovább én is.
Békesség nektek.

NYUGAT- AFRIKA

GUINEAI

MALI-I

GHÁNAI

TOGOI

DAHOMEY-I

NIGÉRIAI

MESÉK

AROMO NEM HAGYJA A FELESÉGÉT

Egy torónak^[6] gyermeke született, formás, szép lánykája. A lányka nőtt, mind szebb lett, mind sudárabb. Sorra apjához járultak a környező vidék vadjai, mind feleségül akarták venni. Sorra szölongatták a lányt.

- Gyere hozzám feleségül – mondta az oroslán.
- Nem kellesz nekem – felelte a lány.
- Gyere hozzám feleségül – kérte a bölény.
- Nem kellesz nekem – mondta a lány.
- Gyere hozzám feleségül – hívta a leopárd.
- Nem kellesz nekem – válaszolta a lány.

Így kérték az állatok, és a toro lánya így kosarazta ki őket sorra.

Egy szép napon beállított a toróhoz Aromo, a nyúl. Nem szólt egy árva szót sem. A toro lánya elment mellette. Aromo erre sem szólt. A toro lánya még egyszer elment mellette. Aromo erre sem szólt. Erre a toro lánya azt mondta:

- Azt akarom, hogy Aromo vegyen feleségül.
- A lány apjához ment, annak is azt mondta:
- Azt akarom, hogy Aromo vegyen feleségül.
 - Jól van – mondta a toro. – Légy hát Aromo felesége.

Hívta Aromót, azt mondta neki:

- A lányom hozzád akar menni feleségül.
- Én is azt akarom, hogy a lányod hozzám jöjjön feleségül.

A toro tehát feleségül adta a lányát Aromóhoz. Aromo magával vitte a lányt. Vitte haza a feleségét.

Az állatok látták, hogyan indul útnak a feleségével. Azt gondolták:

– Ez a lány mindünket kikosarazott. Most jön ez a hitvány Aromo, és elviszi előlünk. De nem addig van az! Útját álljuk, elvesszük tőle a feleségét.

De Aromónak helyén volt az esze. Mielőtt útnak indult, alaposan teletömte a zsebét borssal. Ment a feleségével; ahogy meglátott egy vadállatot, valamicske borsot vett a szájába. Megvárta, míg az állat egészen a közelébe ér: akkor a szeme közé fújta a borsot. Az állat elvakult a borstól, jajgatott, a szeméhez kapott, elmenekült. Aromo ment tovább a feleségével.

Jött egy másik vadállat, Aromo borsot vett a szájába, a szeme közé fújta. Az állat jajgatott, a szeméhez kapott, elmenekült. Aromo ment tovább a feleségével.

Mind tovább s tovább jutott; közben fogyton fogyott a bors. A végén már egy csipetnyi nem sok, annyi sem volt a zsebében. És ott feküdt előtte az út végében Baga, az oroszlán.

Aromo nem ijedt meg. Lopótökből vizet vitt a hátán, legyen mit inniuk, ha megszomjaznak. Kiöntötte a vizet a lopótökből, belebújtatta a feleségét, maga is utána bújt. A lopótök görögni kezdett az úton.

Az oroszlán keresztben feküdt az úton, nem messze a folyamtól. Azt gondolta:

– Élő lélek ezen a folyamon át nem kelhet. Aromo nem kel át a folyamon. Itt, ezen a szent helyen agyoncsapom, s elveszem a feleségét.

Ezt gondolta magában az oroszlán. S mit lát? Látja, hogy egy lopótök görög felé az úton. Félreugrott a lopótök elől, be a cserjésbe. De a lopótök oda is utánagurult. Elugrott előle, de a lopótök egyre csak követte.

– Hát ez meg mi! – bosszankodott Baga. – Emiatt az ostoba lopótök miatt még elvétem Aromót meg a feleségét!

Fölkapta a lopótöket, és teljes erejéből elhajította. Áthajította a folyón. Repült a lopótök, repült át a folyón, repült a nagy víz fölött, lehuppant a túlparton a homokba; ahogy lehuppant, szétrepedt, kettényílt. Ahogy kettényílt, kilépett belőle Aromo meg a felesége.

Bagának leesett az álla ámulatában.

– Úgy látszik – gondolta –, Aromo mindnyájunknak túljár az eszén.

AZ ÁLLATOK HÁBORÚJA

Egyszer egy kakas meglátogatott egy lányos házat; azt mondta a lánynak:

– Elvennélek feleségül. Hozzám jössz-e?

– Szívesen – felelte a lány.

Leültek, beszélgettek. Hallják, hogy jön az elefánt.

– Bújj gyorsan a kosárba! – mondta a lány a kakasnak.

A kakas bebújt a kosárba. Az elefánt meg besétált a házba, és így szólt a lányhoz:

– Elvennélek feleségül. Hozzám jössz-e?

Abban a pillanatban a kakas csapkodni kezdett a kosárban.

– Mi az? – kérdezte az elefánt.

– A kakas szele – mondta a lány. – Így fuvall, mikor idefelé tart.

– Annyi baj legyen – mondta az elefánt. – Nem ijedek meg egy kakas szelétől.

S ott akart maradni a lánynál. De a kakas megint csapkodni kezdett a kosárban. Az elefánt megijedt.

– Összehívom népeimet – kiáltotta –, hadba vonulunk a kakas ellen!

Azzal elrohant.

Valóban összegyűjtötte népeit: oroszlánokat, leopárdokat, hiénákat, vízilovakat, majmokat, antilopokat, macskákat, patkányokat, egereket; amennyi négylábú állat csak a földön szaladgál, azt mind összegyűjtötte. A kakas pedig összegyűjtötte a madarakat: sasokat, ölyveket, karvalyokat, keselyűket, marabukat, énekes madarakat, meg denevéreket; továbbá legyeket, szúnyogokat, méheket, darazsakat, molyokat, egyszóval ahány élőlény csak a levegőben röpköd, azt mind egybegyűjtötte. Így a négylábú állatok mind az elefánt táborába sereglettek, a szárnyasok meg mind a kakaséba.

Az elefánt azt mondta:

– Valakinek ki kell kémlelnie, hogy áll az ellenség, és mi a szándéka.

– Jól van – mondta a fekete majom. – Majd én kikémlelem a terepet.

Útnak eredt, óvatosan kúszott a szárnyasok tábora felé. Már messze járt, de még nem olyan messze, hogy a négylábú állatok ne láthatták volna, mikor a sas lecsapott a magasból, és úgy nyakon vágta a csőrével, hogy a majomnak majd leesett a feje.

Az elefánt megint azt mondta:

– Ki kell puhatolni, mi a szándéka az ellenségnek.

– Majd én kipuhatolom – mondta a vörös majom.

Útnak eredt, kúszott, lopakodott a szárnyasok tábora felé. Már messze járt, de még nem olyan messze, hogy a négylábú állatok ne láthatták volna, mikor a magasból lecsapott egy ölyv, és úgy nyakon vágta a csőrével, hogy a vörös majomnak majd leesett a feje.

Az elefánt meg a hadserege igen megijedt.

– Nem tehetem ki többé barátaimat ilyen veszedelemnek – mondta az elefánt. – Megindítjuk a támadást.

Míg ők rohamra gyülekeztek, a kakas becsalta a méheket egy üres lopótökbe, és bezárta őket. A sas csőrébe kapta száránál fogva a lopótököt, és fölrepült vele a magasba. Már jöttek is nagy zajgással a négylábúak: a rengeteg elefánt, hiéna, oroszlán, leopárd, víziló, antilop, macska, patkány meg a többi; amennyi négylábú csak volt, az mind a szárnyasok ellen támadt.

Mikor már-már elérték a szárnyasok táborát, a sas elengedte a levegőben a lopótököt. A lopótök éppen a elefántvezér fejére pottyant. Millió darabra törött rajta, a méhek meg szertezúdultak, és iszonyatos dühvel amit értek, vadul szurkálni kezdték. A madarak rikácsoltak, csipogtak, vijjogtak, károgtak, a darazsak és szúnyogok pedig követték a méhek példáját, s ahol érték, csípték-marták a négylábúakat. Azok egy ideig vitézül védekeztek, aztán nem bírták tovább: hátat fordítottak, és eszeveszett menekülésbe kezdtek.

Innét van, hogy a kakas háznál lakik, az elefánt meg a társai viszont szabad ég alatt, erdőn-mezőn és bozótban.

NAP, HOLD, HIDEG, MELEG

A kecskebak beállított egy halom vassal a kovácshoz.

– Hallod-e, kovács, készíts nekem napot, holdat, hideget, meleget!

– Rendben van – mondta a kovács.

A kecskebak elégedetten eltávozott.

Másnap beállított a kovácshoz a hiéna. Ő is egy halom vasat vitt.

– Hallod-e, kovács, készíts nekem napot, holdat, hideget, meleget.

– Rendben van – mondta a kovács.

A hiéna elégedetten eltávozott

A kovács félretette a vasat, esze ágában sem volt, hogy munkához lásson; ehelyett azon töprengett, kinek a dolgát vegye majd előbbre.

Néhány nap múlva jelentkezett nála a kecskebak.

– Szeretném látni, hol tartasz.

– Sehol – mondta a kovács. – A hiéna is eljött hozzám, ő is megrendelte nálam ugyanazt a munkát. Most aztán nem tudom, melyikötökét csináljam meg előbb.

– Mikor jön vissza a hiéna? – kérdezte kecske.

– Holnap.

– Rendben van.

Azzal a kecskebak hazament.

Másnap azt mondta a feleségének:

– Ma a lovam lesz.

Fölpattant a felesége hátára, szólította a fiát.

– Mellettünk fogsz szaladni, fújod a kürtödet, és közben ezt kiabálsz: Hujja-hujja-haj! Tegnap öt hiénát megöltél a hegyekben! Ma egy hiéna a kovácsnál lesz! Öld meg azt is, hadd lássák, hogy a hatodikkal is könnyen elbánsz!

Így vonultak hát a kovács felé: a kecskebak a kecske-paripán, a kecske-fullajtárral. És csak úgy zengett az utca a kürtöléstől meg a kiabálástól, meg a sok hujja-hujja-hajtól.

A hiéna a kovácsműhelyben állt, és nézte, hogyan dolgozik a mester. Egyszer csak mintha valami kürtölést, kiáltozást hallana.

Rászólt a kovácsra.

– Ej, kovács, ne fújtass, ne kalapálj olyan hangosan. Mintha valaki a nevedet kiabálná.

– Dehogyan kiabálja – mondta a kovács. – Csak nem hagyom abba ilyen ostobaság miatt a munkámat?

És dolgozott tovább. A kecskemenet meg egyre közeledett. A kürtölés, kiáltás is.

– Hagyd abba a fújtatást! – mondta mérgesen a hiéna. – Nem vagyok süket: valaki a nevedet kiabálja!

A kovács abbahagyta a fújtatást. Tisztán hallhatták a kecskegida rivalgását:

– Hujja-hujja-haj! Tegnap öt hiénát öltél meg a hegyekben! Ma egy hiéna a kovácsnál lesz! Öld meg azt is, hadd lássák, hogy a hatodikkal is könnyen elbánsz!

A hiéna megrémült.

– Bújtass el gyorsan! Hatalmas ellenség közeledik, az életemre tör!

– Bújj a zsákomba – mondta a kovács.

Ott volt a sarokban a zsákja. A hiéna gyorsan belebújt. Éppen mikor a kecske a műhely elé érkezett a kecske-paripán.

Leszállt paripájáról, belépett a műhelybe, kérdezte a kovácstól:

– Hol az a hiéna?

– Elment – felelte a kovács.

– Hallod-e, kovács – mondta a kecske –, adj egy szippantás tubákot.

– Nincs tubákom – felelte a kovács.

– Akkor adj kölcsön négy kauricsigát, ^[7] elszalasztom a fiamat tubákért.

– Csakhogy kauricsigám sincs ám – mondta a kovács.

– Ugyan – mondta a kecske. – Ti kovácsok sokat kerestek; lehetetlen, hogy egy kovácsműhelyben ne legyen kauri! Ott van egy egész zsákkal!

– Az nem az – mondta a kovács.

– Mindenesetre megnézem – mondta a kecskebak. – Emeld csak meg, s bontsd ki csak egy kicsit.

A kovács – mit tehetett egyebet – megemelte egy kicsit a zsákot, bontogatni kezdte a zsinórait, aztán belenyúlt, mintha

megtapogatná, mi van benne. Abban a pillanatban a hiéna kiugrott a zsákból, rohamában földöntötte a kovácsot, nekiugrott az ajtónak, s usgyi! neki a nagyvilágnak. A kecskebak meg utánakiáltott:

– Fuss csak a hegyekbe! Öt hiénát megöltem ott tegnap; ha ott lellek, holnap te leszel a hatodik!

A kovács folytatta a munkát; készítette a napot, holdat, hideget, meleget, de most már tudta, hogy a kecskebaknak.

A bak meg a hiéna addig jó barátságban voltak, egy tálból ettek, egy almon háltak; ettől fogva azonban halálos ellenségek lettek, és a hiéna sem él többé falvakban, mint azelőtt, hanem kint a vadonban.

A NYÚL ÉS A KÖTÉLHÚZÁS

A nyúl az elefánthoz ügetett, s azt mondta neki:

– Tegyük végre próbát, lássuk, melyikünk az erősebb. Holnap reggel idejövök hozzád a kötel végével. Megfogod, én meg majd a másik végét fogom, lent a folyó partján. Amikor azt kiáltom: hórukk! – nekiállunk és húzzuk. Az majd eldönti, melyikünk az erősebb.

– Rendben van – egyezett bele az elefánt.

A nyúl elkészönt tőle, kocogott a vízilóhoz s azt mondta neki:

– Tegyük végre próbát, lássuk, melyikünk az erősebb. Holnap reggel idejövök hozzád a kötel végével. Megfogod, én meg majd a másik végét fogom, odafönt az erdőszélen. Amikor azt kiáltom: hórukk! – nekiállunk és húzzuk. Az majd eldönti, melyikünk az erősebb.

Másnap elvitte az elefánthoz a kötelvéget.

– Fogd, én meg lemegyek a folyópartra.

A kötel másik végét a vízilóhoz vitte.

– Fogd, én meg fölmegek az erdőszélre.

Aztán elhelyezkedett kettejük közt, éppen középütt, és nagyot kiáltott:

– Hórukk! A két behemót nagy állat nekifeszült a kötelnek. Húzták, húzták, végül az elefánt fölhúzta a folyó legszéléről a vízilovat a part peremére.

– Te vagy az? – ámuldozott a víziló – Azt hittem, a nyúl.

– Te vagy az? – csodálkozott az elefánt is. – Én is azt hittem, a nyúl.

– Becsapott minket a mihaszna – mondta a víziló.

– Be bizony – mondta az elefánt.

– Elrántjuk a nótáját – mondta a víziló. – Megkeressük, és kitekerjük a nyakát.

– Jól van – egyezett bele az elefánt.

Útnak indultak megkeresni a nyulat.

A nyúl megijedt, kerekét oldott. Szaladt, egy idő múlva dögölt antilop bőrére bukkant. A nyúl bebújt az antilop bőrébe.

Nem sok idő múlva döng, dörög a föld: jött futva az elefánt meg a víziló. Jöttek, aztán megtorpantak: látják, az antilop alig vánszorog

előttük az úton.

– Hát veled mi történt? – kérdezték.

A nyúl jól elmélyítette a hangját, s kiszólt az antilopbőrből:

– Hogy mi történt velem? Bosszantottam egy kicsit a nyulat; erre mérgében rám köhintett, s egyszeriben odalettem. Rettenetes jószág a nyúl, rettenetes nagy varázsló. Elég egy köhintése, és végünk van. Óvakodjatok tőle!

Az elefánt meg a víziló egymásra néztek.

– Gyerünk innét – mondták. – Nincs minekünk a világon semmi bajunk a nyúllal.

Azzal eliszkoltak, az elefánt az erdőbe, a víziló a folyóba.

Attól fogva az elefánt erdős bozótokban él, a víziló meg a folyóban.

MA NEKEM, HOLNAP NEKED

A majom és a kaméleon egyszer együtt vándoroltak. Útközben találtak egy edényt, tele fölséges pálmaborral. A majom húzott az edényből, a kaméleon azonban csak egy kis kortyocskát mert szürcsölni belőle. A majom erre újra átvette tőle az edényt, és megint hörpölt egy jó adagot. Mikor úgy érezte, hogy több nem fér bele, folytatták az útjukat.

De jött hamarosan az edény gazdája, és nagyon meglepődött, mikor a pálmabornak csak a felét találta. De nemcsak meglepődött, nagyon dühös is lett. Fogta magát és menten elindult, hogy nyakon csípje a tolvajokat.

Nem sok idő múlva utolérte a két vándort, és szóba ereszkedett velük. Beszéltek erről, beszéltek arról, végül nekik szegezte a kérdést: ittak-e az ő pálmaborából vagy sem?

De azok váltig erősködtek, hogy még meg se szagolták.

Az ember nem nagyon hitt nekik, mire a majom azt ajánlotta:

– Hát ha annyira gyanakszol, figyelj egy kicsit bennünket. Ha valamelyikünk dülöngél, vedd úgy, hogy az a tettes.

Az ember beleegyezett. Maga elé engedte a két vándort. S mit látott? A majom szépen, rendesen, peckesen lépkedett; a kaméleon pedig dülöngélve ide-oda tottyantotta a lábát – mint mindig, máskor is.

– Látod most már, hogy ki a tolvaj? – kiáltott fel gonoszul a majom.

Az ember megragadta a kaméleont, jókorát suhintott rá a botjával, aztán elbocsátotta:

– Most az egyszer még megbocsátok, de nem szívesen. Ha nem tudnám, hogy a derék majomnak szomorúságot okozok vele, bizony megölnélek.

A kaméleon és a majom ezután tovább bandukoltak. Nemsokára egy réthez értek, ahol az összegyűjtött gizgaz már csomóba volt gyűjtve, hogy elégeessék; s már a parázs is ott füstölgött egy gödörben, hogy kéznél legyen.

– Gyűjtsuk fel mi! – ajánlotta a kaméleon ravaszul.

– Nem, nem! – tiltakozott a majom. – Nem a mienk, ne avatkozzunk bele.

A kaméleon azonban nem hallgatott rá, kipiszkált egy kis parazsat a gödörből, és mindegyik gazcsomóra odahajított belőle. És egyszerre fölcsapott a láng.

Az emberek, akiké a rét volt, dühösen rohantak oda, és faggatni kezdték őket, hogy melyikük gyújtotta fel a gázt. De váltig erősködtek most is, hogy feléje se mentek a parázsnak.

A kaméleon végül így szólt:

– Hát ha annyira gyanakodtok, nézzétek meg a kezünket. Amelyikünké fekete-kormos, az gyújtotta fel a gázt.

Az emberek meg bólogattak, hogy rendben van – lássuk hát azokat a kezeket. S mit láttak? A kaméleoné tiszta volt és rózsaszínű, a majomé meg fekete – mint mindig, máskor is.

– No, már sejtitek, hogy ki volt a tettes? – kérdezte elégedetten a kaméleon.

Az embereknek se kellett több, úgy elagyabugyálták a majmot, hogy még másnap is csak nyöszörögni tudott, szólni nem.

A PÓK ÉS A MADÁR

Azt mondja egy napon a kanaduge madár a póknak:

– Ház tűznézőbe megyek a szomszéd faluba. Nincs kedved velem jönni?

– Nem mehetek – felelte a pók. – Megígértem barátomnak, a skorpiónak, hogy vele töltöm ezt a néhány napot. Nem szeghetem meg az ígéreteimet.

– No, ezen könnyen segíthetünk – mondta a kanaduge madár. – Gyertek velem mind a ketten.

– Helyes – válaszolta a pók. – Szóval szárnyad alá veszed a skorpiót.

– Azt bajosan; mert ha repülésre terjesztem a szárnyamat, kiesik alóla a skorpió.

– Az igaz. Hanem tudod mit? Bújjék a skorpió a füledbe.

– Az már más – mondta a madár. – Úgy már jó lesz.

Így utaztak a faluba, ahonnét a kanaduge madár házasodni akart. A lányos háznál szívesen fogadták őket. Nagy kancsó sörrel kínálták mindegyiket, és bőségesen adtak nekik enni. Mikor jóllaktak, nyugovóra tértek, reggel, mire fölébredtek, már várt rájuk a friss kancsó sör. A sörre megéheztek, erre a háziak csirkét vágtek, kását főztek, s hozzá kitűnő mártást készítettek.

A pók, amint megérezte a mártás illatát, azonnal nekilátott a habzsolásnak; egykettőre mindent fölfalt, aztán így szólt a kanaduge madárhoz:

– Eredj, kérj még egy tállal az anyósodtól. Nagyon kevés volt.

– Nem kérhetek – válaszolta a madár –, mert ha kérek, a menyasszonyom anyja azt hiszi rólam, hogy telhetetlen vagyok, és nem adja hozzám a lányát.

– Hát ha nem – vont vállat a pók –, megszúratlak a skorpióval. És rászólt a skorpióra:

– Szúrdj bele a kanaduge fülébe!

A skorpió beleszúrta; a kanaduge fölajdult fájdalmában.

– Megyek, megyek! – mondta, és kikiabált a konyhára: – Anyám, adj gyorsan még egy kis mártást.

Az asszony meghallotta, s valóban adott nekik még egy jókora tállal. A pók azon nyomban nekilátott, s mind egy cseppig fölhabzsolta. Mikor aztán a tálat is kinyalta, azt mondta a kanaduge madárnak:

– Eredj, kérj még az anyósodtól. Kevés volt.

– Ugyan, pók barátom! – méltatlankodott a madár. – Hogy is tehetném! Még azt hinnék, telhetetlen vagyok, s nem adják hozzám a lányukat.

– Bánom is én – mondta a pók. – Meghívtál, adj hát ennem is.

– Nem – mondta a kanaduge –, igazán nem lehet, magad is beláthatod. Két tállal kaptunk; s miattad még elvesztem a menyasszonyomat.

– Hát ha nem – vont vállat a pók –, megszúratlak a skorpióval.

– Nem tehetem – erősködött a madár.

A pók pedig rászólt a skorpióra:

– Szúrj bele a kanaduge fülébe. De ne csak csiklandozzad, mint az előbb, hanem döfd meg istenesen.

A skorpió teljes erejéből beleszúrt a kanaduge fülébe. A kanaduge fölajdult, és egészen beleszédült a fájdalomba.

– Anyám, anyám! – kiabálta kínjában – adj még egy kis mártást!

Az asszony meghallotta odakint a konyhán, és éktelen dühbe gurult.

– Kétszer már vittem neki – mondta. – Életemben még ilyen telhetetlen fickót nem láttam! Ilyennek adjam a lányomat? Hogy kizabálja a vagyonából? Azt már nem! Hanem az a másik, az a pók, az tetszik nekem; csendes jószág, egész idő alatt a száját se nyitotta ki; jó férj lesz belőle.

Kitette a kanaduge madár szűrét, és a pókhoz adta a lányát.

Attól fogva a pók házban lakik, a kanaduge szabad ég alatt kóborol, erdőn, mezőn, bozótban, és ha skorpiót lát, nekiesik s csipkedi a csőrével; így áll rajta bosszút, amiért annak idején segítségére volt a póknak.

A VILÁGGÁ MENT FIÚ

Egyszer egy fiú a daráló malom mellett üldögélt. Egy dögkeselyű repült arra, leszállt a fiú mellé, és csipegetni kezdett a hulladékból.

– Hát neked miért nincs haj a fejedben? – kérdezte a fiú.

– Azért, mert én szegény vagyok – felelte a keselyű.

– Szegény? – tűnődött el a fiú. – Mit jelent az, hogy szegény?

– Várj holnap reggelig – válaszolta a keselyű –, akkor majd megtanítalak rá, mi az a szegénység.

Azzal fölemelkedett, és elszállt. A fiú meg hazaszaladt, de arról, ami történt, egy árva szót sem szólt senkinek.

Másnap reggel kiült a daráló mellé. Csakhamar megjött a keselyű, leereszkedett a fiú mellé.

– Ülj a hátamra – mondta neki –, elviszlek valahová, ahol majd megtudod, mi a szegénység.

A fiú fölült a keselyű hátára, a keselyű magasba emelkedett vele, és vitte, vitte, míg csak egy folyó fölé nem értek. A folyó közepén volt egy sziklasziget; körülötte nagy víz hömpölygött, s a partja olyan meredek volt, hogy nem lehetett leereszkedni rajta a folyóra. Erre a szigetre tette le a keselyű a fiút.

– Itt majd megtudod, mi a szegénység – mondta, és elrepült.

A fiú egyedül maradt a szigeten. A keselyű mindennap elszállt fölötte, egy maroknyi szemetet szórt a fejére, és lekiáltott hozzá:

– Tudod-e már, mi a szegénység?

Így ment ez hét nap egymás után, s a fiú hiába törte a fejét, sehogyan sem tudta kitalálni, hogyan menekülhetne meg a szigetről.

Egy napon nagy locsogásra, csobogásra lett figyelmes: a szikla alatt két krokodil verekedett. Egy nőstényért marakodtak, és észre sem vették, hogy a fiú figyelni őket. Végül az erősebb legyőzte a gyöngébbet, s elvette tőle a nőstényét. Akkor végre megpillantották a fiút.

– Láttál valamit? – kérdezték tőle.

– Nem – felelte a fiú. – Semmit sem láttam.

Erre a krokodilok elúsztak onnét. De egy idő múlva a gyöngébbik visszajött, és fölszólt a fiúhoz:

– Mi az ott a nyakadon meg a válladon?

- Íj meg nyilak – felelte a fiú.
- Hát az meg mire jó? – kérdezte a krokodil.
- Ölni tudok vele
- Az erősebbik krokodilt is meg tudnád ölni?
- Meg hát.

– Hát akkor tedd meg, gazdagon megjutalmazlak érte. Holnap elhozom ide, én fogok elől menni, ő majd utánam ballag. Tehát a másodikat kell megölnöd.

- Rendben van – mondta a fiú. – Meglesz.

A krokodil elment.

Másnap a fiú látja, hogy két krokodil mászik föl a sziklaszigetre. Elöl a gyengébbik mászott, mögötte az erősebbik. Mikor elég közel értek hozzá, a fiú gyorsan rátett egy nyílvesszőt az íjra, megfeszítette a húrt, célzott, és elröpítette a nyílvesszőt: szíven találta az erősebbik krokodilt.

Az csapkodott egy kicsit a farkával, aztán elnyúlt. A gyöngébbik krokodil hátrasandított.

- Vége van? – kérdezte.

– Menj oda, fogd meg: láthatod, hogy nem moccan többet – mondta a fiú.

A gyöngébbik krokodil odament, megtapogatta az erősebbiket, meggyőződött róla, hogy nem moccan többet, kimúlt.

Attól fogva mindennap megjelent a szigeten, és ennivalót hozott a fiúnak. Így ment ez napról napra, három esztendőn át. A fiú haja közben nőttön nőtt, nem volt, aki levágja.

– Tulajdonképpen hova valósi vagy te? – kérdezte egyszer a krokodil a fiútól.

- A folyón túlra – felelte a fiú. Ott van a falum.

– Jól van – mondta a krokodil. – Átviszlek a folyón. Hátára vette a fiút, és átúszott vele a vízen.

Amikor partra tette, így szólt hozzá:

– Menj egy kicsit följebb: két út nyílik majd eléd, egy szűk, meg egy széles. De te ne a széles utat válaszd! Ügyelj rá, hogy a szűk úton haladj tovább.

A fiú elindult, rátalált a két útra, s azt gondolta magában: „Dehogy térek én rá a szűk csapásra. A végén még tévútra visz. Inkább a széles úton megyek, úgy aligha fogok eltévedni.”

Úgy is lett, elindult a széles úton, s ment, amíg lakott helyre nem ért, oda, ahol a hiéna, a leopárd meg az oroszlán szállása volt. Elsőnek a hiénával találkozott.

– Úgy látom, idegen vagy ezen a vidéken – szólította meg a hiéna.

– Eltaláltad – mondta a fiú. – Idegen vagyok ezen a vidéken.

– No, akkor gyere velem, adok neked enni.

A fiú ment, amerre a hiéna vezette; odaértek a leopárdhoz meg az oroszlánhoz, s azok szívesen fogadták a vendéget: alighogy letelepedett, nyomban ízes antilophússal kínálták. S ugyanígy másnap is, úgyhogy a fiúnak igazán nem lehetett kifogása a vendéglátás ellen.

Három napig jól tartottak. Negyednap így szóltak hozzá:

– Három napig bőven jóllakattunk; most aztán rajtad a sor, neked kell gondoskodnod antilopról ebédre. Mert ha nem, mi mást tehetnénk, mint hogy téged eszünk meg.

– Gondoskodom én szívesen – felelte a fiú, és már útnak is indult. Meglátott egy kis antilopot, célzott, meglőtte, megadta neki a kegyelemdöfést, kihúzta belőle a nyílveesszőt, ment tovább. Meglátott egy másik kis antilopot, azt is lelőtte, megadta neki a kegyelemdöfést, kihúzta belőle a nyílveesszőt. Aztán hazament a két antiloppal, s letette az állatok elé a zsákmányt.

– Tessék, itt az ebéd.

Másnap megint elébe állt az oroszlán, a leopárd meg a hiéna:

– Három napig jól tartottunk; de ma megint neked kell gondoskodni az ebédről. Mert ha nem, kénytelenek leszünk téged elfogyasztani.

– Gondoskodom én szívesen – felelte a fiú, és fölkerekedett. Aznap két nagy antilopot lőtt, hazavitte őket, letette a zsákmányt az állatok elé:

– Tessék, itt az ebéd.

Harmadnap ugyanúgy történt, mint előzőleg: azt mondták a fiúnak:

– Ma is neked kell gondoskodnod az ebédről, mert ha nem, kénytelenek leszünk téged elfogyasztani.

– Gondoskodom én szívesen – válaszolta a fiú; kiment, lőtt néhány kövér antilopot, hazavitte, letette:

– Tessék, itt az ebéd.

A hiéna, a leopárd meg az oroszlán váltig csodálkoztak, s egyre azon tanakodtak, hogyan tud a fiú napról napra annyi antilopot elejteni. Hívták a majmot, tanácsot kértek tőle, a majom azt mondta:

– Majd én meglesem, hogyan csinálja.

Másnap a három állat megint elővette a fiút:

– Rajta légy, hogy legyen mit ennünk, mert különben téged falunk föl.

– Rajta leszek, hogyne lennék – mondta a fiú, és elindult vadászni.

A majom meg utána lopakodott.

A fiú ment, ment, meglátott egy antilopot; nyakához kapott, legalábbis a majom úgy látta, hogy a nyakához kap; ott volt ugyanis a tegez a nyakában, valamicskével a füle alatt, hogy éppen csak föl kellett nyúlnia, s máris ott volt a kezében a nyílvessző. Fogta a nyilat, rátette az íjra, lőtt, s az antilop máris a földön hevert.

A majom mindebből csak azt látta, hogy a fiú a nyakához nyúl, s a következő pillanatban az antilopnak vége. Lélekszakadva nyargalt haza a hiénához, leopárdhoz és oroszlánhoz.

– Tudjátok, hogy öldösi ez a fiú az állatokat? – lihegte. – A nyakához nyúl, onnét húzza ki a halált. Fölemeli a jobb kezét, és kihúz egy halált a nyakából!

– Hát így tesz szert annyi zsákmányra! – mondta a hiéna, a leopárd és az oroszlán.

Hamarosan hazaért a fiú, két szép kövér antilopot hozott. Ahogy belépett a hiénáékhoz, egy gyík surrant el a lába előtt. A fiú megijedt, hogy rálép a gyíkokskára; fölkapta a jobb kezét, hogy elhessentse a kis jószágot. Az oroszlán látta a mozdulatot, nagyot rikoltott:

– Most húzza ki a halált a nyakából!

Erre mind a hárman kirohantak az ajtón, és hanyatt-homlok az erdőbe menekültek.

A fiú, látva vendéglátó gazdái megfutamodását, fogta az íját, tegezeit, nyilait, s maga is útra kelt. Ment egy ideig; ahogy megy, mendegél, egyszer csak egy macskával találja szemközt magát.

A macska megtorpant, majd kiejtette ijedtében szájából a lopott tyúkot.

– Mutasd meg az utat apám tanyájára, vagy véged! – rivallt rá a fiú.

– Megmutatom, hogyne mutatnám, csak ne bánts – felelte a macska.

Elindultak, a macska elöl, a fiú utána; így mentek haza, a fiú apjának udvarába.

– Jó napot, apám! – köszönt a fiú.

– Hát te ki vagy? – kérdezte az apja. – Nem ismerlek. Soha életemben nem láttam még ilyen hosszú hajú embert.

A fiú erre elmesélte, mi minden történt vele. Apja most már ráismert, bevezette a házba.

– Ej, ej – mondta –, hát miért nem kérdeztél meg engem? – Én megmondtam volna neked, mi az a szegénység, s nem kellett volna ennyit kóborolnod a világban.

Azóta a gyerekek, ha nem tudnak valamit, mindig megkérdezik a szüleiket, ahelyett, hogy világgá mennének.

A KECSKEBAK ÉS A KOS

Egy szép napon a kecskebak meglátogatta a kost, és így szólt hozzá:

– Mitévők legyünk? A vadállatok napról napra tizedelnek bennünket!

– Semmit sem tehetünk ellene – felelte a kos. – Törődjünk bele a dologba, mert különben még rosszabbul járunk.

– Mégiscsak kell tennünk valamit – mondta a kecskebak. – Hadat indítok a vadállatok ellen!

– Elment az eszed? – hüledezett a kos. – A vadállatok sokkal erősebbek nálad!

– Annyi baj legyen. Amit eltökéltem, meg is teszem. És ha senki sem tart velem, megyek egyedül. Meglátod, sikerülni fog.

– Csak vigyázz! – intette a kos. – Attól tartok, póruul jársz.

– Amit eltökéltem, meg is teszem – makacskodott a bak.

A kos azonban megijedt, és faképnél hagyta.

A kecskebak hazament, és azt mondta a feleségének:

– Süss holnap reggelre friss pogácsát.

Előkereste a kardját, s hozzá a szép, széles övét. Az emberektől kölcsönkért egy halom leopárd-, hiéna- és oroszlánprémet, késő este pedig azt mondta az asszonynak:

– Légy készen holnap kora reggelre a csomagokkal, nagy útra megyünk.

Az asszony még aznap este mindent összecsomagolt, s kora reggel valóban útra keltek, mentek a leopárd tanyájára. Elöl ment a kecskebak, utána a felesége, fején a csomaggal.

A leopárd házában heverészett, a leopárd felesége azonban véletlenül kitekintett az ajtón, meglátta az úton a közelgő kecskét, és felkiáltott:

– Apjuk! Ott jön a kecskebak, mögötte meg a felesége. Tudod, azt szoktunk ebédelni meg vacsorázni. Egyenest errefelé tartanak.

– Az lehetetlen – mondta a leopárd. – A kecskék nem olyan ostobák.

– Pedig ők azok – erősködött a felesége.

– Nem – mondta a leopárd, és fölkelte a heverőről. – Ez nem lehet az a fajta, melyet ebédre meg vacsorára szoktunk enni. Ezek nyilván mások. Amazok még a szagunktól is elszaladnak, ezek meg egyáltalán nem félnek. Menj, vigyél a baknak egy kancsó vizet. Hadd lássa, hogy szívesen fogadjuk.

A leopárd felesége megtöltötte a kancsót, a leopárd meg elbújt az ajtó mögé, onnét leste, mi lesz.

Az asszonyság a bak elébe járult a kancsó vízzel. Térdet hajtott a bak előtt; kecske asszony meg eközben lerakta csomagját a földre.

A bak bosszúsan végigmérte leopárd asszonyságot, és rámordult:

– Talán már ennem is adtál?

Azzal kirúgta a leopárd asszony kezéből a kancsót.

– Én csak akkor szoktam inni, ha már jóllaktam – mondta. – Előbb elköltök egy-két leopárdmájat. Hallod-e, asszony – szólt hátra a feleségének –, adj egy májat a kosaradból. Remélem, ha tegnapi is, jó még, mert ha megromlott, kénytelen leszek ennek a leopárdnak kimetszeni a máját.

A kecske asszonyság kivett egy pogácsát a kosarából, térdet hajtott, átnyújtotta a baknak. Az beleharapott, de nyomban ki is köpte.

– Pfuj, olyan száraz lett tegnap óta, mint a kő! Friss májat kell kimetszenem magamnak!

Azzal kapta a kardját, rásuhintott vele a zsákra, melyben a prémet hozták; akkorát suhintott rá, hogy csak úgy csattant.

Ahogy a leopárd asszonyság meg az ajtó mögül leselkedő leopárd ezt látták és hallották, nagy félelem fogta el őket, fölkapták a kicsinyeiket, és hanyatt-homlok elmenekültek. A kecskebak pedig fölgyújtotta a házukat, és elégedetten így szólt:

– No lám, mit tud egy kecskebak!

Aztán indultak tovább. Mentek az úton, elől a bak, utána a felesége, fején a csomagokkal; mentek a hiéna tanyája felé.

A hiéna a házában heverészett, de a felesége véletlenül kinézett az ajtón, s nagyot kiáltott:

– Apjuk! Ott jön a kecskebak, mögötte meg a felesége. Tudod, azt szoktunk ebédelni meg vacsorázni. Egyenest ide tartanak.

– Az lehetetlen – mondta a hiéna. – A kecskék nem olyan ostobák.

– Pedig ők azok – erősködött a felesége.

– Nem – mondta a hiéna, és fölkelte a heverőről. – Ez nem lehet az a fajta, melyet ebédre meg vacsorára szoktunk enni. Ezek nyilván mások. Amazok még a szagunktól is elszaladnak, ezek meg egyáltalán nem félnek. Menj, vigyél a baknak egy kancsó vizet. Hadd lássa, hogy szívesen fogadjuk.

A hiéna felesége megtöltötte a kancsót, a hiéna meg elbújt az ajtó mögé, onnét leste, mi lesz.

Az asszonyság a bak elébe járult a kancsó vízzel. Térde hajtott a bak előtt: kecske asszony meg eközben lerakta csomagját a földre.

A bak bosszúsan végigmérte a hiéna asszonyságot, és ráfordult:

– Talán már ennem is adtál?

Azzal kirúgta a kezéből a kancsót.

– Én csak akkor szoktam inni, ha már jóllaktam – mondta. – Előbb elköltök egy-két hiénamájat. Hallod-e, asszony – szólt hátra a feleségének –, adj egy májat a kosaradból. Remélem, ha tegnapi is, jó még, mert ha megromlott, kénytelen leszek ennek a hiénának kimetszeni a máját.

Kecske asszonyság kivett egy pogácsát a kosarából, térde hajtott, átnyújtotta a baknak. Az beleharapott, de nyomban ki is köpte.

– Pfuj, olyan száraz lett tegnap óta, mint a kő! Friss májat kell kimetszenem magamnak!

Azzal kapta a kardját, rásuhintott vele a zsákra, melyben a prémet hozták; akkorát suhintott rá, hogy csak úgy csattant.

Ahogy a hiéna asszonyság meg az ajtó mögött leselkedő hiéna ezt látták és hallották, nagy félelem fogta el őket, fölkapták a kicsinyeiket, és hanyatt-homlok elmenekültek. A kecskebak pedig fölgyújtotta a házukat és elégedetten így szólt:

– No lám, mit tud egy kecskebak!

Aztán indultak tovább. Mentek az úton, elől a bak, utána a felesége, fején a csomagokkal: mentek az oroszán tanyája felé.

Az oroszán a házában heverészett, de a felesége véletlenül kinézett az ajtón, s nagyot kiáltott:

– Apjuk! Ott jön a kecskebak, mögötte meg a felesége. Tudod, azt szoktunk ebédelni meg vacsorázni. Egyenest ide tartanak.

– Az lehetetlen – mondta az oroszlán. – A kecskék nem olyan ostobák.

– Pedig ők azok – erősködött a felesége.

– Nem – mondta az oroszlán, és fölkelt a heverőről. – Ez nem lehet az a fajta, melyet ebédre meg vacsorára szoktunk enni. Ezek nyilván mások. Amazok még a szagunktól is elszaladnak, ezek meg egyáltalán nem félnek. Menj, vigyél a baknak egy kancsó vizet. Hadd lássa, hogy szívesen fogadjuk.

Az oroszlán felesége megtöltötte a kancsót, az oroszlán meg elbújt az ajtó mögé, onnét leste, mi lesz.

Az asszonyság a bak elébe járult a kancsó vízzel. Térdet hajtott a bak előtt: kecske asszony meg eközben lerakta csomagját a földre.

A bak bosszúsan végigmérte az oroszlán asszonyságot, és ráfordult:

– Talán már ennem is adtál?

Azzal kirúgta a kezéből a kancsót.

– Én csak akkor szoktam inni, ha már jóllaktam – mondta. – Előbb elköltök egy-két oroszlánmájat. Hallod-e, asszony – szólt hátra a feleségének –, adj egy májat a kosaradból. Remélem, ha tegnapi is, jó még, mert ha romlott, kénytelen leszek ennek az oroszlánnak kimetszeni a máját.

Kecske asszonyság kivett egy pogácsát a kosarából, térdet hajlott, átnyújtotta a baknak. Az beleharapott, de nyomban ki is köpte.

– Pfuj, olyan száraz lett tegnap óta, mint a kő! Friss májat kell kimetszenem magamnak!

Azzal kapta a kardját, rásuhintott vele a zsákra, melyben a prémet hozták; akkorát suhintott rá, hogy csak úgy csattant.

Ahogy az oroszlán asszonyság meg az ajtó mögött leselkedő oroszlán ezt látták és hallották, nagy félelem fogta el őket, fölkapták a kicsinyeiket, és hanyatt-homlok elmenekültek. A kecskebak pedig begyújtotta a házukat, és elégedetten így szólt:

– No lám, mit tud egy kecskebak!

Aztán feleségéhez fordult:

– Szedd a holmit, asszony, megyünk haza.

Otthon a kecskék meg a birkák nagy ujjongással fogadták a hős bakot, ünnepséget rendeztek a tiszteletére, és dicsőítő énekeket zengtek róla.

A kos odabaktatott hozzá, és megkérdezte tőle:

– Hogyan győzted le a leopárdot, a hiénát és az oroszlánt?

– Egyszerűen – felelte a kecskebak, és rendre mindent elmesélt a kosnak.

– Valóban egyszerű – mondta a kos. – Ezt én is megpróbálom.

Hazament, szólt a feleségének:

– Süss holnap reggelre friss pogácsát.

Előkereste a kardját, s hozzá a szép, széles övét. Az emberektől kölcsönkért egy halom leopárd-, hiéna- és oroszlánprémet; késő este pedig azt mondta az asszonynak:

– Légy készen holnap kora reggelre a csomagokkal, nagy útra megyünk.

Az asszony még aznap este mindent összecsomagolt, s kora reggel valóban útra keltek, mentek a leopárd tanyájára. Elöl ment a kos, utána a felesége, fején a csomaggal. Csakhamar a leopárdtanya közelébe értek.

Leopárdék közben visszatértek már a tanyájukra, házukat is újra fölépítették. A leopárd éppen a házban heverészett, de felesége véletlenül kitekintett az ajtón.

– Apjuk! – kiáltotta. – Jönnek a birkák; tudod, azokból szoktunk enni ebédre meg vacsorára. Egyenest felénk tartanak.

– Vérszemet kaptak a kecskéktől – mondta a leopárd. – Eszünkön kell lennünk, nehogy velük is pórul járjunk.

– A kosnak is kardja van – mondta a leopárdné –, és igen hegyesen lépked.

– Akkor vigyél neki egy kancsó vizet.

A leopárd asszonyság megtöltötte a kancsót, a leopárd meg az ajtó mögé bújt, onnét leste, mi lesz.

A leopárd felesége a kos elé lépett a kancsóval, térdet hajtott, nyújtotta neki a kancsót; a juh meg azalatt lepakolt a földre.

A kos végigmérte a leopárd asszonyságot, és ráfordult:

– Talán ennem is adtál már?

De nem rúgta ki a kezéből a kancsót, hanem azt mondta neki:

– Ülj félre azzal a kancsóval és várd meg, míg eszem valamit. Mert előbb eszem, és csak aztán iszom. Minden reggel egy leopárdmájat szoktam elfogyasztani. Semmit sem kedvelek úgy, mint a leopárdmájat. Asszony, adj egy májat a kosaradból. Remélem, ha tegnapi is, még jó; különben meg kellene kérnem ezt a derék leopárd asszonyságot, hozzon másikat.

A juh kivett egy pogácsát a kosarából, térdet hajtott a kos előtt, átnyújtotta neki a pogácsát. A kos beleharapott, de nem köpte ki, hanem rágcsálni kezdte.

– Kitűnő – mondta. – Milyen ízletes étel ez a leopárdmáj!

Az ajtó mögül a leopárd mindent hallott. Amikor a kos egy kicsit meghajolt, hogy még egyet harapjon a pogácsából, a leopárd nekiugrott, a leopárdné meg a juhra vetette magát.

Attól fogva a leopárdok, hiénák és oroszlánok vígan ragadozzák el a kecskéket és a birkákat, mert amit a kecskebak elért, azt a kos elrontotta. A különbség csak annyi, hogy a kecske kiabál, ha leopárd, hiéna vagy oroszlán támad rá, a birka meg hallgat, meg se mukkan, és sosem védekezik.

A KULEMENTIK^{8}

Egy asszonynak volt egy fia, ez a fiú szépen tudott sípolni, és egy tapodtat sem tágitott az anyja mellől. Az asszony minden áldott nap kijárt a folyóra, ott tisztogatta, mosogatta a növényeit és gyökereit, mert abból élt, hogy mindenféle növényt meg gyökeret gyűjtött.

Egy szép napon megint a parton dolgozgatott, a fiú meg ott játszott a sípon a közelében. Mikor alkonyodon, az asszony telerakta az edényét, föltette a fejére, és szólt a fiának:

– Sötétedik; gyere, hogy hazaérjünk, mielőtt beáll az éjszaka.

A fiú ment vele; igyekeztek haza, a falu felé.

Mentek egy ideig; a fiú egyszer csak megtorpant.

– Jaj, anyám, ott feledtem a sípomat. Vissza kell mennem a sípomért.

– Majd holnap – mondta az asszony. – Mindjárt ránk szakad a sötétség.

De a fiú nem tágitott:

– Visszamegyek a sípomért.

– Nem.

– De igen. Visszamegyek a sípomért.

Megfordult, s már szaladt is vissza.

Csakhamar elért a partra; megtalálta a homokban anyja edényének a nyomát. A nyom mellett hevert egy kő; a kövön volt a sípja. De nem léphetett a kőhöz: egy sereg kulementi táncolt körülötte. Táncoltak, fölkapták a sípot, szájukba vették, próbálgatták. Egyik a másik után próbálta, de nem bírt hangot kicsalni belőle, így adták kézről kézre, hátha valamelyikük végül is megszólaltatja a sípot.

A fiú egy fa mögé bújt, onnét figyelte a dolgot. A kulementik abbahagyták a táncot, úgy vizsgálták a sípot. Az öregek tanakodtak, egy kulementi-gyerek meg közben elcsavargott a fák közé, ott ugrált, amíg csak észre nem vette a fiút. Visszaszaladt az öregekhez:

– Adjátok csak ide azt a sípot, megmutatom a fiúnak, aki a fa mögött áll, az biztosan ért hozzá.

– Jól van – mondták a kulementik. – Próbálja meg a fiú. Ha ért hozzá és sípol nekünk, hogy legyen mire táncolnunk, akkor életben

hagyjuk. De ha nem, megöljük.

Odahívták magukhoz a fiút, és kezébe adták a sípot.

– Állj föl arra a kőre és muzsikálj. Ha nem, megölünk.

A fiú fogta a sípot, fölállt a kőre, sípolni kezdett, a kulementik meg táncba fogtak a sípszóra. Hol a közelben táncoltak, hol eltávolodtak. Mikor egy kicsit eltávolodtak, a fiú leugrott a kőről, gördített egyet rajta; mire a kulementik tánca megint a közeibe ért, már újra fönt állt a kövön. Aztán a kulementik megint eltávolodtak, és ő megint gördített egyet a kövön. S ez így ment, míg csak az anyja házához nem értek.

Mikor az anyja házához értek, a fiú leugrott a kőről.

– Nyiss ajtót, anyám, kergetnek a kulementik!

Azt gondolta, anyja ajtót nyit, s ő gyorsan beugrik a kulementik elől. Csakhogy anyja aludt már, nem hallotta meg a kiáltást, nem nyitott ajtót.

A fiú megnyomta az ajtót: nem engedett, zárva volt. Mögötte meg ott lihegtek már a kulementik. A fiú el ugrott, körbe szaladta a házat. A kulementik a nyomában. Még egyszer körbe szaladta a házat; nekiugrott az ajtónak, benyomta. De azzal, hogy az ajtót benyomta, egy kis időt veszített, úgyhogy a kulementik utolérték. Megfogni ugyan nem tudták, de mielőtt beugrott volna a házba, s mielőtt becsapta volna maga után az ajtót, belekaptak a hátába. Jól végigkarmolták a két lapockája közt, és kikarmoltak egy darab húst a derekából.

Azóta is látszik minden embernek a hátán a mélyedés a két lapocka közt, és a hajlat a derekán.

A PÓK ÉS A KAMÉLEON FÖLDJE

A kaméleon jókora földet művelt meg magának. Utat azonban nem csinált a földjére; azt gondolta, út nélkül nem találják rá, nem lopkodják el a termést. Így aztán csak úgy a mezőn át, a fű közt járt ki dolgozni.

Egy napon találkozott a mezőn a pókkal.

– Mit keresel itt a fűben? – kérdezte a pók.

A kaméleonnak nem jutott eszébe semmiféle kibúvó; megmondta hát az igazat:

– Megyek a földemre.

– Veled tartok – mondta a pók, s együtt mentek. Ahogy odaértek, azt mondta a pók:

– Ej, te kaméleon, hiszen ez az én földem!

– A tiéd? Azt mondod, hogy a tiéd?

– Az enyém bizony. Persze hogy az enyém.

– Hogy volna a tiéd, amikor én műveltem meg? Én irtottam ki az erdőt. Én kapáltam. Én vetettem be. Persze hogy az én földem.

– Hazugság. A föld az enyém. Ha nem hiszed, gyere ki holnap reggel, bebizonyítom neked.

A pók sarkon fordult, s elment. A kaméleon ottmaradt a föld szélén, s elhűlve ismételtette magában:

– Az enyém. Persze hogy az enyém.

Éjszaka a pók utat csinált tanyájától a földig. Hajnalban ami főzéshez való edénye, korsója csak volt, mind összeszedte, felét ő maga hordta, felét a fiával hordatta ki a kaméleon földjére. Lerakták a sok holmit a föld egyik sarkán, olymód, hogy úgy lássék, ott már régóta sütnék-főznek. Mikor mindent elrendeztek, a pók elébe ment a kaméleonnak.

– Jó korán kijöttél a földemre – mondta neki a kaméleon.

– Hogyhogy a földedre? – kérdezte a pók. – Nem megmondtam, hogy ez az én földem?

– Ha egyszer én műveltem meg, akkor az enyém.

– Ha te műveltetted meg, mutasd meg az utat: merre jártál ki dolgozni?

– Nem mutathatom meg az utat, mert mindig a mezőn át jártam ki, a fűben.

– Úgy! Szóval az utat nem tudod megmutatni. Akkor legalább azt mutasd meg, hol főztél magadnak, hol készítetted el az ebédedet, mikor egész álló nap kint dolgoztál.

– Semmiféle tűzhelyet nem mutathatok neked, mert mindig hideg ételt hoztam magammal, azt ettem ebédre.

– Tessék, másodszor bizonyult be, hogy szemenszedett hazugság, amit állítasz. Mert én az utat is meg tudom mutatni, melyen a földemre kijártam, meg a tűzhelyet is, ahol az ebédemet főztem. De mit vitatkozom itt veled? Művelem tovább a földemet, és ha valami kifogásod van ellene, eredj, panaszolj be a törzsfőnöknél, nála követeld vissza a földedet.

Azzal a pók hátat fordított a kaméleonnak, s nekilátott művelni a földjét.

A kaméleon pedig szaladt a törzsfőnökhöz, és panaszt tett a pók ellen.

– Megműveltem, bevetettem a földemet; s most jön a pók és erősködik, hogy a föld az övé. Elvette a földemet!

A törzsfőnök hívatta a pókot. Mikor mindketten, vádló is, vádlott is előtte álltak, föltette a kérdést:

– Melyikötöké a föld?

– Az enyém – mondta a kaméleon.

– Az enyém – mondta a pók is.

– Ki művelte meg a földet? – kérdezte a törzsfőnök.

– Én – mondta a kaméleon.

– Én – mondta a pók is.

– Érthetetlen – csóválta a fejét a törzsfőnök.

– Nem mehetnénk ki a helyszínre? – ajánlotta a pók.

– De – mondta a törzsfőnök. – Kimegyünk a helyszínre.

Kivonultak hát a földre, a törzsfőnök, az emberei, a kaméleon meg a pók.

Rátértek az útra; ott a pók azt mondta:

– Ezt az utat csináltam a földemre.

– Igaz, hogy ezt az utat a pók csinálta? – kérdezte a törzsfőnök.

– Igaz – felelte a kaméleon.

– Hát a te utad? – faggatta a törzsfőnök.

– Nekem nincs utam. Én mindig csak a mezőn át jártam ki, a fűben.

– Csodálatos – csóválta fejét a törzsfőnök. – Szerfölött csodálatos.

Kiérték a földre. Ott a pók azt mondta:

– Itt a tűzhely, itt főztem magamnak ebédet, mikor naphosszat a földemen dolgoztam.

– Hát a te tűzhelyed hol van? – kérdezte a törzsfőnök a kaméleontól.

– Nekem nincs tűzhelyem idekint – felelte a kaméleon. – Én ugyanis mindig hideg ételt hoztam magammal, azt ettem ebédre.

– A pók utat csinált a földre, a kaméleonnak semmiféle útja sincs – mondta a törzsfőnök. – A póknak tűzhelye van, ahol az ebédjét főzi, a kaméleonnak azonban semmiféle tűzhelye sincs. Nyilvánvaló, hogy a föld a póké.

Így szólt az ítélet, és a pók birtokba vette a földet.

A kaméleon nagy búsan hazament, leült a szövőszéke mellé, s addig föl se kelt mellőle, míg szép, csillogó ruhát nem szőtt magának. Fölvette a ruhát, elkezdett föl-alá sétálgatni a faluban. Akik látták, nem győztek csodálkozni rajta, milyen szép ruhája van a kaméleonnak.

– Neki van a legszebb ruhája az egész faluban – mondogatták.

A hír eljutott a pók fülébe is. Beosont a faluba, megleszte a kaméleont, látta, hogy valóban neki van a legszebb ruhája, és rágni kezdte szívét az irigység. Eltökélte magában, hogy mindenképpen megszerzi a kaméleon ruháját.

Fölkereste hát a kaméleont, s így szólt hozzá:

– Megvenném a ruhádat. Mit kérsz érte?

– Nem eladó – mondta a kaméleon.

– Mégis – unszolta a pók. – Szép árat adnék érte.

– Gyere vissza holnap, akkor majd beszélünk a dologról – mondta a kaméleon.

Másnap már kora reggel ott volt a pók a kaméleonnál.

– Megvenném a ruhádat. Mit kérsz érte?

– Semmi pénzért nem adom. Ha egyáltalán eladom, hát legföljebb gabonáért.

– És mennyi gabonát kérsz érte?

– Nem sokat – mondta a kaméleon. – Éppen csak annyit, amennyi abba a cserépedénybe belemegy. De annak az edénynek csurig kell lennie.

– Rendben van – dörzsölte kezét a pók. – Áll az alku.

A pók örvendezve elszaladt, a kaméleon meg nekiállt, kifúrta a cserépedényt, a lyuk alá meg pincenagy üreget ásott a földbe, a kifúrt edényt rátette az üregre, leült, és várta a pókot.

Az hamarosan meg is jött, zsákkal a vállán.

– Öntsd az edénybe – mutatott a sarokba a kaméleon.

A pók önteni kezdte a búzát, s az a lyukon át mind lefolyt a föld alá, egy szem nem sok, annyi sem maradt az edényben.

A pók a fejét vakarta, csodálkozott, aztán azt mondta:

– Sebaj, hozok még egy zsákkal!

Fürgén elszaladt, kisvártatva hozta a másik zsákot. Az is mind egy szemig eltűnt az üregben. Amennyi búza a földjén termett, azt mind behordta az edénybe, mégse lett csurig, vásárolnia is kellett hozzá jócskán. Hordta a sok zsákot, majd beleszakadt, végül aztán megtelt az edény alatt az üreg, megtelt az edény is, csurig.

– Tessék – mondta a kaméleon elégedetten. – Viheted a ruhádat.

A pók rohant haza a ruhával, fölöltözött, nagy büszkén kivonult a falu főutcájára, föl-le parádézott, mutogatta a ruháját.

Szembejött a törzsfőnök, a pók megállította.

– Senkinek sincs olyan gyönyörű ruhája, mint nekem – mondta. – Úgy volna helyes, ha összehívnák a falut, és ünnepélyesen kihirdetnék, hogy senkinek sincs olyan szép ruhája, mint nekem.

A törzsfőnök megfúvatta a trombitákat, egybegyűjtötte a falu apraját-nagyját, és ünnepélyesen kijelentette, hogy a póké a legjobb ruha a faluban.

– Az lehet – jegyezte meg a kaméleon. – De az én földemen termett a legtöbb búza. És még csak le se kellett aratnom, be se kellett hordanom: házhoz hordták, mind egy szemig, sőt még meg is tetézték.

Elégedetten hazaballagott, faképnél hagyta a hűledező pókot.

A KECSKEBAK ÉS A VADÁLLATOK

Aromo, a nyúl nekiállt házat építeni magának. Mikor a ház elkészült, megeredt az eső. Ahogy az eső megeredt, az állatok mind a házba menekültek előle. Összejöttek mind a házban: az oroszlán, a leopárd, a sakál, s végül a kecskebak. A nyúl már amúgy is a házban volt.

A kecskebak lopótököt vitt a hátán. A sakál meglátta a lopótököt; azt gondolta, valami finomság van benne.

– Öljük meg, és vegyük el tőle – ajánlotta.

Az oroszlán ráfordult.

– Nem vesszük el tőle. Majd én intézkedem.

S megkérdezte a kecskét:

– Mi van a lopótökben?

A lopótökben méz volt, de a ravasz kecske azt felelte:

– Orvosság. Nagyszerű orvosság. Aki megkóstolja, annak sosem lankad el az ereje.

– Adj belőle – parancsolta az oroszlán.

– Szíves örömet – készségeskedett a kecske. – De ahhoz, hogy az orvosságot annak rendje és módja szerint elkészítsem neked, egy darab bőr kellene, és hol veszek én itt bőrt?

– A sakáltól – mondta az oroszlán. – Sakál, adj neki bőrt!

– Honnét? – ijedt meg a sakál.

– Bánom is én.

A sakál nem mert ellenkezni, levágott egy darab bőrt a lábáról, odaadta az oroszlánnak, az oroszlán meg odaadta a kecskének.

A kecske kinyitotta a lopótököt, belemártotta a bőrt.

– Nyalogasd le róla az orvosságot – magyarázta az oroszlánnak.

– Vigyázz, nehogy lenyeld a bőrt, megfekszi a gyomrodat. Csak nyalogasd.

Az oroszlán nyalta a mézet, de annyira ízlett neki a méz, hogy egyszer csak az egész bőrt lenyelte.

– Adj még! – parancsolta a kecskének.

– Azonnal – buzgólkodott a kecskebak. – Csak légy kegyes, add vissza a bőrt, hogy megmárthassam.

– Lenyeltem – mondta az oroszlán. Elbúsult, aztán egyszerre fölvidult. – Sebaj! Ahol ez volt, akad még, ha ezen nem – mutatott a sakálra – hát azon –, és a leopárdra mutatott.

Azok rettentően megrémültek, s azon nyomban kiugrottak az esőbe. Futottak, ahogy a lábuk bírta; az oroszlán meg nagy dühösen utánuk, amiért így faképnél hagyták.

A kecske jót nevetett, becsukta a lopótököt, s ő is odébbállt, nehogy ott leljék a vadak, ha esetleg visszatérnek.

Így maradt a nyúl a ház.

SAMBA GANA

Annallja Tu-Bari egy királynak volt a lánya, s úgy hírllett, messze földön nincs szebb és okosabb lány nála. Tódultak is a vitézek a városba, ahol élt, és szerették volna feleségül venni. Csakhogy Annallja kemény próbatételt kívánt tőlük, s erre egyik sem mert vállalkozni. Apjának csak egyetlen városa volt, annál több faluja viszont a város körül.

Egy szép napon összetűzött a szomszéd város királyával. Az egyik falut mindegyikük magának követelte, s ezen sehogyan sem tudtak megegyezni. Háborúra került sor, és Annallja apja elveszítette a falut. Büszkeségét annyira bántotta a vereség, hogy fejét egyre inkább búnak adta, s végül is belehalt bánatába.

Annallja örökölte városát is, országát is, és attól kezdve még többen versengtek a kezéért.

Ő azonban azt szabta feltételül, szerezzék vissza az elveszett falut, s azonfelül hódítsanak országához még nyolcvan határos helységet. De ki mert volna ilyen háborúságot fölidézni? Ki mert volna ilyen kalandba bocsátkozni?

Év telt évre, esztendő múlt esztendőre, Annallja szépsége nőttön-nőtt, de olyan hős, akinek a kezét adta volna, nem akadt. S míg szépsége gyarapodott, jókedve meg fogyton-fogyott, úgyhogy hovatovább még mosolyogni is elfelejtett. S nem csak ő: országának valamennyi harcosa, énekmondója, kovácsa, jobbágya is leszokott a nevetésről.

Volt abban az időben Farakában egy Gana nevű király, s annak egy fia, bizonyos Samba Gana.

Ez a fiú, mikor felserdült, az ország szokása szerint maga mellé vett két énekest és két fegyverhordozót, búcsút mondott apja városának, és útra kelt, hogy országot szerezzen magának.

Mentek, vándoroltak, Samba Gana, a kísérete meg a nevelője, egy Tararafe nevű énekmondó.

Szép, sudár ifjú volt Samba Gana, tele erővel, tele vidámsággal; jókedvűen, nevetve járta a világot.

Egy városhoz érkezett, felszólította a királyt, álljon ki, vívjanak meg a városért.

Tusakodtak, viaskodtak, a nép körülállta és nézte őket. Samba Gana lett a győztes, a legyőzött király pedig lemondott városáról, és az életéért könyörgött.

– Tartsd meg a városodat! – mondta nevetve Samba Gana.

– Nem kell az nekem.

Azzal tovább vonult, egy másik városhoz, megvívni egy másik királlyal. Így győzte le sorban a királyokat, de amit a viadalban elnyert tőlük, azt nyomban vissza is adta.

– Tartsd meg a városodat! Nem kell az nekem – mondogatta és nevetett.

Egész Farakában nem akadt már olyan fejedelem, akin ne diadalmaskodott volna, neki azonban se városa, se országa nem volt, mert mindig mindent visszaadott, és nevetve továbbment.

Egyszer a Niger partján heverészett énekmondójával Tararaféval. Tararafe énekelni kezdett:

Annallja Tu-Bariról szólt az ének, Annallja Tu-Bari szépségéről, szomorúságáról és magányosságáról, ilyesformán:

*Annallja a világ legszebb lánya,
sosem nyílik nevetésre szája,
nyolcvan város nevetése ára,
s a kezét is megkapod utána.*

Samba Gana fölugrott, nagyot kiáltott:

– Hé, legények! Nyergelni! Megyünk Annallja Tu-Bari országába!

Éjjel nappal lovagoltak, nap nap után vágattak, míg csak Annallja Tu-Bari Városába nem értek. Az ifjú a királylány elé állt; látta, hogy gyönyörű szép, de azt is látta, hogy sosem mosolyog.

– Annallja Tu-Bari – mondta –, én meghódoltatom neked a nyolcvan várost!

Aztán Tararaféhoz fordult:

– Te maradj Annallja Tu-Bari mellett, szórakoztasd, próbáld nevetésre bírni.

Úgy is lett. Tararafe a királylány udvarában maradt, s naponta új éneket énekelt neki, hol Faraka hőseiről, hol Faraka híres városairól, hol meg az Issa Beer sárkánykígyójáról, mely kedve szerint apasztja-duzzasztja a folyamot, úgyhogy az egyik évben dúskál a nép a rizsben, a másik évben meg éhezik. Samba pedig azalatt járt

a világban, és a királyokkal viaskodott, addig, amíg mind a nyolcvanát le nem győzte.

S amelyiket legyőzte, annak azt mondta:

– Menj, keresd föl Annallja Tu-Barit, és mondd meg néki, hogy máától fogva az övé a városod.

Nyolcvan király gyűlt így egybe a világszép királylány városában, s velük sok-sok harcos, és mind ott maradtak nála, úgyhogy Annallja Tu-Bari városa egyre nagyobb, egyre hatalmasabb lett, ő maga pedig messzi vidékek valamennyi királyának és városának parancsolt.

Akkor aztán Samba Gana visszatért, és így szólt:

– Annallja Tu-Bari, íme a tiéd minden, amit kívántál.

– Teljesítetted a feladatot – felelte a királylány. – Tessék, itt a kezem.

– Miért nem mosolyogsz? – kérdezte Samba Gana. – Addig nem veszek feleségül, amíg nem mosolyogsz.

– Eddig apám szégyene rágt a szívemet, azért nem tudtam nevetni – felelte Annallja Tu-Bari. – Most meg azért nem tudok, mert éhes vagyok.

– És hogyan csillapíthatnám éhségedet? – faggatta Samba Gana.

– Úgy, ha legyőzöd az Issa Beer sárkánykígyóját, mely az egyik esztendőben bőséget szerez, a másikban ínséggel sanyargat.

– Ember még ilyesmire sosem vállalkozott – felelte az ifjú –, de én megteszem érted.

Azzal útnak indult Farakába, és kereste, kutatta, merre van az Issa Beer sárkánya. Elért a Koriume folyóhoz, de a sárkányt nem találta. Ment tovább, ár ellen, s elért a Bamba folyóhoz, de a sárkányt ott sem találta. Ment tovább, megint ár ellen, és akkor végre megtalálta a sárkányt.

Viaskodni kezdtek, nyolc álló esztendeig viaskodtak egymással, és hol a sárkány kerekedett fölül, hol Samba Gana.

A Niger kitért medréből, a hegyek beszakadtak, a föld meghasadt, ahogy tusakodtak. És a nyolcadik esztendőben Samba Gana legyőzte a sárkányt. Nyolcvan kardja törött ketté közben, nyolcvan lándzsája hasadt szilánkokra, úgyhogy a végén már csak

egyetlen véres kardja és egyetlen véres lándzsája volt. Ezt az egy szál véres lándzsát odaadta Tararafénak.

– Menj, keresd föl Annallja Tu-Barit – mondta. – Add oda neki a lándzsámat, és add tudtára, hogy legyőztem a sárkányt; figyeld meg, vajon mosolyog-e már.

Tararafe úgy tett, ahogy Samba Gana parancsolta; Annallja Tu-Bari elé járult, és átadta az üzenetet.

– Jól van – mondta a királylány. – Menj vissza Samba Ganához, és mondd meg neki, hozza ide a legyőzött sárkányt, hogy a rabszolgám legyen, és országomba vezesse a folyót. Abban a pillanatban, amint meglátja Samba Ganát a sárkánykígyóval, Annallja Tu-Bari nevetni fog.

Tararafe visszatért, és szóról szóra elmondta Samba Ganának, amit a királylány üzent.

– Hát nem! – kiáltott fel Samba Gana. – Meghódoltattam neki nyolcvan várost, legyőztem érte az Issa Beer sárkányát, de ezt már nem teszem meg!

Még egyszer fölnevetett, elhajította véres kardját, s elvágatott; úgy eltűnt, hogy a nyomát sem lehetett látni többé.

Tararafe fölvette a véres kardot, lóra ült, Annallja Tu-Bari városába ügetett, s azt mondta a királylánynak:

– Tessék, itt van Samba Gana kardja; hogy az ő vére rozsdállik-e rajta, vagy a sárkánykígyóé, azt nem tudom. S hogy mi lett vele, azt sem tudom; annyit tudok, hogy nevetett egyet, és eltűnt.

Annallja Tu-Bari, ahogy ezt meghallotta, összehívatta városa valamennyi harcosát és királyát. Mindannyian lóra kaptak, s oda vágattak, ahol Tararafe utoljára látta Samba Ganát.

Ott Annallja Tu-Bari kiadta a parancsot:

– Halmot kell rakni, tornyot kell emelni, olyan magasat, hogy belássam róla a világot, és meglássam, hol van, merre jár Samba Gana.

Nyolcszor nyolcszáz ember ásta a földet, nyolcszor nyolcszáz égette a téglát, nyolcszor nyolcszáz rakta a halmot, nyolcszor nyolcszáz emelte a tornyot.

Annallja Tu-Bari minden alkonyon fölment királyaival és harcosaival a tetőre, és körülnézett. Alkonyról alkonyra messzebbre látott, de Samba Ganát sehol sem látta. Akkor levonult a toronyból,

maga elé hívatta Tararafét, és Tararafe késő éjszakáig énekelt Samba Ganáról.

Másnap pedig rakták tovább a halmot, emelték tovább a tornyot. És így ment ez nyolc kerek évig; és a nyolcadik esztendőben Annallja Tu-Bari meglátta a hegymagas torony tetejéről az erdőkön túl Samba Ganát, ahogy egy völgyben egy forrás mellett alszik, és álmában mosolyog.

Akkor a királylány kacagni kezdett, és kacagva így kiáltott:

– Látom Samba Ganát! Megyek és fölkeltem, és soha nem engedem el többé magam mellől!

És az erdőkön túl, a forrás mellett rátalált Samba Ganára; és Annallja Tu-Bari kacagni kezdett, olyan csengőn, hogy Samba Gana fölébredt rá, és soha nem váltak el többet.

A HŐS GOSSI

Sok hősük volt a fulbéknek, de Gossi valamennyinél nagyobb hős volt. A fájdalmat nem ismerte; ha tüskébe lépett, észre sem vette. Ha szóltak neki, előszörre ügyet sem vetett rá; mert ha valaki az első szóra hátrakapja a fejét, az annak a jele, hogy ijedős. Azzal, mi történik a háta mögött, egyáltalán nem törődött; ha valaki magára akarta vonni a figyelmét, elébe kellett mennie, s úgy szólítania meg, szemtől szembe.

Ez a Gossi életében csak háromszor ijedt meg; de azt, hogy megijedt, senki nem tudta meg.

Egyszer alkonyatkor, mikor már kezdett besötétedni, elszakadt a falu kútjának a kötele, és a merítőedény belepottyant a vízbe. A falubeliek nagy gondban voltak: hogyan merjenek vizet maguknak a vacsorához. A sötétségben senki sem mert leereszkedni a kútba, már csak azért sem, mert mindenki tudta, hogy egy sárkánykígyó lakik odalent, bizonyos Korongo. Az egész falu ott állt a kút körül; csak álltak, álltak, és nem tudták, mitévők legyenek.

Arra ment Gossi, megkérdezte tőlük:

– Mi a baj?

– Nincs egy korty vizünk, s leszakadt a vödör; de várnunk kell, amíg megvirrad: sötét este van, azonfelül meg ott a kútban a Korongo is.

– Sebaj! – mondta Gossi. – Hozzatok kötelet, kössétek a derekamra, majd én fölhozom, a vödröt.

– Most, sötét este? – rémüldöztek a falubeliek.

– Aztán ott a Korongo is!

– Mit bánom én! – mondta Gossi. – Csak bocsássatok le nyugodtan.

Erre aztán lebocsátották a mély kútba.

Odalent a Korongo már kényelmesen elhelyezkedett a vödörben. Gossi megragadta a kötélvéget, ráncigálta, próbálta kiemelni a vödröt, de hiába.

Míg ő lent a kötél véget rángatta, fönt gyülekezett a kút körül a jószág; várták az esti itatást. A növendékmarha elunta a várakozást, ugrándozott, játszadozott, addig-addig, míg az egyik bikaborjú neki

nem vadult, és kergetni nem kezdett egy üszőt. Az üsző szaladt, a bikaborjú utána; a sötétben nem vették észre a kút nyílását, s egyenest beleugrottak. Bele is szorultak a nyílásba, úgy eldugaszták, hogy egy dugó se különbül. A kötél is megszorult, egy ujjnyi nem sok, annyit sem lehetett húzni rajta. Gossi lent lógott a végén; alatta a víz a Korongóval, fölötte a bikaborjú meg az üsző, köröskörül meg a kút fala, a fekete éjszaka.

A falubéliek rémülten kiáltoztak, izgatottan tanakodtak.

– Lukat kell ásnunk oldalról a kútba, hogy Gossi kijöhessen.

Gossi meghallotta, és fölkiabált:

– Sose fáradozzatok, úgysem megyek ki. Hagyjatok csak itt holnap reggelig. Majd napvilágnál kihúzzátok a bikaborjút meg az üszőt, s akkor nekem is szabad az út.

– Hát ha Gossi így akarja, nem tehetünk ellene semmit – mondták az emberek, azzal hazamentek.

Másnap reggel aztán kihúzták a két beszorult állatot, és lekiabáltak:

– Hé, Gossi!

De Gossi ügyet sem vetett rá; előszörre sosem válaszolt. Lekiabáltak hát másodszor is:

– Hé, Gossi, élsz?

– Élek – felelte Gossi. – Éjjel ez a másik kötél is elszakadt, és beleestem a vízbe.

Az emberek föl húzták a kötelet, jól összekötötték, s megint leengedték.

– Tekerd a derekadra, aztán majd föl húzunk.

– Sose húzzatok – felelte Gossi a kútból. – Én már itt akarok meghalni.

– Ugyan miért?

– Azért, mert beleestem a vízbe. Nem bírnám elviselni, ha a fulbe nők kinevetnének.

Az asszonyok erre mind a kút köré sereglenek, és kérlelni kezdték.

– Gyere föl, Gossi, gyere föl! Ez a falu egyetlen kútja; honnét iszunk, ha te ott pusztulsz benne, és elrontod a vizét? A végén mindannyian szomjan veszünk, mi is, a jószágunk is. Eléggé megmutattad, mekkora hős vagy; te voltál az egyetlen, aki le mert

ereszkedni; és ráadásul az egész éjszakát odalent töltötte azzal a rettenetes sárkánykígyóval.

– Jó, hát miattam ne haljanak szomjan a fulbék – mondta Gossi, és hagyta, hogy kihúzzák.

Ahogy derékig kim volt, meglóbálta a karját, és elhajított valamit. A sárkánykígyó teteme volt: puszta kézzel megfojtotta az éjjel.

Ekkor ijedt meg Gossi először életében: amikor a bikaborjú meg az üsző beleesett fölötte a kútba. De hogy megijedt, azt rajta kívül nem tudta meg soha senki.

*

Lakott azon a vidéken egy másik Gossi is, rokona a hős Gossinak; ez arról volt nevezetes, hogy rettenetesen félti a feleségét. Nem is lakott bent a faluban, hanem a falun kívül épített tanyát magának, hogy még csak olyan légy se szálljon a felesége közelébe, amelyik valaha férfiember bőrét érintette.

Ez a Gossi nagyon szeretett vadászni, néha még éjszaka is a vadat kergette az erdőn. Hogy merre jár, meg hogy hazafelé tart-e már, azt annak a csengőnek csengéséből lehetett tudni, melyet a lova nyakába kötött.

A falubéliek sokat évődtek a hős Gossival:

– Akármilyen nagy vitéz vagy is, mégse mered meglátogatni a rokonod feleségét, amikor nincs otthon a férje.

– Úgy – kérdezte a hős Gossi –, azt hiszitek?

Egy szép napon fogta a fegyverét, lóra ült, és kiügetett a rokon tanyájára. A vadász Gossi éppen az erdőt járta. A hős Gossi a kapufélfához kötötte a lovát, a szögre akasztotta köpenyét, és bekopogott az asszonyhoz.

– Elfáradtam – mondta. – Kipihenném magam nálatok, ha megengedné.

Azzal leheveredett, és máris aludt.

Eltelt egy-két óra; az asszony egyszer csak meghallotta az ura lovának a csengőjét. Gyorsan fölkelte Gossit.

– Hallod?

– Mit? – kérdezte Gossi.

– Jön az uram; az ő lovának a nyakában szól a csengő. Ha itt lel, véged.

– Ej, hát ilyen semmiség miatt zavarasz föl java álmomból! – méltatlankodott Gossi.

Azzal befordult, s aludt tovább.

A vadász Gossi közben a tanyához ért; meglátta kikötve az idegen lovat, meglátta a szögön az idegen köpenyét, és nagy haragra gerjedt. Fogta a puskáját, s ment egyenesen a házba. Belökte az ajtót: ott látta a másik Gossit. Egy szót sem szólt, csak célzott és elhúzta a ravaszt. De vagy a fojtás volt rossz, vagy a puskapor sok: a fegyver nagy durranással csütörtököt mondott. A vadász Gossi újra töltött, csak hogy nagy haragjában megint vagy túl sok port tett a puskájába, vagy rosszul fojtotta: a fegyver megint visszafelé sült el.

A hős Gossi a második durranásra fölemelte a fejét.

– Rossz a puskád – mondta. – Minden vadászé rossz, mert sokat hagyjátok vízben-harmatban, és sokat áztatjátok az esőn. Ott az enyém a sarokban, vedd azt, az jobb, s jól meg is van töltve.

A vadász Gossi fölragadta a sarokból a hős Gossi fegyverét, de keze úgy remegett a haragtól és az izgalomtól, hogy hol célozni nem tudott, hol a ravaszt nem tudta meghúzni.

A hős Gossi várt egy ideig, aztán megszólalt:

– Hallod-e, ha nem lösz, semmi értelme, hogy tovább is itt maradjak.

Fogta magát, fölállt, elkészönt a vadásztól és feleségétől, kiballagott a házból, fölvette a köpenyét, és lovára ült.

– Rettenthetetlenségednek köszönheted, hogy megmenekültél – mondta a vadász, aki a kapuig kísérte. – Most már látom, hogy igaz a híred, valóban nem ismersz félelmet.

A hős Gossi hazaügetett. Csak otthon vette észre, hogy hiányzik a nyaklánc: mikor a köpenyét levetette, azt is a szögre akasztotta.

Azt gondolta magában:

– Ha mást küldök érte, azt fogják mondani: félelmemben nem mentem én magam. Ha otthagynom, azt fogják mondani: félelmemben tettem. Ha elvágtatok a kapu előtt, s úgy akasztom le a szögről, azt fogják mondani: félelmemben siettem.

Újra fölnyergelte lovát, lassan visszakocogott a tanyára, bezörgetett, kihívta a másik Gossit. Egy ideig beszélgettek a kapuban, aztán a hős azt mondta:

– Igaz is, itt felejtettem a láncomat, a köpenyemmel együtt erre a szögre akasztottam.

Fölnyúlt, levette a szögről a láncot, és szép kényelmesen a nyakába fűzte. Aztán búcsút vett a vadász Gossitól, s elkocogott, ugyanolyan lassan, mint ahogyan jött.

Ekkor ijedt meg másodszor életében: amikor észrevette, hogy a szögön felejtette a nyakláncát.

*

Gossi híre messze földre elterjedt, hallott róla egy Bakari nevű fulbe is. Addig nem nyughatott, míg hosszú út után a hős elé nem került.

– Azt mondják, nem ismersz félelmet, és nincs nálad nagyobb hős a világon. Vígy magaddal valamelyik utadra, szeretnék valami egészen rendkívüli dolgot látni, valami egészen különleges hőstettet művelni veled.

– Jól van – mondta Gossi – máris indulhatunk.

Egy idő múlva egy ligethez értek, hét vadász vonult a szélén.

– Megtámadjuk őket? – kérdezte Bakari.

– Veszedelmes emberek – mondta Gossi. – Félek tőlük.

Tovább mentek, egy idő múlva egy szántóföldhöz értek; vagy egy tucat földműves dolgozott rajta.

– Megtámadjuk őket? – kérdezte Bakari.

– Nagyon veszedelmes emberek, félek tőlük – mondta Gossi. – Aztán meg, ha nekik megyünk, két tűz közé kerülünk: szemközt a földművesek, hátunkban a vadászok.

– Most már látom, miféle hős vagy te! – mondta Bakari. – Egyáltalán nem vagy hős, hiszen még az árnyékodtól is félsz; de jól megfizeted az énekmondókat, s azok aztán hősi híredet keltik.

– No látod – mondta Gossi. – Most legalább ezt is tudod.

Egy idő múlva egy városhoz értek. Kút volt a kapun kívül, s egyre járt hozzá a nép.

– Megtámadjuk őket? – kérdezte Bakari gúnyosan. – Vagy ezektől is félsz?

– Ó, te gyáva fickó! – kiáltott rá Gossi. – Szégyellem magam, hogy társamul fogadtalak az útra. Mit szólnának a fulbe nők, ha megtudnák, hogy jámbor vadászokat és ártalmatlan földműveseket támadtunk meg? Hogy nem sül le az arcodról a bőr!

– De hát akkor mit tervelsz? – kérdezte Bakari.

– Itt előttünk ez a város, egy hatalmas királynak a városa – mondta Gossi. – A királynak van odabent két gyönyörű paripája. Elkötjük őket, te az egyiket, én a másikat. Ez legalább méltó vállalkozás, mert a lovakat tizenkét fegyveres csatlós őrzi.

– És fényes nappal akarod elkötni őket? – kérdezte Bakari. – Mert akkor nem tartok veled.

– Jól van, maradj. Majd megyek magam, s enyém lesz mind a két ló.

– Nem. Várjunk estig, akkor csinálhatjuk együtt.

– Hát, ha sehogy sem akarod másként, nem bánom – egyezett bele Gossi.

Mikor leszállt az este, belovagoltak a városba. Elhaladtak a csatlósok előtt: azok azt hitték róluk, ártatlan utasok. Odaértek a lovakhoz. Éppen rájuk sütött a hold, de azért eloldották a lovakat. Hanem a csatlósok fölfigyeltek a lódobogásra, és kiáltozni kezdtek:

– Elszabadultak a lovak! Fogjátok meg őket! Elszabadultak a lovak!

– Dehogy szabadultak – kiáltotta Gossi. – Itt vagyok, én kötöttem el őket.

Az egyik csapat csatlós a kapukhoz rohant, a másik hozzájuk, s egykettőre elfogták őket. Jött a foglyok főfelügyelője, vasat vert rájuk.

– Ezeket holnap kivégezzük – mondta.

Sokan bámészkodtak körülöttük. Gossi odaszólt a szájtátóknak:

– Menjetek, mondjátok meg a királytoknak, hogy én este tejet szoktam inni vacsorára.

– Hogyisne, tejet a lótolvajnak! – kiabált a népség.

De azért átadták az üzenetet a királynak.

– Ha tolvaj is, igazi fulbe, adjatok neki tejet – parancsolta a király. Gossi kiitta a fele tejet; ami maradt, Bakarinak kínálta.

– Nem kell – mondta Bakari. – Nem bírok én most tejet inni.

Összebilincseltek, és a fogolyszállásra vitték őket.

Jócskán éjszaka volt már, mikor Bakari megszólította társát.

– Gossi!

De Gossi elsőre sosem felelt. Bakari másodszor is megszólította:

– Gossi!

– Miért nem hagysz aludni? – kérdezte Gossi méltatlankodva.

– Hogyan, te tudsz aludni a kivégzésed előtti éjszakán?

– Miért ne tudnék? Hogyan álljak helyt holnap, ha nem alszom ki magamat?

– Ha nincs ellene kifogásod, szökjünk meg – mondta Bakari. – Ismétlem: ha nincs ellene kifogásod. Mert azt már megtanultam, hogy mindig csak a magad feje után mégy.

– Ne bosszants! – mondta Gossi – Hogyan szökhethénk, hiszen megvasaltak! Ha még egyszer ilyen ostobasággal háborgatsz, hívom a fogolyfelügyelőt.

– Nézd, kérlek – magyarázkodott Bakari –, úgy gondoltam, azért talán mégis...

Gossi kiáltani akart a felügyelőért, de Bakari befogta tenyerével a száját.

Csakhamar nagy vihar kerekedett, fölkavarta a port, sötét porfelhőbe borította a várost.

– Hallod-e, Gossi – mondta Bakari. – Most aztán igazán könnyen odébbállhatunk. Igaz, hogy összebéklyóztak minket, de ha óvatosan egyszerre lépünk, majd csak megy a dolog. Ott amarra elosonunk, aztán át a falon, jó? Megpróbáljuk?

– Nem bánom. Megpróbálhatjuk.

Elindultak a vaksötétben a fal felé. Egy-egy villám lobbanása mutatta nekik az utat. Lépésről lépésre egyre közelebb értek a falhoz.

Mikor fönt voltak, azt mondta Bakari.

– Most csak le kell ugranunk, és kint vagyunk.

– Hogyne – mondta Gossi – majd éppen! A béklyót nem tudjuk leütni a lábunkról. Ha leugrunk, lábunkat törjük, fölsérti bokánkat a béklyó, örökre ott marad a nyoma, akárki láthatja, és a fulbe nők jót nevetnek rajtunk. Nem és nem. Inkább végezzenek ki holnap.

A vihar éppen a fal fölött tombolt, ömlött az eső, lobogtak a villámok, dörgött az ég.

Bakari lökött egyet Gossin, s mindketten a mélybe estek.

Lent egy nőstény oroszlán ólálkodott a kölykeivel; napok óta nem evett, marta a gyomrát az éhség. Gossi és Bakari, ahogy lezuhantak, éppen a két oroszlánkölőkre estek, és béklyójukkal azon nyomban mind a kettőt agyonsújtották. A nőstény felbődült, nekiugrott Bakarinak, és átharapta a torkát. Aztán egy villám fényénél meglátta Gossit, és most azzal akart végezni. Kitérte a pofáját, de Gossi teljes erejéből orron vágta a bilincsével. Az oroszlán prüszkölt, fújt, várt egy darabig, aztán megint Gossinak támadt. Gossi megint orron verte.

Ahogy így viaskodtak, Gossi valami könnyebbséget érzett a bokáján. Rúgott egyet: lábán ott volt a béklyó, de már nem volt hozzákötve Bakarihoz; a nagy tusakodásban valahogy eloldódott a bilincs. Akkor fölállt, és megvasalt kezével még egyszer hatalmasan fejbe vágta az oroszlánt, aztán elindult arrafelé, amerre a faluját sejtette. Keservesen haladt a nehéz béklyóban, de azért csak haladt valahogy, és végül is szerencsésen hazaért.

Akkor ijedt meg életében harmadszor és utoljára: amikor az oroszlán nekiugrott. De azt rajta meg az oroszlánon kívül nem tudta meg senki.

*

Bakununak hívták az országot, ahol ez a híres Gossi élt. Abban az időben bizonyos Hamadi volt a bakunui fulbék királya. Jó király hírében állt, de két dologban nem ismert tréfát.

Először is, volt egy szent bikája; aki azzal nem bánt jól, halállal lakolt. Nem is akadt senki az országban, aki a bikát meg merte volna ütni.

Másodszor, volt egy Njelle nevű szépséges szép lánya; azt úgy féltette, hogy még azt sem tűrhette, ha ránéznek. Hétszáz harcost rendelt az őrizetére, és keményen megparancsolta, hogy aki a lányával találkozik, forduljon el és takarja el az arcát, mert különben halál fia.

Hetente kétszer lement Njelle a folyó partjára; akkor is a hétszáz harcos kísérette, s a bakunui férfiak olyankor messze kitértek a menet elől, nehogy halálos vétekbe essenek.

Élt akkoriban egy Bulloballi nevű fulbe, ez annyit hallott Gossi nagyszerű tetteiről, hogy útra kelt, mert mindenáron meg akarta ismerni a hőst. Jókora utat tett meg, míg rátalált.

– Valami rettentő és soha nem hallott dolgot szeretnék látni – mondta neki.

– Ha csak ez a kívánságod – felelte Gossi –, ezt könnyen teljesíthetem. Várj egy-két napot, akkor olyan hallatlan dologban részesítek, hogy elegend lesz belőle.

– Jól van –, mondta Bulloballi – várok.

Harmadnap a falu terén ültek, és a diallikat⁽⁹⁾ hallgatták, akik a régi hősök tetteiről énekeltek. Gossi egyszer csak fölállt, rápöccintett az egyik lantra, és azt mondta:

– Gyere, Bulloballi, kockázzunk egyet a folyóparton.

Javában játszottak a parton, amikor Gossi megpillantotta Njellét, és körülötte a hétszáz harcost, ahogy a folyó felé közelednek. Bulloballi háttal ült, de ő is fölfigyelt, megfordult, meglátta a közeledő menetet, és rémületében egy üregbe menekült a parton, onnét leste, mi lesz.

Gossi egy ideig még ott ült a homokban, aztán fölállt, s mikor Njelle odaért hozzá, térdet hajtott és azt mondta:

– Szomjas vagyok, Njelle. Hozz nekem vizet a korsódban.

Njelle a folyóhoz ment, térdig belegázolt az árba, megmerítette a korsóját, aztán visszament, és odanyújtotta Gossinak. Gossi kiitta a vizet, és visszaadta a korsót Njellének.

Njelle szolgálói közben gyékényt terítettek a homokba. Gossi maga mellé húzta a gyékényt.

– Ül le, Njelle, beszéljünk.

A szolgák megdöbbenően hallgattak. A harcosok is megdöbbenően hallgattak. Njelle pedig leült Gossi mellé a gyékényre, és beszélgetni kezdtek.

– Behallatszík házamba a diallik éneke – mondta Njelle. – Mindig a régi hősekről énekelnek. De hát manapság már nincsenek is igazi fulbe férfiak Bakunuban.

– Azért még akad igazi férfi Bakunuban – mondta Gossi. – Legföljebb te nem ismered. De ha meg akarod ismerni, szívesen fölkeres téged a házadban, hiába őriz hétszáz harcos, és hiába áll a szent bika a kapudban.

Azzal elbúcsúztak, Njelle kíséretével és harcosaival hazatért, Gossi meg elnyújtózott a homokban, és rázogatni kezdte a kockákat. Bulloballi előbújt az üregből.

– Gyerünk haza – mondta. – Éppen elég rendkívüli dolgot láttam.

– Dehogy megyünk – mondta Gossi. – Hiszen csak most kezdünk igazán kockázni.

Bulloballi nagy kelletlenül lekuporodott Gossi mellé, és játszottak.

– Méghogy nincsenek manapság igazi férfiak Bakunuban! – dünnyögte Gossi. – Hát majd megmutatjuk, hogy azért még akad igazi férfi Bakunuban.

Ahogy ezt mondta, a közeli bozótból egy oroszlán bukkant elő, és egyenesen feléjük tartott. Gossi hallotta ugyan a lépteit neszét, de mert soha, semmiféle zajra nem fordult meg, most sem nézett hátra, hanem csak rázogatta tovább a kockákat.

Bulloballi rémülten fölkiáltott:

– Oroszlán!

– Hát aztán – mondta Gossi. – Te jössz.

De Bulloballi akkor már ismét az üregben lapult.

Az erdőből két vadász lépett ki, és az oroszlán gyorsan visszasurrant a bozótba.

Bulloballi megint előbújt.

– No, én megyek haza. Elegem van ezekből a rendkívüli dolgokból.

– Úgy látszik, valóban kevés a férfi manapság a fulbék közt – mondta Gossi. – De megmutatom, hogy azért akadni még akad.

Azzal fölszedelőzködött, és visszaballagott a városba.

Mikor beesteledett, két kezébe fogott egy-egy lándzsát, és elindult a király háza felé. Az egyik kapuban ott állt a szent bika, melyhez senki fiának nem volt szabad gorombán hozzáérnie. Gossi fogta az egyik lándzsát s beledöfte a bika egyik vékonyába. Fogta a másik lándzsát és beledöfte a bika másik vékonyába. A szent bika összerogyott és kimúlt.

Gossi bement a kapun a királyi lak udvarába. Megkérdezett egy szolgát, merre lakik Njelle. A szolgát megmutatta. Megkérdezett egy másik szolgát, melyik Njelle szobája. A szolgát megmutatta. Gossi bekopogtatott Njelléhez.

– Eljöttem hozzád, pedig egy szent bika és hétszáz harcos őrzi a házat. Ebből láthatod, hogy akad még férfi manapság is Bakunuban.

A szolgák azonban rémülten tanakodtak az udvaron, mitévők legyenek. Ha nem szólnak Hamadi királynak, hogy idegen tört be a házba, ki tudja, nem kell-e keservesen bűnhődniük érte, amikor a dolog kiderül. Ha meg szólnak, ki tudja, nem csapja-e agyon őket Hamadi hirtelen haragjában. Az egyik szolgáló végül is összeszedte minden bátorságát, és Hamadi elébe járult.

– Uram Királyom, Gossi betört a házba, és belépett a lányod szobájába.

A király azonnal összehívatta tanácsosait, és kivonult velük a fötérre.

– Törvénybe adtam, hogy aki gorombán nyúl a szent bikához, halállal lakói érte. És ez a Gossi nemcsak hogy gorombán nyúlt hozzá, hanem egyszerűen leszúrta. Törvénybe adtam, hogy lányom előtt mindenki takarja el szemét, és rejtse el arcát; s ez a Gossi nemcsak hogy inni kért tőle, nemcsak hogy egy gyékényen üldögélt vele, hanem betört a házamba, és belépett a lányom szobájába. Adjatok tanácsot, mit tegyek vele?

– Meg kell ölni – mondta az egyik tanácsos.

– El kell fogni, bele kell tenni egy nagy kádba, és meg kell főzni – javallotta egy másik.

– Nem kell megölni és nem kell megfőzni, hanem el kell űzni földünkről – mondta egy harmadik, aki rokona volt Gossinak.

Njelle ablaka a térre nyílt, úgyhogy odabent minden szót hallottak. Amikor Gossi rokona azt ajánlotta, száműzzék a hőst az országból, Gossi azt mondta Njellének:

– Nagyon meleg van itt, és szűk ez a szoba; kimegyek egy kicsit a térre.

– Jól van – mondta Njelle. – Elkísérlek.

S együtt mentek ki a házból.

Ahogy a tanácsosok meglátták őket, amint kézen fogva közelednek, eltakarták a szemüket, és elfordították az arcukat, nehogy magukra idézzék a törvény büntetését. Így aztán Gossi akadálytalanul vonulhatott köztük a királyig. Njelle visszament a házba.

Gossi leült a király mellé. A király meghökkent ekkora rettenthetetlenség láttán, és óvatosan egy kicsit odább húzódott.

Gossi nyugodtan ült a király mellett, s így szólt:

– Az imént azt mondta a rokonom: ne öljétek meg Gossit, ne is főzzétek meg, hanem száműzzétek az országból. Ha nem a rokonom mondta volna, olyan ember, akivel közös a vérünk, itt helyben agyonütném. Mert megbüntethettek, ahogyan akartok, de azt a csúfságot nem tehetitek meg velem, hogy kizártok a fulbék közösségéből.

Szólt, fölállt, s visszament Njelléhez a házba.

A király egyszeriben megkönnyebbült, mikor Gossi eltávozott mellőle. Éppen mondani akart valamit, amikor nagy lihegve követ rontott a térre, és jelentette, hogy erős ellenséges sereg közeledik a város felé, és máris nagy dúlást végzett a környéken.

– Akkor majd később döntsünk ebben az ügyben – mondta Hamadi. – Most az az első, hogy elkergezzük az ellenséget.

– Aztán míg mi harcolunk, Gossi szépen megszökik – mondta valaki.

A többiek azonban letorkolták.

– Látszik, hogy nem idevalósi vagy, különben tudnád, hogy ez a Gossi nem olyan ember, aki akárhonnán is megszöknék.

Közben már verték a harci dobot, és már gyülekeztek Hamadi harcosai. Hamadi az élükre állt, indultak az ellenség ellen.

Gossi így szólt Njelléhez odabent a házban:

– Ó Njelle, hallom a harci dobot, a harcosok hadba vonulnak, Én meg itt ülök nálad tétlenül! Ó Njelle, ha legalább lovam volna!

– Menj le az udvarra – mondta Njelle. – Az udvar végében van egy istálló, abban két pompás mén. Válassz közülük magadnak.

Gossi lement az udvarba, kiválasztotta magának az egyik mént, aztán visszament Njelléhez.

– Ó Njelle, ha jó fegyverem is volna a lóhoz!

Njelle átment apja szobájába, leakasztotta a szögről a fegyvertár kulcsát, s odaadta Gossinak.

– Menj, a fegyvertárban van tizenhat jó kétcsövű puska, válassz magadnak.

Aztán odaadta neki a kamra kulcsát.

– Menj, a kamrában találsz bőven golyót is, puskaport is. Vigyél magaddal elég golyót, és port is jócskán.

– Csak annyit, amennyi két lövésre kell – mondta Gossi. – Az a két lövés megszabadít minket.

Elbúcsúztak; Gossi vágatott a többiek után a csatába.

Ott nem valami jól állt a fulbék dolga. Seregük hátrálóban volt, s az ellenség két harcosa éppen akkor támadta meg a királyt; az egyik mellen ragadta, a másik célba vette a puskájával, és már a ravaszra tette az ujját. Ebben a pillanatban ért oda Gossi. Egy lövéssel leterítette azt, aki a királyra célzott. Egy másik lövéssel leterítette azt, aki mellen ragadta a királyt. Kantárszáron kapta a két lovas nélkül maradt lovat, s a szárat Hamadi kezébe nyomta.

– Vigyázz rájuk, amíg elintézem a dolgomat.

Hamadi király, mint egy csatlós, vigyázott Gossi lovaira; Gossi meg az ellenség sűrűjébe rúgtatott, és mindenütt szétugrasztotta őket, ahol a fulbékat szorongatták.

A nap még messze járt delelőjétől, de az ellenség már javában menekült. Hamadi harcosai egy ideig kergették őket, aztán megfordultak, s összegyülekeztek a király körül. Gossi pedig gyorsan hazavágatott.

– Njelle – mondta –, szólj a szolgálóidnak, készítsenek meleg vizet, nehéz munkát végeztem, rám fér a fürdő.

Hamadi hazavezette győztes seregét, aztán alkonyatra ismét összehívta a tanácsot. Mikor mindnyájan együtt voltak, így szólt:

– Függhőben hagytuk ennek a Gossinak az ügyét, aki megölte a szent bikát, és belépett a lányom szobájába. Nem tudtuk eldönteni, milyen büntetést szabjunk ki rá. Közben azonban változás történt. Gossi nemcsak az életemet mentette meg, hanem országunkat is megszabadította az ellenségtől, mert a győzelmet egyedül csak neki köszönhetjük. Ezért én megkegyelmezek Gossinak, amiért megsértette a törvényt, és ahelyett, hogy megbüntetném, neki adom feleségül a lányomat.

Hívták Gossit, s elmondták neki, mit döntött a király.

– Hamadi király és ti többiek! – mondta Gossi. – Egy fulbe nő azt mondta nekem, manapság már nincsenek igazi fulbe férfiak Bakunuban. Hát én csak azt akartam megmutatni, hogy azért még

akad nálunk igazi férfi. A lányodat pedig, Hamadi király, ha akarod, nálam méltóbbhoz is hozzáadhatod.

– Én pedig azt mondom – szólt Hamadi –, hogy nálad méltóbb férjet széles e földön nem találnék néki.

És egymáshoz adta őket, a diallik pedig megzendítették lantjukat, és országszerte énekekben magasztalták a hős Gossi tetteit.

AZ OKOS HATUMATA DJAORA

Élt Vagaduban egy gyönyörű lány, Hatumata Djaorának hívták, mert a djaora törzsből származott. Messze földön nem volt szebb lány nála. Büszke is volt rá az apja, s gondolta: ha már ilyen ritka szép, azt válassza férjül, aki igazán tetszik neki.

– Nem akarlak olyan emberhez adni, aki nincs kedvedre – mondta Hatumatának. – Nem kényszerítelek hozzá senkihez, nem is varrok a nyakadba senkit. Tégy, ahogyan jónak látod.

– Ha gazdag kérőm akad – felelt a lány –, lehet éntőlem lova, háza bőven, azért ugyan hozzá nem megyek; nem szeretem a gazdagokat, azt viszont, aki okos, annál inkább megbecsülöm.

Apja tágas gazdaságot rendezett be Hatumatának, abban élt az édesanyjával. Egymás után három kaput emelt a bejáratánál, három őrházzal, egy-egy kutya vigyázott mindegyikben, meg néhány rabszolga.

Hatumata szépségének hírére egyik kérő a másik után jelentkezett. Akinek egy ökre volt, az az egy ökrét kínálta, akinek kettő, az a két ökrét, akinek tíz, mind a tízet, s akinek húsz, mind a húszat.

– Én nem aszerint megyek férjhez – felelte nekik Hatumata –, hogy kinek mennyi ökre van, hanem aszerint, kinek milyen a feje. Vagyis hogy ki milyen okos.

Volt Hatumata apjának egy öreg szolgája, bizonyos Alanj, ahhoz szállásolták be a kérőket. Egymást váltották nála a vendégek, egy szép napon még Seguból is jöttek. Hatumata apja ezeket is az öreg szolgához utasította:

– Költözzetek csak Alanjhoz, a lányom majd küld nektek enni.

Hatumata elkészítette az ételt: egy tál kását, meg egy csontot kevés hússal és négy szem kóladiót^[10] hozzá. Előszólította legkisebb szolgáját, s azt mondta neki:

– Fogd ezt és vidd a vendégeknek. De nyitva legyen a szemed, jól figyeld meg, hogyan esznek, s arra is fülelj, mit beszélnek. Ha megették, hozd vissza nekem az üres edényt.

A fiú úgy tett, ahogy parancsolták: fölkínálta az ételt, aztán félreült. A vendégek meg nekiestek, egy árva szót sem szóltak, s az

utolsó szemig mindent fölfaltak. Akkor a kis szolga fogta az üres edényt, és vissza vitte úrnőjének.

– Halljuk, hogy s mint ebédeltetek? – kérdezte Hatumata.

– Mindent megettek, és semmit sem szóltak – felelte a fiú.

– No, akkor eridj és mondd meg nekik, hogy szedhetik a sátorfájukat. Ilyen néppel semmi dolgom.

A fiú átadta az üzenetet, és a vendégek sietve elhordták magukat.

S így történt ez sok más kérővel is, Hatumata mindegyiknek azt üzente: ilyen néppel semmi dolga.

Élt Vagadu országban egy Kidé Djaora nevű ember, szintén a djaora törzsből, akárcsak Hatumata. Ez a Kidé hallott egyet s mást a póruljárt kérőkről, és így gondolkodott magában: „Ha ez a lány azt állítja, nem aszerint megy férjhez, hogy kinek mennyi ökre van, hanem aszerint, kinek milyen a feje, akkor én is próbát teszek, mert nekem alighanem jobban sikerül majd a lánykérés, mint a sok csúfot vallott oktondinak.” Azzal maga mellé vett kísérőnek egy öregembert, meg egy ifjú legényt, útnak indult a fővárosba, és szerencsésen megérkezett Hatumata apjának házához. Azzal állított be hozzá:

– Szeretném feleségül venni a lányodat.

Hatumata apja pedig azt felelte:

– Menj, szállj meg az öreg szolgámnál, Alanjnál; a lányom majd küld neked enni.

Így hát azok hárman bekvártélyozták magukat Alanjhoz.

Hatumata közben már készítette is az ételt: egy tál kását, mellé csontot kevés hússal, s hozzá négy piros kóladiót, és szólította a kis szolgát:

– Vidd ezt Kidének meg a kísérőinek. De nyitva legyen a szemed, jól figyeld meg, hogyan esznek, mint esznek, s aztán majd rendre elmondod nekem, ha visszahozod az edényt.

A fiú sietett az étellel Alanj házába, fölszolgálta, aztán félreült és figyelt. Kidé megszemlélte a tálat, kivette belőle a csontot a kevéske hússal, félretette, s azt mondta:

– Ez talán majd jó lesz valakinek arrafelé, amerre az edény visszamegy.

Aztán fogta a négy kóladiót, azt is félretette, majd nekilátott két kísértőjével a kásának, és jóízűen megette. Mikor jóllaktak, az üres edénybe belerakta a négy szem kóladiót, úgy küldte vissza a kis szolgálóval Hatumatának.

– Halljuk, hogy s mint ebédeltetek? – kérdezte a lány, mikor meglátta a tálban a diókat.

A fiú rendre elmondta, hogy Kidé kivette és félretette a csontot, hogy az majd jó lesz valakinek arrafelé, amerre visszaviszik az edényt, kivette a négy diót, megette társaival a kását, aztán visszatette az üres tálba a diókat.

– Kidé maradhat holnapig – jelentette ki Hatumata. – Ez másféle ember.

A fiú ment, és közölte Kidével:

– Maradhattok holnapig.

Másnap Hatumata megint egy tál kását küldött a vendégeknek, mellé csontot kevéske hússal, s hozzá két piros, meg két fehér kóladiót.

Kidé megszemlélte az ételt, kivette a csontot, félretette s azt mondta:

– Ez talán majd jó lesz valakinek arrafelé, amerre az edény visszamegy.

A két szem piros kóladiót is kivette, a két fehéret meg a kását megették; aztán visszatette az üres tálba a két piros diót, s a fiú ment vissza úrnőjéhez, és mindent elmesélt neki, amit hallott és látott.

– Kidé maradhat holnapig – jelentette ki ismét Hatumata. – Ez másféle ember.

S harmadnap is küldött egy tál kását a vendégeknek, s hozzá csontot kevéske hússal, aztán négy szem fehér kóladiót, egy szál gyékényt, egy csomó gyapotot, meg egy szem kukoricát. S úgy tette rá az ételes kosárra a fedőt, hogy csak félig takarta, s félig látszott, mi van benne.

Kidé jól megnézte a kosarat, kivette és félretette a csontot a kevéske hússal, s megint csak azt mondta hozzá:

– Ez talán majd jó lesz valakinek arrafelé, amerre az edény visszamegy.

Az egy szál gyékényt, a gyapotcsomót és a kukoricaszemet zsebre dugta.

Aztán így szólt társaihoz:

– Ma bőséges ebédünk lesz: ma mind a négy szem fehér diót megesszük a kásához.

Úgy is tettek, s színüresen adták vissza a fiúnak az edényt. Az ment vele Hatumatához, s elmondta neki, hogyan tette zsebre Kidé az egy szál gyékényt, gyapotcsomót és kukoricaszemet, hogyan tette félre a csontot a kevéske hússal, s végül hogyan költötte el társaival a kását és a négy fehér kóladiót.

Hatumata végighallgatta, aztán megparancsolta:

– Takarítsátok ki szépen a szobámat, mert lehet, hogy ma vendég áll a házhoz.

Aztán lement az őrházakba, és így szólt az örökhöz:

– Ma éjszaka nem kell vigyáznotok. Itt az étel, egyétek jó étvággal, igyatok rá, és mulassatok jól.

Majd a kis szolgálhoz fordult:

– Hozz nekem egy csomó gyapotot!

Mikor beesteledett, a gyapotot a küszöbre tették, a deszkaajtó helyett pedig gyékényfüggönyt akasztottak föl, de úgy, hogy csak félig fődje el az ajtónyílást.

Kidé éjfél tájban fölkel Alanj házában, és fölébresztette kísérőit. Azok fölkeltek, s az öreg megkérdezte:

– Mi az? Mi történt?

– Semmi – felelte Kidé. – Csak elmegyek, meglátogatom azt a lányt, akit feleségül akarok venni.

– S ugyan kit akarsz feleségül venni? – tudakolta az öreg.

– Hatumatát – válaszolta Kidé.

– Hát ez meg miféle boszorkányság! – csodálkozott az öreg. – Mások legföljebb egy napot időzhetnek a háznál, te már harmadnapja itt vagy. Most meg még ráadásul Hatumatához akarsz menni, mert őt szemelted ki feleségednek.

– Őt szemeltem ki, mert éppen ő tetszik nekem – mondta Kidé.

– Mi meg örködjünk, amíg odajársz?

– Nem. Nem kell örködnötök, amíg odajárok.

– No – dünnyögte az öreg –, akkor én odébbállok, mert én ilyen vakmerőségben nem veszek részt.

Azzal fogta magát, nekivágott az éjszakának, elballagott egy ismerősehez, bekopogtatott hozzá, és így szólt:

– Kidé fölkerekedett, azt mondta, meglátogatja azt a lányt, akit feleségül akar venni. De én félek, hogy baj lesz a dologból, és Kidé pórul jár, ha éjnek idején belopódzik a gazdaságba. Ezért otthagytam, és eljöttem hozzád, hogy alkalomadtán tanúsíthasd: nekem ebben semmi részem nem volt.

Kidé pedig ment a gazdaság felé, s elért az első őrházhoz, de örök helyett csak egy kutyát talált. A kutya dühösen nekirontott. Kidé odavetette neki az egyik csontot, s erre a jószág megjuhászodott.

Ment tovább, elért a második őrházhoz; ő ott sem volt, csak egy kutya rontott neki dühösen. Elébe hajította a második csontot; erre az is megjuhászodott.

Kidé ment tovább, elért a harmadik őrházhoz. Őr nem volt, csak egy dühös kutya. Odadobta neki a harmadik csontot, és az eb megjuhászodott.

Túljutott hát a három őrkapun, s bent járt már a gazdaságban; ám az út váratlanul kettéágazott: egyik ága jobbra vitt, a másik balra. Kidé megállt és töprengett, merre menjen, melyik úton jut a házhoz. Nézett jobbra is, balra is, a bal felé nyíló úton egy halom kukoricát látott. Elővette zsebéből a kukoricaszemet: ebből a halomból lehetett, mert ugyanaz a fajta volt. Elindult hát balra.

Kis idő múlva térségre ért; négy ház állt a szélén, négy kis egyforma ház, egyforma ajtóval; de háromnak deszkából volt az ajtaja, a negyediknek az ajtónyílásában gyékényfüggöny lógott, és a nyílásnak csak a felét fedte el. A küszöbön pedig gyapot fehérlett.

Kidé elővette zsebéből a gyékényszálat: látta, hogy a függönyt ugyanabból a gyékényből fonták; aztán elővette a gyapotcsomót is, és látta, hogy szakasztott a küszöbön lévő gyapotcsomónak a párja.

Akkor a küszöbre lépett, s ahogy föllépett rá, meglebbent a függöny, s ahogy a függöny zizegve meglebbent, odabent a szobában megszólalt Hatumata.

– Mit keresel itt?

– Eljöttem, hogy megmondjam neked: tetszel nekem, és feleségül akarlak venni.

– Várjunk csak – mondta Hatumata. – Előbb hadd halljam, hogyan kerültél ide.

– Az első napon egy tál kását küldtél, rajta csontot olyan kevés hússal, hogy nemhogy hármunknak, de egy embernek se lett volna elég, s mindehhez négy piros kóladiót, pedig kásához nem szokás kóladiót adni. A diók pirosak voltak, és a piros a harag színe, ebből tudtam, hogy aznap nem mehetek hozzád, mert haragos vagy; és azt is tudtam, hogy a csont nem nekünk szól, hanem nyilván valamilyen dühös kutyának. Másnap is küldtél egy tál kását, meg egy csontot kevés hússal, s hozzá négy szem kóladiót, két pirosat, két fehérét. Ebből tudtam, hogy múltóban a haragod, a csont pedig megint valamilyen dühös kutyának szólhat. Harmadnap a kása és a csont mellé négy fehér kóladiót kaptam, s most már tudtam, hogy szíved egészen fehér, egy csöpp harag sincs benne, a csontot pedig félretettem, mert ki másnak szólna, ha nem valamilyen dühös kutyának. A gyékényszál, a gyapotcsomó és a kukoricaszem pedig úgy gondoltam, nyilván az utat jelzi, amelyen hozzád juthatok, ezért zsebre tettem őket. S lám: a három őrkapunál három dühös kutya esett nekem, de én sorra odavetettem nekik a három csontot, és megbékítettem mind a hármat. A kapukon túl kettéágazott az út, de a bal felé nyílnak a szélén kukoricarakás volt: ebből tudtam, hogy arra kell mennem. Kis térségre értem, azon négy házacsskát találtam, a gyékényről tudtam, hogy abba kell mennem, amelyiknek gyékényfüggönye van, és csak félig behúzva, mint ahogy a harmadnap kosáron is csak félig volt rajta a tető. És végleg megbizonyosodtam, hogy jó helyen járok, amikor a küszöbön megpillantottam a gyapotom párját.

– Megmondtam, hogy nem aszerint megyek férjhez, hogy kinek mennyi ökre van, hanem aszerint, kinek milyen a feje – mondta Hatumata. – Te bizonyosságot tettél róla, hogy okos ember vagy. Itt a kezem, hozzád megyek feleségül.

Így lett Kidé Djaora a világszép Hatumata Djaora férje.

BUGE KORROBA

Buge Korroba Kallában élt, és nagyon szerette Njellét, a feleségét. Annyira szerette, hogy egy percre el nem vált volna tőle. Felőle verhették a harci dobot, ahogy akarták; meg sem moccant, úgy tett, mintha nem hallaná; eszébe se jutott, hogy Njelle mellől csatába menjen. Egyébként mindene bőven megvolt: voltak szép számmal szolgálai, volt jószágja, barma; soha nem látott szükségét semmiben.

Tartott két énekmondót is, két diallit; azok mindennap lanton muzsikáltak és a Hősök Könyvéből, a Puiból énekeltek neki. Buge Korroba ilyenkor meg-megpöccintette maga is a lantot.

– Miért teszed ezt? – kérdezték a diallik.

– Meglátjátok – felelte Buge Korroba –, fogtok ti még rólam is énekelni.

– De hiszen sose mégy csatába! – válaszolták a diallik.

– Nem, mert jobban szeretem a csatánál a feleségemet – mondta Buge Korroba.

A falubéli asszonyoknak azonban sehogyan sem tetszett ez: hogy az ő férjük, alighogy meghallja a harci dobot, máris rohan az ellenségre, Buge Korroba meg csak otthon ül a felesége mellett.

– Mindez Njelle miatt van – mondogatták. – Kész csapás ez a Njelle a falunkra. Ha ő küldené, Buge Korroba is fegyvert fogna, s egy harcossal többünk volna. No de majd ellátjuk a baját!

Összetanakodtak, s egy napon lesbe álltak a kútnál. Amikor Njelle vízért ment, körülfogták.

– Várj csak, Njelle. Volna egy kis beszédünk veled.

– Mit akartok? – kérdezte Njelle. – Nem bántottalak titeket.

– Az lehet, de miattad van, hogy Buge Korroba folyton csak otthon ül, és nem megy a többi férfival a csatába. Nagy baj ez nekünk, s te vagy a hibás érte, mert ha küldenéd, bizonyára fegyvert fogna.

Azzal nekiestek, és jól elverték.

Njelle hazaszaladt; a haja kócos volt, karján-hátán látszott az asszonyok körme nyoma.

– Mi történt veled? – kérdezte Buge Korroba.

– A kallai asszonyok megverték, mert annyira szeretsz, hogy miattam még csatába se mégy. Azt mondták, ha küldenélek, nyilván te is fegyvert fognál.

– Majd meglátják még a kallaiak, amit látniuk kell! – mondta haragosan Buge Korroba. – Egyébként nem azért nem megyek háborúba, mintha félnék, hanem azért, mert nem szeretem a háborút.

Harmadnap rablók jöttek Massinából, rátörtek Kallára, elhajtották a kallaiak valamennyi jószágát; egyetlen tehenük, egyetlen ökrük, egyetlen üszőjük, egyetlen tinójuk sem maradt. Csak Buge Korrobát nem érte kár, mert ő a folyó egyik szigetén tartotta a gulyáját.

Buge, mikor meghallotta, mi történt, lóra ült. Két gyékény takarót vitt magával, a sajátját meg Njelléét, s kilovagolt a faluból. A kallabeliek, ahogy meglátták, csúfolni kezdték.

– Mi az, csak nem háborúba mégy?

– Hogy gondoljátok! – felelte Buge. – Eszemben sincs, hogy háborút viseljek; csak a gulyámat megyek megszemlélni a szigetre. Mert a tiéteket ugyan elhajtották, de az enyémet békén hagyták.

Először a szigetre ügetett, megnézte a gulyáját, és semmi híját nem találta. Akkor aztán a rablók után eredt, s mert nem a kanyargós úton ment, hanem egy rövidebb csapáson vágott keresztül, jócskán elébük is került. Mikor kiért az útra, megállt, leszállt a lováról, az egyik gyékényt leterítette a földre, ráfeküdt, a másikat meg magára húzta, úgy, hogy ne lássék az arca; úgy várakozott, olyasformán, mintha aludnék.

Jöttek a rablók; jóval előttük járt a diallijuk, s amint megpillantotta az út szélén heverő Búgét, gyorsan megfordult, és visszasietett a rablókhoz, jelentette a főnöknek:

– Egyik embered az út szélén fekszik és alszik!

– Ugyan ki lehet az? – kérdezte a főnök, s amíg oda nem értek, egyre azt találgatták, ki lehet az alvó férfi.

Mentek az úton, terelték az elrabolt jószágot, aztán körbeállták az út szélén alvó embert, és tanakodtak, fölkeltsék-e, ne keltsék.

Buge Korroba egy ideig hallgatott a gyékény alatt, aztán megszólalt:

– Ki a vezéretek?

– Álmodol, vagy félrebeszélsz? – kérdezte az egyik rabló. – A tulajdon vezéredet sem ismered?

– Nem én beszélek félre, hanem inkább ti – felelte Buge Korroba, és fölült. – Nem akarok viszályt, nem akarok szóváltást veletek, mert tőlem nem vittetek el semmit, de szeretném visszavinni a kallaiaknak a jószágait. Megszokták a tejet; mit isznak holnap reggel, ha nincs tehén? Adjátok vissza szépen a jószágot.

– Nem! – kiáltotta a rablóvezér.

– Vigyázzatok! – mondta Buge Korroba. – Ne felejtsetek el: aki nem jár igazsággal, előbb-utóbb pórul jár.

Volt a rablók közt egy Samba nevű öregember; ez soha nem hazudott, s az emberek, a király épp úgy, mint a szolgák, mindig hozzá fordultak pörös ügyeikben, hogy ő tegyen ítéletet. Most is tőle kérdezte meg a rablók vezére:

– Hallod-e, Samba, vizsgálj csak meg, van-e valami igazsága ennek az embernek.

– Az ítélet könnyű – felelte az öreg –, de a végrehajtás már nehezebb.

Buge Korroba, amint ezt meghallotta, fölállt, összehajtogatta gyékénytakaróit, föltette őket a lovára, és maga is lóra ült.

– Nem kell itt sokat teketóriázni – lármázott az egyik rabló. – Előbb agyon kell csapni Buge Korrobát, aztán jöhet az igazságtevés.

A rablóvezér azonban leintette, és mert előre látta, hogyan ítélt majd Samba, odafordult Buge Korrobához, s azt mondta neki:

– Figyelj rám: megfelezzük a zsákmányt. Vidd vissza a fele jószágot Kallába, a másik felét én viszem Massinába.

– Köszönöm a szívességedet – felelte Buge –, de a fele nem kell. Vagy visszaviszem mind Kallába, hogy a falu népének legyen reggelre teje, vagy ha nem adod jószántadból, elveszem ráadásul a lovaitokat is.

– Hallod-e, Buge Korroba! – kiáltott dühösen a vezér. – A felét kínáltam: nem kellett. Hát most aztán semmit sem kapsz.

Buge Korroba egy szót sem szólt, csak fogta a puskáját, s agyonlőtte a rablók vezérét. Aztán fogta a puskáját, és agyonlőtte azt, aki a jószágot terelte. Aztán fogta a puskáját, de azt, hogy lőjön, a rablók már nem várták meg, mert hanyatt-homlok elszaladtak, még négy lovukat is hátrahagyták.

Buge Korroba összeterelte a jószágot, hozzácsapta a négy lovat, és az egészet a szigetére hajtotta. Aztán hazalovagolt Kallába.

Tanyája előtt megállt, és bekiáltott a feleségének:

– Njelle!

Njelle kijött; Buge Korroba azt kérdezte tőle:

– Miért vertek meg a kallai asszonyok?

– Azért vertek meg – felelte Njelle –, mert annyira szeretsz, hogy miattam még csatába se mégy. Azt mondták, ha küldenélek, nyilván te is fegyvert fognál.

– No hát akkor ma este jöjjön ide minden férfi, akinek a jószágát elhajtották, és minden nő, aki kezet emelt rád – mondta Buge Korroba. – A jószágot visszahoztam. Ha a kallaiak holnap tejet akarnak inni, várom őket ma estére, beszélünk majd a dologról.

Estére mind egybegyűltek a férfiak és az asszonyok. S egyre csak azt hajtogatták:

– Buge Korroba a hősök hőse; nemcsak a jószágunkat szerezte vissza, de ráadásul még négy lovat is zsákmányolt. S mindezt egymaga művelte.

A diallik meg lantjukat pengetve azt mondogatták:

– Buge Korroba a hősök hőse. Buge Korroba neve mától fogva benne van a Puiban, a Hősök Könyvében.

Jött végre Buge Korroba is Njellével, a feleségével. Megkérdezte az asszonytól, olt, mindnyájuk füle hallatára:

– Njelle! Miért vertek meg a kallai asszonyok?

– Azért vertek meg a kallai asszonyok – felelte Njelle –, mert annyira szeretsz, hogy miattam még csatába se mégy.

– Nos, hallottátok, mi történt – mondta Buge Korroba. – Nálam vannak a teheneitek. Ha vissza akarjátok kapni őket, és holnap reggel friss tejet akartok inni, járják el asszonyaitok Njelle előtt a rabszolgatáncot.

A férfiak így válaszoltak neki:

– Joggal emelsz panaszt, asszonyaink megsértették asszonyodat. Asszonyaink megverték az asszonyodat. Rendben van: most mi is elverjük büntetésül az asszonyainkat.

– Ahogy gondoljátok – mondta Buge Korroba.

A férfiak pálcát fogtak, és egy kicsit elnászpángolták az asszonyokat. Aztán így szóltak Buge Korrobához:

– Tessék, végrehajtottuk a büntetést. Most aztán add vissza a teheneinket.

Buge a feleségéhez fordult:

– Njelle! Miért vertek meg a kallai asszonyok?

– Azért, mert annyira szeretsz, hogy miattam még a csatába se mégy – felelte Njelle.

– Nos, hallottátok, mi történt – mondta Buge Korroba. – Nálam vannak a teheneitek. Ha vissza akarjátok kapni őket, és holnap reggel friss tejet akartok inni, járják el asszonyaitok Njelle előtt a rabszolgatáncot.

– Ezt nem kívánhatod – mondták a férfiak. – Asszonyaink megverték az asszonyodat, s mi megvertük érte az asszonyainkat. De mert asszonyaink alaposan ellátták a tiéd baját, mi is alaposan ellátjuk az övékét.

– Ahogy gondoljátok – mondta Buge Korroba.

A férfiak pálcát fogtak, és ezúttal keményebben elnáspángolták az asszonyokat.

Aztán így szóltak Buge Korrobához:

– Most aztán igazán megbüntettük őket, add vissza a teheneinket.

De Buge Korroba most is csak Njelléhez fordult:

– Njelle! Miért vertek meg a kallai asszonyok?

– Azért, mert annyira szeretsz, hogy miattam még csatába se mégy.

– Nos, hallottátok, mi történt – mondta Buge Korroba. – Nálam vannak a teheneitek. Ha vissza akarjátok kapni őket, és holnap reggel friss tejet akartok inni, járják el asszonyaitok Njelle előtt a rabszolgatáncot.

Az asszonyok ott kuporogtak körben zsámolyukon. Amint Buge Korroba szavait hallották, haragosan fölugrottak, jobb kezüket tiltakozva magasba emelték, bal kezüket meg a combjukhoz szorították, s úgy kiáltották:

– Soha! Soha!

Ebben a pillanatban Buge Korroba harsányan kacagni kezdett.

– Ó, ti bolondok! Azt kiabáljátok, hogy soha! soha! – és máris rákezdtetek a rabszolgatáncra!

Mert ennek a táncnak ez az első lépése: hogy a táncos jobb karját magasba emeli, balját meg a combjához szorítja.

Az asszonyoknak meglepetésükben torkukra forrt a szó, a férfiak meg mind nevetni kezdtek; aztán nevetni kezdtek az asszonyok is, és egész Kalla együtt nevetett Buge Korrobával.

A GYÁVA SAMBA

Samba Kullung annyit jelent, mint Samba, a gyáva, Samba, az anyámasszony katonája. Valóban, Samba gyerekkorában már arra is összerendezte, ha valaki csak az ujját pattintotta mellette. Attól meg, ha kiáltottak egyet a közelében, úgy elszaladt, mintha bottal kergetnék. De azért szép, sudár legénnyé serdült, s akkor apja lovat adott neki, és énekmondót rendelt mellé, egy Sirima nevű diallit, meg egy sufát, szolgáló fegyverhordozót, akit Munjo Kadinak hívtak. Volt hát lova, énekmondója, fegyverhordozója, de attól egy szikrányival sem lett bátrabb.

Szülei szégyenkeztek is miatta. Édesanyja a diallihoz fordult tanácsért.

– Mondd csak, Sirima, semmit nem lehet tenni a fiam érdekében? Világ csúfja lesz maholnap ezzel a gyávaságával.

– Megpróbálkoztam én már mindennel – felelte a dialli. – De hiába nevelem, hiába oktatom: gyáva marad, ugyanolyan gyáva, amilyen kiskorában volt. Más ilyenkor keresve keresi az alkalmat, hogy tanúságot adhasson bátorságáról; de bezzeg neki hiába énekelek a híres hősök tetteiről, mindenre csak legyint egyet, s egyik fülén be, a másikon ki.

– Micsoda szégyen! – szomorkodott Samba anyja. – Messze vidéken nincs szebb ifjú nála, de gyávább legény sincs a világon!

Egy szép napon aztán megverték a harci dobot, mert ellenség közeledett. Sirima fölkereste a szép Sambát, leült mellé, azt kérdezte:

– Nem hallod? Szól a harci dob.

De Samba egy árva szót sem szólt; úgy tett, mintha mit sem hallana.

Sirima várt egy kicsit, aztán megismételte:

– Nem hallod? Szól a harci dob. Nem vonulunk együtt a csatába?

– Eszem ágában sincs! – mondta bosszúsan Samba. – Semmi kedvem hozzá, hogy verekedjem. Ha akarsz, mehetsz, de én itthon maradok.

Még be sem fejezte, máris benézett hozzájuk az édesapja.

– Hogyan, fiam – kérdezte –, hát te nem mégy a csatába?

– Nem – felelte Samba. – Én itthon maradok.

Apja egyszeriben fölfortyant, és rákiáltott:

– Nem szégyelled magad? Gyáva fickó, hordd el magad a szemem elől, látni sem akarlak többé!

Samba szólította Munjo Kadi, fegyverhordozóját, s így szólt:

– Szüleim kiadták az utamat, mert nem mentem csatába. Nyergeld föl a lovamat, világga megyek, olyan helyet keresek magamnak, ahol se csata nincs, se háború.

– Nem hagylak magadra – mondta Sirima dialli –, ha világga mégy, én is veled tartok.

Így hát hárman keltek útra, Samba, az énekmondó meg a fegyverhordozó. Elhagyták városukat, és bevették magukat a vadonba, ott kóboroltak egy egész hónapig, aztán még egy felet, s akkor egy nagy falu közelébe értek.

A falu főnökének a lánya éppen kiküldte szolgálóját a határba rozsét szedni. A szolgáló gyűjtögetés közben fölnézett, és megpillantotta a három lovast. Úgy elcsodálkozott a középső szépségén, hogy lehajította a rőzseköteget, és futásnak eredt, lélekszakadva szaladt úrnőjéhez, és jelentette neki:

– Gyönyörűséges lovag közeledik énekmondójával meg fegyverhordozójával. Gondoskodjál róla, hogy apád méltóképpen fogadja őket, és tisztos szállást adjon nekik.

Így aztán mikor Samba beért a faluba a diallijával és a sutájával, Dugutigi, a főnök barátsággal elébük ment, szép, tágas szállásra vezette őket, és legszebb hízott ürüjét vágatta le a tiszteletükre. A falu népe meg csak ámuldozott:

– Milyen gyönyörű ember! Életünkben nem láttunk még ilyen szép vitézt!.

Dugutigi így szólt vendégéhez:

– Érezd jól magad nálunk. Ha tetszik neked a lányom, szívesen hozzád adom feleségül, harmadnap egybekelhetnek.

Samba két napig élte világát a faluban. Harmadnap éppen kunyhójában ült, amikor megszólalt a harci dob.

S ekkor felkereste őt a főnök lánya, térdet hajtott a kunyhó küszöbén, s azt mondta:

– Samba, hallod a harci dobót? Ellenség fenyegeti falunkat, de ha téged meglát, bizonyosan inába száll a bátorsága. Samba, szól a

harci dob, miért nem vonulsz a csatába?

– Hogyan! – kiáltott föl Samba. – Azt képzeled, mert jóllakattok ürühússal, mindjárt hadba vonulok? Azt már nem! Utálom a viaskodást; apám-anyám is azért kergetett el hazulról, mert nem fűlt a fogam a hadakozáshoz. Most majd éppen azért a hitvány ürücombért viszem vásárra a bőrömet!

A lány, ahogy ezt meghallotta, haragjában fölszökkent.

– Úgy, szóval te vagy az a híres gyáva Samba! No, hát akkor szedd a sátorfádat, hallani sem akarok többé rólad.

Samba előszólította fegyverhordozóját.

– Nyergelj, Munro Kadi, kiadták az utunkat.

Azzal továbbálltak. De ahogy kiértek a faluból, azt mondta Sirima, a dialli:

– Nekem ebből elég volt, én hazamegyek, nem maradok veled tovább. Most már látom, sosem fogsz megváltozni, és csak szégyent és gyalázatot hozol a fejemre.

Szólt, s elindult hazafelé, a gyáva Samba pedig ügetett tovább a fegyverhordozóval, neki a nagyvilágnak.

Mentek, mentek, végül egy nagy város közelébe értek. A királylány szolgálója éppen ruhát mosott a város szélén a tóban. Fölnézett, megpillantotta Sambát, s egyszeriben elfeledkezett a mosott ruháról, szaladt úrnőjéhez, ahogy csak a lába bírta:

– Jaj, Fatumata, életemben nem láttam még olyan szép lovagot, mint amilyen most közeledik a város felé a fegyver hordozójával. Siess apádhoz, kérd meg, fogadja méltóképpen, és lássa el minden jóval.

A király úgy is tett, pompás szállást rendelt Sambának, és legszebb házát ökrét vágatta le a tiszteletére. Öt napig dúsan vendégül látta, s az ötödik napon így szólt hozzá:

– Örülök, hogy jól érzed magad nálunk. Maradj itt, neked adom a lányomat feleségül.

Egybe is keltek, Samba, meg Fatumata, a királylány.

Hatodnap alkonyatkor nagy lármára riadtak: szólt a harci dob, s kiáltozott a nép:

– Jön az ellenség! Jön az ellenség! Menjünk az ellenség elébe!

Samba éppen csak fölneszelt, aztán úgy tett, mintha nem hallana semmit. Fatumata várt, figyelte, nézte, de Samba meg se moccant.

Akkor odament hozzá, és térdre ereszkedett előtte:

– Samba, nem hallod? Szól a harci dob! Nyergeltess, készülj, indulj apám seregével az ellenség elébe!

– Dehogy megyek! – felelte Samba. – Már apám s anyám is azért kergetett el otthonról, mert nem állhatom a hadakozást. S azért is hívnak gyáva Sambának. Felőlem apád akár tíz kövér ökröt is levágathat, mégsem megyek háborúba. Ha így nem kellek neked, mondd meg nyugodtan, nem te leszel az első, aki kiadja az utamat.

Fatumata nemcsak szép volt, nemcsak büszke volt, hanem nagyon okos is.

– Azért, mert gyáva Samba vagy, még nem kötök útilaput a talpadra. Szép is vagy, meg szeretlek is; majd segítünk valahogy a dolgon. Készítsd a ruhádat, nyergeltesd a lovadat, majd én hadba megyek helyetted; este van, senki sem fog rámismerni a sötétben.

Fölvette Samba ruháját, fölpattant Samba lovára, és elvágatott. A gyáva Samba hosszan utána nézett.

Vaklárma volt: ellenségnek nyoma sem mutatkozott, úgyhogy a harcosok hamarosan visszatértek.

Másnap Samba, ahogy átment a város főterén, egy dialli énekére figyelt föl. Ilyesformán szólt az ének:

*Gyönyörű vitézt láttam az éjjel,
meg akart vívni az ellenséggel,
városunkban még sohase láttam,
csodát tett volna karja csatánkban,
előle minden rabló megfutna,
ki volt, honnan jött, senki se tudja.*

Samba megállt a sarkon, sokáig hallgatta az éneket, aztán hazament. Otthon egy szót sem szólt Fatumatának arról, amit hallott, de valahányszor ránézett a feleségére, mindig elfogta a szégyenkezés.

Nap múlt nap után, s egy alkonyatkor megint verni kezdték a harci dobot. Fatumata fölkelt, hogy ismét magára ölthesse Samba ruháját. De Samba haragosan kirántotta a ruhát a kezéből.

– Mit gondolsz? Azt hiszed, eltűröm, hogy mindig te vonulj hadba helyettem? Azt már nem! Maradj csak szépen itthon; s holnap majd figyeld meg, miről énekelnek a diallik! Ezt a harci dobot ma nekem

verik, hogy mindenki megtudja: Samba ha kedve tartja, egymaga egy egész sereget megfutamít.

Magára kapta a ruháját, és kikiáltott a fegyverhordozójához:

– Munjo Kadi, nyergelj, megyünk a csatába!

Munjo Kadi nyergeit, Samba lóra ugrott s elvágtatott; olyan sebesen vágtatott, hogy mindenkit megelőzött; rárontott az ellenire, levágott egyet, levágott kettőt, levágott hármat, s erre a többi megszaladt, úgyhogy mire a többiek odaértek, már nem volt kivel hadakozzanak.

Samba pedig hazaügetett, s így szólt Fatumatához:

– Legközelebb talán több szerencsém lesz. Mert ma csak három ellenséget sikerült leterítenem.

Azzal lefeküdt, s mint aki jól végezte dolgát, békével elaludt.

AZ ÉNEKMONDÓ ARANYKARIKÁI

A kallabeli Sirrani Korro Samba megházasodott, Tomma Korróból való asszonyt vett feleségül. Egy szép napon elhatározta, hogy fölkerelkedik és meglátogatja az asszony szüleit Tomma Korróban. Ő maga lóra szállt, feleségét meg a teherhordó ökörré ültette, és egy szolgát rendelt mellé, aki a csomagjaival törődjön. Így érkeztek Tomma Korróba, és három napot töltöttek ott. Sirrani Korro Samba nagyon jól érezte magát, mert bőven volt mit ennie-innia, s annál jobb mézsört, amilyennel Tomma Korróban kínálták, soha életében nem ivott.

Negyednap reggel így szólt a feleségéhez:

– Ma hazamegyünk. Te csak menj előre szolgáladdal a teherhordó ökrön; én még elidőzőm itt egy-két órát, kiiszom még azt a kevéske mézsört, ami az edény alján maradt. Délre bizonyosan utolérlek.

Így is történt: az asszony útnak indult az ökör hátán, Sirrani Korro Samba pedig nekiült és iddogált.

Az idő tájt hatvan Seguból való lovas portyázott a környéken. De vállalkozásaikat nem kísérte szerencse, úgyhogy zsákmány nélkül, kedvetlenül kóboroltak, lesve, mikor kerül végre útjukba valami jobb fajta préda. A hatvan közt ott voltak Segu leghíresebb harcosai, s egy énekmondó is járt velük, hogy ha érdemes hőstettet hajtanak végre, nyomban meg is énekelje, és megörökítse az utódok számára a Hősök Könyvében, a Puiban.

Aznap éppen azon az úton poroszkált a hatvan lovas, amelyen Sirrani Korro Samba felesége hazafelé tartott. Kedvetlenek voltak, mert még mindig nem tettek szert zsákmányra, és szégyelltek volna ni és kézzel térni vissza Seguba. Ahogy így az orrukat lógatva ügettek, az egyik egyszer csak fölnézett, és a messzeségbe mutatott.

– Hohó! Nézzétek csak! Lovas ember jön, jól fölpackolva!

Megálltak, figyelték a közeledőt.

– Nem, nem lovas ember, az bizonyos. Inkább asszonynak látszik, s alighanem szép és módos, mert szolgálja is van.

– Úgy bizony. Majd megmutatjuk neki, merre az út Seguba, legalább világot lát.

– És legalább mi is elmondhatjuk, hogy nem jártunk üres kézzel.

Így tanakodtak, aztán nekiiramodtak, és körülvették Sirrani Korro Samba feleségét.

– Miféle útonálló rablók és martalócok vagytok – kérdezte az asszony –, hogy még egy tisztességes nőt sem hagytok békén az útján? Nem szégyellitek magatokat, így mutogatni világos nappal azt a tolvaj képeteket? Hiszen messziről lerí rólatok a gonosz szándék!

A lovasok elcsodálkoztak, s az egyik azt mondta:

– Ejnye, asszony, honnét van bátorságod hozzá, hogy így merészség beszélni Segu hatvan legjobb harcosával?

– Híres harcosok vagytok, mondhatom: hatvanan támadtok rá egy nőre! Várjatok egy keveset, míg megjön a férjem, majd az megtanít titeket! Akkor aztán egykettőre vége lesz a hetvenkedéseteknek.

Ekkor előlépett az énekes, megpendítette lantját, és így szólt:

– Hogy ennek az asszonynak a férje méltó-e rá, hogy a Hősök Könyvében megénekeljék, azt nem tudom, de hogy neki magának helyén van a nyelve, és megérdemli, hogy éneket szerezzenek róla, az biztos. Ki a férjed, asszony?

– Azt kérdezed, ki a férjem! – válaszolta Sirrani Korro Samba felesége. – Valóban meg akarjátok ismerni? No, akkor szaladjatok, keressetek egérlyukakat a mezőn, madárfészkeket a fákon, és bújjatok bele lovastul: onnét megismerkedhettek vele, mert különben könnyen pórul jártok, és kulloghattok szolgamód a lova mögött.

– Most aztán igazán velünk jössz, asszony! – mondta az egyik lovas. – Hadd halljon a királyunk olyasmit, amit még soha nem hallott. Egy-kettő, indulás!

– Ideje is, hogy szedelőzködjetek – felelte az asszony –, mert jön az uram. Látom rajta, hogy forr benne a mézsör, s ilyenkor nem ismer tréfát. Kotródjatok gyorsan, mert világraszóló szégyen lenne, ha hatvan harcos, aki világos nappal meg mer támadni egy védtelen asszonyt, végül is csúfot vallana!

– Csodálatos hős lehet a te férjed – gúnyolódtak a segubeliek. – Úgy látszik, vagy oroszlán, vagy hiéna.

– Kérdés, honnan nézitek – felelte az asszony. – Ha az egérlyukból, akkor oroszlánnak látjátok, ha madárfészekből, akkor meg hiénának.

Sirrani Korro Samba közben lassan feljűk űgetett. Meghallotta a szűváltást, és fűlnézett. A hatvan segi harcos kissé hátrébb húzódott; szótlanul figyelték Sirrani Korro Sambát, amint mézsűrtűl kűválygó fejjel, nagy nehezen fűlegyenesezik a nyergében. Fogja a puskáját, belelű a levegűbe, elűszűr jobb felé, aztán bal felé, végűl elűre. Majd szájába dugja a pipáját, bodor felhűket pűfékel, és odakiált nekik:

– Hohű! Mire vártok? Hohű! Mire vártok?

Az egyik segi megugratta lovát, és rálűtt Sirrani Korro Sambára, de nem találta el. Sirrani Korro Samba pedig űjra belelűtt a levegűbe. A másik megint rálűtt, aztán harmadszor is rálűtt, s egyszer sem talált. Akkor Sirrani Korro Samba célzott, és elsűtűtte puskáját: a segi lefordult a lováról. Sirrani Korro Samba tűltűtt, célzott, lűtt: egy másik segi is lefordult a lováról. Sirrani Korro Samba harmadszor is tűltűtt, célzott, lűtt: egy harmadik segi is lefordult a lováról.

A tűbbiek erre menekűlni kezdtek. Sirrani Korro Samba utánuk iramodott, és hármat kűzűlűk foglyul ejtett.

Nagy lett a lűvűldűzés és tusakodás. A segi énekmondű, a híres dialli, lantját pengetve biztatta társait:

– Segi hűsűk! Ne feledkezzetek meg híretekrűl-nevetekrűl! Segi hűsűk! Vigyázzatok: egy nű nyelve mérget ojtott belétek, s most csak kűkadoztok, mint a beteg légy! Gondoljátok meg: hűsűk vagytok, harcosok vagytok, férfiak vagytok, hatvanan segiak!

De hiába énekelt, hiába verte a lantot: a segi hűsűk kereket oldottak.

Akkor a dialli az asszonyhoz lépett, s így szűlt:

– Férjed hűstette megérdemli, hogy megénekeljék a Puiban, a Hűsűk Kűnyvében; ehhez azonban énekmondű kell, mert a megszalajtott hűsűk aligha fognak eldicsekedni a dologgal. Csakhogy az énekes, amikor majd elbeszéli mindezt a Puiban, nagyon-nagyon messze lesz már a hűsies asszonytűl, akinek bátorságát hirdeti: sokkal messzebb, semhogy az asszony megjutalmazhatná énekéért.

Erre Sirrani Korro Samba felesége lecsatolta fűlébűl egyik fűlbevalű aranykarikáját, és a diallinak ajándékozta.

Sirrani Korro Samba visszatért három foglyával.

– Vigyázzatok – mondta nekik –, nehogy feleségem, ha meglátja maga mögött rettenthetetlen árnyatokat, rémültében leessék a málhás ökréről!

Azzal folytatták útjukat hazafelé.

Az énekmondó pedig, miután megkapta Sirrani Korro Samba feleségétől az aranykarikát, a megszaladt harcosok után eredt, és csakhamar utol is érte őket: egy nagy fa alatt ültek, és maguk elé bámultak. A dialli melléjük telepedett, egy darabig ő is velük hallgatott, aztán megpendítette lantját, s azt mondta:

– Egy hatvan ellen.

A harcosok fölkapták fejüket; az egyik megszólalt:

– Csak nem akarod elmondani a királynak?

A dialli előhúzta zsebéből az aranykarikát, melyet Sirrani Korro Samba feleségétől kapott, a lant nyakára fűzte, és megpengette a húrokat:

– Egy hatvan ellen.

A harcosok a fa mögé mentek, ott tanakodtak.

– Azt akarja mondani – magyarázta az egyik –, hogy az a kallabeli ember egymaga volt, mi meg hatvanan. És nyilván az a szándéka, hogy világga énekelje az esetet.

– Azt akarja mondani – tette hozzá egy másik –, hogy a kallabeli hős feleségétől arany karikát kapott, s annak fejében megénekli őt a Puiban. Mi azonban hatvanan voltunk, s ha mindegyikünk fejében kap egy arany karikát, egyetlen kukkot sem fog énekelni a csúfságról.

Összeütötték a fejüket, sokáig vitatkoztak, sokallották a hatvan aranykarikát. Végül mégis megegyeztek. Visszamentek a diallihoz, aki mindent hallott a fa tulsó felén, s így szóltak hozzá:

– Seguban mind a hatvanunkért kapsz egy aranykarikát, ha arról, ami történt, egy hangot sem ejtesz.

– Jól van – felelte az énekmondó –, de a fele aranyat most mindjárt ide adhatnátok.

– Azt már nem – mondták a harcosok. – Egy mihaszna énekes örüljön, ha egyáltalán kap valamit.

A dialli nem szólt erre semmit, csak mindent jól megjegyzett magában. Seguban egyenest a király elé mentek.

– Mi jó hírt hoztatok? – kérdezte a király.

A harcosok hallgattak. A dialli megpendítette a lantot, s azt mondta:

– Egy hatvan ellen. Ismered azt az éneket a Puiban, hogy *Egy hatvan ellen?*

– Nem – felelte a király. – Ezt az éneket nem ismerem.

– Egészen friss ének – mondta a dialli. – Olyasmiről szól, ami csak az imént történt. A magamfajta mihaszna énekes egyébre sem jó, mint hogy megörökítse a Hősök Könyvében a hősök tetteit. Akár hatvanan vannak egy ellen, akár egy van hatvan ellen.

– Most már igazán szeretném hallani ezt az éneket – mondta a király.

A harcosok feszengve topogtak, s egyik is, másik is nyúlka a zsebébe, hogy ami arany csak van nála, mind odaadja az énekesnek; csakhogymár késő volt: a dialli már verte a lantot, s már rákezdett az énekekre, arról, hogyan támadt rá hatvan harcos egyetlen asszonyra, és hogyan szalasztott meg egyetlen hős hatvan lovast.

Az ének azóta is ott van a Puiban, a Hősök Könyvében, s azóta is zengik az énekmondók, Sirrani Korro Samba és felesége dicséretére, s a hatvan segui harcos csúfjára.

TÖRTÉNET A GERLESÍRÁSRÓL

Réges-régen a vadgalambok is falvakban éltek, falvakban, házakba, mint manapság az emberek.

Élt akkoriban két gerle, Savli godo és Sauli godo; más-más faluban laktak, de már pelyhes korukban ismerték és szerették egymást, egész életükben jó barátok voltak.

Egy napon szomorú hír járta be a vidéket: egyik vadgalamb a másiknak panaszolta: meghalt Savli godo. Eljutott a hír a legfőbb gerléhez, s az kiadta a parancsot:

– Gyülekezzetek, gerlék, tökhéjban hozzatok pálmabort, seregestül elrepülünk Savli godo falujába, elsiratjuk őt, ahogy illik, s utolsó ajándéku pálmabort teszünk ajtaja elé!

A vadgalambok még meg sem töltötték a tökhéjat pálmaborral, máris megérkezett Sauli godo falujából a hírhozó, s elsírta: meghalt Sauli godo, a jóbarát.

A vadgalambok megtöltötték a tökhéjat pálmaborral, s a legfőbb galamb vezetésével elindultak, hogy elsirassák a két barátot. Hamarosan egy erdőhöz értek, ahol az út kétfelé ágazott: az egyik ösvény Savli godo, a másik meg Sauli godo faluja felé vezetett. A legfőbb galamb parancsára leszállt a madársereg az útkereszteződésnél, az erdő szélén.

– Ha Savli godóhoz megyünk – mondta a legfőbb galamb –, még azt hihetné a világ, hogy Sauli godót nem szerettük, nem siratjuk. Ha meg Sauli godo házához megyünk, azt mondhatják, hogy Savli godót nem szerettük, nem gyászoljuk. Ezért barátaim, maradjunk itt az erdőben, sirassuk el itt Savli godót is, Sauli godót is.

Így is történt. A vadgalambok soha többé nem tértek vissza a falvakba, máig is erdőben élnek, máig is gyászolják a két jó barátot, panaszos sírásuk ki is hallatszik a sűrűből:

Sauli godo miengo – Savli godo miengo...

A PÓK ÉS A FIA

Volt egyszer egy pók, annak volt egy fia, úgy hívták, hogy Kuami. Kuami sok gondot okozott az apjának, engedetlen volt, makacs és lusta, nem mozdult volna egy világért sem, még akkor sem, ha segítséget várt tőle az apja.

A pók meg a fia egyszer elmentek az ültetvényükre, ennivalót is vittek magukkal tökhéjban, s azt letették az út szélére, az árnyékba. Kuami is az árnyékba telepedett, s lustálkodott, míg apja serényen dolgozott a tűző napon. Mikor elérkezett az ebéd ideje, megettek mindent, ami a tökhéjban volt, s akkor az öreg pók keményen szólt a fiának:

- Most pedig hagyd abba a lustálkodást, gyere te is dolgozni!
- Nem megyek, pihenni akarok – dűnnyögte a megátalkodott Kuami, és nyugodtan hűsölt tovább.

Az apja türelmét veszítve kiáltott Kuamira:

- Fáradsággal, gonddal neveltelek, hogy okos légy és ügyes, okosabb és ügyesebb, mint a többi állatok! Okos is lettél, ügyes is lettél, de hálátlan és engedetlen vagy, büntetésből elveszek tőled mindent, amire tanítottalak, elveszem s belerakom ebbe a tökhéjba! De ne hidd, hogy itthagynom az orrod előtt, hogyisne! Még visszaszedegetnél mindent, mialatt én dolgozom! Dehogy hagyom előtted, fölviszem a legmagasabb fa tetejére!

Az öreg pók ezzel fogta a tökhéjat, hasmánt a derekára kötötte, s mászott volna fel a fára, de sehogyan sem boldogult.

- Látod, látod, milyen oktalan vagy! – csúfolódott Kuami. – A hátadra kell akasztani a tökhéjat, különben sohasem jutsz vele föl a fa tetejére! És még azt hiszed, minden bölcsességet elvettél tőlem! Nem, nem! Most már láthatod, hogy a tudást és az értelmet senkitől sohasem lehet elvenni!

Mindez régen történt, nagyon régen, de a póknemzetség azóta is örökösen veszekszik, vitatkozik, hogy egyikük okosabb, vagy a másik.

MIÉRT VÁLTOZTATJA A KAMÉLEON A SZÍNÉT?

Niamye^{11} isten összehívta teremtményeit, az embereket és az állatokat, s így szólt hozzájuk:

– Mindnyájan kívánhattok tőlem valamit, teljesítem. De jól gondoljátok meg, mit szeretnétek, mert újabb kívánsággal nem állhattok elélem!

Először az ember mondta el, hogy mit kíván:

– Faluban akarok élni, földemet művelni, hogy annak gyümölcséből éljek.

– Legyen a te kívánságod szerint – mondta Niamye, az isten.

– Mi pedig erdőben, az erdő sűrűjében akarunk élni, az emberektől távol vadászni – mondták a vadállatok.

– Legyen a ti kívánságotok szerint – mondta Niamye, az isten. – És te, kaméleon, te mit kérsz tőlem?

– Én azt kérem, hogy mindenütt otthon lehessek – mondta a kaméleon –, azt akarom, hogy a faluban is, az erdő sűrűjében is otthonra leljek.

– Legyen a te kívánságod szerint – mondta Niamye, az isten. Ettől fogva az emberek falvakban élnek, a vadállatok az erdő sűrűjében, a kaméleon pedig aszerint változtatja színét, amilyen környezetbe éppen kerül, más színt ölt az erdő sűrűjében, mást az út porában, mást a napsütötte kövön – így teljesítette kívánságát Niamye, az isten.

A LEGKISEBB A LEGOKOSABB

Élt egyszer egy kisfiú, ügyesebb, okosabb volt a legügyesebb, legokosabb pajtásánál, egyébként is más volt, mint a többiek, mert alighogy megszületett, mindjárt tudott járni, beszélni, foga nőtt, haja nőtt, egyszóval erőre is, észre is olyan volt, mint egy erős, eszes férfi.

Ekkoriban történt, hogy Niamyénak, az istennek, különös ötlete támadt: elhatározta, hogy megtudja, ki a legokosabb a földön. Fogott egy csuprot, nagy lyukat ütött a fenekén, s a lyukas csuporral a kezében földre szállt. „Majd meglátom – mondta magában –, ki válaszol legokosabban, ha arra kérem, hogy hozzon nekem vizet a lyukas edényben.”

Ment, mendegélt Niamye, s az útjába akadó első embert megszólította, így:

– Én vagyok Niamye, az isten. Kérlek, siess a folyóhoz, merítsd meg a csupromat, s vízzel tele hozd vissza nekem.

Az ember a folyóhoz sietett, megmerítette a csuprot, de a lyukon át azon nyomban kifolyt a víz. Az ember Niamye haragjától rettegve újra meg újra megmentette a csuprot, de mindhiába, a lyukas edényben nem maradt egy csepp víz sem. Kárvallott képpel ment vissza Niamyéhoz, s buzgón kérte, bocsátaná meg neki, hogy nem teljesítette parancsát, nem tudott vizet hozni a folyóból.

Niamye továbbvándorolt, megszólított egy másik embert, azt is kérte, siessen a folyóhoz, s hozzon neki vizet. Ez az ember menten látta, hogy lyukas a csupor, de nem szólt volna, nem mert ellenkezni Niamyéval, az istennel. A folyópartra sietett, kis ideig csak úgy pancsolgatott a vízben, mintha azt remélné, hogy mégiscsak megtelik a lyukas csupor, aztán mikor látta, hogy csoda nem történik, visszament Niamye istenhez, ő is buzgón kérlelte, bocsásson meg neki, hogy a lyukas csuporban nem tud vizet hozni.

Niamye isten vándorolt tovább, egyre tovább, kereste azt az embert, aki okosan válaszolna a lehetetlen kérésre, hogy hozzon vizet a lyukas csuporban. Elmúlt sok nap, sok éjszaka, de ilyen ember nem akadt az útjába.

Végre abba a faluba érkezett, ahol a kisfiú élt, aki erőre is, észre is olyan volt, mint egy erős, okos férfi. A kisfiú éppen a kunyhójuk előtt játszadozott, az ujjával lyukat fúrt a földbe.

Niamye isten a játszadozó gyermek mellé lépett, s megszólította:

– Menj fiam, hozz nekem a kútról friss vizet a csupromban!

A gyerek fogta a csuprot, ránézett, látta, hogy lyukas a feneke, de úgy tett, mintha észre sem vette volna. A kút felé indult, mikor hirtelen zápor kerekedett. Az okos legényke megállt, s visszaszólt Niamyénak, az istennek:

– Én meg arra kérlek, vidd be a játékomat a kunyhóba, nehogy megázzon!

Niamye isten jót nevetett: furfangos választ kapott a lehetetlen kérésre! A földbe fúrt lyukat éppúgy nem viheti be a kunyhóba, mint ahogy a kisfiú sem hozhat vizet a lyukas fenekű csuporban:

– Okos vagy gyermekem, te vagy a legokosabb! – mondta Niamye isten, s eltűnt lyukas csuprával együtt.

MIÉRT LÓG A DENEVÉR FEJJEL LEFELÉ A FÁRÓL?

Agbani, az óriásdenevér egy napon elröpült a Földanyához, és kölcsönt kért tőle. Kapott is húsz aranytallért, de Agbani kapzsi volt, nem érte be a húsz tallérral, a Földanyától azon nyomban Niamye istenhez, az emberek és az állatok urához röpült, föl az égbe, tőle is kölcsönt kért. Niamye isten is adott neki húsz aranyat.

Telt-múlt az idő, s Niamye isten egyszer csak észrevette, hogy kiürült a kincstára. Kicsit elgondolkozott, mitévő legyen, s eszébe jutott Agbani, meg az Agbaninak kölcsönzött húsz arany. El is küldte azon nyomban a szolgáját Agbanihoz, fizetné vissza a húsz aranyat. Agbani, amint megkapta az üzenetet, fogta az erszényét, és a szolgálával együtt elindult Niamye istenhez, hogy kifizesse neki tartozását.

A Földanya azonban megharagudott rá, s utána kiáltott:

– Ejnye, Agbani! Nekem régebben tartozol, miért Niamye istennek fizetsz először?

A ravasz Agbani előre küldte a szolgát, hogy mondja meg urának, az istennek, elindult hozzá, a lába már úton van feléje, csak közben még egy kis dolga akadt. Mikor a szolga eltűnt előle, fejét a föld felé fordította, s így szólt a Földanyához:

– Niamye istennek fizetek először, mert ő az állatok és emberek hatalmas ura, de fejemet feléd fordítva figyelmesen hallgatom, mit akarsz mondani nekem!

Azóta van úgy, hogy a denevér lába a fán mindig éppen úton van az ég felé, Niamye istenhez, de közben fejét lefelé lógatja, mintha hallgatná, mit akar neki mondani a Földanya.

MIÉRT ESZI MEG A LEOPÁRD A GAZELLÁT?

A béka sok pénzzel tartozott a leopárdnak, de rossz adós volt, tartozását sehogy sem akarta megfizetni. Egyszer aztán a leopárd türelmét veszítve elindult a békához, hogy behajtsa a járandóságát.

Alkonyattal érkezett meg a békákhoz, éppen akkor, mikor az egész békanemzetség kiült a mocsár szélére, s megkezdte szokásos esti brekegését. A leopárd most hallotta életében először ezt a panaszos alkonyati kórust, s nem tudta, hogy a békák ősidők óta minden este rázendítenek. Megszólította az adósát, s kedves szóval kérte, fizetné meg tartozását.

– Ó jaj, rosszkor jöttél, leopárd – brekegte az álnok béka. – Látod, éppen gyászolunk, meghalt az ük-ük-ük-apám. Hagyj magamra bánatommal, gyere máskor a pénzedért!

A leopárd másnap ismét fölkereste adósát, megint csak a mocsár szélén találta az egész béka nemzetséget, megint zengett a panaszos alkonyati kórus. Hiába követelte a pénzét, a béka megint haladékot kért:

– Ó jaj, rosszkor jöttél, leopárd! Látod, éppen gyászolunk, meghalt az ük-ük-ük-anyánk. Hagyj magamra bánatommal, gyere máskor a pénzedért!

A hiszékeny leopárd nagy búsan hazafelé indult, de útközben összetalálkozott Uasanival, a vörös gazellával. Uasani a béka rabszolgája volt. A leopárd elpanaszolta Uasaninak, hogy nem tudja behajtani járandóságát, mert adósa mindig gyászol, sirat valakit, ő meg semmiképpen sem szeretné gyászában zavarni.

Uasani, a gazella jót nevetett:

– Ó, te hiszékeny! Nem gyászol a béka senkit. Ősidők óta így van ez: esténként panaszosan brekeg az egész békanemzetség, de nem bánatában, csak úgy szokásból!

Megharagudott a leopárd, vicsorogva tért vissza a békához, s követelte, hogy azonnal fizesse meg az adósságát.

– De hiszen mondtam, hogy az ük-ük-ük-anyánkat gyászoljuk! Ne zavarj, kérlek!

– Hazudsz! Uasani, a vörös gazella elárulta, hogy ősidők óta minden este kuruttyoltok a mocsár partján, panaszosan brekegtok,

de csak úgy megszokásból! Nem gyászolsz te senkit! Fizess, vagy menten fölfalak!

– Jó – mondta a béka –, ha Uasani, a szolgám fecsegeti, adósságom fejében neked adom, fald fel őt!

– Hogyan fogadhatnám el adósságod fejében Uasanit – ellenkezett a leopárd. – Még belém harapna az éles fogaival!

– Ne félj – nyugtatta meg a béka. – Uasaninak apró fogai vannak, nem tud az megharapni senkit! Próbáld csak ki, adj neki egy kóladiót, majd meglátod, hogy azt sem tudja feltörni.

Így is történt. A leopárd kóladióval kínálta Uasanit, a vörös gazellát, de Uasani csak a fejét rázta, aprók az ő fogai meg gyengék is, mit kezdhethetne a kóladióval?

A gyáva leopárd erre megnyugodott, nekiugrott Uasaninak, a vörös gazellának, és fölfalta.

Azóta ahány leopárd meglát egy gazellát, rátámad, s fölfalja, mert az álnok béka elárulta, hogy a gazella nem tud védekezni.

TÖRTÉNET A SZÁZLÁBÚ SZÁZ LÁBÁRÓL

A világ kezdetén, mikor az emberek és állatok még alig népesítették be a földet, s külsőre sem voltak olyanok, mint manapság, a százlábú szép pénzt keresett azzal, hogy éjjel-nappal szorgalmasan dolgozott, lábakat fabrikált, s eladogatta annak, akinek éppen szüksége volt rájuk.

Egy szép napon elindult egy halom kész lábbal, hogy eladja. Útközben összetalálkozott egy emberrel, s kínálta neki a portékáját.

De az ember kinevette:

– Ugyan miért vásárolnék tőled? Van már nekem két jó lábam, elég az nekem!

Ment tovább a százlábú, kínálgatta az áruját itt is, ott is, de nem kellett senkinek, volt már lába embernek, állatnak.

– Mihez kezdjek a portékámmal? – töprengett szomorúan a százlábú. – Mégsem hajigálhatom el, megdolgoztam velük alaposan. Mintsem hogy kárbavesszen a munkám, inkább megtartom magamnak valamennyit!

Így is tett, s azóta száz lábon futkározik a világ valamennyi százlábúja.

NIAMYE ÉS A BÉKALÁNY

Az idők kezdetén történt mindez, akkor, amikor Niamye isten még lent járt a földön, teremtményei, az emberek és állatok között. Élt akkoriban az őserdő szélén, egy faluban egy házaspár, békességben megöregedtek, csak azon bánkódtak, hogy nincs gyermekük. Niamye isten egyszer abban a faluban járt, s látva az öregek bánatát, így szólt hozzájuk:

– Újhold reggelén menjetek a faluszéli pálmafához, a fa tövében találtok egy apróságot, ő lesz öregségetek vigasza. Ha a gyermek lány lesz, feleségül veszem, ha fiú, barátommá fogadom.

Újhold reggelén ki is mentek az öregek a faluszéli pálmafához, de a tövében se nem fiú, se nem lány, csak egy csúnya, apró béka várt rájuk. Elszomorodtak az öregek, hogy így csalatkoztak reménységükben, de azért csak fogták a csúf békát, hazavitték kunyhójukba, s törték a fejüket, szomorúságukat hogyan adják Niamye isten tudtára. Megkérték a falu bölcsét, egy tisztas öreget, menjen el Niamye istenhez, mondja meg neki, hogy a gyermekük nem lehet sem a felesége, sem a barátja, mert nem is igazi gyermek, hanem csak csúf békalány.

Niamye isten meghallgatta az üzenetet, de nem hitt a tisztas öregnek, azt gondolta, félre akarják vezetni, másnak szánják a lányt.

Maga elé rendelte leghívebb embereit, s megparancsolta nekik, híreszteljék el, hogy meghalt.

– A gyászolókkal együtt majd eljön az én menyasszonyom is – magyarázta Niamye isten a szolgálóinak –, s akkor meglátom, igazat mondott-e a hírhozó.

Niamye isten hű emberei bejárták a földet, s mindenütt híresztelték, hogy meghalt, hogy meghalt az isten. Eljutott a hír az erdőszéli faluba, az öreg házaspárhoz is, s azok pálmabort töltöttek tökhéjba, hogy utolsó ajándéku elvigyék Niamyénak, az istennek.

A békalány hiába kérlete őket, nem vitték magukkal, nem akartak szégyenkezni csúfsága miatt.

De alighogy elmentek, a békalány odahagyta a kunyhót, s a szülei után eredt. Útja egy mocsár mellett vezetett el, a mocsárból egy kígyó kúszott elő, s megszólította a békalányt:

– Hova igyekszel oly sietve?

– Ó, kígyó – panaszkolt a békalány –, Niamye, az isten azt ígérte szüleimnek, hogy feleségül vesz, de ők megizenték neki, hogy nem vagyok igazi lány, csak béka, s Niamye nem jött el értem! Most én megyek el hozzá, hogy legalább halálában lássam.

– Nem engednek be Niamye házába, hisz oly csúf vagy! – mondta a kígyó.

– Mégiscsak megpróbálok bejutni – erősködött a kis béka –, legalább halálában láthassam vőlegényemet!

A kígyó ekkor megsajnálta, s így szólt hozzá:

– Ha megígéred, hogy senkinek sem árulod el varázshatalmamat, szépséges hajadonná változtatlak.

A kis béka erősen megfogadta, hogy soha senkinek nem árulja el a titkot, mire a kígyó háromszor rálehelte, s a kis béka szépséges hajadonná változott. A kígyó pompás ruhákba öltöztette, illatos olajat kent a hajára, még egyszer kérte, hogy őrizze meg a titkot, majd útjára bocsátotta.

Niamye isten házában mindenki elámult a tündérszép lány láttán, s mikor az isten megtudta, hogy honnan jött és kicsoda, nagy haragra gerjedt, s megparancsolta szolgálainak, vessék tömlőcbe a lány szüleit, akik meg akarták őt csalni, és a falu bölcseit is, aki a hazug üzenetet hozta. A tündérszép lány hiába kérlelte, hogy bocsássa szabadon az öregeket, Niamye nem hallgatott a szóra, s a lány nem tehetett egyebet, elárulta a titkot.

– Nem hazudtak öreg szüleim, nem szólt hamisságot hírhozójuk, a falu bölcse! Csúf béka voltam, a kígyó könyörült meg rajtam, varázshatalmával ő változtatott szép lánnyá!

Niamye isten ekkor megparancsolta szolgálainak, hogy az öregeket bocsássák ki a tömlőcből, s ahogy ígérte, feleségül vette a tündérszép lányt.

Mikor a kígyó megtudta, hogy a lány megszegte a szavát és árulója lett, haragjában összetekeredett, majd felágaskodott, s fejét magasra tartva félelmetesen sziszegett. Soha többé nem tett csodát, s még manapság is félelmetesen sziszeg, ha csak közelébe megy valaki.

A DISZNÓ MEG AZ ELEFÁNT

Egyszer régen a disznó így szólt az elefánthoz:

– Ugyan áruld már el, mitől nőttél ilyen nagyra?

– Hogy lásd, milyen jó szívvel vagyok hozzád – válaszolta az elefánt –, adok neked a varázseledelből. Mindennap kapsz egy adagot, s ettől majd te is olyan nagy leszel, mint én.

Az elefánt eltűnt a bozótban, és egy nyaláb falevéllal tért vissza. Ezeket a leveleket a pálmafáról szedte, de ezt rajta kívül nem tudta senki. A disznó meg ezentúl naponta elfogyasztotta porcióját, és ahogyan az elefánt megjósolta, szemlátomást gyarapodott. „Hamarosan akkorára nővök, mint az elefánt – gondolta magában –, s akkor majd különb leszek minden állatnál, én parancsolok valamennyinek.” Egyik este a bozótban, hogy éhségét csillapítsa, gyökereket túrt ki a földből. Kevélységében úgy tett, mintha máris olyan hatalmas lenne, mint az elefánt: topogott, fújt, cuppogott, a többi állatot elfogta a félelem, és messze elkerülték. Arra sétált az elefánt. Meghallotta ő is a zajt, és elcsodálkozott.

– Ejnye, ki van itt a sűrűben? – kiáltotta.

A disznó a bokroktól nem láthatta, ki szól hozzá, s gőgösen rőfögte:

– Én, aki nagyobb vagyok az elefántnál, különb minden állatnál!

– No, akkor közelebb megyek – mondta az elefánt, aki hírből sem ismerte a gyávaságot. Recsegve-ropogva hajoltak meg a bokrok az elefánt hatalmas talpa alatt, amint sietve behatolt a sűrűbe. De kár volt sietnie, csak a csúf, apró disznót látta a túrásnál.

– Ej, ej – dűnnyögte –, hát így állunk! Segíteni akartam rajtad, hogy nagyra nőj, s te máris azzal kérkedsz, hogy nagyobb vagy, mint én, hogy különb vagy minden állatnál! No várj csak! A varázseledelből többet nem kapsz, akkora maradsz, amekkora most vagy!

A disznó növekedése azon nyomban abbamaradt, ma már csak orra, füle, szeme, fogai emlékeztetnek hajdani pártfogójára, az elefántra. Evés közben néha-néha haragosan fújtat ma is, fölszegi a fejét, mintha még mindig azt remélné, hogy nagyobb, különb lesz minden állatnál.

TÖRTÉNET AZ EMBERRŐL, AKI MEGÉRTETTE AZ ÁLLATOK SZAVÁT

Élt egyszer egy ember, akinek a szántóföldje a falutól távol, kint a szavannákon volt. Pálmák szegélyezték a szántót, bort csapolt belőlük, ezzel csillapította szomját, mikor a tűző napon a szavannákra, a földjéig gyalogolt. Egyszer azonban hiába mászott fel a pálma lombjai közé, üres volt a tökhéj, amiben a bort tartotta. Szomjan dolgozott egész nap, s csak magában szidta a tolvajt.

Néhány nap múlva megint így járt: üres volt a tökhéj, a tolvaj egy csöpp bort sem hagyott benne. Béketűrő ember volt a mi parasztunk, de ekkor már kifakadt, s a fa tetejéről hangos szóval szidta a galád tolvajt. Még javában szitkozódott, mikor a pálma tövében megjelent egy girhes erdei manó, olyan hirtelen termett ott, mintha a földből bújt volna elő.

– Ne haragudj, szegény ember! – kiáltott föl a parasztnak –, minap is, ma hajnalban is, én vittem el a borodat, de nem vagyok tolvaj, bőségesen megfizetem a károdat!

– Ugyan mit adhatnál nekem, girhes erdei manócska – kérdezte a paraszt, mikor lekászálódott a fáról. – Hagyd csak, csapolok én még pálmabort, iszom is, meg akár neked is adok, ha már annyira megkívántad!

– Nem úgy van az! – mondta az erdei manó. – Rászolgáltál a jutalomra, meg is kapod. Lásd, varázsszert teszek a két füledbe, s ennek a varázsszernek olyan ereje van, hogy ezentúl megérted az állatok beszédét. Csak egyet ne felejts el! Ha valaha elárulod, hogy érted az állatok szavát, erdei manóvá változol magad is!

A paraszt estig dolgozott a földjén, aztán hazaballagott, kiült az udvarra, a tűz mellé, s csöndesen figyelte a kunyhó előtt kapirgáló tyúkot.

Egyszer csak látja ám, hogy nagyhirtelen a tyúk mellé röppen a kakas, és rászól:

– Tyúkocskám, tyúkocskám, ne kapirgálj erre! Valamikor réges-régen nagy fazék aranyat ástak el itt a földbe, még megtudja ez az ember, s mind elviszi!

No, a parasztnak sem kellett több! Elhessentette a tyúkot, elhessentette a kakast, azon nyomban ásni kezdett, s ásója hamarosan arannyal teli fazekat vetett ki a földből.

Ismét eltelt néhány nap, a parasztember meg a felesége üzenetet kapott a szomszéd faluból, hogy menjenek el az asszony nénjének a menyegzőjére.

– Elmegyünk, ajándékot is viszünk – mondta az asszony, s menyegzői ajándékkul főzött egy nagy fazék gombócot.

A fazékkal együtt útra keltek, de útközben elfáradtak, gondolták, alusznak egyet a pálmafák árnyékában. Így is történt, a jó hűvösben elaludt az asszony is, az ember is. Csakhogy az asszony hamarosan felébredt, s mert éhes volt, fogta magát, s megevett három gombócot. Kisvártatva felébredt az ember is, észrevette, hogy három gombóc hiányzik, megkérdezte a feleségét, vajon ő torkoskodott-e a menyegzői ajándékból. Az meg égre-földre esküdözött, hogy nem ő volt, biztosan a mezei egerek ették meg, míg ők aludtak. A férje hitte is, nem is, de nem sokáig kellett gondolkoznia, hogy mi az igazság. Az árok partján ült két mezei egér, beszélgettek, s a paraszt minden szavukat értette.

–Nézd csak – mondta az egyik egér –, ott ül az az asszony, aki beletorkoskodott a menyegzői ajándékba, s utána azt hazudta, hogy mi ettük meg a három gombócot.

– Hm, hm... – dűnnyögött a paraszt.

– Miért mondtad, hogy hm, hm...? – kérdezte az asszony.

– Hát csak úgy hümmögtem – mondta az ember.

De az asszony csak nem hagyta annyiban, egyre noszogatta az urát, mondja meg, miért dűnnyögött. Még a lakodalmas népet is fölbiztatta, kérdezzék, faggassák az urát, miért mondta, hogy hm... hm... Talán bizony őt gyanúsítja a három gombóc miatt?

– Nem mondhatom meg, hiába is faggatok – válaszolt a paraszt.

De az asszony is, meg a családja is egyre erősködött, hogy bizony ők nem hagyják nyugton, míg meg nem mondja, miért hümmögött. A paraszt türelmét veszítve kibökte a titkot:

– Értem az állatok beszédét! A kakas szavából tudtam meg, hogy arany van elásva a kunyhóm előtt, az egér szavából tudtam meg, hogy hazudott az asszony, ő torkoskodott a menyegzői ajándékból! – mondta nagy mérgesen.

De alighogy befejezte, menten erdei manóvá változott, s mindörökre eltűnt a felesége meg a lakodalmas nép szeme elől.

Ettől fogva nincs is ember, aki értené az állatok beszédét, de sokan okultak a paraszt példájából, s azon a vidéken, ahol ez a történet megesett, az emberek nem kíváncsiskodnak, nem firtatják egymás dolgait, titkait, s ha valamelyikük hibát követ el, a másik annyit sem mond, hogy hm... hm...

HOGYAN SZEREZTE A RÁK A PÁNCÉLJÁT

Volt egyszer egy árva kisfiú, nem volt senkije e világon, csak a lelketlen mostohája. Alighogy fölcseperedett az árva, a mostoha kemény munkára fogta. Dolgoztatta reggeltől napestig, tűző napban, esőben, szélben, de enni nem adott neki. Esténként, mikor a munkából fáradtan hazatért, a falubeliek szánták meg egy-egy tál étellel, egy harapásnyi kenyérrel.

A legényke egyszer nekibátorodott, a mostohája elé állt, s megkérdezte:

– Miért éhezetsz engem? A pajtásaimat vacsorával várják otthon, én meg éhen vesznék, ha a falubeliek meg nem szánnának egy-egy tál étellel, egy harapásnyi kenyérrel!

A mostohája csak nevetett:

– Nem kapsz te tőlem egy kanál levest sem, egy harapás kenyeret sem, míg ki nem találod a nevemet!

Elbúsult a legényke nagyon. Ugyan hogyan is tudhatná meg a mostohája nevét, nem tudja azt senki a faluban, messzi vidékről került ide, és emberfiának el nem árulta volna, hogy hívják.

Egy forró nyári napon megint kint dolgozott a mezőn. Elbágyadt a hőségától, megszomjazott, s a folyóhoz ment, hogy szomját oltsa. Mikor belegázolt a hús vízbe, Agauval, a nagy öreg rákkal találkozott, s az megkérdezte:

– Miért vagy olyan sovány, te legényke! És miért olyan szomorú az arcod?

– Hej, rák bátyó – sóhajtott a legényke –, sovány is, szomorú is azért vagyok, mert nincsen se apám, se anyám, nincs aki esténként vacsorával, jó szóval várjon rám, a lelketlen mostohám meg azt mondta, nem ad egy kanál ételt, egy harapás kenyeret, míg ki nem találok a nevét. Próbálkoztam már ilyen névvel is, olyannal is, de egyik sem az igazi.

Agau, a rák nagyon-nagyon öreg volt, olyan öreg, amilyen csak egy rák lehet, s tudott olyan titkokat, amit ember nem is sejtethetett. Tudta az asszony nevét is, és mert megszánta az árva legénykét, így beszélt hozzá:

– A faluban senkit sem hívnak úgy, mint a te messzeföldről ideszakadt lelketlen mostohádat, ezért gondolta, hogy soha-soha nem találod ki a nevét. De én elárulom neked: Nonoble az ő neve.

Ahogy leszállt az alkony, hazament a legényke, s nagyvígán vacsorát kért.

– Megmondtam már, hogy nem kapsz tőlem egy kanál levest, egy harapás kenyeret sem, míg ki nem találod a nevemet! – mondta haragosan a mostoha.

– Csakhogy én tudom ám! Nonoble a neved!

– Honnan tudta meg?

– Agau, a bölcs öreg rák árulta el, aki olyan titkokat is tud, amit ember nem sejthet.

Nagy haragra gerjedt a mostoha, mérgében fölkapta a tökhéjat, amiből pálmabort szokott inni, szaladt a folyóhoz, hogy azzal veri meg Agaut, a bölcs öreg rákot. Bele is gázolt a folyóba, kergette Agaut, de az csak nevetett rajta, és mikor elunta a kergetőzést, ollóját belevágta a mostoha lábikrájába. A mostoha följajdult, ijedtében elejtette a tökhéjat, s visítva elszaladt.

Agau, a bölcs öreg rák meg a hátára vette a tökhéjat, s azóta is büszkén viseli.

A PÓK, A DINNYE MEG A SZÉL

Egyszer egy ember magocskát lelt a bokor alatt. Nem ismerte sem a magot, sem a növényt. Fogta hát a magot, hazavitte, elültette. A mag egy idő múlva kicsírázott, a csíra növekedésnek indult, az ember meg időről időre megszemlélte a növényt.

Egy napon a pók is odabaktatott, és megszemlélte a növényt. Valami kerek golyóbist termett a növény: dinnyét. A pók megkopogtatta a golyóbist, s közben rányomta a fülét.

– Ez a dinnye még éretlen – mondta, és elment. Aztán jött az ember, megszemlélte a növényt, s elment. Jött megint a pók, megkopogtatta a dinnyét, a fejét csóválta:

– Ez a dinnye még éretlen.

S így ment a dolog: hol az ember jött, hol a pók, és megkopogtatta a dinnyét.

Egyszer aztán megint a pók jött. Kopogtatott, de a dinnye hallgatott, akár a sült hal. Hanem egyszer csak fölemelkedett, aztán lecsapta magát, egyenesen a pókra, hogy agyonnyomja. A pók azonban az utolsó pillanatban kitért előre, s hanyatt-homlok a bokrok alá menekült, és elbújt.

Az egyik bokor alatt egy kis antilop ült.

– Hova, hova olyan sebesen? – kérdezte a póktól.

– Futok a dinnye elől, a dinnye meg utánam – lihegte a pók.

– Hazudol – mondta az antilop.

– Nem hazudom – felelte a pók. – Így igaz, ahogy mondom. Szaladok, mert kerget a dinnye.

– Maradj itt – mondta az antilop. – Majd én megvédelek. Erősebb vagyok dinnyénél.

A pók lekuporodott az antilop mellé, és azt mondta:

– No jó.

Kisvártatva érzik, hogy fúj a szél.

– Hát ez meg mi? – kérdezte az antilop.

– Ez a dinnye szele – mondta a pók.

– Akkor fuss, fuss! – kiáltotta az antilop – mert ez olyan erős, hogy nem bírlak megvédeni tőle!

A pók nyakába kapta a lábát, és loholt tovább. Futtában találkozott a zebrával.

– Hova, hova olyan sebesen? – kérdezte a zebra.

– Futok a dinnye elől, a dinnye meg utánam.

– Hazudol.

– Nem hazudom. Így igaz, ahogy mondom. Szaladok, mert kerget a dinnye.

– Maradj itt, majd én megvédelek. Erősebb vagyok a dinnyénél.

– No jó – mondta a pók, és meghúzódott a zebra mellett.

Kisvártatva megcsapja őket a szél.

– Hát ez meg mi? – kérdezte a zebra.

– Ez a dinnye szele

– Akkor fuss, fuss! – kiáltotta a zebra – mert ez olyan erős, hogy még én se bírlak megvédeni tőle!

A pók nyakába kapta a lábát, és loholt tovább. Futtában találkozott a bivallyal.

– Hova, hova olyan sebesen? – kérdezte a bivaly.

– Futok a dinnye elől, a dinnye meg utánam.

– Hazudol.

– Nem hazudom. Így igaz, ahogy mondom. Szaladok, mert kerget a dinnye.

– Maradj itt, majd én megvédelek. Erősebb vagyok a dinnyénél.

– No jó – mondta a pók, és a bivaly hasa alá bújt.

Kisvártatva megcsapja őket a szél.

– Hát ez meg mi? – kérdezte a bivaly.

– Ez a dinnye szele.

– Akkor fuss, fuss! – kiáltotta a bivaly – mert ez olyan erős, hogy még én sem bírlak megvédeni tőle!

A pók a nyakába kapta a lábát, és loholt tovább. Futtában találkozott az elefánttal.

– Hova, hova olyan sebesen? – kérdezte az elefánt.

– Futok a dinnye elől, a dinnye meg utánam.

– Hazudol.

– Nem hazudom. Így igaz, ahogy mondom. Szaladok, mert kerget a dinnye.

– Maradj itt, majd én megvédelek. Erősebb vagyok a dinnyénél.

– No jó – mondta a pók, és azzal megbújta az elefánt lába tövében.

Kisvártatva szelet éreznek.

– Hát ez meg mi? – kérdezte az elefánt.

– Ez a dinnye szele.

– Annyi baj legyen – mondta az elefánt, és jól megvetette a lábát.

Hanem a szél egyre erősebb lett, ingatta az elefántot, úgyhogy már-már eldőlt.

– Fuss, fuss! – kiáltotta az elefánt – mert ez olyan erős, hogy még én sem bírlak megvédeni tőle!

Futott, futott a pók, futtában találkozott a parányi ullabella madárral.

– Hova, hova olyan sebesen? – kérdezte a madárka.

– Mi közöd hozzá! – lihegte a pók, és továbbszaladt.

– Miért vagy ilyen goromba velem? – kérdezte az ullabella madár.

– Nem tudod, hogy énvelem még hatalmas vadak is barátságosan beszélnek?

– Akármilyen hatalmas barátaid vannak – mondta a pók –, rajtam te sem tudsz segíteni. Ha az elefánt nem védett meg, hogyan védenél meg te a dinnyétől?

– Mitől?

– A dinnyétől! – mondta dühösen a pók. – Annak a szele még a bivalyt meg az elefántot is elfújja.

– Bújj csak a szárnyam alá, a többivel ne törődjél – mondta az ullabella madár. – Hátha én meg bírlak védeni.

A pók gyorsan bebújta az ullabella szárnya alá.

Kisvártatva jön a szél.

– Hát ez meg mi? – kérdezte az ullabella.

– Ez a dinnye szele! – suttogta rémülten a pók.

– No akkor csak kapaszkodjál jó erősen – mondta a madár.

Jött nagy dérral-dúrral a dinnye, fújt, fuvallott a levegőben. Meglátta a dinnye az ullabellát, rá akart rontani. Csakhogy az ullabella az utolsó pillanatban kitért előre, mert az olyan madár, hogy ha kővel hajigálják is, éppen csak egy kicsit odébb repül, ahelyett, hogy elmenekülne.

A dinnye mérgében még jobban fújt, földuzzaszkodott, lezúdult a madárára. De az ullabella az utolsó pillanatban odébb röppent egy-

két arasznyit. A dinnye meg lecsapódott a földre, nem is föld volt az, hanem szúrós, kemény szikla: azon egyszeriben szétloccsant, s ahány mag volt benne, annyifelé fröccsent.

Így került az emberekhez a dinnye meg a szél. Mert a szél azelőtt benne volt a dinnyében, melyet a pók napról napra megkopogtatott, hogy elég érett-e már.

SZAFUDU KVAKU KIRÁLYFI MESÉJE

Történt egyszer, hogy egy király hazudott valamit a fiáról. Fia, Szafudu Kvaku királyfi erre azt mondta, tartsanak istenítéletet a dologban. A király beleegyezett, s elküldte embereit a városba, vegyenek neki késeket és töröket. Meghozták neki a késeket és töröket; akkor a király tizenhét napig köszörültette őket. Mikor elkészültek vele, az élesre köszörült késeket és töröket hegygel fölfelé beásatta egy fa alá, aztán összehívta népét, hogy lássák az istenítéletet. A királyt, a feleségét és Szafudu Kvaku királyfit gyékényágyon vitték az istenítélet helyére. Mikor mindannyian megérkeztek, a király megparancsolta Szafudu Kvaku királyfinak, másszék föl a fára, és ugorják le a tetejéről az éles kések és hegyes török közé.

A királyné keserves sírásra fakadt, a királyfi azonban egy csöppet sem félt, mert tudta, hogy ártatlan. Fölmászott a fára, és énekelt:

– Dedende manjimato, szafama hinihini, dedende szamapa vo mampa; dedende manjimato.

Miután elénekelte énekét, leugrott a fáról, de semmi baja nem esett. A király azonban azt mondta, nem látta az ugrást, mert éppen fürdött.

Szafudu Kvaku másodszor is fölmászott a fára; elénekelte énekét, és újra leugrott. A király azonban azt mondta, nem látta, mert éppen akkor végzett a fürdőjével; ugorják a királyfi harmadszor is.

Szafudu Kvaku megint fölmászott a fára. De a király most sem látta, mert éppen testét dörzsölte be olajjal. S újra fölparancsolta a királyfit a fára. De negyedszerre sem látott semmit, mert most meg éppen a szandálját húzta föl.

Szafudu Kvaku ötödször is fölmászott a fára; de a király megint nem látta: éppen tubákot tömött az orrába.

Mikor Szafudu Kvaku hatodszor ugrott le a fáról, azt mondta a király:

– Most már végre odafigyelhetek!

És megparancsolta, másszék föl hetedszer is.

Erre mind, akik ott voltak, Szafudu Kvakú pártjára álltak; a királyfi azonban hetedszer is fölászott a fára. De mikor leugrott, az ég fölkapta, és a kelő napba ragadta.

Azóta is ott van, és tüzes sugarakkal vakítja azt, aki a napba néz, miközben azt mondja:

– Hétszer tettem velem igazságtalanságot!

Ezért nem lehet a napba nézni.

MIÉRT LAKIK A MAJOM A FÁN?

Hallgassátok meg a vadmacska meséjét.

Egyszer egy egész napot töltött el hiábavaló vadászattal a vadmacska, nem akadt zsákmánya. Kifáradt. Leült pihenni, de a bolhák nem hagytak neki nyugtot.

Arra ment egy majom.

– Gyere ide, majom! – szólt rá a vadmacska – szedd ki a bolháimat.

Odament a majom, és amíg bolhászta, fáradtan elaludt a macska. Több se kellett neki, fogta a macska farkát, odakötötte egy fához, és elmenekült.

Mikor a vadmacska felébredt, tovább akart menni, de nem tudott. Nem bírta kiszabadítani a farkát. Lihegett haragjában.

Arra ment egy teknősbéka.

– Bontsd ki a farkamat – kiált rá a vadmacska.

– De nem ölsz meg, ha kiszabadítalak? – kérdi a teknős.

– Nem, nem bántalak, ne félj!

A teknős kiszabadítja. A vadmacska hazatér. És így szól az összes állatokhoz:

– Öt nap múlva híreszteljétek el, hogy halott vagyok, és a temetésemre jöttök.

Ötödnapra a hátára feküdt a macska, és halottnak tette magát. Megjöttek az állatok és körüláncolták. Egyszerre csak felugrott, és a majomra vetette magát. De az felszaladt egy fára, s elmenekült.

Ezért él a majom a fán, s csak ritkán jön le a földre. Fél a vadmacskától.

MIÉRT TARKA A HIÉNA?

A sakál elment egyszer halászni, és egy nagy iszákra való kisebb meg nagyobb halat fogott. Otthon megfőzte a zsákmányt, jól belakott belőle, de még mindig annyi maradt, hogy akár kezdhette volna előlről a lakmározást újra meg újra.

– Kié legyen a többi hal? – töprengett magában, de nem tudott semmi okosat kitalálni. Amint így törte a fejét, egy hiéna tűnt fel az úton. Oda is kiáltott neki:

– Hé, hé, gyere csak ide gyorsan, testvér! – A hiéna egykettőre ott termett. – Látod ezt a sok halat? – kérdezte a sakál. – Ez mind az enyém, de ha éhes vagy, láss hozzá, egyél, amennyi jólesik.

A hiéna – nem hazudtolva meg a fajtáját – mohón habzsolni kezdett, és egész addig evett, míg az utolsó halat is el nem tüntette. A sakált, aki szótlanul nézte, felbosszantotta ez a rettenetes falánkság. Közben arra repült egy frankolin, leszállt az egyik közeli fára, és rikácsolva énekelni kezdett: Kilkal! Kilkal! A hiéna éppen az utolsó halat nyelte le, mikor figyelmes lett az éneklő madár pettyes tollazatára.

– Milyen csodálatos tarka foltos tolla van! – kiáltott fel irigykedve. – Nem tudod, sakál testvér, ki pöttyözte meg ilyen szépen ezt a madarat?

– Már hogyan tudnám! – vágta rá a sakál. – Én.

– Nem pöttyöznél meg engem is? – kérdezte a hiúságtól megszedült hiéna.

– Miért ne - nevetett a sakál, s ravaszul úgy tett, mintha csak a nagylelkűség beszélne belőle. – De ahhoz egy éles kés kell, meg egy kis fehér föld.

A hiéna készségesen elügetett és csakhamar visszatért a szükséges kellékekkel. Arról persze fogalma se volt, hogy a sakál felbosszankodott a mohóságán. Átadta a kést meg a fehér földet, a sakál pedig ráparancsolt, hogy térdeljen le előtte. Engedelmeskedett. A sakál ekkor jó erősen leszorította a hiéna fejét, a hátára ugrott, és a késsel összevissza szabdalta a bőrét. S közben folyvást ezt énekelte:

*Fölfaltad a halamat, a halamat, a halamat,
pötytyözöm a hátadat, a hátadat, a hátadat!*

A hiéna tűrte egy darabig, aztán könyörögni kezdett a sakálnak, hogy engedje el. Az el is engedte, és azt tanácsolta a nagyevőnek, hogy hemperegjen meg egy kicsit azon a fehér földön, amit hozott magával, akkor majd mindjárt másképp érzi magát.

Mit tehetett a hiéna? Megfogadta a tanácsot. Azóta olyan fehérfoltos tarka.

KELET-AFRIKA

ETIÓPIAI

SZOMÁLIAI

KENYAI

UGANDAI

TANGANYIKAI

MESÉK

A FALU HŐSE

Útnak eredt egyszer a falujából tizenkét paraszt. A városba mentek gabonát őrletni. Meg is őrlették, vállára vetette ki-ki a maga zsákját, s hazafelé fordultak. Kaktuszliget mellett vezetett az útjuk, kanyargós ösvényen. Egyszer csak az egyiknek eszébe jutott, hogy megszámolja társait: nem maradt-e el valaki útközben. Odakiáltotta hát valamennyit, sorba állította és megszámolta őket. Csakhogy magát elfelejtette hozzájuk számolni, s így csak tizenegy embert számolt.

- Megálljunk csak! – kiáltotta. – Valaki hiányzik!
- Már hogy hiányozna? – hitetlenkedett egy másik.
- Számold csak meg magad is – mondta az első.

Megszámolta a másik paraszt is a társait – magát ő se számította.

- Bizony igaz, tizenegyen vagyunk csak, valaki hiányzik közülünk – állapította meg.

Egy harmadik paraszt is megszámolta a csapatot, ő is tizenegyet számlált.

- Jaj, jaj! – sópánkodott. – Valamelyikünk biztosan letévedt az ösvényről, s egy leopárd karmai közé került.

És nagy keservesen elsiratták mind a tizenketten társukat, akit szétmarcangolt a fenevad.

Aztán folytatták útjukat hazafelé, s egész úton szidták-gyalázták magukat, amiért nem ügyeltek jobban szerencsétlen társukra.

- Hogy is veszíthettük el szem elől! – kesergett az egyik.
 - Mi vagyunk az okai, hogy lemaradt, és a leopárd zsákmánya lett! – mondta a másik.
 - Méghozzá milyen óriási leopárd volt! – tódította a harmadik.
 - Milyen rettenetesen vad leopárd! – kiáltotta a negyedik.
 - És milyen bátran viaskodott vele, puszta kézzel, fegyver nélkül!
- fűzte hozzá még valaki. – Vitéz ember volt!

– A legvitézebb messze környéken! – kiáltotta valamelyik. – Még csak nem is kiáltott ijedtében.

– Mi lesz szegény feleségével, ha megtudja, hogy ezt a híres vitézt szét tépte egy sereg leopárd?

– Szerencsétlen család, amúgy is elég baja volt!
– Nemcsak vitéz ember volt, de jószívű, derék ember is – dicsérgette megint valaki.

Így siratták egészen hazáig elpusztult társukat. Hangos jajveszékeléssel értek a faluba. Kiszaladtak elébük az emberek.

– Jaj, mi történt, mi történt! – jajgatták a hazatért parasztok. – Rettenetes szerencsétlenség történt az úton!

Azzal elmondták rendre, hogy maradt el a társuk, hogyan viaskodott a leopárddal, és hogyan halt dicső halált. Sírt az egész falu, gyászolta vitéz fiát.

Közben odakinn egy aprócska kislány játszadozott a liszteszsákok között, amiket a hazatért parasztok kinn raktak le az utcán. A kislány unalmában megszámlálta a zsákokat. Tizenkettő volt.

– Anyám – szaladt be az anyjához –, tizenkét zsák van odakinn.

– Hallgass – szólt rá haragosan az anyja. – Meghalt egy derék, egy vitéz ember. – És tovább siránkozott.

– Anyám – szólalt meg egy kis idő múlva megint a kislány –, ha tizenkét zsák van, akkor embernek is tizenkettőnek kell lennie. Erre már kiszaladt az anyja, s maga is számlálni kezdte a zsákokat.

– Való igaz, tizenkét zsák van itt. Akkor hát tizenkét ember tért haza! – kiáltott fel.

Akkor a falu bírása számlálta meg a hazatért embereket.

– Tizenketten vagytok! – mondta végül. – Biztosan visszatért közétek az az egy, aki elveszett.

A parasztok harsányan kiabáltak örömükben.

– Lám csak! – örvendezett az egyik. – Minden segítség nélkül kitépte magát a leopárd karmai közül, és hazatért!

– Ez aztán a hős! Pusztá kézzel legyőzte a leopárdokat! – álmélkodott a másik. – Nagy dicsőség a falunak, hogy ilyen hősök születnek benne!

Nagy ünnepséget csaptak az öröme, énekeltek, táncoltak, ettek-ittak rogyásig.

És az öregek máig is a hős parasztról mesélgetnek unokáiknak, a híres vitézről, aki erejével és bátorságával dicsőséget szerzett a falujának.

A SZÉL ÍTÉLETE

Az erdő legsötétebb zugában egy hatalmas kígyó tanyázott. Igen sok kárt okozott, megtámadta a véletlenül arra kószáló állatokat, vagy kitekergőzött az erdőből, és fölfalta a közeli falvakban a parasztok kecskéjét, egyéb jószágát. Egyszer aztán megsokallták a sok pusztítást, s vadászok vágtak neki az erdőnek, hogy megöljék a kígyót. Fölfegyverkeztek lándzsával, pajzzsal, vadásztőrrel, megkeresték a kígyó csapását, s az erdő sűrűje felé indultak. A kígyó megneszelte a vadászokat, és nagy sebesen kisurrant a gyapotföldre, ahol egy paraszt dolgozott.

Amikor a paraszt meglátta a szörnyeteg nagy kígyót, elejtette a kapáját rémületében, és el akart szaladni, de a kígyó könyörgő hangon megszólította:

– Ments meg engem, testvérem! Ellenségeim a nyomomban vannak, meg akarnak ölni. Rejts el jól, hogy rám ne akadjanak!

A paraszt gondolkodott egy kevéskét, végül így szólt:

– Igaz, hogy gonosz híred van, de az is igaz, hogy akit üldöznek, azon segíteni kell.

És elbújtatta a kígyót egy nagy halom gyapot alá. Nemsokára odaértek, a vadászok, és megkérdezték tőle:

– Nem láttad-e errefelé azt a nagy kígyót, amelyik felfalja a jószágainkat?

– Nem én – felelte a paraszt –, nem láttam.

A vadászok továbbmentek.

Előbújt a kígyó mindjárt a gyapothalom alól.

– Elmentek – mondta neki a paraszt. – Megmenekültél.

Hanem a kígyó nem ment el. Ahelyett, hogy köszönetet mondod volna, odakúszott a paraszthoz, és körülcsavarta.

– Mit csinálsz? – kiáltotta az rémülten.

– Éhes vagyok – felelte a kígyó. – Felfallak, nem tehetek mást.

– Micsoda? Megmentettem az életed, s te most ki akarod oltani az enyémet?

– Éhes vagyok – ismételte a kígyó. – Nincs más választásom.

– Hálátlan vagy! – vetette szemére a paraszt.

– Csak éhes vagyok – mondta még egyszer a kígyó.

– No, ha így van, akkor tűrd még egy kicsit az éhséget. Keresünk valakit, aki igazságot tesz! – mondta a paraszt.

– Jól van. Tegyen igazságot a fügefa

Odamentek az útszéli terebélyes fügefához, s ki-ki elpanaszolta neki a magáét. A fügefa meghallgatta őket, aztán így szólt a paraszthoz:

– Én az út szélén állok, menedéket adok a fáradt vándoroknak, akik árnyékomban leheverednek. Kipihenik magukat, aztán levagdossák az ágaimat, hogy ekét vagy baltanyelet faragjanak belőlük. Az ember hálátlansággal fizet az én jószágomért. Ezért nem ítélnétek a javadra, ember. A kígyónak joga van felfalni téged.

Továbbindult a kígyó meg a paraszt. Odaértek a folyóhoz, elmondták annak is, min huzakodnak. Meghallgatta a folyó mindkettőjüket, végül az mondta a parasztnak:

– Én hömpölygök a partjaim között, és vizet adok az embereknek. Ha nem volnék, mind szomjan vesznének. Nyáron, amikor szárazság sújtja a földet, idejön az ember, gödröket ás a medrembe, hogy vizet gyűjtsön, ihassék és megithassa az állatait is. De amikor eljön a nagy eső ideje, szíinig telek, s a víz kilép a partjaim közül. Kiárad a vizem, és elönti a földeket. Az ember pedig átkokat szór rám, és kövekkel dobál. Elfelejtí, mennyi jót teszek vele. Láthatod hát, milyen hálátlan az ember, ne csodálkozz, ha az oktan kígyó is az. Nem ítélnétek a javadra. Faljon fel a kígyó.

Az ember meg a kígyó akkor a fűhöz fordultak igazságért. Meghallgatta őket türelemmel a fű, aztán azt mondta a parasztnak:

– Itt növek-nődögelek ebben a völgyben, táplálom a parasztok jószágát. Mindenestül az embernek adom magamat, hogy az állatait legeltethesse rajtam, tetőt fonjon belőlem a kunyhója fölé, és kosarat a mezei munkához. De az évek telnek-múlnak, én is megvénülök, akkor az ember fölgyújt és hamuvá éget engem. Felszántja a földet, és gabonát vet a helyemre, ha pedig újra kinövök, gyökerestül kitép a földből. Gyalázatos teremtmény az ember. Ezért hát nem ítélnétek másképp: faljon föl a kígyó!

A kígyó rácsavarodott a parasztra, és elhurcolta.

– Nagyon kegyetlen volt az ítélet! – kiáltott föl szegény paraszt.

Hanem egyszer csak szembe jött a szél. A paraszt már nemigen reménykedett, hogy megmenekül, de azért megkérte még a szelet:

tegyen igazságot. Meghallgatta a szél a panaszát, és így szólt:

– Minden, ami él, a maga törvényei szerint él. A fű azért nő, hogy éljen, az ember is azért égeti föl, hogy éljen. A folyó is élni akar, s amikor partjai közül kilép, a maga törvényét követi, mást nem tehet. Az ember kesereg, amikor a víz előnti megművelt földjeit – mert azok a földek az ő életéhez kellenek. A fa ágakat növel, mert az ágak a fa díszé. A kígyó pedig fölfal mindent, ami útjába akad, mert neki meg ilyen a törvénye. Láthatod hát, ember, hogy nem lehet se a fát, se a füvet, se a folyót hamis ítélettel vádolni, de a kígyót se lehet bűnösnek mondani, amiért éhes.

A paraszt látta, hogy most már semmiben sem reménykedhet, hát elbúsult nagyon. De a szél így folytatta:

– Így hát semmi értelme a perlekedésnek, mivel ki-ki a maga törvénye szerint cselekszik. Ennek öröme csapjunk vigasságot, énekeljünk, és adjunk hálát a természetnek, amiért mindenki úgy él, ahogy élnie kell.

És a szél egy dobót adott a paraszt kezébe, egy másik dobót a kígyó felé nyújtott. A kígyónak, hogy a dobót elvehesse, el kellett engednie a parasztot.

– Neked az a törvényed, hogy fölfald az embert – fald hát! – énekelte a kígyónak a szél.

Aztán a paraszthoz fordult. Neki meg azt énekelte:

– Nincs a természetnek olyan törvénye, hogy az embert fölfalják! Ne is hagyd!

– Nem én! – kiáltotta a paraszt. És abban a pillanatban, amikor a kígyó elengedte, földhöz vágta a dobót, és futásnak eredt, meg se állt hazáig.

„ELÉG!”

Élt egyszer hajdanában Soa földjén egy király, aki semmit sem szeretett úgy a világon, mint a mesét. Minden idejét mesékkal múlatta, hallgatta a mesemondókat. Messze földről, távoli országokból érkeztek Soa földjére a vándorénekesek, mesemondók, hogy újabb meg újabb mesékkal vidítsák a királyt. De minél több mesét hallgatott végig a király, annál kevesebb maradt, amit még nem hallott. Egy nap aztán elkeseredésében kidoboltatta az országban, hogy ha akad ember, aki addig tud mesélni neki, míg ő így nem kiált: „Elég! Ne mondd tovább!” – azt az embert gazdagon megjutalmazza, földet és hercegi rangot ad neki.

Most özönlöttek még csak a mesemondók a király palotájába. Mindenki azt remélte, ő lesz a szerencsés. De a király csak hallgatta őket, elhallgatta volna reggelig a meséket. Sohasem állított meg senkit, és nem kiáltotta: „Elég!”

Egyszer aztán egy parasztember kopogtatott be a palotába, és azt mondta, hogy ő addig tud mesélni, míg csak meg nem elégteli a király, és rá nem kiált, hogy elég. A király csak nevetett rajta.

– Etiópia leghíresebb mesemondói jöttek hozzám, el is mentek anélkül, hogy azt kiáltottam volna: „Elég!” Te akarod, te szegény együgyű, elnyerni a földet és a hercegi rangot? No, nem bánom, kezd hát, próbálj szerencsét.

A szegény paraszt lekuporodott a szőnyegre, és elkezdte a mesét:

– Egyszer egy parasztember bevetette a földjét. Amikor a termés megérett, learatta, kicsépelte és behordta a hombárjába. Jó termés volt, talán soha életében nem ért olyan jó termést. Éppen ez a csattanója a mesének. Mert hogy a hombárja oldalán volt egy kis hasadék, egészen kicsike, még egy szalmaszál se fért volna be rajta. No, amikor a parasztember minden gabonáját behordta, azon a kis hasadékon bemászott egy hangya. Bemászott, fogott egy búzaszemet, és hazacipelte a hangyabolyba, hogy később majd megegye.

– Tovább, tovább! – biztatta kíváncsian a király. Ezt a mesét még nem hallotta.

– Másnap – folytatta a paraszt – egy másik hangya mászott be a résen. Az is megfogott egy búzaszemet, az is hazavitte.

– Tovább!

– A következő napon ott termett a harmadik hangya. Fogott az is egy búzaszemet, és vitte a bolyba.

– Jól van, jól van, értem – mondta a király –, de mi történt azután?

– Megint elmúlt egy nap, megint arra tévedt egy hangya. Besurrant a résen, fogott egy szem búzát, hazavitte. A következő napon megint odaszaladt egy hangya, besurrant a résen, az is elcipelt egy szem búzát.

– Ne vesztegesd az időt ilyen semmiségekkel – türelmetlenkedett a király. – Arra vagyok kíváncsi, mi történt aztán.

– Aztán? Aztán megint ott termett egy hangya, bemászott a résen...

– Ezt már hallottam – mondta a király. – Tovább mondd, tovább!

– De amikor annyi hangya van még a mesében! – felelte a paraszt. – Tehát a következő napon megint odaszaladt a lombárhoz egy hangya, s hazacipelt egy búzaszemet. Másnap...

– Mondd már tovább! – rimánkodott a király.

– Hiszen mondom! Éppen ez a sava-borsa ennek a mesének felelte rá a paraszt. – Mondom, másnap megint beiramodott egy hangya a lombár hasadékán, s egy újabb búzaszemet cipelt haza.

– Már rég megértettem, mi a sava-borsa. Fogd ezt rövidebbre, és azt mondd el, mi történt azután – könyörgött a király.

– Azután az történt, hogy egy újabb hangya szaladt oda, s megint csak elvitt egy búzaszemet. A következő napon...

– Elég! Ne mondd tovább! – kiáltott fel a király.

– Nem úgy van az! El kell ezt mondani rendre – mondta a paraszt. – Gondold csak el, felséges királyom, milyen tenger sok búzaszem volt abban a lombárban. Amíg a lombár ki nem ürül, addig kell a mesét mondani. Ez már olyan mese. Egyszóval, a következő napon...

– Ne mondd tovább! Elég! Elég! – hadonászott a király.

– Mondom, a következő napon megint besurrant a résen egy hangya, és megint...

– Elég! Elég! Tiéd a föld, megkapod a hercegi rangot, csak hallgass! – kiáltotta sírva a király, azzal fölugrott trónusáról, és kimenekült.

Így lett herceg a parasztból, így lett úr a maga földjén.

Nemhiába mondják: búzaszemekből lesz a nagy kenyér! Ami azt jelenti; sok kicsi sokra megy.

A SZAMÁR BŰNE

Tanácsot ült egyszer az oroszlán, a leopárd, a hiéna meg a szamár. Azt akarták megtanácskozni, hogy miért lett olyan nehéz az élet. Hosszú aszály volt, ezért igen szűkösen éltek.

– Vajon miért sújt ez a csapás bennünket? – kérdezgették egymást.

– Valamelyikünk véthetett valamit, különben nem bűnhődnénk ilyen kegyetlenül – vélekedett egyikük.

– Akkor meg kellene vallanunk, ki mit vétett – mondta a másik.

Igazat adtak neki. Elsőnek az oroszlán vallotta meg vétjét:

– Nagyot vétettem, barátaim! Egyszer megláttam egy szép fiatal tinót a falu szélén. Leütöttem és felfaltam.

A többiek ránéztek az oroszlánra. Valamennyien féltek rettentő erejétől, hát a fejüket rázták:

– Nem, nem – mondták –, ez nem bűn!

Akkor a leopárd szólalt meg:

– Jaj, súlyos bűn terheli a lelkemet! Egyszer a völgyben sétáltam, megláttam egy kecskegidát, amelyik elmaradt a nyájától. Én azt a gidát megragadtam és felfaltam.

Most a leopárdra pillantottak az állatok. Mindnyájan jeles vadásznak tartották, tisztelték és csodálták. Ezért vigasztalgatták:

– Ó, hát az sem bűn!

A hiénán volt a sor:

– Ó, ó, én főbenjáró bűnt követtem el! Belopakodtam egyszer az emberek falujába, s elloptam egy csirkét. Elfutottam vele az erdőbe, s ott megettem.

– Nyugodj meg – mondták az állatok –, az sem bűn!

A szamár volt az utolsó:

– Egyszer, amikor a gazdám az országúton hajtott, szembejött egy ember, s a gazdám szóba elegyedett vele. Én meg, míg beszélgettek, az út szélére mentem, és lelegeltem egypár fűszálat.

Most a szamárra néztek a többiek. Tőle egyik se félt, nem is tisztelték, csodálták semmiért. Egy darabig hallgattak, aztán szomorúan csóválták a fejüket, és egyszerre mondták:

– Ez már bűn! Égbekiáltó, rettenetes véték! Te vagy hát az oka a sanyarú életünknek, miattad sújt a csapás bennünket.

Akkor az oroszlán, a leopárd meg a hiéna rávetette magát a számárra, és széttépte.

TÚZ A HEGYORMON

Azt mesélik az öregek, hogy a hajdani időkben élt egy Arha nevű szegény ember Addisz-Abeában. Gyöngécske gyerek volt még, amikor el kellett hagynia törzsét, hogy megkeresse a betevő falatját. Szolgának szegődött Haszeihez, a gazdag kalmárhoz. Szeretelenül gazdag ember volt ez a Haszei. Volt mindene, amit csak meg lehetett pénzen venni. Hanem sokszor elfogta az unalom, mert torkig volt már minden földi jóval, semmi sem szerzett örömet neki, nem tudta már kedvét lelteni semmiben.

Egyszer, egy hideg éjszakán, amikor nyers szél süvített a hegyek között, Haszei kikiáltott Arhának, hogy vessen fát a tűzre. Amikor Arha teljesítette parancsát, megszólalt Haszei, mintha csak magában beszélne:

– Kíváncsi volnék rá, meddig bírja az ember a hideget. Kibír-e vajon egy éjszakát egy szál ruha nélkül, a legmagasabb hegyormon, a Rideg-orom tetején, ahol a legveszettebb szelek nyargalnak, s életben marad-e utána?

– Nem tudom – felelte Arha –, de elég haszontalan időtöltés lehet ott álldogálni pőrén a szélben.

– Haszontalan bizony, ha valaki ingyen teszi – mondta a gazdag kalmár. – De én még fogadást is kötnék, nagy fogadást, hogy nem bírja ki élve.

– Én meg azt hiszem, hogy egy bátor, erős ember kibír egy éjszakát egy szál ruha nélkül a Rideg-orom tetején – felelte Arha. – Állnám a fogadást, de nem fogadhatok, mert ha veszítek, nem tudok fizetni. Tudod jól, hogy semmim sincsen.

– Mondanék én egyet – felelte rá Haszei. – Ha olyan biztos vagy a dolгодban, fogadok veled. Ha kibírsz egy éjszakát étlen-szomjan, pőrén a Rideg-orom sziklái között, állsz, le sem ülsz, tüzet se gyújtasz – adok neked egy jó darab földet, jószágot, még egy házacska is ráadásul.

Arha nem hitt a fülének.

– Igazán mondod? – kérdezte.

– Amit mondtam, megmondtam – felelte Haszei.

– No, akkor holnap éjszaka fölmászom az oromra! Majd csak kibírom, aztán pedig egész életemben a magam földjét művelhetem.

Kimondta a szót Arha, nem másíthatta meg a szavát. Főtt pedig a feje, félt a kemény próbától, mert a szél veszettül zúgott-búgott egész éjszaka a Rideg-orom sziklái között. Reggel Arha elment egy törzsebeli bölcs öreghez, s elmondta neki apróra, miféle fogadást kötött a gazdájával. Az öreg nyugodtan végighallgatta, elgondolkozott. Végül így szólt Arhához:

– Ne félj, majd segítek neked. Figyelj csak jól. A völgy másik végén, éppen szemközt a Rideg-orommal, van egy másik magas szikla. Este, ha lenyugszik a nap, én fölmegyek arra a sziklaoromra, s tüzet rakok ott, olyat, hogy láthasd a Rideg-oromról. Nézd egész éjszaka a tüzemet, le ne hunyd a szemed, s ne hagyd, hogy a sötétség ereje legyőzzön. Nézd a tüzemet, gondolj a lángok melegére, gondolj rám, barátodra, aki élesztgetem a messzi ormon a tüzet. Ha követed tanácsomat, életben maradsz, akármilyen jeges szél korbácsol egész éjjel.

Arha hálásan köszönetét mondott az öregnek, és könnyű szívvel hazaindult Haszei házába. Odaállt gazdája elé:

– Állom a fogadást!

Amint lenyugodott a nap, elindult a Rideg-orom felé. Haszei szolgálakat küldött a nyomába, hogy szemmel tartsák, nem csal-e. Amikor aztán leszállt az éjszaka, Arha ledobta ruháit, s megállt a metsző, hideg szélben, amely egyre erősebben zúgott a sziklák között. És akkor Arha a völgy másik végén, a messzi ormon, vörös kis fénypontot pillantott meg. Barátja, az öreg bölcs gyújtotta meg a tüzet. Mint egy tisztafényű kis csillag, úgy tündöklött messze a vaksötétben.

Egyre jobban metszett a szél, még a csontja velejét is átjárta Arhának. A szikla szinte jéggé fagyott a lába alatt. Dermedezett minden tagja, úgy érezte, soha életében nem tud többet fölmelegedni. De csak állt rendületlenül, s nem vette le a szemét a messze hunyorgó tűzről, s öreg barátjára gondolt, aki érette élesztgette azt a tüzet. Néha egy-egy ködfoszlány eltakarta a szeme elől, de ő csak nézett arrafelé, míg újra meg nem látta a fényes kis pontot. Didergett, köhögött, érezte, hogy megbetegszik. Lassan vánszorogtak az éjszakai órák, de ő csak állt a jeges szélben.

Amikor aztán végre fölpiroslott a hajnal az égen, felöltözött, lement a Rideg-ormról, és visszatért Addisz-Abeába.

Haszeinek leesett az álla, amikor ép-elevenen látta viszont Arhát. Kifaggatta szolgálait:

– Igaz-e, hogy ott állt az ormon egész éjjel, étlen-szomjan, ruhátlanul?

– Igaz – felelték a szolgák. – Kiállotta a próbát.

– Kemény ember vagy! – fordult Haszei Arhához. – Hogy bírtad ki?

– Egy távoli ormon tűz lobogott. Azt néztem egész éjjel – felelte Arha.

– Micsoda? Tüzet néztél? Akkor elvesztetted a fogadást! Szolgám maradsz, és nem kapsz egy talpalatnyi földet se!

– De hiszen a tűz nagyon messze volt, nem melegíthetett, a völgy túlsó szélén rakták!

– Nem adok földet! – rázta a fejét Haszei. – Nem teljesítetted a föltételeket. Hiszen csak az a tűz mentett meg a haláltól!

Elbúsult Arha, s fölkereste megint a törzsebeli bölcsét. Elpanaszolta neki, mi történt.

– Eredj a bíróhoz – tanácsolta neki az öreg bölcs.

Elment Arha a bíróhoz, elmondta, hogyan járt. A bíró Haszeiért küldött. Haszei elbeszélte töviről hegyire az egész históriát, szolgálai pedig tanúskodtak, hogy Arha egész éjjel a messzi ormon égő tüzet nézte. És a bíró kihirdette az ítéletet:

– Elvesztetted a fogadást, Arha. Hiszen Haszei kikötötte, hogy tűz nélkül kell kibírnod.

Elballagott akkor Arha megint az öreg bölcshez a szomorú hírrel, hogy szolga marad mégis egész életében, akármilyen kemény próbát állt ki a hegyormon.

– Ne veszítsd el a reményt – vigasztalta az öreg. – Nálunk a hegyi falvakban több igazságot meg bölcsességet találsz, mint a bíró széke előtt.

Azzal az öreg bölcs fölkel a kis szőnyegéről, és elment Hajluhoz, régi barátjához. Módos ember volt Hajlu, de jószívű és igaz ember. Elbeszélte neki az öreg, hogyan járt Arha a gazdájával, s megkérdezte, tudna-e segíteni a szegény szolgán.

– Ne búsulj – felelte Hajlu –, majd én eligazítom a dolgot.

Hajlu néhány nap múlva nagy lakomát csapott, és meghívta rá a város sok polgárát. Meghívta Haszeit is, meg azt a bírót, aki ítéletet mondott a perben.

Pompás szerszámú öszvérek hátán gyültek-sereglettek a vendégek Hajlu lakomájára. Nyomukban a szolgálk. Haszeit húsz szolga kísérte. Az egyik szolga selyemernyőt tartott ura fölé, hogy ne pörkölje a nap, négy szolga pedig dobot verve haladt előtte, hogy tudja az egész világ; a gazdag Haszei érkezik.

A vendégek letelepedtek a puha szőnyegekre, beszélgettek. Ínycsiklandó ételek illata szállongott a konyha felől, nyárson sült kecske, sült kukorica, köles, gyömbéres lepény és sok ízes mártás jó szaga érződött. A vendégek nagyokat szippantottak belőle, nőttön-nőtt az étvágyuk. Telt az idő. Már rég ideje lett volna, hogy behordják a tálakat, de a vendégek még mindig csak az ínycsiklandó illatokat érezték, ételnek színét se látták. Lassan beesteledett, de az ebédet még mindig nem hozták. A vendégek akkor összesúgtak. Nem értették sehogy se, miféle lakoma ez, ahol egy falatot se kapnak. A konyha felől pedig tovább úsztak, áradtak a pompás illatok.

Végül az egyik vendég megelégtelt a dolgot, s így szólt mindnyájuk nevében:

– Mi dolog ez, Hajlu? Lakomára hívtál bennünket, s itt ülünk éhen-szomjan dél óta!

– Hát nem érzitek az ételek fölséges illatát? – kérdezte Hajlu, csodálkozó arcot vágva.

– Azt érezzük, de azzal nem lakunk jól. A levegőt szimatolni, meg enni – két dolog az!

– Hát egy messze-messze égő tűznél föl lehet-e melegedni? – kérdezte Hajlu. – Ha Arhát föl tudta melegíteni a Rideg-orom tetején a távoli sziklaormon lobogó tűz, akkor talán ti is jóllaktok az ételek illatával?

Rábólintottak, hogy igaza van. A bíró is beismerte, hogy tévedett, és Haszei megszégyenült a nagy sereg ember előtt. Megköszönte Hajlunak a bölcs példát, és így szólt:

– Arha mától fogva a maga gazdája, földet, házat, jószágot adok neki, mert megilleti.

Hajlu akkor behordatta a tálakat, s miután igazságot tett, gazdagon megvendégelte a házába gyülteket.

A FURFANGOS NYÚL, MEG A BUTA OROSLÁN

Etiópiában igen okosak a nyulak. Még a nagy ragadozók, az oroszlán meg a leopárd is tartanak a nyúl csavaros eszétől, mert már sokszor bolonddá tette őket.

Egyszer egy oroszlán nyulat fogott, és föl akarta falni. Ahogy ránézett, már elcsöppent a nyála.

– Mért csorog a nyálad? – kérdezte tőle kíváncsian a nyúl.

– Mert finom pecsenye vagy – felelte az oroszlán.

– Nem vagyok én jó pecsenye, hiszen csont meg bőr vagyok, fél fogadra se lennék elég. Mondok én egyet: menjünk inkább együtt vadászni, szerezzünk valami ízelesebb, kövérebb falatot!

– Veled? Vadászni? – hahotázott dörgedelmesen az oroszlán. – Hát milyen zsákmányt tudna ejteni egy ilyen kis féreg?

– Menjünk el a faluba, ahol az emberek laknak – mondta a nyúl. – Ha nem teszünk szert valami kövér falatra, akkor felfalhatsz.

Ráállott az oroszlán, s ellopakodott a nyállal a falu szélére. A kertek aljában egy kövér bikaborjút fogott az oroszlán. Megpróbált a nyúl is ügyeskedni, de ő csak egy rühös szamarat talált – ott hempergőzött a szamár, hanyatt vetve magát, a poros úton.

Hazafelé fordult a nyúl meg az oroszlán, ki-ki hajtotta a maga jószágát. A nyúl irigykedve pislogott a kövér bikaborjúra, csorgott a nyála. Végül így szólt:

– Haj, te szegény oroszlán, nincs neked szerencséd!

– Ugyan mért nincs? – hökkent meg az oroszlán.

– Olyan sovány ez a boldogtalan bikaborjú, hogy csak úgy zörögnek a csontjai. Tudod mit, faljál fel inkább engem, jobban jársz!

Az oroszlán csodálkozva nézett előbb a maga jószágára, aztán a szamárra.

– Én nem látom soványnak – mondta végül.

– A kövér állatot arról lehet megismerni, hogy ha ráüt valaki, gőzölög a teste. Ezt mindenki tudja – mondta a nyúl.

Az oroszlán ezt még sohasem hallotta, de azért rábólintott:

– Igaz, mindenki tudja.

Azzal fogott egy botot, és rávágott a bikaborjú hátára, de az bizony nem gőzölgött egy cseppet sem.

– Pedig szép kövér, nézd csak meg! – mondta bizonytalanul az oroszlán.

– Ó, te szegény oroszlán, hát nem látod, hogy már csak hálni jár belé a lélek? – ingatta a fejét szánakozva a nyúl, aztán ráhúzott a bottal a maga csont-bőr szamarára. Egész porfelhő szállt fel a szőlőből. Az út pora volt, ami rátapadt, amikor a földön hempergőzött.

– Látod? – kiáltotta a nyúl! – Ez a kövér falat, ez volna neked való!

Elgondolkodott az oroszlán, bántotta nagyon, hogy ilyen rosszul járt. Aztán megszólalt:

– Add nekem a szamarat, tiéd a bikaborjú!

– Hogyisne, még mit nem – méltatlankodott a nyúl. – A szamarat én fogtam, hát engem is illet.

Megdühödött az oroszlán.

– No, jól van, nem bánom – mondta búslakodva a nyúl. – Legyen ahogy akarod.

Az oroszlán megragadta a zörgő csontú szamár kötőfékét, a nyúl meg a bikaborjúét, s mentek tovább. Útközben a nyúl fölszededegetett hét szép sastollat, fölszedte, s az övébe tűzőgette mind a hetet, mint a késeket. Mentek, mentek, s amikor elfáradtak, leültek pihenni. Azt mondta akkor a nyúl:

– Látod-e, oroszlán, nekem hét szebbnél szebb vadászkésem van! Ha egyet elveszítek, még mindig marad hat az övemben. De neked, a hatalmas, erős vadásznak, csak egy késed van. Mit csinálsz, ha azt az egyet is elveszíted?

Elgondolkozott az oroszlán, aztán így szólt:

– A fegyver a nagy vadászokhoz illik, nem ilyen kis féreghez. Cseréljünk!

– Nem cserélek én! – mondta a nyúl. – Nekem, a legkisebbnek van szükségem a legtöbb fegyverre, hogy megvédhessem magam.

– Hogy mersz ellenkezni velem? – förmedt rá dühösen az oroszlán.

– Jól van, tessék, te vagy az erősebb, oda kell adnom.

Odaadta a nyúl a hét sastollat, derekára kötötte az oroszlán kését, és továbbmentek. Odaértek az oroszlán barlangjához. A nyúl megállt előtte, körüljárta a barlangot, jól szemügyre vette. A

barlangnak csak egy bejárata volt. Csóválta a nyúl a fejét, rosszállóan csóválta:

– Úgy van, ahogy gondoltam. Ez nem ház, hanem csapda.

– Mit fecsegsz te? – képedt el az oroszlán.

– Egyetlen egy ajtaja van a háznak! Nem félsz? – kérdezte a nyúl.

– Nem félek én senkitől a világon! – ordította az oroszlán. – Kitől kellene félnem?

– Az embertől se félsz?

– Hát, talán egyedül az embertől...

– Látnád csak az én házamat! – kérkedett a nyúl. – Annak sok ajtaja van. Ha a vadász az egyik ajtóhoz közeledik, kiszaladok a másikon. Ha a másikhöz lép, a harmadikon ugróm ki. De te merre menekülsz, ha az egyetlen ajtódon belép a vadász?

– Igazad van! – mondta az oroszlán. – Ez sohasem jutott eszembe lecseréljünk házat!

– Cserélni? Nem ment el az eszem! – kiáltotta a nyúl. – Én nem akarok csapdában lakni!

De az oroszlán olyan dühösen villogtatta rá a szemét, hogy a nyúl sietve ráállott:

– No, jól van, jól van, ha már ilyen erőszakos vagy!

Így cserélt házat a nyúl az oroszlánnal.

Beköltözött a nyúl az oroszlán barlangjába, és bezárta az ajtót erősen. Aztán levágta a bikaborjút, megfőzte a húsát, s jóízűen belakmározott belőle.

Az oroszlán meg elballagott a nyúl házához, kihúzott az övéből egy sastollat, és le akarta szúrni vele a szamarat. Hanem a toll, persze, csiklandozta csak a szamarat. Elővette az oroszlán a második tollat, de csak még jobban csiklandozta a szegény párát. Nem állhatta meg a szamár, felröhögött:

– Csi-i-ikla-a-a-andi-i-ik!

Kirántotta az oroszlán a harmadik sastollat, hogy leszúrja a szamarat, de az nem bírta tovább a csiklandozást, fölcsapta a farkát, és el vágatott a mezőre.

Azóta is röhög a szamár, amikor eszébe jut, hogyan csiklandozta a sastollal az oroszlán.

EIGAL, A RETTENTŐ HARCOS

Szomália földjén, egy kis faluban élt egy Eigal nevű ember. Az eisz törzs fia volt.

Egyszer, úgy beszéltek, a havejek törzse hadat indított az eiszek törzse ellen. Fegyverkezett, harcba készült az eisz törzs minden valamirevaló fia. Lándzsát, harci kést ragadtak, lovat nyergeitek, és vágattak, mint a szél, az ellenséges tábor felé.

Felcihelődött Eigal is nagy kényelmesen, és kikiáltott a feleségének:

– Hozd elő a sarumat!

Futott az asszony, hozta a sarut, hogy az ura is elmehessen a hadba.

Fölhúzta Eigal a sarut, kikémlelt az útra, s látta, hogy a törzsebeli harcosok mögött már messze porzik az út, nyargalnak az ellenség felé.

– Nyergeld meg a lovamat! – parancsolt a feleségére.

Megtette az asszony egykettőre.

Eigal akkor vad harci dalra gyújtott:

Ej-ja! harcba vágatok!

Ej-ja! hadba vágatok!

Elsöpörlek, ellenség!

Nagy féltedben reszkessél,

Mind egy szálíg elveszél!

Aztán megint kinézett az útra. Az eiszek törzse még egyre nyargalt az ellenség felé. Ráparancsolt akkor Eigal a feleségére:

– Segélj föl a nyeregbe!

Fölsegítette az asszony. Messze, a dombon akkor csaptak össze a törzs harcosai az ellenséggel. Eigal, szalajtott a feleségét:

– A harci késemet!

Szaladt az asszony a harci késsel.

Még oda se adta, már futtatta az ura megint:

– Az elefántbőr pajzsomat!

Térült-fordult az asszony, hozta a pajzsot.

De nem volt megállása.

– A lándzsámat!

Hozta az asszony a lándzsát. A dombon pedig már folyt a csata. Eigal üldögélt egy darabig a nyeregben, aztán megint parancsot osztott:

– Még egy lándzsát!

Ki se mondta, ott volt a másik lándzsa. Megkérdezte az asszony:

– Készen vagy már?

– Készen – felelte Eigal. – Készen!

És rágyújtott megint a harci dalra:

Ej-ja! harcba vágtatok!

Ej-ja! hadba vágtatok!

Elsöpörlek, ellenség!

Mind egy szálig elveszél!

Nagy féltedben reszkessél,

Aztán elnézett a domb felé. Dúlt a csata javában.

– Még egy harmadik lándzsát!

Szaladt az asszony a harmadik lándzsával. Eigal akkor azt mondta neki:

– No, most már készen vagyok. Ha elesnék a csatában, mondd el mindenkinek, hogyan kaszaboltam le azokat a veszett kutyákat!

Kényelmesen elhelyezkedett a nyeregben, s vadul morcolta a szemöldökét:

– Még egy lándzsát ide!

– Nincs több – mondta a felesége.

Eigal akkor fájdalmasan lehunyta a szemét.

– Elhagylak, asszony.

Aztán kinyitotta a szemét, és megkérdezte:

– Megabrakoltattad a lovamat?

– Meg – felelte az asszony.

– Meg is itattad?

– Meg is itattam.

– No, akkor hát készen volnék! Most aztán reszkessen az ellenség!

Azzal elrúgtatott. A csata a dombon folyt, a ló meg az ellenkező irányba nyargalt el, a völgy felé.

– Ne a völgy felé, te, hanem amarra, a domb felé! – kiáltotta a ló fülébe Eigal.

De a ló rá se hederített, tovább vágtatott.

– Te gyalázatos! – szidta Eigal. – Nem a piacra akarok menni, hanem a dombra, szétverni az ellenséget!

De a ló csak folytatta útját.

– Fordulj hát vissza, oktan állat! Hadd tapasztalja meg az ellenség, milyen hegyes a lándzsám – kiáltotta Eigal.

De a ló tovább röpítette Eigalt a völgy felé. A domb felől egy eisz-törzsbéli harcos közeledett.

– Mi történt? – kérdezte.

– Nem fogad szót a lovam. Rá se hederít a parancsomra! – panaszkolta Eigal.

– Hát így értesd szót vele, ni – a harcos megragadta a ló kantárszárát, és szelíden meghúzta az egyik felét. A ló szépen megfordult, s a domb felé rúgtatott.

– No, végre megértetted! – mérgelődött a lovára Eigal. – De most aztán repülj, váglass, haszontalan! Úgy váglass, hogy az ellenségnek minden szál haja égnek meredjen rémületében!

Repült is a ló, mint a fürgeteg, Eigal pedig rázendített:

Ej-ja! harcba vágtatok!

Ej-ja! hadba vágtatok!

Szétaprítlak, ellenség!

Irgalmat nem ismerek!

Rettegjenek mindenek!

Nemsokára meghallotta a harci lármát, a fegyverek csörgését.

– Alulról támadom meg őket! – mondta magában, azzal lecsúszott a nyeregből, s magához szorítva harci kését, három lándzsáját és elefántbőr pajzsát, megbújt a ló hasa alatt. Erősen kapaszkodott a kantárba. A ló megérezte, hogy húzzák a kantárt, megfordult hát, és elszáguldott a falu felé, egyenest Eigal háza elé. Eigal a háza előtt megzörgette fegyvereit, és rettentő hangon énekelni kezdett:

Ej-ja! fusson az ellenség

fene lándzsámtól!

Ej-ja! fusson az ellenség

*hegyes lándzsámtól!
Alulról rontok reá,
úgy szalasztom szét!*

– Mit csinálsz ott a ló hasa alatt? – szaladt ki ijedten az asszony a házból.

– Ez az oktalan állat megint a bolondját járatja velem! – lesett ki a ló hasa alól Eigal. – Mit csináljak most már? Nem indulhatok gyalog a harcba, mint az erdei vadak!

Azzal lekászálódott a lóról.

– Vége a csatának – újságolta neki a felesége.

Eigal elnézett a csatatér felé. Nagy csapat lovas közeledett arról a falu felé.

– Jaj nekünk! – kiáltotta rémülten. – Jön az ellenség! Jönnek a havej törzsbéliek!

Berontott a házba, és hanyatt vetette magát a szőnyegen.

– Ha ideérnek, mondd nekik, hogy már egy napja halott vagyok – parancsolt rá a feleségére, és lecsukta a szemét.

A lovasok beértek a faluba. Kiállt Eigal felesége a ház elé, hangosan sírt, jajveszékelt, a kezét tördelte. A lovasok leugrottak a nyeregből, és betódultak Eigal házába. Törzsbéliek voltak, az eisz törzs harcosai.

– Mi történt az uraddal? – kérdezte az egyik harcos.

– Istenem, istenem, tegnap óta halott! – siránkozott az asszony.

– Megfuttattuk az ellenséget – újságolták akkor a harcosok.

Erre a szóra feltámadt Eigal. Felült, és ráparancsolt a feleségére:

– Ide a lándzsámat, ide a pajzsomat! Nyergeld meg a lovamat, segélj nyeregbe hamar!

– Vége már a csatának – mondták neki a harcosok.

– Ó, ó, hogy én nem lehettem ott! – kiáltotta sajnálkozva Eigal. Aztán rágyújtott egy győzelmi dalra:

*Ej-ja! megfutott az ellenség!
Szerencséje volt!
Ha lándzsámat csak meglátta volna,
ijedtében mind szörnyethalt volna!
Szerencséje volt!*

HOGYAN TALÁLT MENYASSZONYT AZ EGÉR?

Valamikor réges-régen született egy szépséges szép fehér egérfiú. Amikor cseperedni kezdett, csodájára jártak az atyafiai meg az ismerősei: olyan kedves volt a pofácskája, olyan kecsesek a mozdulatai, olyan patyolatfehér a bundája.

A legjobban persze a szülei gyönyörködtek benne. Még legénysorba se került az egérfiú, már azon tanakodtak:

– Hol találunk hozzá méltó menyasszonyt?

Amikor aztán eljött az ideje, hogy megházasítsák, úgy gondolták a szülei, hogy egyedül a király lakában akadhat olyan hajadon, aki párja lehet a fiúnak.

Akkor, ahogy az szokás volt, kiválasztották a család három legöregebbik emberét, s azok indultak leánykérőbe a királyhoz, hogy a szépséges egérfiúnak párt találjanak. Odaértek a király lakához, megálltak és tanakodtak.

– Mit ácsorogtok a kapu előtt? Kerüljetek beljebb! – hívta őket szívesen a király. Beléptek hát, meghajoltak szépen, és így szóltak:

– A szépséges szép egérfiú küldött bennünket, bizonyosan hallottál már felőle. Patyolatfehér a bundácskája, nincs nála külön az egész világon. Olyan menyasszonyt keresünk neki, aki méltó hozzá. Csak a te házad népe között akadhat ilyen, királyunk, mert égen-földön te vagy a legfenségesebb és leghatalmasabb úr.

Gondolkozott a király, aztán elmosolyodott:

– Jól okoskodtatok. És igazatok van: annak az egérfiúnak méltó menyasszonyt kell találni. De nem jó helyen keresitek. Van az enyémnél hatalmasabb család. A szél családja.

Hát az hogy lehet? – csodálkozott a három öreg egér. – Nem vagy-e te hatalmasabb a szélnél is?

– Nem, azt csak ti gondoljátok. A szél erősebb nálam. Ha felkerekedik, fölveri a port. A por a szemembe csap, és megvakít egy időre. Láthatjátok hát, hogy erősebb nálam.

Az egér kérők összetanakodtak, s arra jutottak, hogy akkor a szél családjában kell keresniük a méltó menyasszonyt.

– Hol lakik a szél? – kérdezték.

A király elmosolyodott, megmutatta nekik az utat, s a három öreg egér eliramodott. A szél háza előtt megálltak. Kikiáltott nekik a szél:

– Hát ti mért ácsorogtok a házam előtt?

– Mátkát keresünk az egérnemzetség legdicsőbb fiának – felelték az egerek. – Elmentünk a királyhoz, de a király azt mondta, hogy te hatalmasabb vagy, mint ő. Ezért hát úgy határoztunk, hogy a te lányodat kérjük a szépséges szép egérfiúnak.

Meghallgatta őket a szél, eltöprengett, s végül így szólt:

– Jól okoskodtatok, köszönöm nektek a megtiszteltetést. Csakhogy nem én vagyok ám a leghatalmasabb a világon! Amikor teljes erőmből vágtatok, föl kavaram a port, gyökerestül csavarom ki a fákat, hanem a hegyel nem bírok. Fújok, süvíték, nekifeszülök a hegynek, de az meg se moccan. Megbotlasztja a futásomat, s meg kell hátrálnom előtte. Láthatjátok ebből, hogy a hegy még nálam is erősebb.

– Hol lakik a hegy? – kérdezték az egerek.

A szél megmutatta nekik az utat, az egerek megköszönték, és útnak eredtek. Odaértek a hegy háza elé, s ott megálltak tanakodni. Kikiáltott nekik a hegy: – Mit ácsorogtok odakinn? Kerüljete beljebb!

Beléptek az egerek, s a hegy illendő szóval köszöntötte őket

– Hozott isten! Hogy s mint éldegéltek? Kövéreke a jószágaitok? Egészségesek-e a gyermekeitek?

Az egerek udvariasan válaszolgattak, aztán a daliás egérfiúra terelték a szót, aki számára menyasszonyt keresnek. A hegy figyelmesen meghallgatta őket, s amikor elhallgattak, így szólt:

– Való igaz, hogy ilyen kiváló egérfiúhoz az eladó lányok legkülönbike illik. Hanem azt ne az én családomban keressétek! Van egy nemzetség, amely még az enyémnél is hatalmasabb. Szakadatlan fúrja-ássza alapjaimat. Keresztül-kasul lyuggatja testemet, s végül porrá omlaszt engem. Ez a nemzetség a leghatalmasabb.

– Ha még veled is elbánik, hatalmas hegy, akkor csakugyan a leghatalmasabb lehet – bólintottak rá az egerek. – ...s merre találjuk meg azt a nemzetséget?

A hegy megmutatta nekik az utat. Elindultak az egerek, s hamarosan egy lyukhoz értek. Egérlyuk volt.

– Hát ti mit ácsorogtok odakinn? – dugta ki a fejét a lyukból egy egéresszonyság, és beljebb tessékelte őket.

Elmondták az egerek neki is, miben járnak. Meghallgatta őket az egéresszonyság, aztán ünnepélyesen így szólt:

– Nem kell tovább keresnetek, jó helyen jártok. Nem lelhetek sehol különb menyasszonyt, mint az én hajadon lányom. Milyen szerencse, hogy két ilyen kiváló család egyesülhet!

Így találtak méltó menyasszonyt a szépséges szép egérfiúnak.

A KECSKE-KÚT

Egy Voharia nevű furfangos ember jó ideje gyalogolt már egy magas fennsíkon. Útközben egy elhagyott kunyhóra akadt. El is fáradt, meg is éhezett, úgy gondolta hát, hogy pihen egyet a kunyhóban, s megeszegeti a lepénykét, amit magával hozott. Úgy is tett. Amikor aztán felcihelődött, és folytatta útját, egyszer csak kecskemekegést hallott. Körülnézett, de akárhogy erőltette a szemét, nem látott mást, csak repedezett, szikkadt földet meg kiaszott, sárga fűvet.

Továbbindult, de újra csak meghallotta a mekegést. Odament akkor a kiszáradt, régi kúthoz, amelyet meglátott a közelben, s belenézett. A száraz kút fenekén egy kecske mekegett panaszosan. Biztosan vizet keresett, úgy esett a kútba.

– Ez aztán a szerencse! – örvendezett Voharia.

Leereszkedett a kútba, kötelet csavart a kecskére, aztán fölmászott, és húzni kezdte a kecskét fölfelé.

Éppen akkor haladt arra egy idegen törzsbéli kereskedő. Gabonás zsákokkal fölmálházott három tevét vezetett. Köszöntötte Vohariát, és azt tudakolta tőle, megitathatná-e itt a tevéit, mert igen szomjaznak.

– Ha volna víz a kútban, magam itatnám meg a tevéidet. Csakhogy ez nem közönséges kút, hanem kecske-kút – felelte Voharia.

– Kecske-kút? Hát az meg micsoda? – ámult el a kalmár.

– Nem tudod? Olyan kút, amiből nem vizet húznak, hanem kecskét – mondta Voharia, azzal újra nekifeszült a kötelnek, s addig húzta, amíg föl nem húzta a kútból a kecskét.

– No, ilyet még igazán nem láttam! – álmélkodott a kalmár. – De nem is hallottam soha, hogy kecske-kút is van a világon!

– Nem is igen hallhattad – mondta Voharia. – Ritka ám az efféle kút!

– Aztán hogyan lehet kecskét húzni belőle? – faggatózott tovább a kereskedő.

– Nem nagy tudomány – felelte Voharia. – Vess bele a kútba este egy pár kecskeszarvat – reggelre kecske lesz belőle. Föl lehet húzni.

– Világ csodája ez a kút! – lelkesedett a kalmár. – Hej, barátom, de szeretnék ilyen kutat!

– Ilyent sokan szeretnék – felelte Voharia, és leoldotta a kecskét a kötélről, szabadon eresztette. – Csakhogy nem tud ám akárki szert tenni rá!

– Hallgass csak ide – mondta töprengve a kalmár. – Én nem vagyok gazdag ember, de hat zsák kölest adok neked ezért a kútért. Voharia nagyot nevetett.

– Hat zsák kölesért nem sok kecskét vehetek – felelte.

– Jól van, akkor kapsz tizenkét zsákkal. Tiéd minden zsák, amit a tevéimre fölmálháztam – alkudozott izgatottan a kalmár.

Voharia még nagyobb nevetett, és a fejét rázta:

– Hét kecske egy héten! – mondta, mintha csak magában számolgatna. – Harminc egy hónapban! Egy esztendőben háromszázhatvanöt kecske!

A kalmár eltökélte magában, hogy ha törik, ha szakad, övé lesz a csodálatos kút.

– Nézd ezeket a szép fiatal tevéket! Most vettem őket a vásárban! Láttál-e már ilyen pompás állatokat? Odaadom neked a tizenkét zsák kölesemet meg a három tevémet ráadásul. Adnék többet is, de nincs egyebem, esküszöm neked!

Voharia gondolkozott, gondolkozott, végül ráállott:

– No, ha már annyira megkívántad, nem bánom, eladom neked ezt a kutat.

Hálálkodott a kalmár, ölelgette Vohariát.

– Adjon neked az isten hosszú életet, jutalmazzon meg nagy jószágodért! Áldjon meg Allah sok boldogsággal, szerencsével!

– Allah már meg is tette – felelte Voharia, a tevékben gyönyörködve. És fogta a három fölmálházott tevé kantárját, megkötötte a kecskét, összeszedte a cókmókját, és útnak eredt.

– Hallod-e; mielőtt elválunk, mondd meg a nevedet! – kiáltott utána a kalmár.

– Csak úgy hív mindenki: Hol Rúgjam A Port – felelte ravaszul Voharia. Azzal dél felé vette útját, a kereskedő meg ott maradt a kút mellett.

Alig várta már, hogy kecskét húzhasson a kútból. Amint beesteledett, lehajított a kútba egy pár kecskeszarvat, bement az

elhagyott kunyhóba, és lefeküdt. Reggel, alig pirkadt, már talpon volt, s szaladt a kúthoz, hogy gyorsan fölhúzza az első kecskét. De amikor lenézett a kút mélyére, bizony nem látott egyebet, mint az este beledobott két kecskeszarvat. Nem értette semmiképp a dolgot.

– Valamit rosszul csináltam – mormolta magában.

Aznap este még egy pár kecskeszarvat vetett a kútba, s reggel reménykedve lépett a kúthoz, hogy fölhúzza a kecskét. De most is csak a kecskeszarvak heverték a kút fenekén. Nyugtalan lett a kereskedő. Fölkutatta a környéket, összeszedte az elhullott kecskék szarvait, és egymás után lehajigálta a kútba. Aztán egész éjjel ott üldögélt a kút mellett, s le-lekiáltott:

– Hol vagytok, kecskék? Hol vagytok, kecskék?

De bizony a kecskék sehol sem voltak. Reggelre már igen mérges volt a kalmár, úgy érezte, ő a legszerencsétlenebb ember a világon. Nem volt más hátra, mint fölkerekedni, és megkeresni a furfangos embert, aki elcsalta tőle a tevéit meg a drága kölest.

Elindult dél felé Voharia nyomában. Estefelé érkezett az első faluba. A téren nagy sereg ember gyűlt össze. Odament a kalmár, és megszólította az embereket:

– Keresem, keresem Hol Rúgjam a Port. Igazítsatok el, jó emberek!

– Mindegy, hogy hol, ahol kedved tartja – felelték neki. – Akár itt is rúghatod a port.

Azzal tovább énekeltek, mulatoztak.

– Nem jól értettétek – magyarázta a kereskedő. – Azt mondjátok meg, merre keressem Hol Rúgjam A Port!

– Minek keresni? Rúgd itt, ha már úgy rád jött! – felelték megint.

Megmérgesedett nagyon a kalmár, azt hitte, csúfolódnak vele. Ott is hagyta a falat, folytatta az útját dél felé, s éjszaka az útszéli bokorban hált.

Másnap megint faluba érkezett. Kiállt a piactérre, és elkiáltotta magát:

– Hol Rúgjam A Port! Tud-e valaki róla?

Nyomban köréje sereglettek az emberek, és harsányan biztatták:

– Rúgd itt, rúgd itt, rajta!

És összeverték a tenyerüket. Dobos is került, döngette-verte a dobját, s mindenki azt várta, hogy az idegen táncra kerekedik, és

vígan rúgja a port, de annak esze ágában sem volt! Sarkon fordult, és nagy mérgesen otthagyt a falut – azt gondolta, itt is csúfot űznek belőle az emberek.

Elért egy harmadik faluba, ott is elkiáltotta magát:

– Keresem, kutatom Hol Rúgjam A Port! Igazítsatok el, emberek!

A nép megint tapsolni kezdett, verte a táncütemet, és biztoggatta a kalmárt:

– Itt rúgd a port, itt!

Így járt minden faluban, ahol csak Hol Rúgjam A Port után tudakozódott. Néha már azt hitte, megbolondult. Nem is igen mert többet kérdezősködni. Végre megérkezett abba a faluba, ahol a környék bírása lakott. Ott megegyeszer, utoljára, megkérdezte az embereket. Azok is azt felelték neki, amit mások. A bírónak fülébe jutott, milyen fura ember érkezett a faluba, s nyomban magához hívatta.

– Micsoda ostobaságot művelsz? – korholta a kalmárt. – Előbb megkérdezed az emberektől, hol rúgjad a port, aztán nem akarsz táncolni!

Elmondta akkor a boldogtalan, milyen rossz cserét csinált: három fiatal tevért meg tizenkét zsák kölest adott egy kiszáradt kútért. A bíró meghallgatta, sajnálkozott rajta, aztán eszébe jutott, hogy nemrég egy Voharia nevű ember telepedett meg a szomszéd faluban, a annak az embernek éppen három tevéje és tizenkét zsák kölese van.

– Maradj itt és várj – mondta a kalmárnak. – Mindjárt eligazítom a dolgodat.

És elküldött nyomban Vohariáért. Megkereste a bíró szolgája Vohariát, s elmondta a bíró üzenetét:

– Valaki beszélni akar veled. A bíró házában vár. Úgy hívják, hogy Mit Csináljak. A bíró hívat.

Ment Voharia a bíró házába.

– Mit akarsz? – kérdezte tőle a bíró.

– Egy ember vár itt rám: Mit Csináljak. Nem is tudod?

– De tudom, tudom, hogy mit csinálj – felelte a bíró. – Add vissza a kalmárnak a három tevért meg a tizenkét zsák kölest.

Voharia nehéz szívvel és szégyenkezve adta vissza a kalmárnak a tevéit meg a kölesét. Az fogta magát, és nagy boldogan hazafelé

indult. Amikor a piactérre ért, az emberek köréje gyűltek, biztogatták:

– Itt rúgd a port! Itt rúgd a port!

Most aztán nem kellett sok biztatás a kalmárnak. Táncra perdült, s rúgta a port istenigazából, úgy örült visszaszerzett jószágainak.

A SAKÁL IGAZSÁGA

Együtt indult vadászni a leopárd meg a sakál. Egy falu szélén jó zsákmányra akadtak. A leopárd elfogott egy kecskét, a sakál pedig egy tehenet. Hazahajtották jószágukat, és kicsapták őket legelni.

Hanem a leopárdnak sehogy sem volt ínyére, hogy a sakál ilyen kövér zsákmányt szerzett, neki meg csak egy kecske jutott. Később irigykedett még csak igazán! Éjjel, amikor kiment a jószág után nézni, látta, hogy a sakál tehene megborjazott. Ezt már aztán nem nézhette. Elrángatta a kisborjút a tehen mellől, és a maga kecskéje mellé kötötte.

Reggel ment a sakálhoz, és elújságolta neki:

– Hallgasd csak meg, milyen szerencse ért! Kimegyek reggel a rétre – s mit látok? A kecskémnek borja született.

– Nem lehet az – rázta a fejét a sakál. – Kecskének csak gidája születhet, borja nem.

– Gyere csak, majd meglátod – erősködött a leopárd.

Kivezette a sakált a rétre, s megmutatta neki a kecske mellé kötött borjút.

– Most már láthatod, hogy igazat szóltam.

– Borja csak tehennek lehet – mondta a sakál –, a borjú hát az enyém.

– Magad is jól tudod, hogy igazam van, hát mit nyakaskodsz? – dühödött meg a leopárd. – Nem látod, hogy a borjú az én kecském mellett áll?

– Látni látom – felelte a sakál –, de még ha elefánt mellett áll, akkor is az én tehenem borja!

Addig veszekedtek, huzakodtak, civakodtak, míg végül azt mondta a leopárd:

– Jól van, tegyenek mások igazságot! Mindenki megmondja majd, hogy nekem van igazam!

Elindult hát a leopárd meg a sakál igazságtévőt keresni. Elsőnek a gazella akadt útjukba. Elmondta neki a leopárd töviről hegyire, hogy így meg emígy volt, aztán elmondta a sakál is, hogy úgy meg amúgy volt. Nem okosodott ki belőle a gazella, azt tudta csak, hogy fél a leopárdtól rettenetesen.

– Láthatod most már – végezte szavait a sakál –, hogy a borjú csak engem illethet.

A gazella a leopárdra pillantott, és elfogta a félsz. Tudós ábrázatot öltött, megköszörülte a torkát, és így szólt:

– Hajdanában, ifjúkoromban csakugyan úgy volt: borja csak tehénnek lehetett. De hát változnak az idők, változnak a törvények is, úgy látszik, manapság már kecskének is lehet borja. Ez az én ítéletem!

Továbbmentek a perlekedők, találkoztak a hiénával, s elmondták neki, miben járnak.

Csakhogy a hiéna is félt a leopárdtól, ezért, amikor végighallgatta őket, hosszú fejtörés után így szólt:

– Az a véleményem, hogy közönséges kecskének nem lehet borja, de a leopárd kecskéjének – lehet! Ez az én ítéletem!

Fogták akkor magukat mind a négyen –, s elmentek a hegyekbe az antilophoz. Elmondták neki, miben nem tudnak dűlőre jutni. A antilop hallgatta őket, hallgatta, s közben ijedten pislogott körül. Amikor befejezték, a antilop tudós képet öltött, és kihirdette ítéletét:

– Valamikor régen az a törvény uralkodott, hogy minden állatnak csak olyan fia lehet, amilyen ő maga. Az oroszlánnak oroszláncöllyke volt, a kecskének gidája, a tevének tevecsikója. De most megváltozott ez a törvény. Most már kecskének is születhet borja. Ez az én ítéletem!

– Mivel más igaztevőt már nem találunk – mondta a leopárd –, a borjú az enyém.

– A pávián még hátravan – mondta a sakál, s elindultak valamennyien a sziklák felé, ahol a pávián lakott.

A pávián éppen ebédelt – köveket fordított föl, és jóízűen csemegézte a hangyákat meg kukacokat, amelyeket a kövek alatt talált.

– Tégy igazságot – kérte a leopárd.

És megint elmondtá ki-ki a magáét. A pávián hallgatta őket, s közben szórakozottan pillantgatott körül. Amikor a panaszosok elhallgattak, és várták az ítéletét, a pávián lassan fölmászott egy magas sziklára, onnan nézett le rájuk, de nem szólt egy szót sem. Egy kis követ tartott a kezében, s olyanformán húzogatta rajta az ujjait, mintha húrokat pengetne.

– No hát – nógatta türelmetlenül a leopárd. – Érted-e, amit elmondtunk? Hogyan ítélsz?

– Várj – intette le a pávián. – Nem látod, hogy most más dolgom van?

– Mit csinálsz? – kérdezte a leopárd.

– Megebédeltem, s most, mielőtt ítéletet mondok, elpengetek egy nótát, muzsikára támadt kedvem.

– Muzsikára? Micsoda muzsikára? – kérdezték kórusban az állatok.

– Hát arra, amit ezen a kis hangszeren játszom – felelte mérgesen a pávián.

– Nicsak! Hiszen egy darab kövön húzogatja az ujjait! – kiáltotta a leopárd. – Ilyen sült bolondot kértünk meg, hogy tegyen igazságot! Micsoda nótát lehet pöngetni azon a kövön?

A pávián akkor ránézett a leopárdra, és így szólt:

– Ha a kecskének lehet borja, akkor ezen a kövön is el lehet pöngetni a legszebb nótát, nem igaz?

Főtt a feje a leopárdnak.

– Hm – hümmmentett végül. – Csakugyan, igen szép nóta ez!

Hanem akkor felzúdult a többi állat:

– Világos, mint a nap! Borja csak téhénnek lehet! Így hát a borjú a sakált illeti!

Mit tehetett a leopárd, hazakullogott, és visszaadta a borjút a sakálnak.

AZ OSTOBA FAVÁGÓ

Élt egyszer egy jámbor parasztember egy kis faluban. Fogta egy nap a fejszéjét, s elindult az erdőbe, hogy fát vágjon tüzelőnek. A falu közelében már minden fát kivágtak, messzire kellett mennie. Elindult a Nagy Folyó felé, ment, ment egy jó darabot a folyóparton, míg csak meg nem látott egy kiszáradt olajfát. Hatalmas fa volt, megörült a paraszt, mert látta, hogy jókora rakás fa telik belőle.

Fölmászott a fára, letelepedett a legkényelmesebb ágára, aztán munkához látott. Ült a vastag ágon, s vágta-csapta maga alatt az ágat a fejszéjével. Ahogy ott munkálkodott, arrafelé sétált a szomszéd falu papja. Föltekintett a fára, s meglátta az ágon a favágót.

– Hát te, szomszéd – szólította meg –, mit csinálsz odafönn?

– Fát vágok tüzelőnek – felelte a paraszt. – Mi mást csinálhatnék a fa tetején?

– Hallod-e, nem jól vágod azt a fát! – csóválta a fejét a pap.

– Így kell azt – mondta a paraszt. – Fogja az ember a fejszét, aztán vágja.

– Előbb ki kellene döntened a fát – tanácsolta a pap. – Ha levágod azt az ágat, amelyiken ülsz, leesel, kitöröd a nyakad és véged.

– Nem úgy van az – mondta a favágó. – Ha egyszer fa kell, akkor fát kell vágni, ez az igazság.

A pap csak megcsóválta a fejét, és továbbsétált. A paraszt meg csak vágta, vágta a fát, és nem fért a fejébe, hogy milyen ostoba ember a pap. Addig vágta a fát, addig törte a fejét, amíg egyszer csak nagy reccsenéssel letörött a vastag ág, s a paraszt lezuhant a földre. Feküdt szegény a földön, mellén a letörött ág. Feküdt, és egyre azt forgatta magában, mit is mondott neki a pap:

– Azt mondta, hogy letörik az ág, leesem, kitöröm a nyakam, és végem. Nem hiába mondta, tudta, mit beszél! Hajszálla úgy történt, ahogy megjövendölte. Ha pedig így van, ha mindenben igazat mondott, akkor az is igaz, hogy végem. Akkor én most halott vagyok.

Így hát szépen belenyugodott, hogy ő meghalt, s nem is próbált föltápáskodni, hanem csak feküdt elnyúlva, mint akiből kiszállt a

lélek.

Ahogy ott feküdt, arra mentek a barátai. Meglátták a fa alatt a kinyúlt embert, mellén a letörött ágat. Köréje gyűltek, és rettentő jajveszékelést csaptak. Rázogatták a vállát, dörzsölgették a fejét, szólogatták. De a favágó egyet se szólt, meg se moccant – hiszen ő meghalt! Talpra támogatták a barátai, de ő újra csak lerogyott a földre, mert ki hallott már olyat, hogy aki már meghalt, megint lábra álljon?

Akkor már a barátai is halottnak hitték. Fölemelték, és elindultak vele haza, a falujukba.

– Hát a fejszém! Azt se hagyjátok itt! – szólt rájuk a favágó amikor elindultak. Az egyik barátja visszafutott a fejszéért.

Egész úton a szegény favágót sajnálgatták, szerencsétlen halálán keseregtek. A keresztútnál megállották, nem tudták, melyik utat válasszák. Az egyik azt mondta, hogy a folyó mentében kell haladniuk, a másik, hogy a hegyen át. Nem tudtak dűlőre jutni. Ott álldogáltak tanácstalanul, rekedtre kiabálták magukat, vállukon a favágó, feküdt, mint a holt. Végül is megelégte a csetepatét, fölemelte a fejét, és a hegy felé mutatott:

– Arra a legrövidebb az út. Magam is azon jöttem.

Aztán újra hátrahanyatlott, és lecsukta a szemét. Az emberek abbahagyták a vitát, és elindultak vele a hegy felé. Mentek, bandukoltak, és tovább siratták boldogtalan barátjukat. A hegyi úton csakugyan egykettőre hazaértek.

– Igazat szólt – bólogattak. – Ez a legrövidebb út. Életében is mindig igazmondó ember volt, szegény, holtában is az maradt.

Amikor elhaladtak a templom mellett, kisereglettek a papok, hogy megtudják, mi történt. Az emberek letették a favágót a földre, s az egyikük így szólt:

– Holtan találtuk egy nagy olajfa tövében. Rázuhan egy vastag ág, az ölte meg.

– Nem úgy volt az – szólalt meg a favágó, kinyitva a szemét. – Fönn ültem az ágon, s letörött alattam.

És újra lehunyta a szemét.

A papok szomorúan ingatták a fejüket, barátai pedig újra vállukra emelték a favágót, és elvitték a házába. Üres volt a ház, nem találtak otthon senkit. Letették akkor barátjukat a földre, s tanakodni kezdtek,

mitévők legyenek. Egyik ezt mondta, a másik azt, de csak nem tudtak kisütni semmi okosat! Közben besomfordált a kutya, odament a favágóhoz, és végignyalta az arcát.

– Kergessétek ki! – méltatlankodott a favágó. – A halottnak tisztelet jár!

Kikergették a kutyát, és tovább vitatkoztak. Nem volt a vitának se vége, se hossza. Elunta a favágó, felült, és mérgesen rájuk rivallt:

– Szalajtsatok a feleségemért! Biztosan a szomszédasszonyokkal kerepel a forrásnál!

Azzal újra elnyúlt, lecsukta a szemét, a barátai pedig a feleségéért szalajtottak valakit. Jött az asszony sebbel-lobbal, hangos sírás-jajgatással, nyomában seregestül a falubéli asszonyok. Odagyűlt lassan az egész falu, alig fértek a házba. Akkor a barátok megint elmondták, hogyan találták meg a favágót.

– Ráesett egy vastag olajfaág, és megölte – mondták.

– Ejnye – nyögött fel a favágó –, hát nem megmondtam, hogy fönn ültem az ágon, s letörött alattam? Hányszor kell elmondani, hogy megértsétek, szamarak?

– Igaz is, fönn ült az ágon, s az ág letörött alatta – igazították ki szavukat a jóbarátok. – Leesett, és úgy lett vége.

– De hát micsoda halott ez? – csodálkozott a favágó felesége.

– Hiszen beszél!

– Hát aztán! Láthatod magad is, hogy halott! – felelték neki.

– Talán mégis él! – vélekedett az asszony.

Akkor a favágó felült, és mérgesen magyarázta:

– Amikor fönn ültem az ágon, arra sétált a szomszéd falu papja. Megjövendölte, hogy leesem és végem lesz. Le is estem. Igazat mondott hát a pap. Ha pedig igazat mondott, akkor abban is igazat mondott, hogy végem van.

– Hátha tévedett! Hiszen nem látott azután, hogy leestél, csak előtte!

– Csak csépelitek, csépelitek a szót! – fortyant fel a favágó, és feltápáskodott a földről. – Nekem ebből elég!

Azzal fogta a fejszáját, és kilépett a házból.

– Hová mégy? – kiáltott utána a felesége.

– Már csak összeaprogatom azt a fát! – felelte a favágó, és elindult a folyópartra.

– Ez még csak a derék ember! – dicsérgették a falubeliek. – Még holtában is gondoskodik a feleségéről!

AZ OROSZLÁN ÉS A KILENC HIÉNA

Az oroszlán egyszer vadászútra ment kilenc hiénával, és raboltak maguknak tíz marhát. Utána így szólt a hiénákhoz:

- Osszuk szét magunk között a zsákmányt.
- Rendben van – válaszolták a hiénák –, rád bízunk az osztást.

Mire az oroszlán így okoskodott:

– Ti kilencen vagytok, kaptok még egy tehenet, és akkor éppen tízen lesztek. Ami engem illet, nálam marad a másik kilenc marha, s akkor mi is tízen leszünk.

– Jól van – bólintottak a hiénák, és elvonultak az egy szem tehenükkel. De félúton sejteni kezdték, hogy valami nincs rendjén. Végül az egyikük felkiáltott:

– Testvérek! Ez az oroszlán becsapott bennünket, magának tartotta meg a nagyobbik részt!

A társai dühösen helyeseltek:

– Az már igaz! Az aljas! De mit tehetünk most már?
– Menjünk vissza, és mondjuk meg neki, hogy nem értjük ezt az osztzkodást – ajánlotta az első hiéna.

– De ki szólítsa meg? – kérdezték a többiek.

– Majd én – felelte az első. – Odaállok eléje és azt mondom: Nagyságos oroszlán barátunk!

Úgy is történt, visszafordultak, de az oroszlán éppen aludt, amikor megérkeztek.

– Nagyságos oroszlán barátunk! – kezdte az első hiéna. Az oroszlán feltápáskodott, és rájuk mordult:

– Mit akartok? Mi bajotok?

– Az osztzkodás – szólalt meg egy másik hiéna.

– Nem értjük egészen – folytatta egy harmadik.

– Adjuk össze ismét a marhákat – ajánlotta a negyedik.

– És bízunk meg a sakált, hogy ő ossza el közöttünk a zsákmányt – mondta az ötödik. Az oroszlán morgolódt, de azért beleegyezett.

– Ha nagyon akarjátok, legyen. – És odafordult az első hiénához:

– Eredj, és mondd meg a sakálnak, azonnal jöjjön ide, mert osztzkodni akarunk! – A másik nyolc hiénának meg azt parancsolta: – Ti meg rohanjatok, és hozzátok ide azt a sakált!

Így aztán valamennyi hiéna útra kerekedett, a marhák meg ott maradtak. Amíg viszont oda voltak, az oroszlán szétmarcangolta és megette az első osztzkodásnál magának megtartott kilenc marhát. Amikor visszatértek a hiénák, látták, mi történt. Újra összeültek tanácskozni, mitévők legyenek. Végül odaküldték a sakált az oroszlánhoz, hogy kérdezze meg tőle, hova lett a kilenc marha? A sakál oda is ment és megkérdezte.

– Itt vannak a belei, csontjai a kilenc marhának, félretettem őket neked, ezért hívattalak ide. De maradt még egy tehén, azt jó volna, ha te osztanád el közöttünk.

A sakál visszament a hiénákhoz, és így szólt:

– Hiénák! Csakugyan van itt egy oroszlán, aki kilenc marhát már megevett. Csak egy tehén maradt, azt kellene szétosztani közöttetek. Mire a hiénák azt válaszolták:

– Jól van, mondd meg, hogyan osztzkodjunk.

– Látjátok, ez itt éppolyan oroszlán, mint a többi. Ha csak a felét kapja, az biztosan nem lesz elég neki. Azt ajánlom hát, hogy az egészet adjátok neki.

A hiénák összenéztek, aztán úgy gondolták, hogy ha a sakál tanácsolja ezt, akkor bizonyára így is van. Otthagyták hát a tehenet és elvonultak. Ekkor a sakál az oroszlán hoz fordult:

– Azt mondtad, félretetted nekem a kilenc marha belét meg csontját. Hol van?

– Mi közöd hozzá! – mordult rá az oroszlán. – A kilenc hiénának se adtam semmit, pedig ők velem együtt vadásztak. Mért adnék éppen neked? Eredj inkább, keress magadnak egy másik tehenet!

– Amit ezután még adhatnál – felelte a sakál –, arról inkább lemondok.

Végül dühösen eloldalgott.

A HIÉNÁK VARÁZSLÓJA

Összegyűltek egyszer a hiénák és elhatározták, hogy varázslót keresnek maguknak, aki minden gondjukban-bajukban tanácsot ad nekik.

Sokáig vitatkoztak, hogy kit bízzanak meg ezzel a fontos tisztséggel. Végül az orrszarvúmadárra esett a választásuk. Követséget menesztettek hozzá, és előadták a kérésüket.

Az orrszarvúmadár elfogadta a tisztséget, sőt azt gondolta, az lesz a legjobb, ha mindjárt meg is lepi valami jövendöléssel a hiénákat.

Így szólt hozzájuk:

– Ha tudni akarjátok, éppen jókor jöttetek hozzám. Mert a mai naptól fogva nem lesz többé nappal, csak éjszaka. Ami fényt láttok ezentúl a holdfényen kívül, az nem más, mint az én drágakövekkel kirakott csőröm ragyogása!

A hiénák megörültek a jó hírnek, és azonnal fölkerekedtek, hogy rablóútra induljanak az éjszaka sötétjében.

Nem messze tőlük meg is találták, amit kerestek, egy hatalmas számárcsordát. Szerencsájük volt, a pásztorok is éppen elalvóban voltak. Nagy csendben odasompolyogtak a csorda közelébe, kiválasztották áldozataikat, és olyan gyorsan végeztek velük, hogy még egy nyikkanásnyi hangot se tudtak adni. Sok jámbor számár elpusztult akkor éjszaka, de a feneketlen gyomrú hiénáknak még ez sem volt elég; egyre-másra újabb áldozatot vonszoltak el a csordából.

Egyszer aztán azon kapták magukat, hogy feljött a nap, pontosan úgy, mint máskor, s hogy egy szó sem igaz abból, amit az orrszarvúmadár jósolt. Egy percig sem maradhatnak tovább, hiszen már így is túl sokáig időztek, a nagy reggeli világosság egykettőre leleplezi őket. Félszükben, hogy a pásztorok észreveszik őket, ész nélkül menekülni kezdtek.

Csakhogyan volt közöttük egy öreg hiéna is, aki nem bírta a gyors vágát, minduntalan elmaradozott tőlük. Végül egy nagy halom számártrágya alá rejtették el az öreget, a többiek meg továbbfutottak az erdő felé.

Ekkor azonban a pásztorok is észbe kaptak, föllármázták a környéket, és elhatározták, hogy bosszút állnak a rablókon. Az egyik lándzsás férfi, hogy dühével kérkedjen, lándzsáját behajította a szamártrágyába, s éppen az ott rejtőzködő öreg hiénát találta el.

Így tudták meg, kik voltak a rablók. Azonnal el is indultak utánuk, a nyomokat követve. Amikor az erdőhöz értek, nagy hajtóvadászatba kezdtek. A hiénacsapat felét megölték estig, a többinek azonban sikerült elmenekülni.

Az életben maradottak ezután újra összeültek tanácskozni. Abban mind megegyeztek, hogy az orrszarvúmadár nem maradhat tovább az ő bizalmas tanácsadójuk.

De kit válasszanak a helyébe?

Ezúttal a kakast választották meg.

Nem is csalódtak benne, azóta se váltották le. Ha kimennek este a szavannára, mindig hallhatják a kakas hangját, mintha csak azt mondaná: „Itt az idő, indulhattok vadászutatokra!” S reggel ugyancsak az ő kukorékolása a legelső madárhang, amely figyelmezteti a hiénákat, hogy most már ideje lesz hazakotródni.

De az orrszarvúmadárnak soha többé nem bocsátottak meg. Azóta is, ha véletlenül meglátnak egyet, azonnal kergetni, űzni kezdik.

A FOGOLY ÉS A TEKNŐSBÉKA

Egy napon így szólt a fogoly a teknősbékához:

– Én sokkal ügyesebb vagyok nálad, mert nemcsak, hogy gyorsabban szaladok, mint te, de repülni is tudok!

– Ó, de boldog lehetsz! – sóhajtott a teknős. – Én csak vonszolom magam, és így jutok lassan, nagyon lassan a céloom felé.

Történt azonban egyszer, hogy egy vadászó ember felgyújtotta a mező száraz fűvét. A tűz mindjobban közeledett a két állat felé. A teknős megbújt egy elefánt lábnyomában és megmenekült, de a fogoly, mikor fölrepült, a füsttől fulladozva leesett és elégett.

Aki túlságosan dicséri önmagát, gyakran nem állja ki a próbát.

CSEREBERE

Egy embernek volt egy kevéske méze. Odaadja a nagymamájának. Az megeszi. Mikor az ember visszajön, követeli a mézet. De az öregasszony megette. Gabonát ad neki helyette. Tyúkok jönnek, meglátják a gabonát. Nekik adja.

Megeszik az egészet. Mikor megették, az ember visszaköveteli. A tyúkok egy tojást adnak neki cserébe.

Elindul, és labdázó pásztorokkal találkozik. Azt mondja nekik:

– Adjátok ide a labdákat, hadd nézzem meg.

Odaadják. Azt mondja:

– Rossz ez a labda.

A tojást adja oda nekik, és azt mondja:

– Itt az én labdám, dobjátok el a magatokét.

Játszani akarnak a tojással, de az eltörik.

Így szól erre az ember:

– Adjátok vissza a tojásomat, mennem kell.

– Eltört.

– Akkor fizessétek meg.

Botokat adnak neki.

Elmegy, és elefántokkal találkozik.

– Erősek vagytok?

– Erősek – válaszolják az állatok.

– Törjétek hát el ezeket a botokat.

Az elefántok eltördelik.

– Fizessétek meg a botjaimat – mondja erre.

– De hiszen te kérdezted, hogy erősek vagyunk-e!

De azért adnak neki egy kést.

Elmegy, és emberekkel találkozik, akik éppen egy marhát nyúznak éles nádszálak segítségével. Azt mondja nekik:

– Ez nem jó így, dobjátok el a nádat.

Odaadja a kést, lenyúzzák a marhát, és leteszik a kést a bőr mellé.

Az ember eldugja a kést, és így szól:

– Adjátok vissza a késemet.

Keresik, de nem találják. Így szól az ember:

– Fizessétek meg a késemet.

Odaadják neki a marha farkát, erre elmegy.

Elérkezik egy mocsárhoz, bedugja a marha farkát a földbe, segítségért kiáltozik. Odaérkeznek az emberek, azt mondja nekik:

– Húzzátok ki a marhát, elsüllyedt az iszapban.

Húzzák, húzzák, de csak a farkat húzzák ki a földből. Azt mondja erre az ember:

– Szétszaggattátok a marhámat, fizessétek meg.

Száz ember volt ott, mind a száz fizetett neki: száz marhája lett, és úr lett belőle.

A HUMBUJA ÉS A FÖLDIMALAC

Ez a két állat csúnyán összeveszett, mégpedig egy ház miatt. Az történt, hogy egy szép napon, amikor a földimalac nem volt otthon, a humbuja beköltözött az üres házba, mintha a sajátja volna. Jön haza a földimalac, és látja, hogy valaki van ott. Beszól haragosan:

– Hé, ki vagy? És hogy kerülsz az én házamba?

– Csak úgy bejöttem – feleli a humbuja, másik nevén varacskos disznó.

– Gyere ki! – mondja a ház gazdája.

– Nem megyek, dehogyis megyek ki az esőbe – feleli a varacskos.

– Eredj haza a saját házádba!

– Nekem nincs házam.

No, a földimalac most már igazán megharagudott, és így fenyegette:

– Márpedig ha én bemegyek, meghalsz, annyit mondok!

A humbuja erre meggondolta a dolgot, és azt mondta:

– Békés természetem van, nem szeretem a galibát. Ha mindenáron azt akarod, nem bánom, kimegyek.

Úgy is tett. De csuromvíz lett a szakadó esőben, hát újra bekéredzkedett.

– Hadd menjek be a házádba. Csak éppen addig leszek benn, amíg esik.

A földimalac beeresztette. De mihelyt elállt az eső, már tessékelt is kifelé a hívatlan vendéget.

– No, elállt az eső. Most már hordd el magad!

– Idehallgass, barátom – kezdte most a humbuja. – Tetszik nekem ez a te házad. Éppen ilyet kívántam magamnak. Szívesen itt maradnék.

– Mit beszélsz? – fortyant fel a földimalac. – Kié ez a ház? A tiéd vagy az enyém?

– A tiéd, persze hogy a tiéd – felelte a varacskos. – De nekem is elég tágas. Ha akarod, adhatok valamit érte.

– Ugyan mit? Nem úgy nézlek, mint akinek van miből házat vennie.

– Most egyszerre nem tudnám kifizetni, az igaz. De apránként megfizetném az árát.

– Ne locsogj már annyi haszontalanságot! Hordd el magad, azt mondom! Ha még sokat lármázol itt a fülemben, agyoncsaplak és kész.

– Megyek már, barátom, nem látod, hogy megyek, csak ne mérgeledj! – dohogott a humbuj, és végre elhordta az irháját. De nem állt el a szándékától, hogy megszerzi magának a földimalac jó házát. Egyenesen a rokonaihoz sietett. A sündisznó unokatestvére volt. Annak is, meg az egész humbuj atyafiságnak elmesélte, micsoda jó házat talált.

– Csak egy baj van – panaszkolta –, hogy akié a ház, nagyon kemény legény, nem tanácsos belekötni.

– Kemény, nem kemény, mi meg sokan vagyunk – mondták a rokonok. – Együtt majd csak elbánunk vele. Gyerünk, zavarjuk ki a házából!

A sünök azonban nem akarták elhamarkodni a dolgot.

– Bolondok vagytok – mondták. – Hogy bántok el vele, mikor benn van a házában? És hogy akarjátok elvenni a házát? Tán bizony megveszitek tőle? Miből, szeretnének tudni?

– Egyszerre nem tudjuk kifizetni, igaz, de ha szépen megkérjük, talán beleegyezik, hogy apránként fizessük ki.

Így már a sünöknek is tetszett a terv, és felkerekedett az egész soknépű család, mentek a földimalachoz. Beszóltak neki:

– Eljöttünk hozzád, mert nincs ennivalónk, tőled akarunk kérni.

– Magamnak se sok, ami a házamban van – felelte a földimalac.

– És úgyis tudom, hogy nem ezért jöttetek. Más dologban jártok.

– Nem, nem – füllentettek amazok. – Ennivalót akarunk kérni, más dolgunk nincs veled.

De amikor a földimalac kijött a házából, megmondták, az igazat.

– Idehallgass, barátunk. Add nekünk ezt a jó kis házat! Adunk érte valamit neked, ha kívánod.

– A házam nem eladó – felelte a földimalac.

– Hallod, hogy nem ingyen akarjuk. Adunk valamit érte.

– Mit adnátok, mikor nincs semmitek? Hagyjatok békén!

Sehogy sem boldogultak egymással. A sünök erre összedugták a fejüket, és pusmogtak-suttogtak:

– Mit csináljunk, ha egyszer nem akarja nekünk adni a házát. Verjük el, talán azzal megpuhítjuk?

A humbuja, aki az egész dolgot elkezdte, ijedten csitította rokonait, hogy még csendesebben suttogjanak, mert ha a földimalac meghallja, mit forralnak ellene, rájuk ront és szétveri őket, amilyen kemény legény.

– Te meg nagyon is ijedős vagy – mondták a sünök. – Eriggy odább, ha félted a bőröd. Mi bizony elverjük ökelmét, ha a szép szóra nem hallgat.

– Csak addig várjatok, míg én elmegyek innen – kérte őket a humbuja, és eliszkolt. De amikor úgy látta, hogy elég messze van tőlük, megállt, és onnan figyelte, mi történik. A sünök meg közben kieszelték egy gonosz cselt: úgy tesznek, mintha elálltak volna szándékuktól, és mikor a földimalac már bement a házába, nagy csomó száraz fűvet hordanak az ajtó elé, és meggyújtják. Aztán, ha már megégett vagy megfulladt odabenn, kényelmesen elfoglalják a házát.

A legöregebb sün odament a földimalachoz, és így szólt hozzá:

– Látjuk, barátom, hogy nem tudunk megegyezni. Erővel meg nem zavarhatunk ki a házadból. Eredj be, most már békén hagyunk.

– Megyek is, ti meg hordjátok el magatokat – mondta a földimalac, és bebújt az ajtón.

Egy öreg humbuja, mintha akkor jutna eszébe, utána szólt:

– Várj csak, valamit elfelejtettem. Tudunk egy jó orvosságot, amivel megvédjük a házat. Ha akarod, idetesszük az ajtód elé, és akkor senki se zaklat többet a házad miatt.

– No, ha tudtok ilyen orvosságot, az jó lesz – mondta a földimalac. Az öreg meg azt mondta a fiataloknak:

– Szedjete sok-sok száraz fűvet fiaim, és hozzátok ide.

Én majd leöntöm orvossággal, hogy a barátunk ezentúl biztonságban legyen a házában. Mikor a száraz fűvet odahordták az ajtó elé, meggyújtotta. A földimalac egyszer csak érzi, hogy nagyon is nagy a hőség a szobában, meg a füst is csípi a szemét. Fogta hát magát, másik ajtót kapart hátul a háza túlsó végén, és kiszökött.

– Most már látom, kifélék, mifélék vagytok – mondta a sünöknek meg a humbujáknak.

– Gonosz népség. Miért akartatok megégetni, mi?

– Dehogyan akartunk megégetni – hazudta egy vén humbuja. – Magad is láthatod, hogy semmi bajod nincs: Beletettük az orvosságot a tűzbe, hogy ne ártson neked.

„Vagy úgy – gondolta magában a földimalac. – Akkor majd szavatokon foglak.” Hogy megbosszulja magát, ő is cselt eszelt ki:

– Akkor most menjen be egyikőtök a házamba. Hadd lássam, használ-e az orvosság? Ki tud-e jönni úgy, mint én. Az ostoba népség lépre ment. Beküldtek egy varacskost a házba, száraz fűvet hoztak, és nagy hókuszpókusszal meggyújtották. Mikor a tűz kialudt és a füst eloszlott, a földimalac azt mondta, bemegy, megnézi, él-e még odabenn a humbuja, vagy megégett. Egy perc múlva kihozta, lábuk elé dobta a halottat. Felzúdul erre az egész atyafiság.

– No megállj! Bepanaszolunk a szultánnál! A te bűnöd, hogy a testvérünk meghalt! A földimalac nem ijedt meg. Azt mondta:

– Az előbb még verekedni akartatok. Tessék. Kész vagyok megverekedni akár valamennyiőtökkel egyszerre. Csakhogy azoknak elment a kedvük a verekedéstől. Most már, úgy látták, okosabb, ha bíró elé viszik a dolgukat. És mentek a legfőbb bíróhoz, aki nem volt más, mint az elefánt.

– Felséges szultán – így kezdték, és meghajoltak előtte. – Azért jöttünk hozzád, mert meghalt egy testvérünk.

– Hogy halt meg? – kérdezte a szultán. – Beteg volt talán?

– Nem, nem volt beteg. A földimalac rágyújtotta a házat.

– Mért tette ezt? – kérdezte a legfőbb bíró. – Hadd hallom, milyen peres ügyetek volt egymással? Most nyomban elküldök érte és idehozatom, hogy őt is meghallgassam. Elküldte egyik szolgáját, az orrszarvút a földimalacért.

Amikor megjelent előtte, kikérdezte, amint igazságos bíróhoz illik:

– Igaz, hogy tűzzel elpusztítottad egyik állattársadat?

– Igaz, szultán – felelte a földimalac.

– És miért tetted ezt?

A földimalac erre töviről-hegyire elmondott mindent, elejétől végéig.

– Tudd meg, szultán, hogy nem én kezdtem a civakodást. Ők kezdték. Egy szép napon, amikor éppen nem voltam otthon, ez a humbuja se szó, se beszéd, besétált a házamba, mintha az övé volna. Én meg, mikor hazajöttem és láttam, hogy ott van,

rákiáltottam: „Eriggy haza, hallod-e!” De nem ment ki. Összevissza locsogott mindenféle haszontalanságot, hogy neki is éppen jó volna a ház, inkább ott marad. Meg hogy valamit adna is érte. Mire én megharagudtam, és azt mondtam, hogy ha bemegyek, agyonütöm. Úgy aztán nagynehezen mégis kijött, én meg bementem a házamba. De újra csak bekéredzkedett. „Csak addig hadd legyek benn, amíg esik” – mondta. Beeresztettem, de mikor elállt az eső, megint csak nem akart elmenni. Újra elkezdte, hogy nagyon tetszik neki a házam meg minden. „Mért éppen ezt akarod? Ha ház kell, építs magadnak, amelyet akarsz”, mondtam neki. De azt felelte, hogy ő nem ért a házépitéshez. Megelégeltem a sok hiábavaló beszédet, és kizavartam. De ő nem tett le a szándékáról, összehívta az egész nagy atyafiságát, a varacskosokat meg a tüskéseket, és egyszercsak látom, hogy ott állnak a házam előtt, mind az egész banda. Megint rákezdik, hogy így meg úgy, nem ingyen kérik, csak adjam nekik a házamat. Ez is hazugság volt, persze, hiszen semmijük sincs. Aztán, mikor látták, hogy nem boldogulnak, gonosz cselt eszeltek ki. „Eriggy be szépen a házadba, most már békén hagyunk”, hazudta a legöregebb, és mintha barátságos szándékkal volna hozzám, még beszólt az ajtón: „Várj csak, valamit elfelejtettem. Tudunk egy jó orvosságot, ha azt idetesszük az ajtód elé, senki se látja meg a házadat, és ezentúl békességed lesz.” Én előbb hittem neki, behúzódtam a szobámba, de száraz fűvet hordtak az ajtóm elé és meggyújtották; benn is égtem volna, ha nem kaparok másik ajtót hirtelenében. Kiszöktem, de most már láttam, hogy életemre törnek a gonoszok, hát visszaadtam nekik a kölcsönt. Azt mondtam, egyikük menjen be a házba, hadd lássam, annak is használ-e az orvosság, ki tud-e jönni épségben, mint ahogy én kijöttem. Igaz, hogy benn égett a szegény, mert nem tudott másik ajtót kaparni magának, de mondom, nem én kezdtem a perpatvart. Ha békén hagynak, felőlem békében élhettek volna. Te igazságos bíró vagy, szultán, nem is ellenkeztem, mikor az orrszarvú értem jött, készséggel követtem az emberedet, és megjelentem előtted. Most, hogy mindent tudsz, dönts belátásod szerint, megnyugszom az ítéletedben.

Az elefánt egyszer sem szakította félbe, és mikor végighallgatta a földimalac védekezését, kimondta az ítéletet:

– Nagyon kemény legény vagy te, földimalac. És ha állattársaid félnek tőled, az rendjén is van. De ezentúl nemcsak magadnak fogsz házat építeni, hanem azoknak is, akik nem értenek a házépítéshez, mivel ilyen nagymester vagy. És ezentúl békesség legyen közöttetek, azt mondom! Ha meghallom, hogy valamelyiktek perpatvart, viszálykodást kezd, szigorúan, nagyon szigorúan megbüntetem!

TÖRTÉNET A HÁROM JÓ TANÁCSRÓL

Élt egyszer egy ifjú, örömben, nyugalomban teltek napjai a szülei házában. Történt azonban, hogy halálos betegség támadta meg szüleit, s az ifjú egy napon vesztette el atyját is, anyját is. Vagyont, gazdagságot nem hagyhattak gyermekükre, de az atya halálos ágyán három bölcs mondással, három jó tanáccsal búcsúzott a fiától.

– Gyermekem – mondotta –, az égre kérlek, meg ne feledkezz e három bölcs mondásról, hidd el, hasznodra válik mind a három, átsegít majd a nehéz napokon téged s mindazokat, akik megismerik e három bölcs mondást.

Az ifjú szentül megígérte atyjának, hogy a jó tanácsokat eszébe vési, sem boldog napokban, sem nehéz időkben azokról meg nem feledkezik.

Vándorútra kelt az ifjú, s vándorlása során eljutott egy nagy városba. Ekkor már elfogyott az utolsó garasa is, bekopogott hát egy gazdag kalmár házába, s hajlékot kért tőle. Két napot időzött a kalmárnál, s a harmadik nap reggelén így szólt házigazdájához:

– Allahra kérlek, add nekem kertet egy darabkáját, pár lépésnyi földet az út mentén.

– Minek neked az a föld, idegen ifjú? – kérdezte a kalmár.

– Házikót akarok építeni, apró fabódét az út mentén, ahol árumat eladhatnám.

– Ugyan mit akarsz árulni a boltodban, idegen ifjú, hiszen üres kézzel érkeztél városunkba, üres kézzel kopogtattál házamba.

– Nem a kezemben hoztam árumat, szívembe és fejembe vésve őrzöm. Három bölcs mondást árulok, haldokló atyám utolsó útmutatását. Ez volt minden örökségem.

A kalmár teljesítette az ifjú kérését, az meg harmadnapra fölállította a deszkabódét, az ajtaja elé egy széket tett, s letelepedett rá. A járókelők sorra megkérdezték:

– Mit árulsz a boltodban?

S az ifjú mindig így válaszolt:

– Három bölcs mondást árulok, három jó tanácsot.

– És mennyit kérsz egy bölcs mondásért? – kérdezték.

– Egy bölcs mondás, egy jó tanács ára kétezer tallér.

A járókelők nevetve mentek tovább, akadt olyan is, aki bolondnak mondta az ifjút.

Egy napon fiatal utasember szólította meg az ifjút:

– Béke veled.

– Béke veled is, testvérem. Jöjj közelebb, telepedj le, pihenj kicsit.

Az utasember leült, s megkérdezte:

– Ugyan mit árulsz üres boltodban, testvérem?

– Három bölcs mondást árulok, három jó tanácsot. Egy mondás ára kétezer tallér.

– Miért adod ily drágán, testvérem?

– Nem drága azoknak, akik megismerik és megértik – válaszolt az ifjú.

– Idegen vagyok ebben a városban – folytatta az utasember –, vándorúton vagyok. Hatezer tallért örököltém atyámtól, talán nem válik káromra, ha kétezerért megvásárolok tőled egy bölcs mondást, fogd, testvérem, itt a kétezer tallér, s ismertesd meg velem az első jó tanácsot.

Az ifjú üres pénzes zacskójába tette a kétezer tallért, s így szólt:

– Hallgasd meg az első jó tanácsot, véd szívedbe s elmédbe: ha látsz valamit, ha hallasz valamit, amit nem a te fülednek, nem a te szemednek szántak, ne szólj róla, ne áruld el, mert a szó visszaszáll a fejedre, baj és bánat származik belőle. Szálem!

Az utas ember elgondolkozott, majd így szólt:

– Adok neked még kétezer tallért, ismertesd meg velem a második bölcs mondást is.

A második bölcs mondás pedig így hangzott:

– Ha Afrika útjain jársz, bárhol is legyen az, és útközben ér a napszállta, táborozz le azon nyomban még akkor is, ha látod már utad célját. Táborozz le, Allahra kérek. Szálem!

Az utas ember ismét elgondolkozott, majd így szólt:

– Neked adom a harmadik kétezer tallért is, add el nekem a harmadik bölcs mondást.

A harmadik bölcs mondás így hangzott:

– Ahol téged háromszor is maradásra kérnek, maradj ott, Allahra kérek, maradj. Szálem!

Az ifjú utas gazdagabb lett három jó tanáccsal, de nem maradt egy fillérje sem. Mégsem csüggedt, ügyes kalmár volt, hamarosan szerzett kétezer tallért. Pénzén tevét vásárolt és árut, s tevéjével, árujával vándorútra kelt. Útközben találkozott egy másik vándor kalmárral, szót váltottak, szót értettek, s együtt folytatták útjukat.

Vándorlásuk huszonnyolcadik napján történt, hogy még tevéjükön ültek, mikor leszállt az alkony. Látták a legközelebbi faluban égő tüzek fényét, oda hallatszott a kakaskukorékolás is, az ifjú mégis így szólt:

– Testvérem, most letáborozunk, mert leszállt a nap.

– Nem, testvérem – mondta a másik kalmár. – Ostobaság volna letáborozni, hiszen közel vagyunk a faluhoz, látjuk tüzeit, s halljuk a kakasok kukorékolását. Huszonnyolc éjszaka aludtunk a szabad ég alatt, fedél alá kívánkozom.

De amaz kitartott elhatározása mellett, letáborozott, társa meg, aki nem vásárolt magának bölcs mondásokat, ment tovább a falu felé.

Az ifjú reggelig aludt, s mikor a nap már fent járt az égen, tevéjére ült, s indult a falu felé. Még nem tett meg nagy utat, s meglátta társát, holtan feküdt a földön, mellette a tevéje, abban sem volt már élet.

Az ifjú leszállt tevéjéről, hogy megnézzze, mi okozta társa szörnyű végét, s a homokban felfedezte a nundu-kígyó nyomát. Nundu-kígyó marta meg a tevét és az utasát, az alkonyi árnyakkal előbúvó kígyó lett a veszte.

– Dicsőség Allahnak, a világ urának – fohászkodott az ifjú kalmár.

– Valóban bölcs tanácsra költöttem a kétezer tallért, atyai örökségem egyharmadát.

Nem sokkal ezután a szultán városába érkezett az ifjú. A szultán meglátta, palotájába hívta, s így kérdezte:

– Honnan jössz, ifjú ember, hol van szüleid háza?

Az ifjú tisztességtudóan válaszolt:

– Szegény kalmár vagyok, uram, idegen a te városodban. Szüleim nem élnek már, nincsen otthonom.

– Maradj nálam – mondta ekkor a szultán –, te leszel a kávéöltögetőm.

Így is történt. Teltek, múltak a napok, s a szultán egyre jobban megkedvelte a tisztességtudó szerény ifjút. Egy napon így szólt hozzá:

– Nagyobb tisztességre, magasabb hivatalra, szánlak, ezentúl te leszel az én fegyvernőköm.

– Áldassék érte a neved – mondta az ifjú.

A szultán egy napon vadászni indult, s magával vitte fegyvernökét. Útközben észrevette, hogy otthon felejtette az óráját, s így szólt az ifjúhoz:

– Kérlek, menj vissza palotámba, kincstáramban a falmélyedésben megtalálod drágakövekkel kirakott órámat, hozd el nekem, s járj szerencsével.

A fegyvernök visszament a szultán palotájába, ott is egyenesen a kincstárba. Csakhogy az álnok nagyvezír a szultán távollétében behatolt a kincstárba, hogy megdézsmálja a drágaságokat, s a fegyvernök rajtakapta. De hiszen nem az ő szemének szánták, minek szólna a gaztett felől. Hallgatott hát, s az órával a szultánhoz sietett, neki sem szólt egy hangot sem arról, hogy mit látott.

A nagyvezír azonban félt, hogy az ifjú elárulja gaztettét, s a szultán büntetésül elúzi, vagy talán fejét véteti. Ezért magához hívatott négy markos szolgát, s így szólt hozzájuk:

– Menjetek a szultán szőlőskertjébe, ássatok ott mély gödröt, s az első embert, aki mellétek lép, hogy megnézze, hogy s mint végzitek munkátokat, ragadjátok meg, taszítsátok a gödörbe, s temessétek be földdel, még ha én magam lennék is az.

Mikor aztán a nagyvezír úgy gondolta, hogy a gödör már elég mély lehet, magához hívatta az ifjút, s mézes szóval kérte, menne el a szőlőskertbe megnézni, jól végzik-e a szolgák a rájuk bízott munkát.

Az ifjú elindult, útközben azonban összetalálkozott atyjának egy régi ismerősével, aki megszólította:

– Hova igyekszel, hajdani barátom fia?

– A szultán szőlőskertjébe megyek.

– Telepedj le mellém, ifjú ember, beszélgessünk kicsit.

Az ifjú nemet mondott először, nemet mondott másodszor, de mikor atyja hajdani barátja harmadszor is maradásra kérte, letelepedett melléje, ahogy azt a három bölcs mondás tanácsolta.

Beszélgetés közben múlt az idő, a nagyvezír meg a palotában úgy gondolta, hogy az ifjú már rég a szőlőskertbe ért, s a szolgák már a mély gödörbe lökték, s ott földdel be is temették. Elindult hát ő is a szőlőskertbe, s így történt, hogy ő ért elsőnek a mély gödörhöz. A szolgák a parancshoz híven megragadták, a gödörbe taszították, földdel be is temették. Mire az ifjú a szőlőskertbe ért, az álnok nagyvezír már nem élt, s a szolgák elmondották az ifjúnak, hogy, s mint esett halála.

Valamennyien visszatértek a palotába, mentek egyenest a szultán elébe, s az ifjú elmondotta, mit látott a kincstárban, mikor az óráért visszament, mi történt a szőlőskertben, hogyan ért gyászos véget az álnok tolvaj nagyvezír. Elmondotta azt is, hogyan vásárolt egy szegény kalmártól jó tanácsokat, melyek balsorsát jóra fordították.

A szultán így szólt:

– Íme, sokat ér a jó tanács annak, aki megéri, elméjébe s szívébe vési. Ezentúl te leszel az én nagyvezírem. Szálem!

AZ OROSLÁN ÉS A NYÚL

Volt egyszer egy oroszlán meg egy nyúl, sokáig jó barátságban éltek egymással. Egy nap így szólt az oroszlán a nyálhoz:

– Elmegyünk és meglátogatjuk a feleségem szüleit. Süssél az útra hét kenyeret.

Mikor a nyúl megsütötte a hét kenyeret, az oroszlán azt mondta:

– Úgy készülj, hogy holnap reggel indulunk.

El is indultak reggel, és csakhamar egy folyóhoz értek.

– Ebben a folyóban egy Gonosz Szellem lakik – mondta az oroszlán –, s mindenkinek, aki erre jár, kötelessége valamit ajándékozni neki. Így hát ha azt hallod, hogy a Szellem kiáltozni kezd: „Adjad, adjad már!” – dobd be a vízbe mind a hét kenyeret.

A nyúl bólintott, hogy úgy lesz. Az oroszlán meg elvonult a közeli bozótba, hogy csak a dolgát végzi el, aztán jön mindjárt vissza. A nyúl azonban látta, hogy a bozót mögött belemászott a vízbe, és nyakig elmerült benne.

Kis idő múlva felhallatszott a kiáltás: „Adjad, adjad már!” – s persze, az oroszlán volt az, aki így óbégatott, ezt a nyúl is kitalálta.

Felkapott egy követ, és azt hajította a vízbe. A kő meg éppen az oroszlán fejéhez csapódott.

– Jaj, ez fáj! – nyöszörgött az oroszlán, és még sírt is. – Engem találtál el!

Aztán kikecmergett a vízből, és tovább folytatták útjukat.

Egy helyen fekete meg fehér, bogyó forma gyümölccsel volt tele a föld, ott megálltak.

– Vigyázz, csak a fehéreket szedd föl – mondta az oroszlán a nyúlnak –, mert a fekete bogyók mind a gazdáé.

Ami persze nem volt igaz, csak azért mondta, hogy neki jussanak az érett fekete bogyók, a nyúlnak meg az éretlen fehérek. S mindjárt szedegetni is kezdte a földről a jóízű fekete gyümölcsöt. Csakhogy a nyúl idejében észrevette, mit szedeget a komája, és sietve ő is a fekete bogyókból gyűjtött össze egy csomót.

Mentek tovább, és nem szóltak semmit.

Mikor már elég sokat hallgattak, felsóhajtott az oroszlán.

– Elfáradtam, jó volna egy kicsit leülni.

– Bizony, jó volna – mondta a nyúl is.

Azzal leültek, s mindketten elővették a gyümölcsöt, amit szedtek maguknak. Most látta csak az oroszlán, hogy a nyúl nem fogadott szót, és nagy élvezettel ropogtatja a fekete bogyókat. Ettől olyan dühös lett, hogy a sajátjához se nyúlt hozzá, odalökte azt is a nyúlnak:

– Edd meg te az egészet, én nem eszem belőle!

És megint csak útra keltek. Kis idő múlva azonban újra kezdte a próbálkozást az oroszlán, hogy becsapja a nyulat. Most azzal állt elő, hogy rettentő szaggyalásai szoktak lenni a hátában, azon pedig csak az a gyógyfű segít, ami ott nő azon a környéken.

– Majd ha szólok, hogy fáj – mondta –, elmész és hozol ilyen füvet.

De a nyúl hamar átlátta, hogy mi a szándéka az oroszlánnak: biztosan akkor szól majd, amikor jó messzire kerülnek ettől a környéktől, ő meg loholhat vissza gyógyfűért. Jobb lesz hát, ha most szed belőle, akkor megtakarítja a hosszú utat.

S azt mondta az oroszlánnak, hogy várjon rá, mindjárt visszajön, csak leszalad a folyópartra inni. Persze nem oda szaladt, hanem a bozótos mögé, ahol a gyógyfű nőtt. Szedett belőle egy marékra valót, hátracsapta a bal fülét, és alája rejtette. Aztán visszaballagott az oroszlánhoz.

– Hát akkor indulhatunk – mondta.

S most már nem is pihentek meg addig, amíg oda nem értek az oroszlán rokonaihoz.

A rokonok szívesen fogadták őket, mindjárt asztalhoz is ültették mindkettőjüket. Az oroszlán egymaga szeretett volna mindent megenni, s nem bánta volna, hogyha a nyúl nem kotnyeleskedik ott mellette.

Elkezdett hát panaszkodni:

– Rettenetesen szaggyal a hátam, eredj, hozz nekem abból a gyógyfűből!

Mire a nyúl fölcsapta a bal fülét, és a gyógyfű odapotyogott az asztalra.

– Itt van, amit kívántál, már meg is hoztam!

Az oroszlán majd megpukkadt a méregtől, hogy ismét felsült a ravaszkodásával.

– Hát akkor egyél magad, énnekem nincs étvágyam.

S csakugyan, egész estig nem evett egy falatot se, pedig csak úgy csikart a gyomra az éhségtől. S amikor lefeküdtek, szinte még jobban fájt. Végül már nem bírta uralkodni magán, nagy lopakodva fölkelte, kiment a kecskeistállóba, leütött egy kecskét, és fölfalta. A nyúl meg meglátta, noha végig úgy tett, mintha mélyen aludt volna. Az oroszlán szerette volna elterelni magáról a gyanút, ezért meghagyott egy darabot a kecske húsból, és vigyázva odakötözte a nyúl derekához. De a nyúl se volt rest, megvárta, míg az oroszlán elalszik, s akkor ő kötözte oda a kecskehúst az oroszlán sörénye alá.

Másnap reggel, amikor fölkeltek, a ház gazdája észrevette, hogy hiányzik egy kecske az istállóból. Mindjárt a vendégeire gyanakodott, s meg is kérdezte a nyulat.

– Nem ti ettétek meg a kecskémet?

Mire a nyúl azt válaszolta:

– Én nem. De ha nem hiszel nekem, gyere ki velünk a folyóhoz, és parancsolt meg nekünk, hogy ugorjunk bele a magas partról a vízbe. Akkor majd kiderül, hogy ki a bűnös a kecsketolvajlásban.

A gazda furcsállotta kicsit az ajánlatot, de azért beleegyezett. S szólt az oroszlánnak is, aki bent a házban heverészett, hogy készülődjön, mert mennek a folyóhoz igazságot tenni. Az oroszlán meg csak nevetett, mint aki biztos a dolgában.

– Hát csak menjünk – mondta –, menjünk a folyóhoz.

De mire odaértek, már úgy híre futott a dolognak, hogy egész csődület várta őket, a szavannáról mind odasereglettek az állatok.

Elsőnek a nyúl ugrott bele a folyóba, s mindjárt ki is úszott a partra.

– Láttál valamit? – kérdezte a gazdát.

– Nem, semmit se láttam – válaszolta az.

– Hát akkor ugorjon az oroszlán – mondta a nyúl.

S akkor egyszerre felzúgott a sok összesereglett állat: ahogy az oroszlán vízbe vetette magát, fölcsapódott a sörénye, és mindenki a maga szemével láthatta, hogy ott lapul a bozontja alatt a szerencsétlen kecskéből egy darab. És valamennyien kiáltozni kezdtek:

– El kell fogni, meg kell büntetni az oroszlánt!

S úgy is lett! Mikor kiúszott a partra, elfogták és megkötözték, hiába könyörgött kegyelemért.

A PATKÁNY ÉS A SZAVANNA ÁLLATAI

Volt egyszer egy patkány, s ennek a patkánynak volt egy különösen szép tehene. A szavanna állatainak nagyon fájt a foguk rá, s egy nap elhatározták – az oroszlán, az elefánt, a víziló, no meg a nyúl –, hogy valami módon elraveszkodják tőle ezt a tehenet.

Először az oroszlán kereste föl a patkányt, éppen otthon is találta. Így szólt hozzá:

– Hallod-e te patkány, tudod, miért jöttem ide? Azért jöttem, hogy elkérjem a legszebb tehenedet.

– Tudom hát! – válaszolta a patkány. – De ha megpróbálsz rászedni, nyomban agyoncsaplak a furkósbotommal!

– Tőlem ugyan csinálhatsz akármit – mondta az oroszlán, és visszaballagott a társaihoz.

– Baj van – dörmögte. – Azzal fenyegetőzött, hogy agyoncsap.

– No majd én! – válaszolta az elefánt, és rögtön úrnak indult.

Megállt a patkány háza előtt, s így szólt:

– Azért jöttem, hogy elkérjem tőled azt a szép tehenet!

– Tudom – mondta a patkány. – De ha megpróbálsz rászedni, nyomban agyoncsaplak a furkósbotommal!

Hogyan, hogy nem, erre az elefánt is megijedt, és ő is visszafordult.

És ugyanígy járt a víziló is.

Akkor a nyúl állt elő, hogy majd ő próbál szerencsét.

Az állatok csudálkozva néztek rá.

– Még hogy te! – mondták fitymálódva. – Mikor mi sem bírtunk vele?

– Bízzátok csak rám – nyugtatta meg őket a nyúl. – Majd én elintézem.

S azzal fölkerelkedett.

Ő is éppen otthon találta a patkányt, s barátságosan megszólította:

– Hogy megy a sorod, sógor? Dolgozatsz? Dolgozatsz?

– Igen, dolgozgatok – válaszolta a patkány.

Mire a nyúl így folytatta:

– Hallod-e sógor, nem adnál nekem egy botot? Szívesen segítenék őrizni a marháidat.

A patkány beleegyezett. Adott egy botot a nyúlnek. Az pedig fogta magát, kihajtotta a marhákat, késő estig legeltette őket, s utána hiánytalanul visszahajtotta valamennyit az istállóba. A patkány meg nekilátott, hogy megfejje a teheneit.

De a nyúl ebben már nem segített neki. Lefeküdt a tűz mellé, s úgy csinált, mintha mélyen aludna. Mikor a patkány észrevette, hogy alszik, elkezdte költögetni. A nyúl azonban meg se mozdult. A patkány erre előhozott egy nagy csöbör vizet, és nyakon öntötte az önkéntes marhapásztort. A nyúl pedig csak erre várt. Hirtelen felugrott, s fölkapva a botját, alaposan főbe kólintotta a patkányt. Az megszédült ugyan kicsit, de a következő pillanatban már el is futott, s eltűnt a lyukjában. Persze, a nyúl sem volt rest, odacipelt egy hatalmas követ, és befedte vele a lyukat. Aztán kivezette az istállóból a tehenet, és elindult vele hazafelé.

Útközben összetalálkozott az oroszlánval, az elefánttal és a vízilóval, akik rögtön körbeállták.

– Hallod-e te nyúl! – mondták neki mind a hárman. – Tudod-e, hogy elveszük tőled a tehenet?

– Hát persze, hogy tudom – válaszolta a nyúl. – De odaadom én magamtól is, tartsátok meg az egészet, csak a hólyagját hagyjátok meg nekem.

Úgy is lett. A három hatalmas állat megölte a tehenet, a hólyagját odaadták a nyúlnek, a húst meg magukkal vitték.

Amikor már elég messze jártak, a nyúl felfújta a tehénhólyagot, a botjával rettenetesen csapkodni kezdte, de úgy, hogy az egész környék brummogott tőle. S közben éktelen hangon kiáltozott:

– Jaj, soha többet nem teszem... soha többet!

Amikor az oroszlán és a társai meghallották ezt a kiáltozást, egyszeribe négyfelé szaladtak ijedtükben: azt hitték, hogy a meglopott patkány most agyabugyalja a nyulat.

Nem is talált rájuk a nyúl, mikor a keresésükre indult; csak a húst találta meg, amit otthagytak a földön.

S akkor elkezdte hívni, szólongatni őket. Jó időbe telt, mire a négy állat előmerészkedett; látszott rajtuk, hogy nem értik, hogyan maradt életben a nyúl. De csak annál engedelmesebb képet vágtak.

A nyúl pedig rájuk parancsolt, hogy fogják és vigyék a húst az ő házához. Mikor odaértek, egy kosarat hozott elő, és az oroszlán mancsába nyomta.

– Eredj, meríts bele vizet!

Az elefántnak meg egy fejszét adott.

– Eredj, hasogass követ gyűjtésnek, hogy megsüthessük a húst.

A vízilónak pedig azt mondta:

– Menj és keríts bambusznádat, de olyat, amelyiken nincs bütyök, mert a húst arra akarom fölnyársalni.

A három állat szót is fogadott, elment mindegyik a maga dolga után. Csakhogy az oroszlán hiába meregette a vizet a kosárba, kifolyt belőle. Az elefánt hiába próbált követ hasogatni, a fejsze tört szét előbb. És a víziló se talált sehol bütyök nélküli bambusznádat.

Mikor visszaértek, a nyúl sorba végigkérdezte őket:

– Hol a víz? Hol a gyűjtés? Hol a bambusznád?

– Kifolyt... Széttört... Nincsen... – válaszolták az állatok; s a nyúl nem sokat teketóriázott. Fogta a botját, és szétcsapott közöttük. A vízilovat egész a folyóig űzte; s az máig is ott lakik a folyóban. Aztán az oroszlánt a szavannára, az elefántot pedig az erdőbe kergette.

A hús meg mindenestől megmaradt a nyúlnak.

HÁROM MONDÁS

Volt egyszer egy zsugori ember, aki ha tehetett, mindig rászedte a hitelezőit. Így aztán egyre nehezebben talált olyat, aki bármiféle szolgálatot tett volna neki.

– Úgyse adja meg soha azt, ami jár nekünk – mondták az emberek, s ha jött, becsukták előtte az ajtót.

Történt egyszer, hogy egy láda értékes üveget vásárolt ez a zsugori ember. De mivel öreg is, erőtlen is volt már, nem tudta egyedül cipelni a súlyos ládát, s kénytelen volt segítséget fogadni.

Megszólított egy rongyos teherhordót.

– Mit kívánsz fizetségül – kérdezte tőle –, pénzt vagy három olyan bölcs mondást, aminek egész életedben hasznát veheted? Válassz!

– A három bölcs mondást választom – felelte a teherhordó, s a súlyos ládát fölemelte a vállára, onnét meg a fejére.

Aztán elindultak.

Mikor már mentek egy jó darabot, a teherhordó nyugtalankodni kezdett.

– Uram – mondta –, az út háromnegyedét megjártuk, most már szeretném hallani az első bölcs mondást.

S a zsugori így szólt:

– Ne hidd azt, hogy jobb rabszolgának lenni, mint szabad embernek.

A teherhordó hallgatott, de magában azt gondolta:

– Ez még egy fősvénynél is rosszabb, ez egy gazember csaló!

S egy kis idő múlva letette a ládát a földre.

– Pihennem kell – mondta. – Halljuk addig a második mondást.

A zsugori bólintott, hogy jó, és folytatta:

– Ha valaki azt állítja, hogy a szegénység szerencse, a gazdagság szerencsétlenség, ne higgy neki.

A teherhordó bosszúsan újra a fejére emelte a ládát, és csak a zsugori házánál kérdezte meg:

– No és melyik a harmadik mondás?

– Előbb rakd le a ládát – mondta a zsugori.

– Nem, előbb halljuk a bölcs mondást!

– Hát jó. Akkor halljad: El ne hidd senkinek, hogy éhezni jó. – S még hozzátette: – így most már rendben vagyunk, igaz? Megvolt a fizetség.

– Meg – mormogta a teherhordó. – De most állj egy kicsit félre.

S azzal, mintha csak véletlenül történt volna, földre ejtette a ládát.

– Mit csináltál? – esett kétségbe a zsugori. – Összetörted a drága üvegjeimet.

Mire a teherhordó így válaszolt:

– Jegyezd meg magadnak: Ha valaki azt mondaná neked, hogy a ládában nem üvegcserép volt, ne higgyél neki.

A RÓKA ÉS A MENYÉT

Felkerekedett egyszer a menyét, elment a rókához, s így szólt hozzá:

– Nincs feleségem, sem fiam, neked sincs feleséged, sem fiad, költözzünk össze, te meg én, vadásszunk együtt, te meg én, meglátod, jó lesz nekem is, neked is.

– Jó – mondta a róka –, legyünk barátok, költözzünk össze.

Így is történt. Mindennap együtt mentek vadászni, a zsákmányt becsülettel megfizették, ahogy jóbarátokhoz illik.

Egy napon az erdő szélén jártak, s a sűrű bozótban gyöngy tyúkfészekre akadtak.

– Ahol tojás van, ott tyúknak is kell lenni – mondta a róka. – Te csak vidd haza a tojásokat, rakj tüzet, hamarosan viszem utánad a mai pecsenyét

A menyét hazaballagott, a róka meg összeeszkábált egy kelepcét, az üres fészek elé tette, s lesbe állt. Esteledett, mire a gyöngytyúk visszatért a fészekhez. A sűrű bozót sötétjében nem látta meg a kelepcét, beleesett, s a róka könnyűszerrel megfogta, hazavitte.

– Meghoztam a mai pecsenyéinket, menyét barátom – mondta –, de elfáradtam, alhatnék. Kérlek, süsd meg a tyúkot, meg hozzá a tojást is mind, s ha készen van, ébressz fel, majd együtt lakomázunk.

A menyét megtisztította a gyöngytyúkot, megsütötte, feltörte a tojást is mind, azt is megsütötte, s mert éhes is volt, torkos is volt, fölfalt mindent, a pecsenyét is, a tojást is, majd az izzó parázsra vetette a csontokat, a tollat, csak éppen egy tojáshéjat meg egy szár tollat dugott el a kunyhó sarkában. Aztán mint aki dolgát jól végezte, aludni ment ő is.

A róka az égő toll bűzére ébredt fel. Fölébresztette a menyétet, és megkérdezte:

– Hol a gyöngytyúk? Mit csináltál a pecsenyéinkkel?

A menyét meg álnokul mentegetőzött:

– Ó, jaj, elnyomott az álom, elégett a pecsenyénk! Ó, jaj, lám odaégett még a tolla is...

– Éhen nem maradhatunk – mondta a róka –, menjünk el vadászni.

– Indulj csak el, róka barátom – mondta a menyét –, hamarosan utánad megyek én is.

A róka sejtette, hogy a menyét becsapta, nem is ment messze, csak a legközelebbi banánfáig, arról leszedte a legnagyobb leveleket, majd visszalopakodott a menyéhez. Az álnok menyét jóllakottan, mélyen aludt. A róka ügyesen belecsoomagolta a banánlevelekbe, úgyhogy a feje sem látszott ki, takarosán össze is kötözte, aztán alaposan elagyabugyálta, majd elment vadászni.

A menyét keservesen jajgatott, dobálta magát ide-oda, de csak nem tudott megszabadulni a kötélről. Végre hazatért a róka, s úgy tett, mintha nem is sejtene, mi lehet a banánlevelekbe csomagolt siránkozó valami, jókorát belerúgott, s a menyét keservesen jajgatott:

– Jaj, jaj, kedves róka, kedves barátom, segíts rajtam!

– Ejnye, hát te vagy becsomagolva, menyét barátom? Ki tette ezt veled?

– Nem tudom, jaj, nem tudom! Mélyen aludtam, s egyszerre csak arra ébredtem, hogy ütnek, vernek, nem láttam semmit, nem tudom, ki bánt el velem ily gyalázatosan!

Akkor a róka leoldozta róla a köteleket, s kajánul leste, hogyan sántikál az álnok menyét.

Teltek, múltak a napok, több szó nem esett köztük a gyöngytyúkról.

Egy napon a menyétek népe táncmulatságot rendezett.

– Téged is meghívunk – mondta a menyét a rókának –, gyere velünk vigadozni, hiszen a barátom vagy!

– Jó – mondta a róka –, estére ott leszek én is, te csak menj nyugodtan előre, én most vadászútra indulok.

Ahogy a róka elment hazulról, a menyét elővette az elrejtett tojáshéjat, beszórt a gyöngytyúk tollat, s úgy indult a táncba.

Estére, ahogy ígérte, odaért a róka is. Sanda szemmel figyelte a menyétet, meg a menyét fején a tojáshéjat, meg a tojáshéjba szúrt gyöngytyúk tollat. A menyét, hogy csúfot űzzön a rókából, szájához kapón egy fuvolát, s fújni kezdte, így:

– Jólaktam a pecsenyével... lalala... ráfogtam az égő tűzre, lalala... elhitte a buta róka... tralala...

Megértette a róka a fuvolaszót, felugrott, kapta a kürtöt, s fújni kezdte, így:

– Levelekbe csomagoltam, bum bum bum... Kedvemre elnáspángoltam, bum bum bum...

De nem fújhatta tovább, a menyét dühösen nekiugrott, verekedni kezdtek, ütötték, cibálták egymást, a menyét tépte a róka fülét, a róka meg tépte a menyét fülét. S mire vége lett a küzdelemnek, a róka füle megnyúlt, a menyété pedig megrövidült.

Azóta van a rókának oly hosszú füle. Pedig eleinte a menyétnek volt hosszú füle, a rókának meg rövid.

HARC AZ IVÓHELY KÖRÜL

Az elefántok kutat ástak maguknak. De aztán odamentek a páviánok, ők is ittak a kútból, és bemocskolták a vizet. Másnap reggel az elefántok inni akarnak – hát undorító, piszkos a víz. A gyerekek pityeregtek: – Vízet kérünk! Szomjasak vagyunk! Vízet, vizet!

Apjuk, az öreg elefánt azt mondta, ássanak másik kutat, okosabbat nem tehetnek. Aztán majd meglátják, összemocskolják-e azt is a páviánok.

Úgy is történt. Megásták az új kutat, ivott ki-ki, amennyi jól esett neki, aztán hazamentek.

Igen ám, de a páviánoknak se kellett a mocskos víz. Ott leskelődtek az új kút körül, és mikor látták, hogy senki se őrzi, odatódult az egész majomsereg, teleítették magukat jó, friss vízzel, aztán megfürösztyétkézték benne a gyerekeket. Másnap jönnek a szomjas elefántok – hát még közel se érnek a kúthoz, már érzik a bűzét. Megint mocskos a víz. Ebből ugyan nem iszik, akinek drága az egészsége.

A kis elefántok keservesen sírtak.

– Szomjan halunk, ha vizet nem kapunk! Vízet! Vízet!

Apjuk, a csorda véne, csitítgatta őket, hogy ne jajgassanak, lesz mindjárt másik kút. Jóval odább mély gödröt ástak, és éppen jó helyen találtak ásni, mert csakugyan tódult fel a víz a mélyből, a gyerekek öröme. Színig telt a gödör friss, tiszta vízzel. Alikor eleget ittak, a legnagyobb fiú azt mondta az apjának:

– Tudod mit, apám? Állítsunk őrt a kúthoz. Valamelyikünk maradjon itt, és ha jön az a valaki, aki mindig összemocskolja a vizünket, zavarja el.

Az apának tetszett a dolog, és mindjárt megtette kútörzőnek a nagy fiát.

Ő meg szépen hazaballagott a többivel együtt.

Kisvártatva gyanús lármát hall az elefántfiú. „No – gondolta – most legalább megtudom, ki az a kútmocskoló. Elbújok itt a fa mögött és meglesem. Aztán elzavarom.”

Igaz is volt, hogy a páviánok jöttek, de a szemfüles páviánygyerekek meglátták az őrt, és felmásztak a fákra, fülsiketítő lármát csaptak a feje felett. Ordítottak, rikácsoltak, ugattak, csaholtak, még gallyakat, köveket is hajigáltak. A kútőrző elefántfiú annál jobban megijedt, mert senkit se látott, el nem tudta gondolni, ki lármázik olyan rettenetesen. Szaladt egyenesen haza az apjához.

A páviánygyerekek is leugráltak a fákról, és lelkenedezve mesélték a szüleiknek, hogy a kutat egy roppant nagy valaki őrizte.

– Ott van még? – kérdezték az öregek.

– Nincs. Elszaladt – mondták a kismajmok.

No, a páviánok megint úgy tettek, mint már kétszer. Nagyot ittak a jó kútból, aztán összemocskolták a vizet.

Azalatt az elefántfiú is elmesélte apjának, mi történt:

– Egyszer csak jönnek azok a nagy valakik, akik a kutunkra járnak, és olyan rettenetes lármát csapnak a fejem felett, hogy azt hittem, menten megsiketülök. Bizony megijedtem, szaladtam onnan.

– No de fiam, hiszen te magad mondtad, hogy őrizni kell a kutat. Milyen őr az, aki elszalad a helyéről? – dorgálta az apja.

– Mondom, apám, hogy rettentő nagy ember volt. Menj csak te magad kutat őrizni, majd meglátom, mit csinálsz, ha te is hallod azt a szörnyű lármát.

Másnap hát az öreg elefánt örködött a kútnál. Víz alig volt már a gödörben, a páviánok mind kiitták, csak a sok mocskot hagyták ott az elefántoknak. Az öreg leereszkedett a földre, és kényelmesen lefeküdt, várta, mi lesz.

Jöttek is, nemsokára a szomjas páviánok. A kicsik megint előreszaladtak, és mikor látták, hogy van valaki a kútnál, megint felmásztak a fákra, és olyan lármát csaptak, amelyet csak tudtak. Az öreg elefánt megijedt. „Ejnye – gondolta magában –, a fiú nem hazudott. Rettentő erejű népség lehet, ha ilyen veszekedett lármát tud csapni ott a magasban.”

Uccu neki – szaladt haza. Útközben is hallotta az ordítózást, ugatást, rikácsolást a feje felett, de látni nem látott senkit. Mikor hazaért, azt mondta a maga népének:

– Nem tudtam meglesni, kik lehetnek, akik a kutunkra járnak, de annyi bizonyos, hogy töméntelen sokan vannak, és nagyon erősek. Nincs másképp, ha inni akarunk, új kutat kell ásni.

De a gyerekek unták a sok kútásást, azt akarták, hogy inkább vándoroljanak el arról a vidékről, jó messzire, ahová a kútmocskolók nem tudnak utánuk menni. Úgy is tettek. Mentek, mentek, amíg egy bővizű folyóhoz nem értek. Ott letelepedtek. De azon a vidéken, ahonnan eljöttek, mind kiapadtak a kutak.

Mennek a páviánok a kútra, inni akarnak, de nincs mit. Üres az egyik gödör, üres a másik, harmadik, egy csepp víz nem sok, annyi sincs az alján.

– Itt szomjan veszünk – mondják. – Keressük meg azokat az ügyes kútásókat, gyerünk utánuk.

Igen ám, de az elefántok most már elhatározták, hogy ha oda is utánuk jönnek a kútmocskolók, megverekszenek velük.

És csakugyan. A páviánok követték a nyomukat, és egyszer csak ott voltak a folyónál. Megint rettentő lármát csaptak a fejük felett a fákon, de az elefántok most nem szaladtak el. Sokan voltak, és úgy gondolták, hogy ha összefognak, elbánnak a kútmocskolókkal, akármilyen erősek is.

– Kár volt megfutamodni előlük – mondták. – No, de most aztán megmutatjuk nekik.

Rájuk támadtak, és el is csípték a vezért, a legvénebbet. A vén pávián ordított, jajveszékelt, meg ravaszkodni is próbált.

– Jobban teszed, ha eleresztesz – mondta az elefántnak. – Van egy csúnya sebem, és ha megölsz, elkapod.

– Hol a sebed, mutasd – mondta az elefánt. Mire a pávián a vörös hátulját mutatta neki.

Az elefánt meg, ahelyett hogy eleresztette volna, jól elfenekelte. Most aztán volt miért ordítson, hiszen a csupasz hátsó részét verték, ahol a legjobban fáj neki.

– Addig ütlek, amíg meg nem ígéred, hogy más ivóhelyet kerestek magatoknak – mondta az elefánt. – A miénknek pedig közelébe se merészkedtek.

– Jó, de hová menjünk inni? – óbégatott a pávián. – Ott, ahol eddig jó vizet találtunk, egy csepp nem sok, annyi sincs, minden gödör kiszáradt.

– Nem bánom, még azt is megteszem, hogy odavezetlek arra a helyre – mondta az elefánt, és úgy is történt. Elvezette a páviánokat a Jaida folyóhoz, ahol aztán letelepedtek, és ha összemocskolták az

ivóvizet, hát a magukét mocskolták össze. Az elefántok meg attól fogva békében lehettek, jó friss folyóvizet ihattak, valahányszor megszomjaztak.

A NYÚL ÉS AZ EMBER

Volt az embernek egy szép kis szántóföldje. Mikor az ideje eljött, fölszántotta, és kölest meg földimogyorót vetett belé. De alighogy érni kezdett a termés, egy nyúl jelent meg a környéken, s mindent megrágott, mindent megevett.

Az ember azt gondolta akkor: „Akárhogy is, de muszáj lesz egy csapdát felállítanom!”

Azzal elment, csinált egyet és felállította.

Csak hogy a nyúl se volt vak – mikor nagy énekszóval megérkezett másnap, így kiáltott fel:

– Hát azt hiszi az ember, hogy egér vagyok én, akit csak így-úgy meg lehet fogni?

S kirántotta a földből a vesszőcsapdát és elhajította. Aztán énekelt még egy kicsit, és odatelepedett a földimogyoró bokrok közé.

– Én vagyok a Nacitangala, az én étvágyam a legnagyobb! – mondogatta magában, s mikor jóllakott, elégedetten eltávozott.

Másnap reggel az ember bosszankodva látta, hogy a nyúl mindent elpusztított, még a csapdát is. Erre hurkot készített, rostkötélből.

A nyúl azonban ezt is észrevette rögtön.

– Hát csakugyan azt hiszi az ember, hogy egér vagyok én, akit csak így-úgy meg lehet fogni?

S tönkretette, félredobta a hurkot is. Utána énekszóval letelepedett a földimogyoró bokrok közé, s újra azt mondogatta:

– Én vagyok a Nacitangala, az én étvágyam a legnagyobb!

S mikor jóllakott, elégedetten továbbállt.

Az ember azután vermet ásott, és gallyakkal fedte be. Azt remélte, arra majd biztos rálép a nyúl, hiszen az egyik gally olyan, mint a másik. S akkor – ha tetszik, ha nem – végre mégis belepottyan a verembe. De csalódott. A nyúl megérkezett és énekelt. Szétdobálta a gallyakat, aztán odaült a földimogyoró bokrok alá, és azt mondta:

– Én vagyok a Nacitangala, az én étvágyam a legnagyobb!

És megint jól belakmározott.

Az ember most már igazán nem tudta, mit találjon ki; elment hát a varázslóhoz tanácsot kérni. S a varázsló azt mondta neki:

– Eredj, vegyél egy darab fát, faragj belőle egy asszonyformát, de a fejét bugyoláld be kendőbe. Tégy a lába mellé egy zsámolyt, amellé meg egy tálba kását, de a kását takard le.

S még mondott valami mást is, de azt már nagyon halkán súgta.

Az ember pedig elment, és mindent úgy csinált, ahogy a varázsló tanácsolta.

Mikor a nyúl legközelebb megérkezett, és meglátta az emberforma valamit a kölestábla szélén, azt gondolta magában:

– Nicsak, hát ha már itt vár engem, odamegyek és köszöntöm a rokont!

De amikor odaért, látta, hogy az asszony fából van.

– Nem baj – legyintett vidáman –, attól én még megnézhetem, hogy mi van ebben a tálban!

S miután megnézte, udvariasan újra köszöntötte az asszonyt. De az persze nem válaszolt.

– Jól van – mondta a nyúl –, biztos azt akarja, hogy egyem a kásából.

És jól belakott belőle. Aztán megköszönte szépen és elment, hogy egy kis földimogyorót is dézsmáljon. Utána azonban megint visszatért az asszonyhoz, és megint köszöntötte; persze hiába.

– Ejnye – gondolta a nyúl –, csak nem azt akarja, hogy még egyem egy kis kását?

És evett és újra köszönt. De az asszony csak hallgatott.

– Úgy látszik, az egész kását meg kell ennem – sóhajtott a nyúl.

S jóízűen megette, ami még a tálban volt.

Aztán fellépett a zsámolyra, hogy onnét búcsúzzon el az asszonytól, de ahogy fellépett, menten oda is ragadt a lába, mert mézgával volt vastagon bekenve. A nyúl rettentő méregbe gurult.

– Leütöm! – morogta a sötétben, és jobb tappancsával egy jókora pofont adott az asszonymnak. De akkor meg a tappanca ragadt oda.

– Kapsz mindjárt még egy pofont! – dühösködött tovább; s akkor a másik tappanca is odaragadt. Aztán a mellével próbált elrugaszkodni az asszonytól, de a melle is odaragadt.

– Beléd harapok! – kiáltotta végül; de az eredmény az lett, hogy a fogai is odaragadtak.

Ugyanis az egész asszony, tetőtől talpig mézgéval volt bekenve, akárcsak a zsámoly.

Mikor az ember kiért a földjére másnap, a nyúl már rég fogoly volt, de még mindig nem adta föl a reményt.

Az ember azt mondta a fiának:

– Menj, és vidd haza a nyulat, pörköld le a galád bundáját, a máját meg készítsd oda a tűzhelyre, az lesz az én falatom!

A fiú szó nélkül engedelmeskedett, fogta a nyulat, és elindult vele hazafelé. A nyúl megkérdezte tőle útközben:

– Mit is mondott neked az apád?

– Azt mondta, hogy vigyem haza a nyulat, pörköljem le a galád bundáját, a máját meg készítsem oda a tűzhelyre – felelte a jámbor fiú.

Mire a nyúl fölkapagott:

– Még hogy engem? Megölnétek egy ilyen jó barátot, mint én? Nem jól emlékszel te! Azt mondta az apád, hogy vidd haza a nyulat, pörköld meg neki az anyád gúnárját, a máját meg készítsd oda a tűzhelyre.

– Csakugyan? – mormogta a fiú; s mikor hazaértek, leölte, megpörkölte a gúnárt, és odaadta a nyúlnak. Az meg torkig ette magát vele. Aztán így szólt:

– Eredj, hozz nekem egy gyékényt, kint akarok aludni a tornácon, szörnyű nagy a füst a házban.

S a fiú most is szó nélkül engedelmeskedett. A nyúl meg lefeküdt, s elkezdett töprengeni, hogy mitévő legyen. Ha hazajön az ember, biztos megöli. Szökjön el azonnal? Mégsem úgy határozott. Keresett egy nagy követ, odarakta a gyékény alá; ő maga meg elbújt a fűben, kint az udvaron.

Nemsokára aztán hazatért az ember.

– Hol a nyúl mája, amit félretettél nekem? – kérdezte a fiától.

A fiú csak dadogott:

– Hát nem azt mondtad, hogy az anyám gúnárját pörköljem meg, s adjam oda a nyúlnak?

Az embernek elakadt a lélegzete.

– Hol az a gazember nyúl? – kérdezte.

– Kint alszik a verandán, a hálógyékény alatt.

– Pszt! Akkor maradj csöndben! – mondta az ember, s fogta fejszéjét, kilopódzott a gyékényhez, és ahol púposodni látta, odacsapott egy rettentő nagyot.

A nyúl meg ugyanakkor felkiáltott a fűben:

– Jól mellé találtál, gazda!

S mint a nyíl, elsuhant.

ÁLLATOK ÉS EMBEREK

Volt egyszer egy vadász, aki csapdával fogdosta az erdő és a mező állatait, s így mindig bőven volt hús a konyháján. Ráadásul még nagyon ügyes is volt ez az ember, csak rövid ideig használt egy csapdát, mindig kieszelt valami újat, hogy túljárjon az állatok eszén. Nem is múlt el nap, hogy valamit ne zsákmányolt volna.

Egyszer estefelé ment ki a csapdájához, és egy majmot talált benne. Éppen nekikészült, hogy megölje, mikor a majom így szólt hozzá:

– Kegyelmezz meg, ember fia, ne vedd el az életemet, nem bánod meg.

A vadász kiszabadította a majmot a csapdából, és futni hagyta.

De mielőtt a fák sűrűjében eltűnt volna, még egyszer visszaszólt a majom:

– Adok egy jó tanácsot: emberekkel ne tégy jót, az emberek hálátlanok. Ha ma jót teszel velük, holnap rosszal fizetnek vissza.

A következő nap egy kígyót talált a csapdában a vadász, s már épp hívni akarta a barátait, hogy jöjjenek és segítsenek megölni a zsákmányt.

A kígyó azonban utána kiáltott:

– Gyere vissza, ember fia, ne zúzzátok szét a fejemet. Ha most meghagyod az életemet, talán éppen én segíthetek rajtad holnap. Csak az emberek fizetnek jóért rosszal.

A vadász a kígyót is útjára bocsátotta.

De másnap megint csak kiment a csapdájához, és most egy oroszlánt talált benne. Először meg akarta ölni azt is, az oroszlán azonban kérlelni kezdte:

– Ne bánts, ne szúrj le, ember fia, egyszer még te is hasznomat veheted.

Mikor a vadász szabadon engedte az oroszlánt, az még egyszer hálálkodni kezdett:

– Jót tettél velem, te is számíthatsz rám. Én nem vagyok ember. Csak az emberek hálátlanok.

S azzal elügetett.

Hogyan, hogyan nem, a következő nap reggelén egy ember volt a csapdában. A vadász gondolkodás nélkül kiszabadította, és jó utat kívánt neki.

Nem sokkal ezután éhínség tört ki a környéken. A vadász látta, hogy a családja napról napra jobban éhezik, s így szólt az anyjához:

– Süss nekem hét kicsi cipót, elmegyek a dombokon túlra, hátha tudok egy kis ennivalót szerezni. Arrafelé még lesz talán vad, amit elejtsek, csapdába fogjak, vagy ha egyéb nem, egy kis gyümölcs még akad.

És útrakelt.

Hamarosan egy hatalmas erdőbe ért, ahol úgy eltévedt, hogy a végén már se előre, se visszafelé nem találta az utat. Pedig éjjel-nappal folyton talpon volt. És már a hét cipócskából is csak egy maradt. És a vadon is egyre sűrűbb, egyre áthatolhatatlanabb lett körülötte. Hogy fog innét kikeveredni? – töprengett kétségbeesve.

S akkor összetalálkozott egy majommal.

– Hová mész, ember fia? – kérdezte tőle a majom.

– Az utat nem találom – mondta a vadász. – Nem tudom, merre van előre, merre van visszafelé.

– Hát ha csak ez a baj, ezért ne búsulj. Egyszer jót tettél velem, szabadon engedted a csapdából, most majd én segítek rajtad.

Azzal elment a majom, és a legközelebbi ültetvényes kertből hozott a vadásznak egy nagy csomó banánt.

– Itt van, egyél – mondta. – Most elmegyek, és vizet is szerzek neked.

A vadász jóllakott banánnal, s utána vizet is annyit ivott, hogy megint frissnek és erősnek érezte magát. Aztán búcsúzóul megkérdezte a majmot, hogy merre talál járható utat a vadonban, és újra fölkerekedett.

Néhány óra járás után egy oroszlánnal találkozott össze. Hiába volt gyakorlott vadász, mégis megijedt, olyan váratlanul toppant eléje a hatalmas állat. Az oroszlán azonban barátságosan érdeklődni kezdett:

– Honnét jössz, ember fia, és merre tartasz?

– Eltévedtem az erdőben – mondta a vadász –, most keresem a helyes utat.

– Ülj csak le nyugodtan, és maradj békén – mondta az oroszlán.
– Te egyszer jót tettél velem, kiszabadítottál a csapdából, most rajtam a sor, hogy a segítségedre legyek.

A vadász üldögélt, várt, aztán kis idő múlva ismét ott termett az oroszlán: néhány finom, sütnivaló állatocskát hozott a jótevőjének, s még helyet is mutatott, ahol tüzet rakhat, és elkészítheti magának a húst.

– Én nem vagyok ember – mondta az oroszlán –, én jóért jóval fizetek.

A vadász, miután dugig ette magát hússal, elbúcsúzott az oroszlántól, és megint útrakelt.

Hamarosan egy ültetvényhez érkezett, ami olyan hatalmas volt, hogy végét-hosszát nem lehetett látni. Itt egy öregasszony szólította meg.

– Van nálunk egy férfiember otthon – mesélte –, aki mindig attól fél, hogy meghal, annyira beteg. Ha értesz a gyógyításhoz, gyere velem.

– Szívesen mennék, anyókám – mondta a vadász –, de a gyógyításhoz bizony nem értek.

Az ültetvényt azonban megnézte közelebből. Talált itt egy forrást, amiben víz is volt, s ennek nagyon megörült. Rögtön lehajolt, hogy igyék, de abban a szempillantásban fölkapta a fejét: egy hatalmas kígyót pillantott meg a forrás-gödör alján. S ugyanakkor a kígyó hangját is meghallotta. Lentről, a víz alól kiáltott föl:

– Maradj itt, várj meg, ember fia, mindjárt kimászok hozzád!

Azzal föltekergőzött a mélyből, és odacsúszott a vadász mellé.

– Emlékszel rám? – kérdezte. – Én vagyok az, akit a csapdából kiengedtél. Akkor azt mondtam neked: csak az emberek fizetnek jóért rosszal. Most eljött az én időm, most majd én segítek rajtad. Tartsd csak ide az iszákodat, szeretnék beletenni valamit, aminek biztos hasznát veszed.

A vadász odanyújtotta az iszákját, a kígyó meg színültig töltötte ezüst- és aranylánccal, szebbnél szebb karpereccel.

– Fogjad, vidd – mondta. – És ha úgy adódik, ne légy fukar vele, te se sajnáld mástól.

Aztán megmutatta a legrövidebb utat, amin a vadász hazatérhet a családjához.

El is indult a vadász nagy hálálkodva, de előbb még egy zsák élelmet vásárolt az ültetvényen. Mikor a falujuk határába ért, összetalálkozott azzal az emberrel, akit a csapdából kiszabadított. Mindjárt megajándékozta egy szép aranylánccal, és meghívta a kunyhójába, hogy legyen a vendége. Az ember elfogadta a meghívást, jól belakott náluk, de utána első dolga volt, hogy elment a szultánhoz.

– Egy idegen szállt meg nálam – mondta nagy alázatosan a nagyúrnak –, de ez az ember nem ember fia, hanem egy kígyóé, aki forrás vizében lakik. Olyan varázsos hatalma van, hogy ha akarja, emberi alakot ölt, ha akarja, kígyóvá változik. Fogasd el ezt az embert nagyuram, és vedd el tőle az iszákját, mert színültig tele van aranylánccal, ezüst karpereccel.

A szultán hitt neki, és elfogatta a vadászt, aki az állatokkal és emberekkel csak jót tett: bilincset rakatott rá, és börtönbe vettette.

Csakhowy amíg ő a börtönben ült, a kígyó előjött a forrás vizéből, és rémisztgetni kezdte a szultán városát. S a város lakói mind könyörögni kezdtek a fogolynak:

– Beszélj a kígyóval, hagyja el a városunkat.

Mindjárt meg is oldották a bilincseit, és szabadon engedték. A vadász meg fölkereste a kígyót és megkérte, hogy ne büntesse tovább a város ártatlan lakóit.

– Jól van – mondta a kígyó. – Ha te szabad vagy, elmegyek. De ígérd meg, hogy ha bárki forral valamit ellened, azonnal hívsz engem.

A vadász megígérte. És attól kezdve mindenki tisztelte, becsülte az egész tartományban. Csak azt nem értették az emberek, hogy az az idegen, akit a házába fogadott, miért viselkedett vele olyan csúnyán.

S akkor azt mondta a vadász:

– A kígyó, a majom és az oroszlán már előre figyelmeztettek, hogy ne várják jót az emberektől. Azzal az emberrel is úgy jártam: jót tettem vele, és rosszal fizetett.

Mikor a szultán fülébe jutottak ezek a szavak, megparancsolta, hogy vezessék eléje azt az embert, aki a vadászt megvádolta. És újra kihallgatta. S miután megbizonyosodott, hogy a vadászt ártatlanul ítélte el, mindjárt lefogatta a hamis vádaskodót.

– Öljétek vízbe a gazembert – mondta a szolgálónak –, mert a legnagyobb bűnt követte el: jóért gonosszal fizetett.

KÖZÉP-AFRIKA

KONGÓI

KAMERUNI

ANGOLAI

MESÉK

HOGYAN TANULTA MEG AZ EMBER A TŰZGERJESZTÉST

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy hatalmas király. Ez a király rengeteg sokféle nép fölött uralkodott – a Bab-nép, a Harang-nép, a Vakondok-nép és még sok más, akiket nem győz az ember mind felsorolni – mind-mind az ő alattvalói voltak. A királyt úgy hívták, hogy Mucsu Musanga.

Az ilyen hatalmas királynak persze minden kívánsága nyomban teljesül. Ha csak annyit mondott:

– Szeretnék csirkét reggelire! – vagy pedig: – Szeretnék egy szép elefántcsont-agyart, tele gyönyörűen kifaragott emberekkel, állatokkal és növényekkel! - mindenki rohant, hogy elhozza, amit a király óhajtott.

Egy szép napon a nagy király ünnepélyesen törvényt ült a tanácsosaival egy gazfickó fölött, aki ellopta a szomszédja kutyáját. Javában folyt a tanácskozás, amikor beront a királyné, leveti magát a király lába elé, és felkiált:

– Uram, királyom, nem tudom megfőzni a királyi ebédet, mert nincs tüzem! Ha nem akarsz éhgyomorral lefeküdni, parancsold meg alattvalóidnak, hozzanak nekem tüzet.

Tudni kell, hogy a nagy királynak egyetlen gyöngéje volt – nagyon szerette a jó ételt. Amikor meghallotta, milyen bajban van a felesége, nagysietve szigorú ítélettel sújtotta a vádlottat, szélnek eresztette tanácsosait, elhivatta a városi kikiáltót, és megparancsolta neki, adja tudtul királyi székvárosa minden népének, hogy a királynak tűzre van szüksége, és pedig tüstént.

A kikiáltó váratlanul hamar visszatért. Remegve jelentette, hogy küldetésének nem tud eleget tenni. Ugyanis éppen tánc volt a városban az este, minden asszony odacsődült a táncra, s amíg ott mulattak, elhamvadt a tűz az egész városban.

– Nem gerjeszthetünk tüzet, amíg nem lesz égháború. Ha jószerencsénk úgy akarja, hogy villámlani fog, és a villám esetleg belecsap egy fába, és a fa esetleg lángra lobban – akkor, ó király, csak akkor hozhatunk neked tüzet.

Nagy volt a király bosszúsága, és alattvalóinak bánkódása.

Élt akkoriban a városban egy ember, akit úgy hívtak, hogy Kerikeri. Nem sokkal az esemény előtt, amelyről beszélek, ez az ember álmot látott. Álmában Bumba – a király népének isteni őse – meglátogatta őt, és megmondta neki, menjen el egy bizonyos útnak bizonyos pontjára, ott törje le egy bizonyos fának az ágait, és őrizze meg gondosan. Ő ezt megtette, és amikor a faágak jól kiszáradtak, Bumba ismét megjelent álmában, megdicsérte szófogadásáért, és megtanította rá, hogyan lehet dörzsöléssel tüzet gerjeszteni. Megmutatta neki, hogyan pörgeti meg az egyik fát, rászorítva tömpe hegyét a földre fektetett másik fára; megmutatta, hogyan emelintse meg a kezét, ha az pörgetés közben alacsonyra csúszott; hogyan keletkezik lyuk a földön fekvő fában, ha elég erősen és elég sebesen pörgeti a másikat; és végül hogyan csap fel idő múltával a tűz lángja.

Kerikeri nem árulta el a titkát senkinek. De ha mégis megesett – akárcsak most is –, hogy az asszonyok hanyagságából valamennyi tűz kialudt a városban: megjelent Kerikeri és drága pénzért tüzet adott szomszédainak. Az emberek mindent elkövettek, hogy kitudják a titkát, de ő féltékenyen őrizte a titkot.

Mikor meghallotta Kerikeri a király kívánságát, egyszeriben föltette magában, hogy a királynak semmi áron nem szabad tűzhez jutnia.

– Ha bevallom a királynak, hogy tudok tüzet gerjeszteni – gondolta magában –, nyomban rám parancsol, áruljam el a titkomat, s akkor vége az én szép hasznocskámnak.

Így hát azt mondta a városi kikiáltónak, hogy azok, akik azt beszélnek róla, hogy ő ért a tűzcsináláshoz, hazudtak.

– Hát varázsló vagyok én? – kiáltott fel – hogyan értsek én olyan dologhoz, ami senki emberfiának nincsen hatalmában? Miért nem követelitek mindjárt, hogy csináljak esőt vagy napfényt?! Valami ellenségem eszelte ki ezt a hazugságot, aki vesztemet akarja, hogy a király majd megölessen.

Mucusu Musanga királynak volt egy csudálatos szép lánya, Katenge. Gyönyörű barna bőre olyan sima volt, mint az elefántcsont, amit száz meg száz év óta őriznek a király kincsesházában. Arca olyan bűvös-bájos, mint a telihold. Szeme ragyogott, mint a csillagok a holdvilágtalan éjszakában, s mikor ajka mosolyra nyílt, be kellett hunynod a szemedet, olyan tündöklő volt fehér fogainak ragyogása.

S ha kacagott, kacagása úgy csengett, mint a pacsirta éneke, mikor szerelmes párját hívogatja. Ha meg szóra nyílt az ajka, bölcsesség pergett róla, mint a víz a forrásból. Olyan édes volt Katenge, mint a méz, és olyan szelíd, mint csecsemő az anyja karjában.

A király nagyon búslakodott, hogy nem tud tűzhöz jutni. Hidegben kellett aludnia, hideg ételt ennie – de még ennél is keservesebb volt a megalázó érzés, hogy ő, aki annyi népnek ura és parancsolója, íme, kényre-kegyre ki van szolgáltatva olyan kicsi embernek, mint Kerikeri. És ebbe belebetegedett. Hiába hordtak össze a bölcs emberek és vénasszonyok ezerfajta füvet, egyik sem gyógyította meg. Katenge látta, mennyire szenved szeretett édesapja, odament hozzá, és így szólt:

– Kedves apám, ne emésszed magad. Ahol megtörik a király hatalma, ott egy ügyes leány még mindig sokat tehet. Bízd csak rám, majd kitudom én a titkát annak az embernek, és megint béke költözik szívedbe.

Mucusu Musanga felsóhajtott.

– Ha én ezt megérhetném, téged tennélek meg királyságom legjelesebb asszonyává. A törzs vénei között ülnél, mindenki tisztelne, és az eljövendő nemzedékek is áldanák nevedet!

Katenge mélyen elgondolkozva ballagott hazafelé. Azon töprengett, hogyan segíthetne királyi apján? S akkor egyszer csak meglátta Kerikerit, éppen szembejött vele az úton. Amikor a királykisasszony közelébe ért, letérdelt, ahogy alacsonysorsú emberhez illett, és úgy engedte útjára a királykisasszonyt. De az megszólalt:

– Drága ifjú, fáj nekem látnom, hogy így megalázod magad. Ha királykisasszony vagyok is, szeretnék kézen fogni és fölemelni, hogy ne térdepelj előttem. De nem tehetem, mert ha meghallja az apám, bizonyosan megöl érte. Ó, jaj nekem, Kerikeri nem törődik szegény Katengével! Ha szívlelné, biztos elhívná találkozóra, éjszaka, titkon, hogy senki meg ne lássa, és el ne árulja az apjának...

Kerikerit szíven ütötték ezek a szavak. Semmit se tudott szólni, fölugrott és elrohant, mint a bolond. Katenge már ebből is látta, hogy sikerült a gőgös fickót szerelemre lobbantania, és reménykedve tért vissza kunyhójába. Kevésre rá észrevette, hogy Kerikeri legjobb

barátja ott ténfereg a kunyhó körül. Kiküldi hozzá bizalmas rabszolgáját, hogy kérdeje meg: talán bizony üzenetet hozott Kerikeritől? A hírnök erre elmondta, hogy barátja szerelmes lett a szépséges királylányba, és epedve várja a kunyhójában.

Amikor az egész falu aludt már, a királykisasszony kilopódzott, és bekopogtatott Kerikeri ajtaján. Sötét volt az éjszaka, mint a szurok. Kerikeri beengedte, és a leány leült a gyékényre, s lehorgasztotta a fejét.

– Miért vagy olyan szótlan, kedvesem? – kérdezte Kerikeri. – Hát már nem szeretsz? Hadd halljam édes hangodat, mondd, hogy szeretsz... Mondd, hogy remélhetek...

De Katenge így válaszolt:

– Hogyan gondolhatnék én szerelemre, mikor majd megfagyok. Eridj és hozz tüzet, hogy láthassalak, ó édes, és fölmelegedjék a szívem.

Hiába kérlelte Kerikeri a királykisasszonyt, ne kíváncsion ilyen, hiszen tudja, hogy egyik házban sincsen tűz a faluban; hiába kérlelte, szólaljon meg édes csengésű hangján, a lány egyre csak azt hajtogatta, mint egy makacs gyerek:

– Tüzet akarok! Hozz tüzet!

Végül is addig-addig mondogatta, míg a mohó Kerikeri csakugyan előhozta tűzgerjesztő fáit, és tüzet gyújtott velük. A királylány figyelmesen nézte, nézte, s mikor fellobbant a láng, összecsapta a tenyerét örömében és felkiáltott:

– Csakugyan azt gondoltad, te elbizakodott, önző ember, hogy én szeretlek téged?! Tudd meg hát, a titkodat akartam csak ellesni, hogy megmentsem apám és a törzs életét. Most már tudom, hogyan kell tüzet csinálni, te pedig eredj, és vegyél feleségül egy magadhoz való leányt, az majd gondját viseli melletted a tűznek, hogy el ne aludjék, s mások ne károsodjanak.

A király, mikor a lánya megérkezett a jó hírrel, egyszeriben meggyógyult. És megtartotta ígéretét. A legmagasabb rangú tanácsosok között mind a mai napig helyet foglal egy asszony, aki nagy a nagyok között. Béke idején hűrt visel ékességül a nyaka körül. De ha veszedelemben az ország, leveszi az ékességet a nyakáról, és átnyújtja a hadvezérnek. Az erre összeszedi seregét, és

elpusztítja az ellenséget. A nőnek, akinek ilyen nagy a hatalma, ma is katange a címe.

MITŐL VAN A ZSIRÁFNAK OLYAN HOSSZÚ NYAKA

A kis antilop szeretett jól élni: szerette a jó ételeket, italokat. Manapság az állatok nem isznak mást, csak vizet, de azokban a régmúlt időkben bizony még úgy szüretelték a pálmabort, akárcsak az emberek ma. A kis antilop a maga borát olyan állatoktól vásárolta, akik föl tudtak kúszni a fára, hogy megcsapolják. Az ilyen bor persze sok pénzbe került, az antilop szomjúsága pedig nagyobb volt, mint a zsebe, azért hát föltette magában, hogy ő maga fogja megcsapolni a fát. Meg is próbálta, hogy fölkapaszkodjék a pálmafa tetejébe, de bizony kudarcot vallott vele. Összetákolt hát egy jókora falétrát, de az olyan súlyos volt, hogy nem bírta megemelni. Akkor nádból csinált másikat – ez meg fele úton kettétörött, s úgy lebukfencezett róla, hogy majd a nyakát törte. Leült hát a fa alá, és elkezdte törni a fejét, hogyan juthatna föl a pálmafa tetejébe, mert hát a pálmabor csak ott fakad elég bőségesen, hogy a szomjúságát oltsa vele. Csak volna legalább valaki, aki kötelet kötne a fa koronájára, akkor bizony nem lenne semmi gondja: lehajlítaná a fa felső ágát, míg csak el nem érné. De a kúszó állatok közül senki se akart segíteni neki, hogy el ne veszítsék jól fizető vevőjüket. A mókus előre megmondta: ha egyszer Antilop bátya kitalálja a módját a pálmabor szüretelésnek, amilyen ravasz betyár, mindenki mást kiforgat az üzletből.

A kis antilopnak fülébe jutott a hír, és elhatározta, hogy a mókus lesz az, és senki más, akinek a segítségével a célját eléri. Ezért hát elkezdett hízelegni a mókusnak, és meghívta ebédre. A mit sem sejtő mókus elment hozzá. Kitűnő ebéddel várta a mókust egy pálmafa árnyékában; a házigazda mindenben kedvére járt a vendégének. Az ételek hosszú sora után italok következtek, egyik a másik után, addig-addig, amíg a sok pálmabor fejébe szállt a mókusnak, és elnyomta az álom. A kis antilop meg, aki csak színlelte az ivást, de színjózan maradt, fogott egy vastag kötelet, rákötötte a mókus farkára, és elkiáltotta magát:

– Mókus testvér, mókus testvér, menekülj, jön a vadmacska koma!

A vadmacska neve – az ősi ellenségé – egyszeriben talpra állította a mókust. Szempillantás alatt fönn termett a pálma tetején, s ijedtében észre se vette a magával vonszolt súlyos kötelet. Akkor a kis antilop rákiáltott:

– Utánad mászik a vadmacska, szedd a lábad, surranj le gyorsan a fa másik oldalán, hogy meg ne lásson!

A mókus leosont a másik oldalon, de alig futott néhány lépésnyire, észrevette, hogy a farkára kötött kötel nem engedi tovább. Mint a villám, átrágt a kötelet és eliszkolt. A kis antilop meg fölkiáltott örömeiben, megragadta a kötel két lecsüngő végét, elkezdte húzni lefelé a pálma koronáját. Ereje azonban cserbenhagyta, s már éppen azon tűnődött, mit csináljon, amikor megpillantotta a vízilovat, amint lomhán ballagott az ösvényen.

– Hé, Víziló bátya – szólította meg –, hogy szolgál az egészséged?

– Köszönöm, Antilop öcsém, jól.

És tovább baktatott.

– Talán bizony szóba ereszkednél a szegény emberrel, aki éppen most állt ki melletted! – kiáltott utána a kis antilop.

– Jobb lesz, ha nem ártod bele magad más dolgába, van neked elég pörpatvarod magadnak is! – dörögött a víziló. – Helytállok én magamért nélküled is.

– Persze, hogy helytállsz, ha ott vagy, de előtted meg se mernek mukkanni az emberek! Tudják jól, hogy te vagy az ország legerősebb embere – de ha nem vagy ott, az más... Most is, míg nem jöttél, Elefánt bátya köpte a markát, hogy ő erősebb, mint te.

– Az elefánt hazudik – mordult fel a víziló mérgesen.

– Én is ezt mondtam neki, ezért fortyant föl ellenem. Vett egy kötelet, áthajította a pálmafa tetején, aztán lehúzta a kötelet majdnem a földre és így dicsekedett: „Ha Víziló bátya ezt utánam tudja csinálni, elmondhatja, hogy van olyan erős, mint én. Addig nem!”

A víziló dühösen megállt.

– Hol az a pálmafa? – kérdezte.

A kis antilop szolgálatkészen rámutatott a fára, amiről lelógott a kötel. A víziló megfogta a kötelet, és elkezdte húzni lefelé. Kemény

munka volt, de a hiúság sarkallta, és addig erőlködött, míg csak a pálma koronája a földet nem érte.

– Várj csak, hadd kötöm meg – kiáltott a kis antilop –, hadd mutassam meg annak a vastag dicsekvőnek, hogy te sokkal lejjebb hajlítotad a fát, mint őkegyelme.

A vízilónak hízelgett a beszéd, beleegyezett, hogy a kis antilop lekösse a fa koronáját.

Búcsúzóul odaszólt neki:

– Ha még egyszer azt meri mondani valaki, hogy nem Víziló bátya a legerősebb állat, küldd csak hozzám, majd megtanítom én becsületre!

Így történt, hogy a kis antilop szépszerével megcsapolhatta a pálmafáját, és felséges lakomát csapott ingyen. A bor csak úgy csurgott a fából, s a kis antilop minden reggel színűkig töltötte a nagy fazekat a drága nedűvel. Így ment ez jó ideig, míg csak egy reggel észre nem vette, hogy csupán félig telik meg a fazék. Másnap meg már csak negyedéig lett tele. És a rákövetkező nap üres maradt a fazék.

– Tolvajok! – mondta magában a kis antilop, és éjnek idején elrejtőzött a fa közelében, hogy lássa, mi történik. Várt, várt, s egyszer csak látja ám, hogy fölbukkanik a zsiráf, és elkezdni töltögetni a fazék tartalmát a maga fazekába, és elsétál vele. Akkoriban a zsiráfnak csak olyan antilop formája volt, nagyobb ugyan a mi kis barátunknál, de még nem volt neki olyan irgalmatlan hosszú nyaka – éppen csak amolyan rendes nyaka volt neki is, mint az antilopoknak.

A kis antilop megesküdt rá, hogy megbünteti a tolvajt. Másnap estére odakészített egy erős kötelet, rákötötte a fa tetejére, a végére hurkot kötött, és ezt ráhúzta a fazék nyílására.

Éjszaka aztán egy nagy késsel fölfegyverkezve lesbe állott. Hamarosan előjött a zsiráf. Rápislantott a csábító pálmaborra ott a fazékban, de mielőtt áttöltögette volna, előbb beledugta az orrát, hogy jót húzzon belőle. A kis antilop sem volt rest, egyetlen nyisszantással elvágta a kötelet – a fa meg fölcsapódott, és magával rántotta a zsiráfot. A feje ugyanis benne maradt a hurokban.

– Segítség! Segítség! – kiabált a zsiráf. – Megfulladok!

De a kis antilop csak nevetett.

– Viszontlátásra, Zsiráf bátyó! Én most lefekszem. Holnap visszajövök, te akkorra meghalsz. A hússodat majd eladom pálmaborért. Vigyázz, hogy meg ne hűlj éjszaka. Magas állású úriember lett belőled, alázatos szolgád vagyok!

Így beszélt, és gúnyos tisztelettel hajbókolva elkocogott.

Szegény zsiráf pedig csak egyre segítségért kiáltozott. Szerencsére az elefánt is, a víziló is éjszaka jár legelészni; meghallották a jajveszékelést. Odamentek megnézni, mi baj. A zsiráf könyörgött nekik, húzzák le. Az elefánt megfogta a hátsó lábát az ormányával, és rántott egyet rajta. Valami csikordult – de nem a pálmafa: a zsiráf nyaka nyúlt meg egy jó arasszal. Megszólalt a víziló:

– Várj, most hadd próbálom meg én!

És jókorát rántott rajta ő is. Mire újabb csikordulás: a zsiráf nyaka megint hosszabb lett egy arasznyival. Aztán együtt próbálkoztak, az elefánt és a víziló. Egyik a jobb lábát, másik a bal lábát ragadta meg a zsiráfnak, és egyesült erővel rángatták lefelé. Csikordulás csikordulást követetett, a zsiráf nyaka meg csak nyúlt, mint a gumi, s amikor földet ért a lába – a feje még mindig ott vergődött a pálmafa tetején.

De szerencsére jött a mókus, átrágta a hurkot, és a zsiráf kiszabadult. De ó borzalom, akkor már olyan hosszú volt a nyaka, hogy rossz volt ránézni. Azóta is olyan hosszú. És már sose lesz rövidebb.

A TÖRZSFŐNÖK ÍTÉLETE

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy nagy főnök, aki a basongék egész népe fölött uralkodott. Kilo Gyambelének hívták, és nevezetes vadász hírében állott. Maga vezette népét a vadászatokon, maga állította fel a hajtókat, akik kutyával terelték a vadat a vadászok hálóiába. Még öreg korában is mesterien értett a lándzsa hajításához, és tévedhetetlen volt a keze a nyíllövésben.

Egyszer egy esős éjszakát követő napon vadászatra hívta egybe a népét. Lázás sürgés-forgás támadt a faluban. Élénk füttyszó hívatszólongatta a kutyákat, mindenfelé nagyban buzgólkodtak a férfiak, lándzsát élesítettek, hálót javítottak, és gyakorolták a nyíl lövést. S közben kürtök harsogása töltötte be a levegőt. Aztán a vadászok csapata libasorban útnak eredt. A falu határán túl kerülve, ahol már a megművelt földek véget érnek, a legtapasztaltabb férfiakat küldték előre, hogy azok kémleljék ki a vadak csapásait. Hamarosan vissza is tértek és jelentették, hogy nagy csapat vaddisznó tanyázik az erdő mocsarában.

Kilo Gyambeke kiadta a parancsot, hogy feszítsék ki a hálókat a sűrűség egyik oldalán, a hajtókat meg a kutyákkal az erdő túlsó szélére rendelte. A többiek pedig csoportokba osztva, az erdő négyszögének másik két oldalát szállták meg. Az erdő csöndjét csakhamar fölverte a kutyacsaholás; szilaj visszhangjába belevegyült a kutyák nyakába aggatott csörgők zenebonája. Kis idő múlva felbukkant a vaddisznók csordája a sűrűből. Dühödt irammal egyenesen a főnök felé rohantak.

A törzsfőnök bevárta őket néhány lépésnyire, és miután kiválasztotta a leghatalmasabb vadkant, jól irányzott nyíllal leterítette. Kését kirántva már éppen odalépett áldozatához, hogy végleg végezzen vele, amikor az váratlanul fölágaskodott, és rávetette magát ellenfelére.

Egy ifjú rabszolga, látva a fenyegető veszedelmet, kapta az íját, és elröpítette nyilát a megdühödött vad irányába. A nyíl azonban célt tévesztett, és a főnök – oldalában a halált hozó nyílvesszővel – összerogyott. Akik ott voltak a közelben, mind borzalmas kiáltást hallattak, és egy pillanat alatt valamennyien rárontottak a

szerencsétlen rabszolgára, hogy életével bűnhődjék meg ügyetlenségéért.

Utolsó pillanatban azonban föltápáskodott a haldokló törzsfőnök, és a maga testével védte meg a hűséges szolgát.

– Megálljatok! – kiáltotta. – Hosszú életemben mindig igazságos voltam. Azt akarjátok most, hogy halálom igazságtalan cselekedetnek legyen az okozója? Ez a szegény fiú az életemet akarta megmenteni, és még ti merészeltek bíráivá lenni? Ti, akik az ujjatokat se mozdítottátok meg, amikor veszedelembe keveredtem?!

Az emberek hangos siránkozással szállították be gazdájukat a faluba. Amikor leszállt az éjszaka, a haldokló kincseket és pénzt ajándékozott a szolgának, és megparancsolta feleségének, legyen segítségére neki, hogy észrevétlenül kereket oldhasson. Így menekedett meg a rabszolga az igazságtalan ítélet elől.

A főnököt másnap hajnalban holtan találták hajlékában.

AZ ÓRIÁSKÍGYÓ

Nagy riadalom támadt az őserdőben. Nem csoda: félelmetes óriáskígyó ütötte fel tanyáját egy korhadt fa törzsében, s hogy rettentő étvágát kielégítse, iszonyú pusztítást vitt végbe az állatok között. Semmi nem volt neki túlságosan kicsi vagy túlságosan nagy – egyforma étvággal kebelezte be az egeret vagy az antilopot, szőröstül-bőröstül. Meg se kottyant neki. Nem volt egyetlen család az erdőben, amelyik ne gyászolta volna egyik-másik kedvencét. Végül is nagygyűlést hívtak egybe az erdő vadjai, hogy megtanácskozzák, miképpen szabadíthatnák meg a földjüket a szörnyetegtől. A mindnyájukat fenyegető veszedelem láttára minden régi viszálykodást elfelejtettek: békésen ült egymás mellett a sakál és a kis antilop, a mongúz és a kobra, a hiéna és a mandrill-majom, a bagoly és a patkány, hogy egyesült erővel eszeljenek ki valami okosat.

A sakál szólalt meg elsőnek.

– Barátaim, nincs idő a szószaporításra. Nem szavak kellene nekünk, hanem tettek. Ha még tovább késünk, nem marad egyetlen állat sem az erdőben. Szedjük össze az eszünket és erőnket, hogy megszabaduljunk az óriáskígyótól, máskülönben ő rabolja el mitőlünk az erdőt. Tennünk kell hát valamit, éspedig gyorsan. Felhívom a tisztelt gyülekezetét, mondjuk ki egy akarattal, hogy az óriáskígyót el kell pusztítani!

Az állatok helyeslőleg bólogattak, és lelkesen kiáltozták összevissza:

– Halál az óriáskígyóra!

– Jól beszélsz – jegyezte meg a leopárd. – De azt mondd meg nekünk, Sakál koma, hogyan pusztítsuk el az óriáskígyót?

A sakál megvakarta a füle tövét:

– Én megmondtam a magamét, megadtam a jó tanácsot, hogy el kell pusztítani az óriáskígyót. Most máson a sor, majd a következő megmondja, hogyan.

De senki se szólt.

Végül a sakál törte meg újra a csöndet:

– Van valaki köztünk, akinek a kisujjában több a furfangosság, mint bennünk együttvéve. Ez a valaki az Antilop testvér. Mondja meg ő minekünk, hogyan öljük meg az óriáskígyót!

Egyszerre általános üdvözlés tört ki.

A kis antilop bosszúsan pillantott a sakálra, aztán hosszan elgondolkodott, és így szólt:

– Nagyon hízelgő, amit Sakál koma beszél. Volna is egy ötletem. Csak az a kérdés, elfogadjátok-e és kiveszitek-e mindnyájan a részeteket a megvalósításból?

Az állatok zajosan éljeneztek, és úgy kiáltották:

– Elfogadjuk! Részt veszünk!

– Jó! – mondta a kis antilop. – A tervem a következő: vegyünk egy jó erős indát vagy egy hosszú hajlékony nádszálat, egyikünk kösse körül vele erősen a derekát, lopóddzék az óriáskígyó közelébe, és fogassa el magát. Az óriáskígyó persze el fogja nyelni. Amikor aztán elnyeli a mi küldöncünket, szépen megragadjuk a szájából kilógó indát, odavonszoljuk az óriáskígyót a folyóhoz és belefojtjuk.

– Éljen! Nagyszerű! – kiáltották az állatok. De az egyik mégis megkérdezte:

– Aztán mondd csak Antilop testvér, ki lesz az, aki feláldozza magát a többiekért?

– Talán Sakál koma lesz olyan szíves – válaszolta a kis antilop gúnyos mosollyal.

Persze, valamennyi állat ujjongott a lelkesedéstől, kivéve a sakált. Valami olyasfélét mormogott magában, hogy hát igen megtisztelőnek tartja barátai választását, de szerencsétlenségére valami fontos üzleti dolga akadt, kénytelen elhárítani magától a kitüntetést. Hiába, az üzlet üzlet.

– Csalatkoztam Sakál testvérben – jegyezte meg a hiéna –, jobb véleményem voltam róla. De ha ő nem akar segítségünkre lenni, gondoltam én valami mást. Úgysem tetszik nekem, hogy ravasz, alattomos cselszövénnyel csaljuk lépre az ellenséget. Ha meg kell halnunk, haljunk meg hősként. Indítványozom hát, hogy támadjuk meg az ellenséget nyíltan, férfiasan, szemtől szembe! Javaslom, küldjük ki a leopárdot, mérkőzzék meg vele, és pusztítsa el! Ha tanácsra van szüksége, örömet szolgállok vele.

A leopárd cseppet se volt elragadtatva az ajánlattól. RávicSORította fogát a hiénára, s talán rá is ugrott volna, ha a többiek le nem csillapítják – a közjó érdekében.

– Ez mind nagyon szép – morgott a leopárd –, de mégiscsak bosszantó, hogy a leggyávább fickó nyílt és vakmerő támadást tanácsol, aztán valaki mást küld harcba... Akármikor kiállok veled, Hiéna testvér!

– Csak semmi hiábavaló szóharc! – kiáltozták az állatok.

S úgy is lett. A kedélyek lecsillapodtak, és újra szent volt a béke.

Ekkor váratlanul előlépett egy öreg nősténypávián, a szeme szikrát szórt, rettentő fogai fehérén csillantak meg hatalmas állkapcsában.

– Én ölöm meg az óriáskígyót – mondta csöndesen. – Fölfalta a kicsinyeimet, nem hagyhatom bosszulatlanul.

Hej, micsoda örömrivalgásban tört ki erre a gyülekezet! Valamennyi állat kezét fogott a páviánnal, megveregették a vállát, és kijelentették, hogy derék dolgot cselekszik.

– Ez aztán a bátor fickó! – kiáltott fel a hiéna.

– Ne félj! – bátorította a páviánt a sakál. – Gondolj szegény ártatlan fiacskáidra!

– Ilyen az igazi hős! – kotkodácsolt a guineai tyúk, de aztán iszkolt is a leopárd háta mögé, mert a pávián dühösen rá vicsorgott.

Az állatok mind elkísérték a páviánt a nagy párviadal színhelyére, de mikor már közel jártak az óriáskígyó odújához, egyenként elmaradoztak mellőle. A leopárd tartott ki legtovább, de mikor fölbukkant az óriáskígyó, ő is jobbnak látta, ha egy fa mögé rejtőzik, és onnan nézi végig a küzdelmet.

A pávián fölkapaszkodott egy fára, óvatosan elbújt az ágak közé, s felülről leste a kígyót. Az óriáskígyó a fa köré tekergőzve mozdulatlanul maradt egy ideig, aztán egyszerre fölemelintette fejét, s elkezdett lassan fölcsavarodni a fára. Felsőtestét kinyújtotta, fejét ide-oda lóbálta. A pávián hirtelen rávetette magát, egyik mancsával torkon ragadta, a másikkal a derekát szorongatta, rettentő fogait pedig belemélyesztette a kígyó fejébe.

A hatalmas hüllő fájdalmában meg-megvonaglott, s hogy lerázza magáról a támadóját, rettentő erővel próbálta hozzácsapni a fához. A pávián azonban lankadatlanul szorongatta tovább áldozata

tekerődő testét, s fogaival még dühösebben marcangolta a kígyó fejét. Az óriáskígyó ugyanakkor egyre sűrűbben és egyre nagyobb erővel csapdosta ellenfelét a fához. Nagyokat koppant a pávián feje, de ő makacsul csak elpusztított kicsinyeire gondolt, s mert érezte, hogy karjai lankadnak, minden erejét összeszedte – s egy hatalmas harapással összeroppantotta a kígyó fejét. Az óriáskígyó mozdulatai erre egyszerre meglassultak, már alig-alig bírta átfonni a fát, s végül élettelenül lebukott a fa tövébe.

A győztes meg ott feküdt mellette, s amikor a leopárd előbújt, hogy szerencsét kívánjon a diadalhoz, már el is szállt az élet a teteméből.

Persze, nagy volt az öröm az erdőn a hír hallatára. Az állatok mind összesereglettek, hogy lássák a halott ellenséget – de az egyiküknek sem jutott eszébe, hogy legalább tisztességgel eltemessék a győztest, aki föláldozta magát értük.

HOGYAN JÖTT RÁ AZ EMBER, HOGY A PATAKVÍZBŐL IGYÉK?

Volt idő – száz vagy ezer esztendővel ezelőtt, ki tudná azt ma már megmondani –, volt idő, amikor az emberek még nem tudták, hogy a patakok és folyók vize ivásra való. Ha szomszédok voltak, mocsári növények nedvével oltották szomszédjukukat.

Ebben az időben élt egy bizonyos Bonde Ilona nevű ember, akinek a feleségét Beleke Belekének hívták. Ez a jó asszony ugyancsak makrancos természettel jött a világra: bármiben akart is kedvében járni az ura, neki bizonyosan nem volt ínyére a dolog. Ha valami ritkaság hozott neki, hogy a táncos fölékesítse magát, százat egy ellen, hogy ilyen választ kapott:

– Nem szeretem ezeket a csúf tollakat, hozz nekem inkább kagylót.

Ha ananászt kapott: banánra fájdukt meg a fogak; ha meg karpereccel kedveskedett neki, holt bizonyos, hogy gyűrűre vágyott volna.

Egyik nap vadászni ment a férje. Amikor az elejtett vadat felesége lába elé tette, ez visszautasította az ajándékot, és így szölt hozzá:

– Mit hozol nekem ilyen utálatos húsu állatot! Nem kell, vidd innen, hozz valami mást.

A béketűrő Bonde Ilona vette az íját, füttyölt a kutyájának, és visszaballagott az erdőbe.

Hosszu ideig barangoltak már a rengetegben, elől a kutya, mögötte az ember, amikor végre egy tóhoz érkeztek. A kutya, kimerülve a hosszú bolyongástól, beleugrott a vízbe, és szörnyű mohón teleszította a bendőjét. Gazdája csodálkozva nézte. Annál nagyobb lett a meglepetése, amikor az állat egyszerre élettelenül összerogyott.

„Most aztán hogyan térjek vissza a faluba szégyenszemre – gondolta az ember –, a vadászok mind csak rajtam fognak mulatni. Ha nem volna olyan gonosz feleségem, szegény jó kutyámnak se kellett volna elpusztulnia. Nem is megyek én vissza többé hozzá... hadd vesszek el én is, én is iszom a vízből.”

És ivott. Hosszan nyelte a vizet, és várta a halált. Várta, várta, de csak azt érezte, hogy a víz felüdíti és megerősíti.

– Úgy látszik nekem nem árt – mondta bánatosan –, de viszek belőle haza. Éppen eleget szenvedtem attól a gonosz asszonytól, pusztuljon hát ő is, ha már a kutyámnak meg kellett halnia miatta!

Azzal telemerítette kupáját, és hazament a falujába.

– A te bűnöd – szólt az asszonyhoz –, hogy a kutyám ivott a vízből és belepusztult. Most inni fogsz belőle te is, hogy hasonló halállal bűnhődj!

Az asszony könnyögrésre fogta a dolgot, rimánkodott – és Bonde Ilonga, aki igen jámbor, gyöngédszívű ember volt, végül is megengesztelődött, és azt mondta a feleségének:

– Ne felejtsd el a tanulságot, figyelmeztetek! Utoljára még megbocsátok neked, de most már legyen elég a szeszélyeskedésből.

– Hogy te megbocsátasz? – vágta vissza az asszony, és fitymálva mérte végig az urát. – Hát nekem nem kell a te bocsánatod! Csak aztán meg ne bánd, ha halott leszek...

És merő dacosságból fölhajtotta az italt, amiről azt hitte, halálos. Csak amikor már kiürítette a kupát, szólt vidáman az urához:

– Ó, te nagy bolond, hiszen ez nemcsak jó, ez nagyszerű ital! Eredj, és hozz még nekem.

Bonde Ilonga ettől kezdve nap mint nap elballagott az erdei tóhoz, hogy vizet hozzon a háztartás számára. Egyik nap azonban az asszony, aki megint bal lábbal kelt fel, fejébe vette, hogy elkíséri az urát. Hiába volt minden tiltakozás, az ember végül is beadta a derekát. De azért figyelmeztette:

– Gyere hát, de könnyögrök, ne menj közel a vízhez, és nehogy eszedbe jusson megfürödni benne!

Amint megérkeztek a tóhoz, az asszony nyomban beleugrott a vízbe, és hozzáfogott a mosdáshoz.

– Hogy merészeled beszennyezni az ivóvizünket, te átkozott lélek! – kiáltott rá Bonde Ilonga.

– Miért tiltottad meg a fürdést? – felelte az asszony – Nekem nem jutott volna eszembe magamtól. Te vagy az oka. De sose bánd... látod ezeket a kis cserjéket itt a tó körül? Ezek nőni fognak, nőni, nőni, amíg csak egész nagy fák nem lesznek belőlük, és akkor

azokból a fákból egy még sokkal fölségesebb italt fogunk szüretelni magunknak!

És most az egyszer igazat beszélt az asszony. A bokrok szálas sudarú pálmafákká szökkentek, és a pálma pálmabort terem az ember számára. A bakongó nép mindmáig szentül hiszi, hogy ha Beleke Belekének nem jut eszébe megfürdeni a tó vizében, törpe cserjéknek maradnak a pálmák, és sosem lesz belőlük karcsú pálmafa. Engedetlenségéért azonban a szeszélyes asszony mégiscsak megbűnhődött: magának kellett ezentúl vízért mennie. Innen van és ettől fogva, hogy az asszony kötelessége a vízhordás mind a mai napig.

A MEGLOPOTT TOLVAJ

Üres zsákot cipelt a hátán a kis antilop, amikor elébe toppant a sakál.

– Hahó, Sakál bátya – szólította meg –, mi újság?

– Rossz újság – felelte a sakál. – Meghívtam a barátaimat ebédre, és üres a kamra, mit adjak nekik?

– Szó ami szó, Sakál bátya, mi nem voltunk mindig jó barátok, de most, hogy szomszédságba kerültünk egymással, szívesen segítek rajtad. Szaladj haza, hozz magaddal egy jókora zsákot, elviszlek valahová, ahol megtömheted ízesnél ízesebb falatokkal.

A sakál elrohant, és hamarosan visszatért a zsákkal, amely hajszállal sem volt kisebb annál, amit az antilop cipelt a hátán. Íziben fölkerelkedtek, s a kis antilop elvezette a sakált egy embernek a kertjébe, amely telisdeteli volt földimogyoróval.

– Ember apó elment hazulról, szabad a vásár, nem őrzi senki a földimogyorót: lássunk hozzá!

A sakálnak se kellett kétszer mondani; a két cimbora hozzáfogott a földimogyoró szedéshez, mintha csak a maguk földjét túrnák. Hányták, befele, míg csak színültig meg nem teltek a zsákok.

A kis antilop csípőre tette a kezét, és így szólt:

– Nagyot néz majd Ember apó, ha hazajön és észreveszi, hogy megdézsmálták a földimogyorót. Úgy kell neki, miért hagyja őrízetlenül a kertjét, hogy minket, szegény éheseket kísértésbe ejtsen.

És jámbor szemforgatással hozzátette:

– Jó lecke lesz ez neki.

A két pajtás nekiiramodott, és meg sem álltak a sakál házáig. A sakál belökte a maga zsákját és megjegyezte:

– Antilop öcsém, sose fáradj vele, hogy hazacipekedjél a zsákkal. Hagyd itt nálam, majd én ügyelek rá.

A kis antilop összeharapta a nyelvét, úgy mormogta:

– Ne mondd, megtennéd? És ki ügyel terád? Nem, Sakál bátya, már csak jobb lesz, ha magam ügyelek a zsákomra.

Nem tetszett ez a beszéd a sakálnak. Megfogadta magában, hogy nem nyugszik, míg a kis antilop zsákját is meg nem kaparintja.

Mosolygott, és így szólt:

– Ahogy akarod, Antilop öcsém, én csak jót akartam. Mért cipekedjél hazáig a motyóddal? Itt egy odvas fa, rejtsd el benne.

– Nagyon kedves tőled Sakál bátya – felelte a kis antilop –, de aztán jól vigyázz ám reá.

A sakál alig tudta visszatartani a nevetését, úgy örült neki, hogy a kis antilopot ilyen könnyen lépre csalta.

– Gyere el holnap a zsákodért – szólalt meg fennhangon; s magában hozzátette: na hiszen ütheted akkor már a nyomát!

– De megyek is már – búcsúzott a kis antilop, és úgy tett, mintha hazaindulna. De nem ment messzire, kerülő úton visszalopakodott, elrejtőzött a bokorban és várt.

Kisvártatva megjött Sakálné asszonyság. A sakál harsány hangon beszélte el neki, hogyan vette rá a kis antilopot, hogy zsákját az odvas fában hagyja.

– Ha majd megjönnek a vendégeink, megvendégelem őket a kis antilop földimogyorójával, a magamét meg félreteszem a sovány napokra. A kis antilopot is meghívom, hogy annál nagyobb legyen a mulatság.

Sakál és Sakálné asszonyság elballagtak, hogy meghívják még néhány barátjukat. Mihelyt eltűntek szem elől, a kis antilop kivette a zsákját az odvas fából, és elvitte haza. Otthon kidöntötte belőle a földimogyorót, és megtöltötte csalánnal, tövissel. Aztán fogta a zsákot, elvitte a sakál házába, és ott egy sarokba állította. A sakál zsákját meg a földimogyoróval beledugta a fa odvába. Aztán elégedetten hazasündörgött.

Népes volt a ház azon az estén sakáléknál. Az erdő minden vadja összegyülekezett a vendégség hírére.

A házigazda előkerítette a zsákot a fa odvából, és jóízűen bízta vendégeit:

– Lássatok hozzá, itt a jó földimogyoró.

– Tessék csak, kedves Hiéna testvér, láss hozzá... no vegyél még, Pávián testvér! Te se szégyelld magad Antilop öcsém, csak úgy mint otthon, mintha a magadé volna! – bízta a sakál a vendégeket, és titkon a markába nevetett, amikor látta, hogy a kis antilop még egyszer megrakja a tányérját.

Egy-kettőre elfogyott a mogyoró az utolsó szemig. A vendégek megköszönték a szíves vendéglátást, és rendre-sorra elbúcsúzkodtak. A kis antilop készakarva utolsónak maradt, hogy lássa, hogy lesz mint lesz. A telhetetlen sakál nyomban visszasietett a kunyhójába, hogy a maga zsákjából is kimarkoljon még néhány szem földimogyorót. De abban a pillanatban, amikor belenyúlt a zsákba, fájdalmasan felüvöltött.

– Mi az, mi bajod? – kérdezi a kis antilop ártatlan ábrázattal.

– Te tolvaj – ordít rá dühösen a sakál –, elloptad a földimogyorómat!

– Én nem loptam el – felelte a kis antilop –, én csak a magamét vittem el.

– Az egész zsákot megettettem a vendégekkel. Egy szem se maradt nekem!

– De hiszen azt mondtad, a tied a mogyoró. Hát az is volt!

– Igen ám, de én meg akartam tartani a magamét, és a tiedet adni a vendégeknek.

– Tudtam, hogy ezt akarod, de én nem akartam.

– Akárhogy is, mi az ördögbe kellett neked tövissel meg csalánnal teletömni ezt a zsákot?

– Az ember azzal tömi meg a zsákját, amivel tetszik neki.

– És hogy merted behozni a kunyhómba?

– De hiszen magad kértél meg rá.

– Igen ám, de akkor földimogyoró volt benne!

– Egy kukkot se szóltál te földimogyoróról, csak a zsákomról.

Ez már több volt a soknál. A sakál dühödten nekiugrott a kis antilopnak, nyakon csípte és bömbölt, mint a – sakál.

– Megállj csak gazfickó, majd adok én neked! Ütött az utolsó órád!

– Szépen kérlek, kedves Sakál bátya – siránkozott a kis antilop –, ha már meg kell halnom, végezz hamar velem, ne kínozz sokáig.

A sakál bólogatott, hogy ez már okos beszéd.

– Hát aztán mit szeretnél, hogyan öljelek meg? – kérdezte.

– A bőröm nagyon kemény – felelte a kis antilop –, kérlek szépen, fogd két marokra a kést, és egyetlen erős metszéssel nyesd el a torkom.

A sakál két kézre fogta a kést – közben persze eleresztette a kis antilop nyakát – és... abban a szempillantásban uccu neki, a kis antilop úgy elinalt, hogy a lába se érte a földet.

Mikor már árkon-bokron túl volt, hátrafordult a fürgelábú kópé, és messziről kérdezte:

– Sakál bátya, tudod-e, mikor a legjobb elvágni a nyakát az antilopnak?

– Mikor?

– Amikor nyakon csíped – felelte a kis antilop, aztán nagyot nevetett, és elkocogott haza.

TANGANYIKA-TÓ

Messze, fent a magasban volt valahol egy kopasz szikla, ahová pihenni jártak a madarak. Milyen madarak? Nem tudjuk, de nagyon nagy madarak voltak. Szomjasak voltak, és azt mondták: próbáljunk vizet fakasztani; és ütügetni kezdték csőrükkal a sziklát, olyan erővel ütügették, hogy eltört a csőrük. Meghaltak. Később más madarak jöttek, ugyanígy próbálkoztak azok is, és meghaltak azok is.

Aztán jött egy kismadár, és csőrével egészen aprókat ütügetett a sziklára, és így morzsolt le homokszemenként nagy-nagy darabokat. Hosszú idő telt el, míg egy csepp víz előbuggyant. Megitta a vízcseppet. Tovább ütügette a sziklát, és egyszerre csak vad patak tört elő belőle.

A kismadár elszállt és énekelt. És az emberek, akik nem laktak fent a hegyeken, elpusztultak a faluikkal együtt.

A SAKÁL ÉS A VÍZILÓ

A hatalmas folyó, amely ismeretlen tájak felé igyekszik, mindig nehezen vesz búcsút a párás-zöld vadontól: még utoljára szétterül a sűrű cserjék között, és a faóriások koronái alatt mély medret váj magának. Ezek a csendes őserdei vizek kedvelt gyülekező helyei az állatoknak: ide járnak napszállatkor szomjukat oltani.

A kis antilop egyszer alaposan megtömte a bendőjét, és lomhán baktatott a vízpart felé. A legkisebb zajra is hegyezte a fülét, és nagy sötét szemével apróra kifürkészett minden homályos zugot. Nem lévén megáldva semmi védő fegyverrel – két kis apró szarva inkább csak dísz volt rajta – folyton résen kellett lennie, hogy váratlanul meg ne lepjék az ellenségei. Márpedig ellensége több volt a kelleténél. Ha csak tehette, kötődött mindenkivel – így aztán örökösen az életével játszott.

Mikor az erdő széléhez ért, óvatosan megállt. Nem akart kilépni addig az erdő homályából, amíg meg nem győződött, hogy nem leselkedik rá veszedelem. De béke és nyugalom honolt körös-körül. Éppen csak a medrekben hömpölygő víz halk mormolása hallatszott, amint meg-megcsobbant szelíden a lehajló lombok alatt, és a szúnyogok egyhangú döngése neszezett... Egy öreg faágról, fejét féloldalt billentve, halászmadár kémlelte a vizet. Messze-messze egy párját hívó galamb búgott. Aztán kékes fény villant a víztükör fölött, egy csobbanás – a halászmadár alábukott a zsákmánya után.

A kis antilop kecsesen lépegetett a víz felé. De mielőtt inni kezdett volna, szemét még egyszer végigjártatta a folyón, nem bukkannik-e föl valami száját tátogató krokodil vagy kígyó... S egyszerre riadtan kapta föl a fejét: mi az ott, az a szürke nagy valami a vízben? Tegnap még nem volt ott! Olyan, mint egy szikla – de a kis antilop tudta jól, hogy sziklákat nem hömpölyget a folyó, és különben se nőnek sziklák máról holnapra, mint a gomba. Ledőlt fatörzs sem lehet, mert sem az alakja, sem a színe nem olyan. Krokodil talán? De még sosem látott ekkora krokodilt. Vagy talán afféle különös jószág, amilyeneket azok a furcsa, idegen sápadt emberek hoztak magukkal, ami a vízen siklik, és tüzet köpköd magából? Ahhoz meg mégis nagyon kicsi.

Aztán egyszerre jóízűen felkacagott a kis antilop: „Milyen bolond is vagyok, hogy mindjárt rá nem jöttem! A jó öreg Víziló koma szundikál ott a vízben! Akkor pedig nincsen semmi baj, jámbor jószág az öreg, az ugyan nem bántja az embert, ha békiben hagyják.” S a kis antilop megnyugodva, gyönyörűséggel hörpölni kezdte a finom, hús vizet.

Miután szomját eloltotta, még egyszer szemügyre vette a vízilovat. Nem csuda, hogy nem ismerte meg, akárki sziklának nézhette. Semmi eleven lényhez nem hasonlított. És ha mégis, akkor is inkább holt vízilónak vélhette volna az ember, s nem alvónak.

„Csak legalább Sakál testvér volna itt! – sóhajtott magában. – Milyen jó tréfa lenne elhitetni vele, hogy a víziló megdöglött, és rávenni valami bolondságra – a víziló meg egyszerre megmozdulna! Halálra rémülne Sakál koma. Ejnye csak – hátha mégis meg lehetne csinálni?... ”

S a kis antilop mély gondolatokba merült. Egyszer csak elkezdett kuncogni magában: hiszen bármikor felültetheti azt az ostoba Sakált, csak a falánkságát kell megcsiklandozni! Olyan falánk, hogy a tulajdon nagyanyját fölfalná, ha merné. Azt mondják, megeszi a pókot, svábbogarat, még a százlábút is! Brrr! És egyszeriben készen volt a haditeranggal.

Amilyen gyorsan csak a lába vitte, eliramodott az ösvény felé, amelyiken a sakál a folyóra járt inni. Éppen ilyenkor szokott arra járni, így hát biztosan tudta, hogy jókor érkezik. Leült az út mellé, erősen fülelt, s mihelyt meghallotta messziről az ágak ropogását, olyan éktelen üvöltésbe kezdett, hogy azt hihette az ember, elevenen nyúzzák:

– Szegény, kedves öreg barátom! Életed virágában! Mekkora csapás! Milyen szíves voltál mindig hozzám, kedves jó barátom...

És sírt keservesen. Nem szívből, csak amúgy színlelve, de olyan ügyesen színlelte a szomorúságot, hogy te is sírva fakadtál volna, ha hallod, merő száналomból.

A sakál – mert ő volt az, akinek a lépteit a kis antilop meghallotta – ott találta őt, kezeit tördelve: maga volt a testet öltött búbánat. Sakál testvér nem tartozott a részvevő lelkek közé – bánta is ő a más baját –, de szerette hallani, ha mások panaszkodtak; hízott a

mája. Az a tudat, hogy a kis antilop vigasztalhatatlan, kellemes volt neki, és szeretne volna megtudni, hogy mi az oka a kétségbeesésének.

– No, mi baj? – tudakolta. – Mi baj?

A kis antilop meg csak színlelte, mintha egészen úrrá lett volna rajta a fájdalom, és hang nem jönne ki a torkán. Fel-felzokogott, s úgy rebegte megtörtén:

– Az én... ked-kedves... jó-jó ba-barátom.... meg-meghalt...

Többet nem tudott mondani.

– Ne búsulj már annyira, Antilop testvér – mondta a sakál –, mindnyájunknak megvan a maga baja. Látod, magam is már két napja koplalok, és nincs mit ennem. Azért mégsem csapok ekkora patáliát. No, fel a fejjel! Beszélj csak el íziben, mi történt, talán segíthetek rajtad.

– Buhuhuhuhu!

– Talán a hasad fáj?

– Ne-m, buhuhuhu!

– Éhes vagy?

– Nnem, buhuhuhu!

A sakál elámult. Hogy lehet valaki ennyire odáig, mikor se nem beteg, se nem éhes? Az önző fickó ezt nem tudta megérteni.

– De hát mi bajod még? – faggatta tovább. – Elvesztettél valamit, Antilop testvér?

– Igen, buhuhuhu!

– Hát akkor gyérünk, keressük meg – indítványozta a sakál, és feltette magában, hogy ha megtalálja azt a bizonyos valamit, megtartja magának, és nem adja vissza a bolondos kis antilopnak.

– Nem lehet azt megtalálni többet, Sakál testvér. A barátomat vesztettem el, a legkedvesebb régi barátomat... meghalt szegény.

– Ki az?

– Víziló testvér.

– Nem is tudtam, hogy olyan nagy barátságban voltatok.

– Pedig úgy volt, bizony, csak titokban tartottuk. A legjobb barátok voltunk. Benső barátok. Sohasem veszekedtünk. És most meghalt szegény... Buhuhuhu!

– Hallod-e, rá ne kezd megint a nyivákolást! Ki nem állhatom! Mire jó az? Ha meghalt, meghalt. Még ha reggelig nyivákolasz is, nem

támaszthatod fel többé Víziló testvért.

– Nemcsak azért jajgatok, mert meghalt, Sakál testvér, hanem azért, mert nem bírom eltemetni. Olyan nagy szegény... és az a gyalázatos hiéna bizonyosan eljön az éjjel és... buhuhuhu!

– És megeszi? – kérdezte a sakál, s megnyalta a szakállát. „Micsoda lakoma is válnék belőle! Egy egész víziló! Az ember pukkadásig telefalhatná magát. Bárcsak én volnék a hiéna helyében!” – ábrándozott. – „De miért is ne?”

S mindjárt megkérdezte:

– Hol van a te meghalt barátod?

– Itt a közelben, Sakál testvér, itt a sekély vízben.

– No hát, Antilop testvér, a hiéna ott nem eheti meg, az már bizonyos. Annyi ereje meg nincs neki, hogy partra vonszoljon egy vízilovat.

– Nem is az egészet, Sakál testvér, de hallottam, hogy késért mení, és vissza fog jönni, hogy leszeldelje belőle a legízletesebb falatokat, az én drága barátom testéből! Buhuhuhu!

„Már azt nem, amíg én itt vagyok!” – készült kikottyantani a sakál, de meggondolta magát. Odafordult a kis antilophoz, és csak ennyit mondott:

– Mutasd meg, merre van?

– Megmutatom, Sakál testvér, ha megígéred, hogy nem kotyogod el senkinek.

– Hogyhogy?

– Nem akarom, hogy megtudják a krokodilok. Tudod, azok rosszabbak a hiénánál is.

– Igazad van. Ne félj semmit. Nem árulom el a krokodiloknak.

A kis Antilop tenyerébe rejtette az arcát, mintha zokogna, valójában azonban a nevetését fojtotta el. Aztán elvezette a sakált a patakra, ahol a víziló szunyókált. Amikor a sakál meglátta a húshegyet, alig bírta türtőztetni magát.

– Nem adhatnál kölcsön egy kést? – suttogta.

– Minek neked a kés, Sakál koma?

– Ó, semmi... gondoltam, kipiszkálom a körmömet – felelte a sakál zavarodottan.

– Van késed? – ismételte meg a kérdést.

De a kis antilop, látva, hogy a sakál bekapta a horgot, jobbnak látta gyorsan elszelelni; félt, ha még tovább is ott marad, hangosan elneveti magát. Sietve annyit mondott csak, haza akar menni, hogy hamut hintsen a fejére gyásza jeléül. S ezzel elváltak.

A sakál menten hazarohant késért, a kis antilop meg elbújt a bokorba, hogy meglesse, micsoda tréfa kerekedik a dologból. Nem kellett soká várakoznia. A sakál máris loholt vissza: a nagy kés az oldalán. Megállt a vízparton, és illegette a lábát – szeretett volna száraz lábbal eljutni a tetemhez. Irtózott a hideg víztől. A vízilovat közben lassan vitte lefelé a víz, s amint egy vízbe dőlt fatörzs közelébe ért, a sakál tétovázás nélkül befutott rajta, és hatalmas szökkenéssel ráugrott a víziló hátára. De mekkora volt a meglepetése és rémülete, amikor a holtnak hitt víziló hirtelen talpra állt a sekély vízben, és dühösen felhorkant:

– Mi az? Ki merészelt a hátamra ugrani? Összetépem, eltaposom a hitvány férget, megö...

A sakál nem várta meg, míg befejezi a mondókáját, kiejtette kezéből a kését, belevetette magát a hideg vízbe, és kétségbeesetten úszott a part felé. Mentette az irháját. Amint ott fújt, prűszkölt és szuszogott a vízben, a partról gúnyos nevetés fogadta:

– Hogy ízlik a fürdő, Sakál testvér?

A sakál válaszolni akart, de víz ment a torkára, s majd megfulladt. A kis antilop meg táncolt a gyönyörűségtől:

– Ne bosszankodj, jót tesz a fürdő a bolháidnak, Sakál testvér!

A VILÁGOSSÁG EREDETE

Valamikor réges-régen a busongók országának királya, Voto, akit testvérének, Moelónak fiai megsértettek, haragjában elhagyta országát, és megátkozta népét.

Amikor a falut odahagyta, még nem kelt fel a Nap – de hát akkoriban még nem is volt Nap az égen, Moelónak pedig sok baja volt a sötétséggel. Panaszkodott, hogy ha feleséget vesz magának, nem láthatja, szép-e, csúnya-e; ha gyümölcsöt szakít, nem tudja, érett-e vagy éretlen; ha ember jó feléje, nem mondhatja meg róla, barát-e vagy ellenség? Ezért hát magához hívatta három emberét, és így szólott hozzájuk:

– Miért is engedtem meg Votónak, hogy elhagyja a falut? Voto olyan ügyes, hogy bizonyosan talált volna orvosságot a sötétségre is. Eredjetek és keressétek meg őt; kérjétek meg, feledje el a sok sértést-bántást, amit a fiaim okoztak, és adjon valamit, aminek a segítségével látni tudjunk. De hogy utatok eredményes legyen, útközben se veszekednetek, se megállnotok, se halásznatok nem szabad! Gondotok legyen tehát rá, hogy egyikről se feledkezzetek meg.

Elindult erre a három ember, Kalonda, Buimbi és Binga, Voto keresésére. Mentek, mendegéltek, egyszer csak egy nagy folyóhoz ének, és Binga megszólalt:

– Álljunk meg egy kicsit halászgatni.

– Nem, nem lehet – mondták a többiek –, vagy elfelejtetted már Moelo parancsát?

De Binga csak nem hallgatott rájuk, szidalmazta őket, és hozzáfogott a halászáshoz. Kalonda és Buimbi – látván, hogy most már úgymint hiába folytatják útjukat, visszatértek Moelóhoz. Amikor megérkeztek, Moelo mindjárt kérdezte őket:

– Elhoztátok-e magatokkal a világosságot?

– Nem – felelték azok. – Binga megszegte parancsaidat, veszekedett velünk, és megállt az úton halászni. Így hát visszatértünk, mert úgymint hiába jártunk volna.

Moelo megverte Bingát, és így szólt:

– Itthon maradsz, nem mégy el többet a többiekkel!

Azután Kalondához és Buimbihez fordulva, ezeket mondta:

– Induljatok el még egyszer Voto keresésére, és Binga helyett vigyétek a kutyámat magatokkal.

Erre újból útra keltek, ezúttal Moelo kutyájával. A folyóhoz érve csónakot építettek, és lefelé úsztak a vízen, amíg csak oda nem értek, ahol magas sziklák szegélyezik a folyót.

– Most aztán mit tegyünk? – mondogatták egymásnak. – Ezek közt a magas sziklák között sehol ki nem köthetünk!

Végül Kalonda megjegyezte:

– Küldjük el a kutyát, keressen ő kikötőnek való helyet. Ahol az ember bölcsessége véget ér, ott kezdődik az állaté.

És csakugyan, a kutya talált is egy keskeny ösvényt a sziklák között, ők meg a nyomába szegődtek. Így jutottak el Voto rejtekébe.

– Mit kerestek ti itt, Moelo emberei? – szólt rájuk Voto. – Nem elég, hogy elűztetek otthonomból, még itt sem hagytok békén új menedékemben, ahová azért vonultam el, hogy elrejtsem szégyenemet?

Buimbi így válaszolt neki:

– Testvéred, Moelo, nagyon boldogtalan. Panaszkodik, hogy ha feleséget vesz, nem láthatja, szép-e, csúnya-e; ha gyümölcsöt szakít, nem tudja, érett-e vagy nem; és ha ember jő feléje, nem mondhatja meg róla, barát-e avagy ellenség? Arra kér hát téged, jusson eszedbe, hogy te és ő egy anyának vagytok gyermekei, és kér, hogy könyörülj meg rajta nyomorúságában.

Voto csak annyit mondott:

– Menjetek, feküdjetek le.

Másnap aztán magához hívta őket, és három madarat adott át nekik, egy mokukut^{12}, egy kokót^{13} és egy dzsapodját^{14}.

– Vigyétek ezeket a madarakat testvéremhez – mondta –, és ha elérték az ő falujába, eresszétek szabadon őket, és feküdjetek le. Ha halljátok, hogy a mokuku megszólal: kuu-ku-ku-ku! – ne moccanjatok. Hamarosan a kakast is hallani fogjátok: kukoriku! De ti akkor se moccanjatok. Hanem aztán, ha a dzsapodja elkiáltja: zvá, zvá, zvá, zvá! – nyissátok ki kunyhótok ajtaját és nézzetek!

Az emberek magukhoz vették a madarakat, és elvitték Moelóhoz, aki úgy cselekedett, ahogyan Voto meghagyta. Reggelre a kakukk megszólalt: kuu-ku-ku-ku! Egyikük se moccant. Lassan-lassan az

éjszaka sötétje szürkülni kezdett, és megszólalt a kakas: kukoriku! Még mindig nem moccan egyikük sem. Az ég vörös színt öltött, és imitt-amott kezdtek kiválni a dolgok a homályból. Fölhangzott végül a dzsapodja éneke: zvá, zvá, zvá, zvá,! – erre kinyitották a kunyhók ajtajait, és beözönlött a Nap gyönyörű világossága.

Ha valaki perbe száll a másikkal a faluban, az öregek törvény elé idézik, és elítélik fizetésre; ha ezt elmulasztja, és másodszor is összevész valakivel, megint megidézik, és így szólnak hozzá:

– Te veszekedtél ezzel az emberrel? Megölted vele a mokukut! Te marakodtál azzal a másik emberrel? Megölted a kakast! Légy résen hát, hogy ne civódjál többet – nem szeretnők, ha a dzsapodját is megölnéd, és sötétségben kellene élnünk a te hibádból.

MIÉRT NEM ESZI MEG A KROKODILUS A TYÚKOT?

Volt egyszer egy tyúk, aki minden reggel elment a folyó partjára, ott kapingálgatott. Egy szép napon egy krokodilus csúszott a közelébe, és megfenyegette, hogy megeszi. Felkiáltott erre a tyúk:

– Ne tégy ilyent, testvér!

A krokodilust annyira meglepte a kiáltás, hogy elment, azt hivén, hogy valóban testvére a tyúk. De másnap visszament a partra, és eltökélte magában, hogy most már valóban megeszi a tyúkot. De az újból így kiáltott:

– Ne tégy ilyent, testvér!

– Átkozott tyúkja – morgott a krokodilus, mikor a tyúk nyugodtan továbbsétált mellőle. – Hogy a csudába lehetne testvérem az ilyen? Hiszen ő a földön él, én meg a vízben.

Elhatározta, hogy elmegy Nzambéhoz, és megkéri, döntse el ő ezt az ügyet. El is indult. Még nem ért messzire, mikor barátjával, a gyíkkal találkozott.

– Segíts tanácsoddal, Mbambi. Mindennap lejön egy gyönyörű, kövér tyúk a partra, és mikor épp meg akarom enni, rám ijeszt azzal, hogy testvérének szólít. Elmegyek most Nzambéhoz, és megkérdezem tőle, hogy mitévő legyek.

– Bolond vagy – mondta Mbambi –, csak időt fecsérepsz az úttal, és tudatlanságodat leplezed le előtte. Hát nem tudod, hogy a kacsák vízben élnek és tojást tojnak, s a teknősbékák úgyszintén? Én is tojásokat rakok, a tyúk is! És te is, te is, balga barátom! Így hát ebben mi valamennyien testvérek vagyunk.

Ezért nem eszik hát tyúkot a krokodilus.

KANG ÉS MUNGA

Történt egyszer, hogy nagy lakodalomra készültek az egyik madárcsaládban. Szétküldték a vendégdívogatókat, és nemcsak a rokonságot hívták meg, de a jó barátokat és félig-meddig jókat, meg a régi és új ismerősöket, válogatás nélkül.

Kang, akinek rútságban nem volt párja a madarak között, akkor is, mint mindig, mogorván gunnyasztott. Mondja neki az anyja:

– Jó hír van, fiam. Lakodalomba hívnak, odalenn várakozik a követ, mit üzensz vele?

Kang nem számított rá, hogy őt is meghívják a lakodalomba. Előbb azt gondolta, hogy a dívogató összetévesztette Mungával, a szomszédjával. Munga ugyanis gyönyörű szép madár volt, és amellet szeretnivaló, aki sohasem kérkedik a szépségével. Mindenütt szívesen látták, örömmel fogadták, sőt jóformán meg se eshetett semmilyen mulatság – lakzi vagy más vidám összejövétel – nélküle. Kang leröppent a fa alá a követhoz, és most, hogy szemtől szemben állt vele, megnyugodott. Nem, úgy látszik, nem tévedésből hívták meg, neki magának szól az üzenet.

– Köszönöm a meghívást, ott leszek – mondta a vendégdívogatónak, és szíves szóval marasztalta. – Ne siess, ha már idáig fáradtál, pihenj meg nálunk.

De a követ nem maradhatott. Azt mondta, sok útja van még, most legelőbb Mungához siet, nehogy elígérkezzék máshová. A folyó túlsó partján laknak a menyasszony rokonai, amíg valamennyit sorra látogatja, sötét este lesz.

– No várj, barátom. Mungát rám bízhatod, ennyivel is kevesebb utad lesz – mondta Kang, mert olyan csúfságot eszelt ki hirtelenében, amilyen csúf ő maga volt. És így folytatta: – Mungához úgyis át akartam nézni, mert beteg szegény.

– Munga beteg? – A követ szinte kövé meredt, úgy megdöbbsentette a hír. – Hiszen akkor nem is jöhet el a lakodalomra!

– Az ám. Ettől félek én is. De az üzenetet mindenképp átadom neki. Talán csoda történik, és holnapra felépül.

A követ elszomorodva csóválta a fejét, és így szólt:

– Jó. Én akkor sietek tovább. De azt is mondd meg Mungának, hogy nem lesz igazi jókedvünk, ha őt nem látjuk a vendégek között.

Azzal szárnyra kapott, és elrepült a folyó irányában.

Kang pedig úgy tett, amint mondta, Mungához sietett.

A szép madár éppen sütkérezett, tolla szikrázott, ragyogott a napon. És nagyot nézett, mikor a látogató így köszöntötte:

– No, te szegény, hát hogy vagy?

– Nem értelek, Kang. Úgy beszélsz, mintha beteglátogatóba jöttél volna.. Vigan vagyok, mint mindig. Örülök az aranyos időnek.

– Ejnye, hát akkor mit fecsegett a követ? – Kang mester volt a hazudozásban, ami nem is csoda, éppen eleget gyakorolta.

– Milyen követ? – álmélkodott Munga. – És mit fecsegett, hadd hallom végre.

– A vendéghívogató. Most volt ott nálam, meghívott a holnapi nagy lakziba. Mungához nem megyek, azt mondta, tudom, hogy beteg szegény, hiába is hívnám.

Munga nagyon elkomolyodott, jókedvéből semmi sem maradt.

– És egyszerűen elrepült? Felém se nézett? Ha nem te mondanád, bizony, nem hinném el.

– Pedig így van – hazudta Kang. – Valaki áskálódik ellened, és beteg híredet költi.

– De ki lehet az? És miért híresztel hazugságot? – kérdezte Munga.

– Sok az irigyed, azt te is tudod. Talán meg akarnak szabadulni tőled, gondolják, ha Munga nem lesz ott a lakodalomban, mi leszünk a szépek.

Munga erre még jobban elszomorodott, hiszen azt hitte, hogy a madarak szeretik. De ha Kang mondja, úgy kell lenni: irigylik a szépségét, és szabadulni akarnak tőle.

– Most mitévő legyek? – kérdezte. – Hívatlanul nem állíthatok be.

– Nem, azt nem teheted. De ha rám hallgatsz, visszaadhatod a kölcsönt, nagy bosszúságot szerezhetsz irigyeidnek, amiért ilyen gonoszul meg akartak tréfálni.

Munga kíváncsian tudakolta, mit tegyen, hogy adja vissza a kölcsönt, mire Kang előadta tervét. Cseréljenek ruhát, azt ajánlotta. Ő felölti Munga tollgúnyáját és úgy repül a lakodalomba. A vendégek persze körülfogják, dicsérik, csodálják, és mindenki látja, hogy

Munga mellett elbújhatnak a legdélcegebbe is. Meg azt is látják, hogy áskálódásukkal nem árthattak neki. Talán szét is veti őket a méreg.

De Mungának nem tetszett a terv. Hogy a tollgúnyáját odaadja egyik madár a másiknak – ilyen esetről még nem hallott, nem is akar hallani. Valami jobbat kell kitalálni.

Kang egykedvűen mondta, hogy ő jobbat nem tud, de hát az se baj, ha nem csinálnak semmit. Akit meghívtak – elmegy, akit nem hívtak – otthon marad. És úgy tett, mintha nem érdekelné az egész dolog. Máris menni készült, azzal az ürüggyel, hogy sok tennivalója van még, ha reggel jókor indulni akar. Amit rábeszéléssel talán nem ért volna el, így elérte a ravasz. Munga végre is engedett. Odaadta neki a szép tollgúnyáját, csak arra kérte, hogy evés-ivás közben jól vigyázzon rá, le ne csepegtesse, össze ne zsírozza, és amint a lakzinak vége, hozza vissza neki. Aztán pedig, mivel mást nem tehetett, felvette Kang hamuszín gúnyáját.

Másnap megülték a lakodalmat a fák tetején, ettek, ittak, vigadtak reggeltől estig, estére elszéledtek a vendégek, és vidám nótával, teli hegygel hazatért ki-ki a fészkére. Csak Kang nem vigadt velük, neki nem volt jó napja ez a nap. A tréfa nem egészen úgy sikerült, mint számította. Mikor beállított, Mungának vélték, és nagy örömmel fogadták, csodálták, dicsérték tolla ragyogását, sokféle szép színét. De aztán egy öreg madár ráismert, felfedezte, hogy szépsége nem az övé. Ujjal mutattak rá, hátat fordítottak neki, még örülhetett, hogy ki nem dobták.

Most, hogy a lakodalmas ház elcsendesedett, a vendégek hazaszállingóztak, Kang nem tudta, mitévő legyen. Hazatérni, ruhát cserélni – valahogy nem akaródzott neki. Egész éjjel egy bokron gunnyasztott, és tanakodott, töprenkedett. Mire felkelt a nap, készen volt a terve. Szárnyra kapott, és búcsút mondott a szülőföldjének, elrepült messze, idegen vidékre, ahol nem ismerték, és megcsodálták, hízelegtek neki.

Munga meg azalatt várta, egyre várta, hogy visszahozzák a tollgúnyáját. Aztán, mikor már sok-sok nap eltelt, megértette, hogy hiába várja – Kang nem jön vissza, rútul rászedte, megrabolta, csúffá tette. Búsult, ó, azóta is csak búslakodik szegény, azt se tudja,

hová legyen bújában. A patak partján gubbaszt, és Kangot hívja panaszosan, keservesen: N-Kang! N-Kang! N-Kang!

Aki arra jár, ember vagy állat, madár – hallhatja a kiáltását reggel, este, délben, nap nap után, hétről hétre, évről évre: N-Kang! N-Kang! N-Kang!

A DRÁGAKÖVES KÍGYÓ

Volt egyszer egy szegény halász, aki keservesen tengődött a feleségével meg a négy gyerekével, mivel nem volt más megélhetése, mint a halászat, az pedig keveset hozott a konyhára.

Egy reggel azt mondja neki a felesége:

– Édes uram, most már igazán nem tudom, mit csináljunk, ez az egy szem banán minden ennivalónk, más semmi sincs a házban. Próbálj szerencsét, eriggy le a folyóhoz, és vedd ki a horgot. Hátha ma sikerül, és fogsz egy jó kövér halat.

– Nem bánom – mondta az ember, és már fogta a szerszámot, indult le a vízhez. Aztán leült, vízbe vetette a horgot és várt. Türelmesen várt órák hosszat. De hiába, még egy fia-halat se fogott. „Márpedig ma nem megyek haza üres kézzel” – gondolta, magában a szegény ember. „Inkább itt ülök reggelig.” Újra kivetette a horgot és várt. Közben elálmodozott. Nagy fogásról álmodott, meg a sok szép holmiról, amit majd a halért cserél az idegen hajón.

Egészen elmerült a gondolataiban, észre se vette, hogy beesteledett, sötét van körülötte. Igen. Eltelt az egész nap, anélkül, hogy hal pedzette volna a horgát. Mindegy, ő mégse csüggedt. Azzal biztatta magát, hogy holnap több szerencséje lesz. Haza nem megy, úgy gondolta, meghál ott a part közelében, hogy reggel ő legyen az első, aki horgát a vízbe veti. Nézelődött, hová is heverhetne le éjszakára, és nagyon megörült, mikor meglátott egy elhagyott viskót, feljebb, az erdő szélén. Jobbat keresve se találhatott. Felballagott, bement az üres házikóba, és lefeküdt a földre. Nyomban el is aludt.

Késő éjszaka egyszer csak megzörren a bozót, és előkúszik egy roppant kígyó, odakúszik a viskóhoz, és meglátja az alvó embert. No, megörül a kígyó a jó falatnak, sziszeg, aztán kitátja a száját, és bekapja, lenyeli szőröstül-bőröstül.

Lenyelni lenyelte a kígyó az embert, de mégis nagy volt neki a falat, úgy jóllakott, hogy a fészkéig már nem bírt eltekeregni, a kunyhó ajtaja előtt elaludt. No, a halász is aludt, mint a tej. Észre se vette, hogy már nem a földön fekszik, hanem az óriáskígyó hasában. Tovább álmodozott az idegen hajóról, amelyik befut a kikötőbe, ő felviszi a halat, és elcseréli mindenféle jó portékáért.

Álmában már nyúlt is a szép kis szájharmonika után, hogy azt viszi a kisebbik fiának, de nem tudta kinyújtani a kezét, és erre felébredt. Miért ilyen szűk a helye? Mozdulni se lehet. Mi ez? Hol vagyok? – kérdezte hangosan, és most már kiment a szeméből az álom. Gondolkozni próbált, erőltette az eszét, és hamarosan kitalálta, hogy alighanem valamilyen nagyétű állat gyomrába került. Talán éppen kígyó nyelte le. Ez már baj – dörögte a szegény ember, és meg akarta vakarni a füle tövét, de azt se lehetett. És akkor – miért, miért nem – eszébe jutott, hogy az anyja mesélt egyszer a drágaköves kígyóról, amelyiknek a fejében becses drágakő van. Hátha éppen ilyen az is, amelyiknek a gyomrában kuporog? A gondolat úgy megtetszett neki, hogy már nem is kételkedett: így kell lenni! Ezúttal mégis hozzászegődött a szerencse. Talán jutalmul, amiért zokszó nélkül tűrte a sok bajt.

Most már azon múlt minden, hogy a halászkését elő tudja-e venni a zsebéből. Nehezen, de sikerült. A késsel utat vágott magának a kígyó gyomra falán meg a vastag bőrén keresztül – kibújt, talpra ugrott, és felpillantott az égre. A kerek arcú hold úgy nézett le rá a magas égről, mintha szemét-száját eltátaná csodálkozásában.

Most nem csalódott a szegény ember: mikor a döglött kígyó fejét széthasította, megtalálta benne a drágakövet. Lemosta a patakban, és ha addig kételkedett volna, most végképpen megnyugodhatott, hogy valódi és igen-igen becses drágakő, amit a kezében tart, színe fényesebb még az aranynál is. Ő maga is megmosdott, megtisztalkodott a friss patakban, és sietett haza.

Az asszony, szegény, egész éjjel virrasztott, leste az urát, el nem tudta gondolni, hol marad. És a másik gondja se volt sokkal kisebb, hogy mit ad a gyerekeinek, ha felébrednek és enni kérnek? Este is éhesen feküdtek le, azt az egy szem banánt négyfelé osztotta, az volt a vacsorájuk. Már azt hitte, megőszül a gondtól, aggodalomtól, amikor egyszer csak meghallja az ismerős lépéseket. És mindjárt azután meglátja az urát, épségben. Jobban nem örülhetett a drágakőnek sem.

– Elviszem a királynak – mondta a halász –, más úgyse tudja megfizetni az árát.

Úgy is tett, amint a feleségének mondta. És a többit is jól gondolta. A király csakugyan megörült a szép kőnek, és nem

alkudozott, kész örömet megfizette az árát. Kevés idővel azután már a terített asztalnál ült az egész család a halászkunyhóban. A gyerekek boldogan faltak, az öregek meg – ha egészen nem is feledkeztek meg a hasukról, ráértek beszélgetni evés közben. Arról beszélgettek, milyen lesz az új házuk, amit majd építenek, mi mindent vesznek a gyerekeknek és maguknak.

Ha fejükbe nem szállt a dicsőség, és meg nem szédítette őket a nagy gazdagságuk – azóta is vígan élnek mind a hatan.

AZ EMBER ÉS A TEKNŐC

Hadd meséljünk a kokai teknősbékáról.

Egy Lubi la Suku-i ember fogott egy teknősbékát odakint a bozótban, ahol messze nincs se forrás, se patak, se dágványos hely. De teknőc mégis akad seregestül.

Fogta és bevitte a falujába.

Az emberek haragudtak a teknőcre, és azt mondták:

– Pusztítsuk el.

– Igen, de hogyan? – kérdezték többen is.

– Baltával – tanácsolta az egyik –, csakis baltával!

Ráfelelt erre a teknőc ilyenformán:

*Teknőc vagyok, hazám Koka,
rokonom a balta foka,
ez az oka,
hogy a balta nem fog engem!*

– Hát akkor mivel öljük meg? – kérdezték az emberek.

– Üssük agyon kővel! – ajánlotta valamelyik. – Az kemény.

A teknőc megijedt, és azt mondta magában: „Most meghalok!” Fennhangon mégis így szólott:

*Teknőc vagyok, hazám Koka,
rokonom a kemény kova,
ez az oka,
hogy a kova nem fog engem!*

– Fűrészeljük ketté – mondták erre az emberek. De a teknősbéka rémületében úgy összeszedte magát, hogy erre is megfelelt:

*Teknőc vagyok, hazám Koka,
rokonom a fűrész foga,
ez az oka,
hogy a fűrész nem fog engem.*

– Akkor hát rugdaljuk agyon – mondták az emberek. De a teknőc halálos félelmében elővette minden fortélyosságát, és kivágta:

*Teknőc vagyok, hazám Koka,
teknőchéjtől fáj a boka,
ez az oka,
hogy nem rúgtok agyon engem!*

– Ez aztán kemény dió – mondták az emberek –, mit csináljunk vele? Hogyan öljük meg?

– Vessük a mélységes mély vízbe – mondták néhányan.

– Jaj – sírt fel a teknőc –, mindjárt meghalok! Mit tegyek?

Az emberek felujjongtak.

– Végre tudjuk, hogy mit tegyünk!

Fogták a teknősbékát, és levitték a folyóhoz. Ahol legmélyebb volt a víz, ott belevetették. A teknőc alámerült, elsüllyedt, de egy kis idő múlva egyszerre csak felbukkant.

*A víz, a víz, az ám!
A víz az én hazám!*

Az emberek összenéztek, és azt mondták:

– Bolonddá tett bennünket ez a teknőc. Baltát fogtunk rá, azt mondta, hogy a balta nem fogja. Mondtuk, hogy vízbe vetjük, ráfelelt, hogy végem van, meghalok. Belevetettük hát a mély vízbe, s így mentettük meg mi magunk.

A RÓKA MEG A VAKONDOK

A róka meg a vakondok barátságot kötött egymással, közös volt a házuk, közös az asztaluk. Azt mondta a róka:

– Barátom, vakondok, én majd mindig gondoskodom csirkéről.

Azt mondta a vakondok:

– Én meg gondoskodom lisztről. Hozok az asszonyoktól a közös éléstárukból.

– Rendben van – így a róka, s azzal elaludtak mind a ketten.

Reggel a róka elment, fogott egy csirkét. A vakondok meg addig-addig túrta a földet, amíg be nem jutott az éléstárba. Kifúrt egy lisztesedényt, színültig töltötte a zsákját, s már ment is. Mikor hazaért, látta, hogy a másik, a róka jön, s hozza a csirkét. Megsütötték, megették, elaludtak.

Reggel azt mondja a róka:

– Megyek csirkéért.

– Én meg lisztért – így a vakondok. S azzal elváltak. Ment a róka, elkapott egy kakast. Ment a vakondok, s teletömte a liszteszsákját. Hazatérőben látta, hogy a barátja szép rendesen hozza a kakast. Megsütötték, megcsinálták a lepényt.

Azt mondja erre a róka:

– Menjünk, fürdjünk előbb. Jobban esik majd a falat.

– Nem bánom – így a vakondok.

Elindultak; leértek a folyópartra. A vakondoknak a háztól megvolt odáig is a föld alatti járata. A róka belevetette magát a vízbe, s beúszott a víz közepéig. Majd visszafordult s kijött.

Azt mondta a vakondok:

– Én, ha egyszer bemegyek a vízbe, ki nem jövök ilyen hamar.

– Menj be, hadd látom – így a róka.

A vakondok bement s alábukott. A víz alatt becsúszott a járatba, és ment, ment előre. Elérkezett a házhoz, s kibújt belőle. Fogta a közösen készített ételt, s megette maga. Azzal visszabújt a föld alá, és elindult. Elért a folyóhoz, felbukott a vízből, s azt mondta:

– Róka testvér, menjünk most már.

Azzal már elindultak.

Hazaérkeztek, beléptek a házba. A róka kereste az ételt, hát azt valaki megette.

Azt mondja a róka:

– Vakondok testvér, ki ette meg az ételünket?

– Nem tudom – így a vakondok. – Mind a ketten fürödni voltunk.

Honnan tudjam?

Nem beszéltek többet. Elaludtak.

Reggel azt mondja a róka:

– Megyek, hozok egy csirkét.

Ráfelel a vakondok:

– Én meg hozok lisztet.

Azzal elváltak. Ment a róka, fogott egy kotlóst. Hazatért, hogy megsüsse. Ment a vakondok is, szerzett lisztet.

Visszafordult, belépett a házba. Ott találta a társát; a tyúk már meg is volt sütvé. Közösén megsütötték a lepényt is.

Azt mondta a vakondok:

– Róka testvér, menjünk, fürödjünk előbb. Jobban esik majd a falat.

Ráfelelt a róka:

– Ha előbb fürdünk, valaki feleszi az ételünket.

– Akkor ne maradjunk soká – így a vakondok.

A másik beleegyezett.

Elindultak, elérték a folyópartra. A róka bement a vízbe, úszkált egy darabig, kijött. A vakondok is belement, víz alá bukott; belebújt a járatjába. Ment s elért a házhoz. Kibújt a földből, megette az ételt. Majd visszabújt a járatba. Elért a folyóhoz, felbukott a víz felszínére.

Azt mondta:

– Gyere, menjünk most már!

Útnak indultak, hazaérkeztek. Beléptek a házba. A róka keresi az ételt, valaki megette. Azt mondja:

– Barátom, ki ette meg?

– Nem tudom – így a vakondok.

Azt mondja a róka:

– Éppen ezért mondtam, együnk előbb; te azt mondtad: fürödjünk, ne maradjunk soká. Most meg az ételt valaki megette.

Nem beszéltek többet. Elaludtak.

Reggel azt mondta a róka:

– Délben majd elmegyek, s hozok egy csirkét.

Ráfelelt a vakondok:

– Én máris indulok. Ha délig késedelmeskednék, az asszonyokat nem lelném a helyükön.

Azzal elindult.

A róka otthon maradt, gondolkozott, és azt mondta:

– Vajon ez a fickó ette meg az ételt? Ki kell tudnom, hogy jutott be.

Föl-le szaladgált a fűben, s megtalálta a vakondtúrásokat a háztól le a folyópartig. Csinált egy csapdát, s beletette a járatba. Azzal ment, s leste a csirkét. Fogott egy kakast, hazavitte. Már a vakondok is otthon volt.

– Készítsük el az ételt – mondták mind a ketten. Nekiláttak, elkészítették.

Azt mondja a vakondok:

– Menjünk fürödni.

– Menjünk – így a róka.

Elindultak, elértek a folyóhoz. A róka bement a vízbe, úszkált egy darabig, kijött. A vakondok is belement, víz alá bukott, s belebújt a járatjába. Elindult. Közel a házhoz agyonvágta a róka csapdája.

A róka a parton maradt és várt, várt a fürdőzőre. De az hosszú idő múlva sem került elő.

– Akkor én megyek – mondta a róka.

Elindult; elért a házhoz. Bement, kereste az ételt, ott volt a helyén érintetlenül. Körbejárta a házat, megnézte a csapdát, le volt csapódva. Közelebb ment hozzá; barátja, a vakondok ott feküdt holtan.

– Ez a fickó – mondta a róka –, ez a szerencsétlen mért ette el előlem a falatot? Lám, így lakol mind, aki tolvaj!

A KIRÁLLYÁ VÁLASZTOTT KUTYA

Kutya urat királlyá választották, és be is akarták iktatni nyomban a királyságba.

Előszedték sorra a királyi hatalom valamennyi jelvényét: a süveget, a színes ezüsstel átszőtt palástot, a gyűrűket és a mukakabórt.

Ott volt minden, ahogy kellett.

– Eljött a beiktatás napja – mondták.

A főnökök együtt voltak teljességgel. Elküldtek a dobverőkért és a fuvalásokért. Azok jöttek is. Durva meg finom gyékényszőnyegeket teregettek szét.

Ahol őfelsége ülni fog, leterítették egy durva szőnyeget, rátettek egy finomat, azon állt a királyi szék.

– Őfelsége üljön le – mondták. S a kutya leült. A nép pedig nekilátott az ünnepre előkészített ételeknek.

Kutya úr megpillantott egy csirkemellet, és elöntötte a mohóság. Sietve felállt, elkapta a csirkemellet, és beszaladt vele a bokorba.

– Nézzétek – mondták az emberek –, őfelsége, akit éppen beiktattunk, elrohan egy csirkemellel! Őfelsége elbújt a bozótban!

Ezzel a nép szétoszlott, ki-ki ment a dolgára.

Kutya úr már-már király lett, de a tolvajsága miatt elvesztette a királyságot.

Így történt. Itt a vége.

KINGUNGU NJILA ÉS NGUNDU NDALA

Kingungu Njila fogta a puskáját, és azt mondta:

– Elmegyek vadászni.

Beért az erdőbe, rábukkant az elefántok nyomára, becserkészte őket, és lőtt egy elefántot. Az földre is rogyott nyomban.

Ngundu Ndala hallotta Kingungu Njila puska lövését. Keresni kezdte, ki lőtt. Meg is lelte Kingungu Njila elefántját. Belelőtt ő is, és azt mondta:

– Az én elefantom.

Odalépett hozzá Kingungu Njila, s azt mondta:

– Ez az én elefantom! Itt voltam mellette, miért mondd hát, hogy az elefánt a tiéd?

Ezen hosszan veszekedtek. Végül is azt mondták:

– Menjünk haza, döntsön a bíró!

Kingungu Njila elment a bíróhoz, s panaszt tett.

Hívták Ngungu Ndalát, s mondták:

– Adjátok elő ügyeteket.

Kingungu Njila erre elbeszélte, hogy terítette le az elefántot. Ngundu Ndala elmondta ugyanazt szóról szóra.

– Hogy tegyek itt igazságot? – mondta a bíró. – Nincsen olyan tanúbizonyság, amiből kitűnnék, ki mond igazat, ki hazudik.

Végül is azt mondta:

– Menjetek most haza. Csak holnap döntök az ügyetekben. Ma nincs itt a feleségem.

Elváltak. Beesteledett.

Kingungu Njila odament az elefántjához. Ngundu Ndala odament szintén. Kingungu Njila sírva fakadt, és azt kiáltozta:

– Ez az elefánt az én elefantom!

Ngundu Ndala is sírva fakadt, és kiáltozott:

– Ez az elefánt az én elefantom! Ez az elefánt az én elefantom!

De egy óra múlva megunta, s elment.

Kingungu Njila tovább kiáltozott:

– Ez az én elefantom! Ez az én elefantom!

Bömbölt és üvöltött egész álló éjszaka.

Eljött a reggel.

– Gyertek a bíró elé – mondták nekik.

Kingungu Njila ugyanúgy beszélt, mint tegnap. Ngundu Ndala hamisan beszélt. A bíró hívatta az embereit, és azt mondta:

– Ti, akik együtt voltatok velük az éjszaka, mondjátok meg, melyik sírt és kiáltozott hajnalig?

– Kingungu Njila egész éjszaka kiáltozott. Ngundu Ndala csupán tegnap egy kurta óra hosszat – felelték az emberek.

– Nos hát – mondta a bíró –, Kingungu Njila a nyertes. Ők maguk döntöttek az éjszaka. Neked, Kingungu Njila igazad van! Te, Ngundu Ndala, hazudtál. Hamissággal akartad elvenni a más elefántját!

Úgy történt, ahogy hallottátok. Ez a vége.

A LEOPÁRD, A MAJOM ÉS A NYÚL

Gyakran meséltem már Leopárd úrról, most is róla mesélek.

Éhínség volt egyszer az országban. Leopárd úr hát ültetett egy muzondófát. A muzondó felnőtt, beérett.

Igen ám, de valaki mindig megette Leopárd úr elől a muzondógyümölcsöket.

– Ki lopja az én muzondómat? – kérdezte.

Elbújt, és így kitudta, hogy a majom és a nyúl a tettes.

– Te majom, te az édes unokám vagy – így füstölgött magában –, és most mégis lopod a muzondómat? És te is, te nyúl, bár az édes unokám vagy, most mégis a majmot utánzod? Kiraboltok engem?

Leopárd úr elment egy öregasszonyhoz.

– Öregasszony – mondta –, a majom és a nyúl kirabolnak engem, varázslatoddal tedd, hogy a kezembe kerüljenek.

– Mit hoztál? – kérdezte az asszony. – Hol az orvoslás jutalma?

– Hoztam egy kakast.

– És az orvosságpénz?

– Előbb csináld meg az orvosságot, amire szükségem van. Ha megkapom, meg is fogom fizetni. Kérlek, segíts rajtam.

Az öregasszony ráállt.

– Jól van – mondta –, aludjunk most. Holnap végbeviszem a varázslatot.

Az öregasszony kivitte Leopárd úr kakasát. Fazekat tett a tűzhelyre. Már forrt is a víz. Belenyomta a kakast, megkopasztotta, kibelezte. Majd olajat öntött a fazékba, és megsütötte. Már készen is volt. Tűzhelyre tette a lepényt, kifőzte, elkészítette. Tányérra tette az ételt, kiterítette a gyékényszőnyeget, s hívta Leopárd urat.

– Gyere, egyél – mondta.

A leopárd jött. Adtak neki kis tálban kézmosó vizet. Megmosta a kezét. Hozzákezdett a lepényhez, és megette. Inni is kapott, s azután elaludt.

Kora reggel újra beállított. Az asszony azt mondta neki:

– Leopárd úr, lásd hát, hogy odahaza mit kell neked tenned. Menj a muzondófához, és Majom úr és Nyúl úr számára áss alatta vermet. Amikor jönnek, és felmásznak a fára, maradj te veszteg. De amikor

már látod, hogy jó magasra értek, kérdezd meg tőlük: „Kik vagytok?” A majom és a nyúl mihelyt meghallja, megijed tőled, Leopárd úr. Leugrik a földre, és elpusztul a veremben.

Leopárd úr hát hazatért, és vermet ásott a muzondófa alatt. S amikor elkészült, bement a házba.

Egy kis idő múlva kijött és körülnézett. A nyúl a fa alatt volt, a majom pedig fenn a fán. Leopárd úr megpróbálta megfogni a nyulat, de az elszaladt. Űzőbe vette, sikertelenül. Közben a majom is elszaladt, s így Leopárd úr visszament a házba.

Másnap kora reggel fogta a puskát, a tölténycsövet, a fejszét és a bunkósbotot, s megindult a vénasszony háza felé.

– Add vissza a csirkémet! – kiáltotta. – Belefáradtam, a vermet, azt hiába ástam, a nyulat hiába üldöztem, a majom meg közben elszökött. Add a kakast, hadd menjünk haza együtt.

– Aludjunk, Leopárd úr – mondta az öregasszony –, holnapra talán minden rendbe jön. – Aludtak.

– Menj be a rengeteg szívébe – mondta reggel az öregasszony –, vágj ott kis fákat, és faragd meg őket. Bábokat fogunk csinálni. Bábból lányokat, a szemük, a fülük, az orruk és a szájuk igazi lesz. Kifúrod a fülcimpájukat, és rájuk aggatsz fülbe való karikákat. Szerezz üveggyöngyöt és vörös fát. Kend szét a vörös fát, csapolj mézgát a vadfügefából, és kend hozzá. Köteled is legyen, hogy megfoghasd őket. Mihelyt hazaérsz a házadba, Leopárd úr, aludj. Reggelre érve, kezdj hozzá, menj oda a fához. Mihelyt eléred, mássz föl rá, és helyezd el odafönt a bábokat. Azután pedig menj, és rejtőzz el a bokorban. De a kötél nálad legyen. Ott várd be a majmot és a nyulat.

Leopárd úr hazament, és mindenben úgy tett, ahogy az öregasszony parancsolta. Másnap, hogy elhelyezte a bábokat, máris ott lapult a bokor aljában. Nem sokáig várt, megpillantotta a majmot és a nyulat, jöttek rendben.

Alig értek a fához, azt mondta a nyúl:

– Ó, majomtestvér! Nézd csak a lányokat, ott vannak fenn a fán.

S amikor már beteltek a szemlélésükkel, azt mondta a majom:

– Jó reggelt, lányok, hogy vagytok?

A lányok nem feleltek.

– Csak nem szégyellitek magatokat?

Azok hallgattak.

– Nem vagytok éhesek?

Egy hang se hallatszott.

Akkor a nyúl azt mondta:

– Testvér, van valamid odahaza?

– Egy birkám van – felelte a majom. – És neked, nyúltestvér, neked mid van?

– Van egy disznóm odahaza.

– Hát akkor menjünk!

Hazaértek, leszúrták a disznót, feldarabolták, fazékba tették. Megvolt a hús, elkészítették a lepényt. Tálakra tették. Egy kancsó vizet s egy gyékényszőnyeget fogtak, és hozták mind az eleséget. Azzal elindultak... el, egyenesen a fához.

– Lányok, gyertek le – szólt fel a majom –, hadd együnk!

De a lányok nem jöttek le.

– Szégyellősek vagytok? – kérdezte.

Azok hallgattak.

– Ó, nyúltestvér – mondta végül a majom. – Menjünk el, kérlek, szégyellik magukat előttünk.

Elmentek.

Leopárd úr kijött a bokorból. Megtalálta az ételt, s enni kezdett. Amikor befejezte, ivott. Odament az egyik terítékhez, megmosta a kezét, odament a másik lányéhoz, megmosdott ott is. Azzal bebújt újra a bokor alá, s elrejtőzött.

Jött a nyúl, s felkiáltott:

– Majomtestvér! Nézd csak! Ettek a lányok!

Összeszedték a holmijukat, s hazavitték. Visszatérőben a majom magával hozta a gitárját. Játszani és táncolni kezdtek a fa alatt.

– Lányok, gyertek, táncoljunk! – kiáltották egyszerre.

De a lányok nem jöttek. Így a majom kezdte a táncot, a nyúl játszott a gitáron.

De amikor a majom tánc közben felugrott a lányokhoz, és a hasát, ahogy illett, odakoccintotta az egyik hasához, fogva maradt a mézgán.

– Ó, komám! – kiáltotta. – Gyere és lásd, a fiatalasszony megfogott engem.

A nyúl eldobta a gitárt, ő is odakoccintotta a hasát, ő is odaragadt.

– Jaj nekem, komám! Fogva vagyunk! – kiáltotta.

Leopárd úr egyszerre csak ott termett a bunkósbottal. Meglátta a nyulat, leütötte, és betette a tarisznyájába. Meglátta a majmot, leütötte, és betette a tarisznyájába. Azzal lejött a fáról.

Odahaza azt mondta:

– Feleség, megfogtam a majmot és a nyulat, régóta fáj már rájuk a fogam. Holnap megsütjük őket.

Azzal aludni mentek.

Elérkezett a reggel. Leopárd urat hívták az apósa temetésére. Azt mondta:

– Feleség! Holnap törd meg a kaszavát^{15}, azután vedd ki a nyulat a tarisznyából, nyúzd meg, főzd meg, egyél belőle! Az én részemet hagyd meg. No, isten veled!

Azzal Leopárd úr elment.

Az asszony egyedül maradt. Egyszerre csak hallotta, hogy a tarisznya megszólal, és azt mondja:

– Engedj ki bennünket! Engedj ki bennünket! Bátyánk, Leopárd úr, azt mondta: meghagyta neked, hogy engedj ki. Részt kell vennünk a temetésen.

Az asszony kiengedte őket.

– Add ide a láda kulcsát – szólt rá a nyúl –, fel kell szépen öltöznünk, hogy megjelenhessünk a temetésen.

Odaadta a kulcsot. Kinyitották a ládát, felöltöztek. Nyúl úr zászlósnak, kard az oldalán, sapka a fejében. Majom úr kapitánynak, kard az oldalán, sapka a fején.

Megindultak – meg, egyenesen a temetésre, ahova Leopárd úr ment.

Meg is találták ott Leopárd urat.

– Kötözzétek meg – kiáltotta Nyúl úr –, a kormányzó úr parancsára!

Megfogták, hátrakötötték a kezét.

– Egy szopós malacot adok, ha feloldoztok! – kiáltotta Leopárd úr.

– Egy szakajtó lisztet! Száz fényes ezüstöt!

Majom úr és Nyúl úr beleegyezett.

Telt, múlt az idő. Eljött az este. Nyúl úr felkiáltott:

– Halló, őrizők! Hol vagytok?

Az őrzők megijedtek, elszaladtak.

Akkor a Nyúl úr szólította Leopárd úr sógorait:

– Vigyétek a sógorotokat! A kormányzó úr érte küldött, vezessétek elébe.

Egy fához vezették, azazhogy a háza sarkához, s ott leültették.

– Enni akarunk – mondta Nyúl úr. S erre Leopárd úr már hozott is egy jókora disznót, megért vagy háromszázat, és egy zsák durván őrölt lisztet.

– Ilyen liszt nem kell – mondta Majom úr –, finom lisztet akarunk.

Hoztak egy zsák finom lisztet, azt elfogadták.

Leszúrták a disznót, megtisztították, fazékba aprították. Elkészült az étel, levették a tűzről. Feltették a lepény vizét a tűzre, már forrt is a víz.

Azt mondták:

– Senki ne nyúljon a lepényhez. Készítse el egymaga Leopárd úr, pusztá kézzel.

Ahogy a majom parancsolta, Leopárd úr főzni kezdett pusztá kézzel. Felesége töltötte a fazékba a lisztet, ő, Leopárd úr pedig belenyúlt a forró vízbe, és keverni próbálta. Persze lejött a szőre azon nyomban.

– A másik kezedd el is! – parancsolta a majom. S Leopárd úr másik keze is csupasz lett.

– A lepénynek való vizet öntsétek ki – parancsolta a majom. – Az nem kell, nem jó. Most pedig együnk.

Leopárd urat felemelték, és bevitték a házába.

Majom úr és Nyúl úr nekiláttak enni, s amikor már jól belaktak, odamentek a ház mögé. Lehúzták magukról Leopárd úr ruháját, és sáros lábbal végigtaposták, hogy csupa sárga folt lett, majd batyuba kötötték. Aztán egy kicsit távolabb megálltak, és azt mondták:

– Tudd meg, mi vagyunk a majom és a nyúl, akiket beraktál a tarisznyádba. De a mai nap reggelén elfutottunk. A saját feleséged eresztett ki bennünket. Akkor elmentünk a temetésre, hogy elfogjunk, és megköttessünk téged, Leopárd úr. Most pedig uzsgyi, éj utol, ha tudsz!

Leopárd úr sógorai úzóbe vették a majmot és a nyulat. Űzték egy darabig, aztán abbahagyták.

Miért alszik Majom úr a fán? Azért, hogy Leopárd úr ne árthasson neki. Miért alszik Nyúl úr a bokorban, és nem a nyílt mezőn? Azért, mert búvik Leopárd úr elől. Leopárd úr elől, aki sosem volt foltos, de foltos lett ám Majom úr és Nyúl úr miatt.

Akár jó, akár rossz, ennyi a történet, s ez a vége.

AZ ELEFÁNT ÉS A BÉKA

Gyakran meséltem már Elefánt úrról és Béka úrról, akiknek egy házban lakott a szerelmük.

Egy nap Béka úr megszólította Elefánt úr kedvesét, és azt mondta neki: – Elefánt úr az én lovam!

Amikor éjszaka Elefánt úr eljött hozzá, a, lány megmondta neki:

– Béka úrnak te vagy a lova!

Mire Elefánt úr nyomban Béka úrhoz sietett, és megkérdezte:

– Mondtál te olyasmit a kedvesemnek, hogy én a te lovad vagyok?

– Nem – válaszolta az –, én nem mondtam.

Erre mindketten nyomban nekiindultak, hogy felkeressék Elefánt úr kedvesét.

Útközben Béka úr megszólította Elefánt urat, s azt mondta:

– Nagyapó, elfáradtam. Hadd üljek fel a hátadra!

– Hát ülj fel, kisunokám – válaszolta Elefánt úr.

Így aztán Béka úr felült.

Egy kis idő múlva megint csak megszólította Elefánt urat.

– Nagyapó – mondta –, le fogok esni. Hadd kössek kötelet a szájadba.

Elefánt úr beleegyezett. Béka úr pedig megcselekedte, amit kért.

De egy kis idő múlva ismét megszólította Elefánt urat.

– Nagyapó, hadd törjek egy suhogó vesszőt, hogy azzal üzzem el rólad a moszkítókat.

– Törj – mondta Elefánt úr. És Béka úr szerzett egy suhogó vesszőt.

Így közeledtek a lányhoz, aki mikor elébe értek, felkiáltott:

– Elefánt úr, te csakugyan Béka úr lova vagy!

A LEOPÁRD ÉS A TÖBBI ÁLLAT

Leopárd urat egy nap keservesen mardosta az éhség.

– Mit tegyek? – kérdezte magától. – Legjobb lesz, ha idehívom a világ minden állatját, és azt mondom nekik: „Gyertek csak, és tartsunk orvosi tanácsot, beszéljünk az egészségről.” És amikor jönnek, majd egyet-egyet elkapok közülük, és megeszem.

Elhívatta hát nyomban a szarvast, az antilopot, a nyulat, az őzet és a gnút.

Azok egybegyűltek és megkérdezték:

– Miért küldtél értünk?

Leopárd úr azt felelte:

– Tartsunk orvosi tanácskozást, hogy egészségesek legyünk.

Lement a nap. Döngtek a dobok, kezdődött az ének. Maga Leopárd úr verte a dobot, és énekelt:

*Szarvas és antilop!
Beteg barátotok,
el ne hagyjátok!
Szarvas és antilop!
Beteg barátotok,
el ne hagyjátok!
Szarvas és antilop!
Beteg barátotok,
el ne hagyjátok!*

Mire a szarvas azt mondta:

– Főnök, hogy játszol? Hazudik a dob. Add csak ide, majd én játszom rajta.

Leopárd úr átadta. A szarvas fogta, és így énekelt:

*Nem vagy te beteg,
nincs neked sebed,
csak furfangos gonoszságod!
Nem vagy te beteg,
nincs neked sebed,
csak furfangos gonoszságod!
Csak furgangos gonoszságod!*

Mire Leopárd úr fölugrott, és azt mondta:

– Te szarvas, nem tudsz te bánni a dobbal.

De az állatok erre már szétszaladtak, és azt mondták:

– Leopárd úr jól gondolta, hogyan ejtsen tőrbe minket.

DÉL-AFRIKA

RHODESIAI

MOÇAMBIQUE-I

DÉL-AFRIKAI UNIÓBELI

MESÉK

A ZSUGORI TÖRZSFŐNÖK

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy ise^{16}. Sok felesége volt, még több gyereke, háza népének se szeri, se száma. Hanem ez az ise nagyon fukar ember volt: asszonyai, szolgálái jól nem lakhattak soha. Valahányszor első felesége élelemért ment a csűrbe, elkísérte az ise, s vigyázta erősen, nehogy túl sokat merítsen a gabonából meg a földimogyoróból. No, de nem őrizhette egész nap asszonyát, mert a földeken is volt dolga: vigyázta ott is, nehogy a termésnek lába keljen, mert ugyan senki emberfiában nem volt bizalma ennek az isének.

Egyszer az asszonyok, amíg az ise távol járt, jó mélyen merítettek a csűrből, hadd lakjanak jól a gyerekek meg a szolgálak is.

Hazajön a törzsfőnök, egyenesen megy a csűrbe, látja, hogy megdézsmálták erősen a gabonát is, meg a földimogyorót. Szólítja nagy haragosan első feleségét:

– Ki dézsmálja gabonámat? Ki jár rá a földimogyoróra?

Válaszol az asszony: – Senki biz, jó uram.

Ráripakodott akkor szolgálaira az ise:

– De megnőtt a hasatok! Jóllaktatok biztos a csűrömből, drága gabonámból!

Hanem az asszonyok, gyerekek, szolgálak csak bizonykodtak:

– Nem nyúltunk mi gabonádhoz, földimogyoródhoz. Gizgattunk a bozótban, attól puffadt fel a hasunk.

Történt egy nap, hogy a mambo^{17} magához hívatta az isét. Mondta magában a zsugori:

– Az kell csak, hogy elmenjek: majd kieszik mindenemből ez a falánk népség! – azzal kapta magát, elment tanácsot kérni a varázslóhoz. Kérdezte tőle:

– Adhatnál-e nekem valami varázsszert? Elmegyek s félek, megdézsmálják csűrömet, míg távol járok.

Mondta rá a varázsló:

– Jó varázsszert adok neked, ha adsz egy hízott ökröt.

Ahogy áthajtotta a hízott ökröt az ise, a varázsló adott neki egy varázsszemet. Mondta neki:

– Tedd a szemet a csűr közepébe: lát ez mindent, ami távollétedben történik, s el is mondja majd neked, amit látott.

Megfogadta az ise a jó tanácsot, a csűr közepébe tette a szemet, aztán így szólt asszonyaihoz:

– Mindent lát ez a musonga-szem^{18}, s el is mondja hűségesen, ha hazatérek.

Azzal, mint aki dolgát jól végezte, útnak indult, ment a mambóhoz, s oda is maradt vagy három nap.

Nagy keservesen sóhajtoztak az asszonyok:

– Haj, haj, éhínség vár ránk, koplalhatunk, mert vigyáz ránk a musonga-szem!

És bizony koplaltak is az asszonyok meg a gyerekek, meg mind a szolgák. Nagy elégedetten látta az ise három nap múlva, hogy alig fogyatkozott az eleség.

No, megint egyszer hívta a törzsfőnököt a király. Akkor már nem félt, nem aggódott: odatette csak a musonga-szemet a csűr közepébe, s így szólt asszonyaihoz:

– Mindent lát ez a musonga-szem, s el is mondja hűségesen, ha hazatérek.

S ezzel útnak indult.

Éheztek az asszonyok, a gyerekek, koplaltak a szolgák. Eltelt a három nap, visszatért az ise: nem csappant a készlet.

Így történt ez harmadízben is: hívta a mambo az isét, éheztek az asszonyok, a szolgák, az eleségből meg nem fogyott egy szem se.

Hívatta aztán negyedszer is az isét a mambo. Felkészült a zsugori az útra, házanépének kiadagolta a három napi eleséget, ő meg nagy nyugodtan útra kelt. Hanem ezúttal nem végzett három nap alatt, mert sok ügyes-bajos dolga volt vele a királynak. Gondolta az ise:

– Elfogyott az elesége asszonyaimnak, gyermekeimnek, egész házam népének, de sebaj: majd találnak gyökeret a bozótban, s legalább megmarad a drága gabonám, földimogyoróm.

Ahogy eltelt a harmadik nap, s az isének még se híre, se hamva, azt mondták az éhes asszonyok:

– Koplalunk, de a csűr tele minden jóval. Ha meg jóllakunk, meglátja a musonga-szem, elmondja a gazdának.

Így szólt akkor a második feleség:

– No, majd helyrehozom én a dolgot!

Egyebet nem mondott, ment szaporán a varázslóhoz s kérte:

– Adnál-e nékem egy musonga-szemet? Szeretnék sólyommá válni!

Mondta rá a varázsló:

– Adok neked, hogyne adnék, ha idehajtasz egy hízott ökröt.

Térült-fordult az asszony, hajtotta a hízott ökröt, a varázsló meg adott cserébe egy musonga-szemet. Több se kellett a második feleségnek, fogta a musonga-szemet, és sólyommá vált azon nyomban. Felrepült a varázsló udvarán, s leereszkedett a gazdaság kellős közepén, rácsapott a musonga-szemre, elragadta, s egy mélységes-mély kút fenekére süllyesztette.

Szabad volt akkor már a vásár: ment az első feleség meg a második a csűrbe, hordták a gabonát, a földimogyorót, a lányok a lisztet szitálták, s nagy lakomát csaptak valahányan. Pukkadásig jóllaktak az ise asszonyai, gyerekei, szolgálai; akkor az asszonyok sört főztek, s valamennyien táncra kerekedtek.

Hírhozó jött másnap a mambo házából az ise háza népéhez és így szólt:

– Hazajön holnap a gazdátok.

Ugyan megrémült erre asszony, gyerek, szolga! Nem maradhat titokban a törzsfőnök előtt, milyen bűnös-nagy dárídót csaptak!

Mondja az első feleség:

– Megelégeltem már ezt a szűkös életet! Fogom a gyerekeimet, visszamegyek apámhoz-anyámhoz.

Mondják mind a többiek:

– Megeléveltük ezt a szűkös életet! Megyünk mi is, elhagyjuk az isét.

Azzal kapták magukat, felszedelőzködtek ahányan csak voltak, vitték a gabonát, földimogyorót a csűrből, elkötötték a sok kecskét, birkát, marhát, vitték más földre az ise minden jószágát.

Az meg hazaérkezett másnap a mambo házából. Ahogy udvarára ért, kereste a musonga-szemet, de bizony nem lelte sehol. Nézi a csűrt: üres. Nézi a kunyhókat: néptelen mindahány.

Kapta magát akkor a törzsfőnök, ment a varázslóhoz, kérdezte:

– Mi történt a házam táján, míg én távol voltam?

Mondta a varázsló:

– Mélységes-mély kút fenekén a musonga-szem, koplaló házad népe dúsabb földre vándorolt.

Az ise meg elballagott a bozótba, lehevert, s csakhamar elemésztette a bánat.

A LEÁNY MEG A HIÉNA

Egyszer egy parasztember kiküldte leányát a földjére: vigyázzon, hogy el ne pusztítsák a madarak mind a vetést. Szót fogadott a leány, kiment apja földjére, ott felmászott egy vigyázófára, ^{19} onnan leste a vetést.

Egyszerre csak arra sompolygott egy hiéna. Megtetszett neki a leány, lehevert hát a vigyázófa alá, s felszólt a leánynak:

- Hol az apád, gyermek?
- Apám elment nádat vágni – felelt a leány.
- Hát az anyád hol van, kisleány? – kérdezte a hiéna.
- Anyám meg elkísérte apámat – válaszolt a leány.

Akkor így kérlelte a hiéna:

- Ugyan szállj már le, lányka, beszéljess velem!

Felelte a leány.

- Azt se tudom, ki fia vagy!

Mondta neki a hiéna:

– Bácsikád vagyok én, nem más! Örül a szívem, hogy viszontláthatom húgocskámat, s megismerhetlek téged, a leányát. Gyere hát le, hadd nézzelek meg közelebbről.

Körülnézett akkor a leány a vigyázófa tetejéről, s így kiáltott:

- Ott jön apám a nádasból, vele jön anyám is!

Mondja rá a hiéna:

– Be kár, hogy meg nem várhatom apádat, anyádat! Hanem az én szegény gyermekeim éhesen várnak rám odahaza.

Kérdi a leány:

– Hát mármost miért olyan sietős a dolgod? Hiszen bácsikám vagy, magad mondtad, s alig várod, hogy viszontláthasd apámat, anyámat! Most meg, hogy jönnek, elfutnál?!

Mondja a hiéna:

- Jól van, jól, holnap is lesz egy nap!

No, nekiszegzi akkor a leány a kérdést:

- Mondd csak, bácsikám, mi van a szádban?

A hiéna ráfeleli:

- Sok kis kapa, ezekkel ápolom atyáim sírját.

Kérdi a leány:

– Hát a lábad mögött mi lóg, bácsikám? Mintha farok volna!
– Légycsapó az – válaszolt a hiéna –, avval hessegetem a
legyeket, ha már nagyon zaklatnak a sírápolásnál.

Kérdezte megint a kislány:

– Azt mondd meg, bácsikám, mi az a karomféle a kezeden?
– Avval egyengetem a sírt – mondta a hiéna. De akkor már
nagyon ráunt a felelgetésre, így szólt hát a leányhoz:

– Elmegyek már, húgocskám, éhesek odahaza szegény
gyermekeim. Hanem hol marad ilyen soká apád, anyád?

Mondja rá a kislány:

– Hiszen hallottad: nádat vág apám, anyám meg elkísérte.
– S ugyan mire kell a nád apádnak, anyádnak?
– Bizony, téged agyonvágni, hiéna!
– Ó, te gyermek, hiénának nevezed tulajdon bácsikádat? –
kiabált a hiéna nagyhangosan, de akkor már sarkon is fordult, s
futott, hogy a lába sem érte a földet.

Nemsokára megjött a. leány apja. Elmesélte a. leány, hogy s mint
járt túl a hiéna eszén. Apja akkor lelkére kötötte: vigyázzon mindig,
ne higgyen a hazug idegeneknek.

A CSALAFINTA KÉRŐ

Élt egyszer egy asszony meg egy ember, volt nekik egy lányuk. Mikor felcseperedett, apja kimondta, hogy férjhez nem adja senkihez. Akárhányan jöttek is leánynézőbe, kosarat kapott valamennyi; az apa állta a szavát.

Az embernek volt földje jócskán, csak éppen messzire a falutól, s egyre pusztították az elefántok. Háza mögött néhány fa nőtt, melyeknek a háncsából jó erős kötelet lehetett fonni. Jött egyszer egy legény, kérdezte az embert: húzhatna-e háncsot, mert ritka erős kötélre volna szüksége. Kérdezte az ember, minek az az erős kötél. Mondta a legény, hogy anyjának messzi a földje a falutól, pusztítják egyre az elefántok. Ő meg azt gondolja, felgöngyölíti a földet, a kötéllel összekötözi, vállára veszi, akár az összegöngyölt szőnyeget, s elhozza a falu határába.

Ugyan kedves volt ez a gondolat az embernek! Menten válogatott ajándékokat ígért a legénynek, ha megteszi ugyanezt az ő földjével is. Hanem a legény csak nem állt rá, lekicsinylette mind az ígért ajándékokat. Végül aztán nem maradt más hátra: odaígérte lányát az apa.

Ez bezzeg tetszett a legénynek! Megígérte: felgöngyöli, elszállítja az öreg földjét, mihelyt megtette ugyanezt az anyjával. Felcsapott az öreg, állt az alku. Meg is tartották a lakodalmat, s hazavitte asszonyát a fiatal férj.

Az apa meg várta, várta, mikor váltja be ígéretét a veje – de bizony hiába várta.

Követeket küldött akkor veje falujába. Mindhiába; az csak annyit mondott: anyjának földje ott van még a régi helyén, azt se vitte el, hát apósáéra is csak utána kerül sor.

Végül aztán elfogyott az öreg türelme, s a törzsfőnökhöz fordult panaszával. Az magához hívatta mind a két pörös felet, s meghallgatta mondókájukat. A végén meg kimondta ítéletét: tudja azt az öreg is, mint bárki más, hogy nem lehet a földet csak úgy felgöngyölíteni, mint holmi szőnyeget, de meg a legény kezdettől fogva azt mondta, csak anyja földje után hordja el az apósáét. De

mivel az is ott van még a régi helyén, hát nincs az öregnek semmi követelése a vején, az meg tartsa csak meg nyugodtan asszonyát.

AZ OROSZLÁN ÉS A TEKNŐSBÉKA

Egyszer versenyfutásra került sor az erdőben, és négy akkora elefántagyar volt a díj, hogy két ember se tudott volna egyet fölemelni. A nagy nap reggelén mindenfelé hallani lehetett a kiáltozást:

– Rajta, rajta, állatok! Vegyetek részt a versenyfutásban! Aki utoljára fárad el, azé lesz a négy elefántagyar!

Seregestől jöttek az állatok, és mind beálltak a versenybe. De bizony a legtöbb kidőlt délire, csak az egyetlen oroszlán bírta még erővel.

Kevélyen így szólt a társaihoz:

– Enyém a négy agyar!

Mire a teknősbéka lassan előmászott.

– Még nem a tiéd – mondta. – Előbb fuss velem is versenyt, én is szeretném azokat a szép agyarakat.

– Még hogy te? – nevetett az oroszlán. – Te akarsz versenyezni velem?

– Előbb fussunk, aztán nevéssél – válaszolta a teknősbéka. S egy óvatlan pillanatban fölmászott az oroszlán hátára, az meg csak loholt, loholt ész nélkül, nem is sejtve, hogy utast visz a hátán. Egyszer aztán elfáradt, és megállt pihenni.

A teknősbéka azonnal rákiáltott:

– Ne pihenj! Fuss tovább! Mindjárt utolérlek! Enyém lesz a négy agyar!

Az oroszlán azt hitte, hogy a háta mögül jön a hang, és rögtön fölkerekedett, rohant, ahogy bírta, míg csak vissza nem kerültek oda, ahonnet elindultak. Ott aztán leroskadt a földre.

– Hol vagy, teknőc? – lihegte.

– - Én bizony már rég itt vagyok a célnál – mondta az csöndesen, miután észrevétlenül lemászott a földre.

Mit tehetett mást az oroszlán – belátta, hogy legyőzték. És átengedte az agyarakat a teknősbékának.

A NYÚL SZERENCSEJE

Volt egyszer egy ember, akinek volt egy szép eladó lánya. Egy nap így szólt hozzá:

– Süssél tíz kosár ennivalót. Aki mind a tíz kosárra valót megeszi, ahhoz adlak feleségül.

A lány nekilátott, és süttött tíz kosár elemózsiát.

Aztán egyre-másra jöttek az emberek, akik mind feleségül szeretnék volna venni a lányt.

De alig végeztek egy kosárral, valamennyien úgy jóllaktak, hogy kénytelenek voltak föladni a küzdelmet.

A nyúl meg épp akkor bandukolt arrafelé, a faluba vezető úton. És éppen volt nála egy fejsze, egy kés, néhány csiga, egy kevéske kötél, egy kendő, meg egy kis kosárkában köles.

Összetalálkozott a mongúzzal, aki így szólt hozzá:

– Osszad meg velem a kendődet, holnap meghálálom.

A nyúl szétszakította a kendőjét, és az egyik felét odaadta a mongúznak.

Aztán továbbment. Kis idő múlva egy gyöngytyúk szaladt eléje és kérte:

– Adj nekem egy kis ennivalót, holnap meghálálom.

A nyúl odaadta neki a kölest, ami a kosárkában volt, és folytatta az útját.

Csakhamar egy csapat termesszel találkozott.

– Vágd ki nekünk ezt a bambusznádat – mondták. – Holnap megháláljuk.

A nyúl fogta a kését, és kivágta a bambusznádat, és megint tovább ballagott.

Amint ment-mendegélt, egy madár röppent oda melléje.

– Adj nekem egy kis csigát, holnap meghálálom.

A nyúl a madárnak adta a csigákat, aztán attól is elköszönt.

Nemsokára egy oroszlán állta el az útját.

– Adj nekem egy antilopot – mondta. – Holnap meghálálom.

A nyúl csapdát készített a kötélből, és fogott vele egy antilopot.

Odaadta az oroszlánnak, ő meg tovább caplatott.

Igenám, de akkor meg egy elefánt toppant eléje, és trombitálva így szólt:

– Vágd ki nekem ezt a majomkenyérfát, holnap majd meglátod, mi történik.

A nyúl örült, hogy fejsze is volt nála, mert másképp nem tudta volna kivágni a majomkenyérfát. Kidöntötte, és otthagya az elefántnak.

Aztán ballagott még egy kicsit, és beért a faluba, ahol a szép eladó lány lakott.

A lány a nyúlnak is sült tíz kosár ennivalót, és megkínálta hogy egyék.

– Vidd csak be a házba a kosarakat! – válaszolta a nyúl. – Nappal nem tudok én enni, olyankor nincs étvágyam.

A lány engedelmeskedett, és bevitte a kosarakat.

Mikor lement a nap, a nyúl bement a házba, és hozzáfogott a lakmározáshoz.

De alig nyelt egy-két falatot, kopogtak.

– Bújj be! – kiáltott ki.

És beröppent a madár, akinek a csigákat adta. Nem szólt az egy szót sem, csak csipkedni kezdte az egyik kosárból az ennivalót, és az utolsó falatot is kiette belőle.

De ekkor már újra kopogtak, és jöttek a termeszek. Ők két kosár ennivalót ettek meg.

Kopogott az oroszlán, ő három kosárra valót pusztított el.

Jött az elefánt, ő meg a maradékot falta föl.

A mongúznak már nem is jutott más, csak egy teli edény sör.

A gyöngytyúknak pedig még annyi se.

Mikor aztán megvirradt, és a nap áttört a felhőkön, a nyúl kilépett a házból, az emberek meg mindenfelől összecsődültek, hogy megcsudálják a feneketlen gyomrú vőlegény-jelöltet.

– Ez bizony semmi volt – mondta a nyúl –, meg se kottyant nekem ez a tíz kosár. Most kezdek igazán éhes lenni.

És megkérte a ház gazdáját, hogy pörköljön neki egy kis maniókát, mert mindjárt elszédül, olyan üres a gyomra.

S miután megette a manióka-csemegét, feleségül vette a szépséges leányzót.

A CSODÁLATOS ÖKÖRSZARV

Hol volt, hol nem volt, élt egyszer egy kisfiú, akinek meghalt az édesanyja. Apjának többi asszonya gonoszul bánt vele, elhatározta hát, hogy elhagyja apja gazdaságát, és világgá megy. Kapott az apjától egy ökröt, felült egy szép reggel a hátára, azzal megindultak az úton, csak úgy, cél nélkül, bele a világba. Jó pár napi járásra volt már a fiú szülőfalujától, mikor útjába akadt egy tehéncsorda meg egy bika.

Mondja az ökör:

– Megverekszem én evvel a bikával és megölöm.

Leszállt hát a fiú az ökör hátáról. Az meg nekiment a bikának, küzdöttek egymással, és minden úgy történt, ahogy az ökör megmondta. Akkor tovább mentek. Útjukban a fiú megéhezett, rácsapott tenyerével az ökör jobb szarvára, az meg kinyílt, és ebédet tált a fiú elé. Evett, ivott, jóllakott, aztán rácsapott a bal szarvra. Az is kinyílt, és elnyelte az ebéd maradványait.

Tovább mentek, hát egyszerre nagy, fekete marhacsordát látnak a messzeségben.

Mondja az ökör a fiúnak:

– Szállj csak le a hátamról, hadd futok a csordához. Megverekszem velük és meghalok, te meg törd le mindkét szarvamat, és vidd magaddal. Ha megéhezel, szólj csak: ellátnak majd eleséggel.

Minden úgy is történt, ahogy az ökör megjövendölte. Küzdött és meghalt, a fiú meg fogta a szarvakat, és folytatta vándorútját. Csakhamar egy faluhoz ért, ahol az embereknek bizony igen szűkösen volt csak ennivalójuk, mert szárazság uralkodott a vidéken.

Bement a fiú egy kunyhóba, s az ott lakóknak is, meg magának is elegendő eledelt varázsolt a csodálatos ökörszarv segítségével.

Leszállt az éj, és a kunyhó lakója csak arra várt, hogy a fiú elaludjon. Akkor elvette a csodálatos szarvakat, és két közönséges szarvat csempészett a helyükre.

Másnap virradatkor útra kelt a fiú, vitte magával gyanútlanul a kicserélt ökörszarvat. Útjában megéhezett, rácsapott az egyik

szarvra, de bizony hiába. Láta már akkor, mi történt; visszafordult hát azon nyomban, megkereste a kunyhót, ahol szállást kapott éjszakára. Hallotta már messziről, hogyan rimánkodik a tolvaj a csodálatos szarvaknak – de hasztalan tette, nem történt csoda.

Akkor a fiú visszacserélte a szarvakat, és ment tovább. Esteledett, mikor újból egy kunyhóhoz érkezett. Kopogtatott, és éji szállást kért. De bizony nem engedték be, mert az ágyékkötője és a vállkendője rongyos volt, a teste meg poros, piszkos.

Ment-ment a fiú, míg csak egy folyóhoz nem ért. Megfürdött a folyó vizében, aztán szólt az ökörszarvnak. Az meg elébe varázsolt új kendőket, ékszert, gyöngyöt, vadállatok fogából nyakláncot.

Felékesítette magát a fiú, aztán tovább folytatta útját, míg csak egy kunyhóhoz nem ért; abban lakott apjával-anyjával egy szépséges szép leány. Nagy örömmel fogadták a fiút, ott maradt hát szívesen. Az ökörszarv bőségesen ellátta őket étellel, itallal, ruhával.

Csakhamar feleségül vette a fiú a szép leányt, és magával vitte apja házába.

Ott aztán szólt megint a csodálatos szarvnak, és az megajándékozta egy szép, nagy házzal: be is költözött a fiú feleségestül, és ott aztán boldogan éltek, míg meg nem haltak.

A HIÉNA ÉS A HOLD

Egyszer egy hiéna csontot talált, foga közé fogta, és magával vitte.

A hold csodálatosan fénylett, a víz nyugodt volt; mikor a hiéna meglátta a holdat a víz tükcrén, eldobta a csontot, és meg akarta kaparintani magának a holdat. Azt hitte, hogy zsírosabb húsdarab az.

Ráugrott, fülig elmerült a vízben, de nem lelte meg. A vizet azonban felkavarta.

Visszamászott a partra, és mozdulatlanul várt. A víz azonban újra lecsillapodott, s megjelent tükcrén a hold. A hiéna újra ugrott egyel, hirtelen akarta megkaparintani a holdat, amit húsnak hitt. Már azt hitte, megvan, pedig még vizet sem tartott a szájában, mert az is kicsurgott belőle. A hiéna újból visszahúzódott a partra és várakozott.

Arra jött egy másik hiéna, elcsente a csontot, és ott hagyta a várakozó hiénát. De végül is hajnalodni kezdett, és a hold fénye lassan eltűnt a nappali fényben. A hiéna pórul járt.

De másnap is visszatért, visszatért naponta, míg egészen le nem taposta a környéket.

Sokan nevettek a hiénán, aki újra meg újra beleveti magát a vízbe, harapja a vizet, de az csak kicsorog a pofájából, s nem marad benne semmi. Azóta, ha valakit kinevetnek, azt mondják neki:

– Olyan vagy, mint a hiéna, aki eldobta a csontot, és nem szerzett magának semmit, mert a holdat látta a vízben.

AZ OROSZLÁN-MENYASSZONYOK

Élt egyszer egy faluban négy leány. Ketten közülük testvérek, s volt nekik egy kisöccsük is. Kedvese is volt mind a négy leánynak. Mondják egy szép napon a legények:

– Tartsuk meg a lakodalmat! Gyertek velünk holnap a falunkba!

Feleli a négy leány:

– Megyünk hát, hogyan mennénk!

Mondta a nővérek kisöccse:

– Megyek ám én is veletek!

Ott éjszakázott akkor a négy legény a négy leánynál, másnap aztán valamennyien fölkerelkedtek, velük ment a kisfiú is. Mennek, mennek, mendegélnek, hát egyszer azt mondja párjának mind a négy legény:

– Eredjetek csak, mi hátramaradunk vacsorára valót vadászni.

Szólott a kisfiú:

– Veletek maradok én is.

Akkor a négy leány folytatta útját, de alighogy eltűntek szem elől, megragadta a négy legény a kisfiút, bekötötték a szemét, s feltették egy fa tetejére. Azt mondták neki:

– Menten véged, ha leveszed a kendőt a szemedről!

Ráfelelt a kisfiú:

– Nem veszem én, dehogyan veszem!

S íme: a négy legény egy szempillantás alatt oroszlánná változott! A kisfiú meg kikandikált a kendő mögül, s látta, amint az oroszlánná vált négy legény üldözőbe vesz egy antilopot. El is ejtették, aztán megint visszaváltoztak emberi alakjukba. Akkor a kisfiú a szemére húzta a kendőt.

Jött a négy legény, leemelik a gyereket a fáról, szeméről le a kendőt, s kérdezik:

– Láttál-e valamit?

– Már hogyan is láttam volna? – méltatlankodott a kisfiú. – Hisz kendő volt a szememen!

– No, akkor jól van – mondta rá a négy legény, s dolguk végezetten eredtek a négy leány után.

Elérkeztek aztán, mind ahányan voltak, egy barlanghoz. Mondja a négy legény:

– Maradjunk itt éjszakára! Megfőzik a leányok a húst, aztán leheveredünk, s reggel majd megyünk tovább.

Úgy is történt: a négy leány megfőzte a húst, a legények meg ettek belőle egy keveset. Hanem akkor így szólották a leányokhoz:

– Egyetek csak, lakjatok jól, s a maradékot meg a csontokat dobjátok el.

Azzal a négy legény ment útjára, s a négy leány meg a kisfiú jóllakott az antilophússal. Akkor aztán eldobták a csontokat meg a maradékot.

No, jóllaktak, hát le is feküdtek, s a négy leány menten elaludt. Nem úgy azonban a kisfiú! Lefeküdt ő is, de nem jött álom a szemére. Kikandikált a barlangból, s meglátta az eldobott húsmaradékot meg a csontokat.

Közben a négy legény ott rejtőzött a bokorban; várták, mikor alszik el a négy leány meg a kisfiú. Mikor gondolták, hogy alszik már mindahány, előlopakodtak, egy szempillantás és oroszlánná változtak, s felfalták a húsmaradékot, de még a csontokat is. Látta mindezt a kisfiú, s azt is, hogy az oroszlánok jóllaktak, és menten visszaváltoztak emberi alakjukba. Aztán bebújtak a barlangba, s leheveredtek aludni.

Alig virradt másnap, a kisfiú felkeltette két nővérét:

– Csitt! halkan, gyertek utánam! Fontos dolgot mondok nektek!

Kilopakodtak a barlangból; akkor aztán a kisfiú arra a helyre vezette őket, ahol előző este a maradékot eldobálták, és így szólt:

– Amint vadászni indult tegnap ez a négy legény, menten oroszlánná változott. Mikor este kimentek a barlangból, oroszlánná váltak megint csak, és felfalták a húsmaradékot meg a csontot. Láthatjátok saját szemetekkel: itt a pora az összetört csontoknak, s itt az oroszlánok lába nyoma!

Ugyan megrémült erre a két nővér! Hanem a kisfiú így biztatta őket:

– Sose féljetek, elbánunk majd az oroszlánokkal! Menjetek csak vissza a barlangba, feküdjete le, s ne törődjete semmivel.

Szót fogadott a két nővér; lefeküdtek ők is, meg az öccsük is.

Fényes nappal volt már, mire felkelt a négy legény. Keltegetik a lányokat meg a kisleányt, s mondják:

– Nosza, induljunk hát a falunkba!

Fel is kerekedtek mindannyian.

Elértek egy folyóhoz, az meg éppen megáradt. Mondja a kisleány a legényeknek:

– Eredjete csak előre. Mi majd várunk itt, míg apad a víz, ti meg addig vadászhattok odaát.

Ráállt a négy legény; mondták, várjanak csak a leányok meg a kisleányt, míg apad a folyó, ők meg addig kedvükre vadászgatnak a túlsóparton.

S ahogy mondták, már át is keltek a megduzzadt folyón.

Alig értek át, mondja a két nővér a másik két leánynak:

– Hallgassátok csak meg kisleányunk szavát!

Mondja a gyerekek:

– Oroszlánná változott az éjjel a négy legény, s mind felfalták a csontokat meg a húsmaradékot.

– Nem igaz! – felelte a két leány.

– Tulajdon szemünkkel láttuk a csontok porát, meg az oroszlánok lába nyomát! – bizonygatta a két nővér.

No, erre már megrémült a másik két leány is. Hanem a kisleány bátorította őket:

– Sose féljete, majd csak túljárunk az oroszlánok eszén!

Azzal nyomban neki látott, font egy jó nagy kosarat. Akkor szólt a négy leánynak:

– Másszatok csak be sorra mind a kosárba! – s ahogy bemásztak, utánuk bújt ő is. Amikor mind az öten jól befészkelődtek, elővett a kisleány egy varázserejű musvét^[20], azzal rávágott a kosárra, s közben így dalolt:

Repülj haza, kosaram!

Haj, repülj haza, kosaram!

Haj-haja, repülj haza, kosaram!

És ahogy énekelt, s a kosarat csapkodta, az egyszerre csak a levegőbe emelkedett, szárnyra, kelt, és átrepült a megáradt folyó felett.

Elrepült a bozót felett is, ahol a négy legény vadászott. Azok persze megint oroszlánná váltak, úgy vadásztak. Mikor megpillantották a repülő kosarat s benne a négy leányt meg a kisleányt, futásnak eredtek, s uzsgyi! a kosár után. Hanem az gyorsabb volt a legfürgébb oroszlánclapásnál is, s a négy oroszlán bizony el nem érte. A kisleány meg egyre csapkodta a kosarat és énekelt:

Repülj haza, kosaram!

Haj, repülj haza, kosaram!

Haj-haja, repülj haza, kosaram!

Repült, repült a kosár, míg csak el nem ért a négy leány meg a kisleány falujába. Ott aztán biztonságban földet ért. A kisleányt pedig busásan megjutalmazta a leányok apja.

A CSILLAGOK SZÍVE

Hallgattam a csillagok beszédét. Azt mondják a csillagok:

– Cau! Cau!

Kérdeztem nagyapámat: mit jelent a csillagok beszéde? Nagyapám akkor, azon a hűvös estén kunyhója előtt üldögélve elmondta nekem az emberek és a csillagok beszélgetését:

„Amikor nagy az éhínség, a busmanok a csillagokhoz fohászkodnak: adnának a szívükből egy darabot, hisz minden csillag olyan nagy, s bizonyára tele van eleséggel. Adjanak hát szívükből a szegény busmanoknak, hogy azok is jóllakjanak. Ilyenkor mondják a csillagok:

– Cau! Cau!

Az emberek meg visszafelelnek nekik:

– Cau! – és félnek, hogy a csillagok megbűvölik a gazellákat, hogy ember el ne ejthesse.”

Amikor feltűnik egy-egy csillag, nagyapám így beszél hozzá:

– Tele van a szíved, te csillag, adj hát nékem belőle! Vedd helyette az én szívemet, az én éhező szívemet! Éhezem, koplalok – jóllaknék egyszer már én is, mint te!

– Tele van a gyomrod, adj hát nékem belőle! Vedd helyette az én gyomromat, az én éhező gyomromat! Jóllakott vagy, nagy vagy – én meg éhezem, koplalok. Koplalj egyszer te is!

– Add nékem a karodat is, vedd helyette az enyémet! Nem ejt már vadat az én karom, elhibázom mind a célt.

Kívánta erősen, bár eltalálná nyila a gazellát; azért kérte a csillag karját, s adta volna helyébe a magáét, hisz azzal egyre csak célt tévesztett.

Befejezte fohászát nagyapám, leült kunyhója elé, s arra gondolt: de jó volna meghegyezni nyilait, felajzani íját, elejteni azt a gazellát!

MADAGASZKÁRI

MESÉK

IKOTOFECI ÉS IMAHAKA, A KÉT KÓPÉ

Két kópéról lesz most szó, akiknek híre idáig eljutott.

Ikotofeci és Imahaka útra kelt, ki-ki a maga szűkebb hazájából. Ikotofeci nyugaton lakott, Imahaka pedig keleten, Ikotofeci keletnek tartott, Imahaka pedig nyugatnak ballagott. A két férfi összetalálkozott egy völgyben, és köszöntötte egymást.

Imahaka egy agyagból készült ásófejet vitt, Ikotofeci pedig kosárban egy hollót cipelt magával.

– Mit viszel, uram? – kérdezte Ikotofeci.

– Ásót. Szeretném elcserélni egy tyúkért – felelte Imahaka.

– No nézd csak! Én meg egy tyúkot viszek, és szívesen elcserélném egy ásóért.

– Áll az alku. Menjünk kicsivel odébb, és cseréljük ki a portékánkat.

– Barátom – szólalt meg Ikotofeci –, ne nyisd ki most a kosarat. Ijedős a tyúk, nincs megkötve, még elröpül.

– Én pedig most edzettem meg az ásófejet. Várj vele, csak később használd, mert esetleg ki talál csorbulni.

Azzal mindegyik ment tovább a maga útján.

Imahaka hazaért, és nyomban kinyitotta a kosarat, mire a holló, káromkodva elrepült.

Amikor pedig Ikotofeci nyelet akart illeszteni az ásóba, hát széttört az ásófej.

Mindegyikőjüket csodálat fogta el a másik iránt.

Így kiáltottak fel szinte egyidőben:

– Remek kópék vagyunk mindketten, össze kéne fognunk!

E kaland után hamarosan ismét összetalálkoztak.

Imahaka szólalt meg elsőnek:

– Ha valóban cimborák vagyunk, mérjük össze az eszünket!

– Helyes! – felelte Ikotofeci. – Kezdjük!

– Van valami, amin nem győzök csodálkozni – kezdte Imahaka. –

Ha te tudsz rá magyarázatot, elismerem, hogy elméd élesebb, mint az enyém: hogyan lehet az, hogy ez a fekete szőrű tehén fehér tejet ad?

– Nem tudom – felelte Ikotofeci. – De van valami, amin én sem igazodom el, és ha te tudsz rá magyarázatot, elismerem, hogy okosabb vagy nálam: ez az ökör meg juh egyképpen fűvet eszik. Miért van mégis az egyiknek hosszú és vékony farka, a másiknak meg rövid és bozontos?

– Nem tudom, mi rejlik emögött.

És mindketten elismerték, hogy vereséget szenvedtek.

– Akkor hát testvérek volnánk! Össze kell fognunk.

Erre jó vacsorát készítették, mondván, hogy majd együtt elfogyasztják.

– Először aludjunk egyet, és amelyikünk szebbet álmodik, legyen azé a vacsora – tanácsolta Imahaka.

Azzal nyugovóra tértek.

Nemsokára Ikotofeci kinyitotta a szemét és megszólalt:

– Azt álmodtam, hogy felmentem az égbe, és olyan pompás dolgokat láttam, hogy szemem-szám elállt a csodálkozástól.

– Én pedig azt álmodtam – mesélte Imahaka –, hogy a szemem láttára felmentél az égbe, mire ezt mondtam magamban: „Annyira elkápráztatja a csodálatos látvány, hogy biztosan nem akar már visszajönni.” És ahogy felébredtem, megettem a vacsorát. Pedig, lám, itt vagy!

*

Egy alkalommal, hogy a két kópé éppen együtt bandukolt, egy környékbeli gazdag embert pillantottak meg, aki éppen az ökreit őrizte.

Így fondorkodtak:

– Mit süthetnénk ki, hogy az öreggel levágassuk egyik ökrét?

Ikotofecinek támadt egy ötlete:

– Nem nagy dolog, csak egyikünknek meg kell bújnia a sziklák közt.

– Jól van – felelte Imahaka.

Ikotofeci bebújt a sziklakövek közé, Imahaka pedig megindult az ember felé.

– Pipiliki... Pipiliki... Meghal a gazda, ha nem áldoz fel egy ökröt!

– szólalt meg Ikotofeci, és szavától visszhangzott a szikla.

A hang hallatára az embernek torkán akadt a szó a csodálkozástól, majd kinyögte:

– Hallgasson el ez a hang, melyet te is, én is hallottunk.

De a hang újra rákezdt:

– Pipiliki... Pipiliki... Meghal a gazda, ha nem áldoz fel egy ökröt! Imahaka odament az emberhez.

– Apám, megszakad a szívem e hang hallatára!

– Haza kell mennem, hogy szóljak a feleségemnek meg a gyermekeimnek, mert hátha igazat szolt a hang.

Otthon aztán így felelt a felesége:

– Talán feláldozhatnál egy ökröt, de ki mutassa be az áldozatot?

Erre fejszével, kötéllel meg egy késsel felfegyverkezve útra kelt az ember, visszatért Imahakához, és megbízta, hogy miután már feláldozták az ökröt, ő ossza majd el a húst.

Imahaka pedig először is levágta az ökör fejét, és ilyen szavakkal áldotta meg: – Szép fej, szerencsét hozó fej, az enyém vagy-e, vagy ezé a gazdái?

– Az enyém! – felelte az öreg.

Aztán kikanyarította a lapockát, és így csepülte le:

– Gonosz lapocka, szerencsétlenséget hozó lapocka, enyém vagy-e, vagy pedig ezé a gazdái?

Persze, nem kellett az embernek, és rávágta:

– Tedd félre magadnak, gyermekem!

Imahaka levágta az ökör lábát, és így magasztalta fel:

– Ezüst láb, pompás láb, enyém vagy-e, vagy ezé a gazdái?

– Az enyém! – kiáltotta az ember.

Imahaka kikanyarította az ökör szegyt, és így ócsárolta:

– Veszedelmes szegy, bajt hozó szegy, enyém vagy-e vagy pedig ezé a gazdái?

A gazdának elment tőle a kedve, és így kiáltott fel:

– Mit kezdjek vele? Tedd félre magadnak, gyermekem.

S így tett Imahaka az ökör minden egyes darabjával. Ami hitvány rész volt, azt a gazdának juttatta, a jó falat pedig megmaradt neki. Végül ilyen szavakkal öntött lelket belé:

– Öregapám, most már megmenekedtél a balsorstól! Él soká!

Azzal megkereste Ikotofecit a sziklák között, és így szolt hozzá:

– Úgy osztottam el a húst, hogy ócsároltam a jó falatokat, a hitványát meg dicsértem. A gazda megáldott, a zsákban pedig itt a hús java.

*

A két cimborá egy napon útra kelt. Imahaka így kezdte:

– Amott, keleten, most halt meg egy Andriambahoaka^{21}. Eszeljünk ki valamit, hogy megszerezhessük vagyonának egy részét.

– Nagyszerű! – örvendezett Ikotofeci.

Elértek a faluba, és látták, hogy a halottat sírba tették már. Amint leszállt az éjszaka, a két kópé elment a sírhoz, és egy ásót meg egy rudat vitt magával. Felnyitották a sírt, és így tanácskoztak:

– Melyikünk bújjon el a sírban?

– Te – felelte Imahaka. És így állapotok meg:

– Jól figyelj – mondta Imahaka –, és megismerd ám a hangomat! Úgy rendezem, hogy előbb a Nép Urának három fia szólít majd téged háromszor. Amikor háromszori hívásuk elhangzott, majd én foglak szólítani.

Azzal Imahaka becsukta Ikotofecit a sírba.

Imahaka pedig újra útnak indult. Ahogy a faluhoz közeledett, sírni kezdett, és így jajveszékelt:

– Ó, apám, kire hagyod szegény fiadat?

A falu lakói azt kérdezték egymástól:

– Ki ez az ember, és mi nagy bánata lehet, hogy így sír?

Imahaka pedig bement az Andriambahoaka házába.

Ott szívesen fogadták:

– Gyere közelebb, uram.

Erre leült a gyékényre, sok könnyet hullatott, majd így kiáltott fel:

– Ó, apám, most, hogy meghaltál, kire hagyod szegény fiadat?

A házban levők meg az Andriambahoaka fiai meglepődtek ezen.

Így kérdezősködtek:

– Úgy értsük-e, hogy Andriambahoaka gyermekének akarod magad kiadni?

Imahaka pedig így felelt:

– Az ő fia vagyok de egy másik asszonytól, azért nem ismertek.

– Hívjuk hát össze a falutanácsot – mondták az Andriambahoaka gyermekei. – Majd meglátjuk, ismeri-e valaki anyádat, aki állítólag az Andriambahoaka felesége volt.

– Csak rajta! – felelte Imahaka.

A falubeliek mind ezt válaszolták:

– Sejtelmünk sincs róla, ki ez az ember.

– Minthogy ti nem ismertek – válaszolta Imahaka –, menjünk el apám sírjához, mert ő ismer engem, és majd meglátjátok, fia vagyok-e vagy pedig hazudtam.

– Menjünk hát – felelték az emberek –, és ha a halott megszólal, az lesz a bizonyíték, hogy igazat szóltál.

Amint kiértek a sírhoz, Imahaka nógatta őket:

– Kérdezzétek meg hát!

És a Nép Urának fiai emelt hangon kérdezték:

– Apánk, te, aki a sírban nyugszol, hallgass meg bennünket. Fiad-e ez az ember, aki itt áll, vagy csak hazudik?

De nem jött válasz a kérdésükre. Imahaka sürgette őket mondván:

– Szólongassátok csak, hátha, nem hallotta!

És Andriambahoaka fiai háromszor hangosan szólították az apjukat, de nem jött válasz a sírból.

– Most hát szólaljon meg az, aki fiának mondja magát, hiszen azt állítja, ismeri őt az apja.

Erre Imahaka felemelte a hangját.

– Ó, apám, aki a sírban nyugszol, ugye a te fiad vagyok én, aki távoli országban, egy másik asszonytól születtem?

Mire a sírból egy hang felelt:

– A fiam vagy te, akárki akármit mond is!

– Halljátok, mit válaszolt! – kiáltott fel Imahaka.

– Szólítsd csak még egyszer – mondták az emberek –, mert mintha valóban hallottuk volna a hangját.

– Ó apám, te, aki a sírban nyugszol, ugye, a te fiad vagyok én, aki távoli országban, egy másik asszonytól születtem?

És a sírból újra orrhangon válaszoltak:

– Bizony, az én fiam vagy te!

– Ehhez mit szóltok? Hát hazug vagyok-e?! – diadalmaskodott Imahaka.

Az emberek bevallották, hogy vereséget szenvedtek.

– Igaz, valóban a fia vagy, hiszen maga jelentette ki. Osztozz hát a vagyonában, és vedd ki a jussodat!

És azon az órán, amikor már nem lehet megkülönböztetni az ökrök színét, Imahaka kiengedte a sírból Ikotofecit, és a két kópé megosztozott a szerzeményen.

*

Egy szép napon a két kópé egy vadmacskát cipelt kosárban. Egy gazdag ember háza előtt ballagtak éppen, és az így szólította meg őket:

– Hová mentek, emberek, azzal a kosárral?

Ikotofeci meg Imahaka úgy tett, mintha nem ismernék egymást. Elöl ballagott Imahaka, Ikotofeci pedig hátramaradt.

Imahaka így válaszolt:

– Az erdőbe megyek, uram, száraz gallyat szedni.

Ikotofeci pedig így felelt:

– Én meg, uram, ezt a macskát akarom eladni.

– Egy macskát?

– De még milyen takaros cicuskát!

– Miért ne venném meg? – kérdezte a gazdag ember.

– Máris a tiéd! – készségeskedett Ikotofeci.

Aztán ugyancsak szedte a lábát, és eltűnt a pénzzel.

Imahaka pedig visszatért a gazdag emberhez.

Kinyitották a kosarat, mire a vadmacska nagy prüsszköléssel kiugrott.

Imahaka felüvöltött:

– Edrej⁽²²⁾! Varázsló ez az öregember, lám vadmacskát vásárolt!

– Mit tudtam én, mi van a kosárban! – nyögdécselte a gazdag ember. – Becsapott a gazfickó!

– Nem tudod talán, hogy a parti emberek szörnynek tartják a vadmacskát?! – förmedt rá Imahaka. – És mégis megvetted!

– Sosem hallottam ezt – hebegte a gazdag ember.

De Imahaka újra üvöltésbe fogott:

– Ide, ide, emberek! Varázsló ez a gazdag ember, vadmacskát vásárolt!

– Hallgass el, barátom – esedezett a gazdag ember –, ne okozd a vesztemet! Inkább megjutalmazlak! Mennyit akarsz?

Imahaka abbahagyta az ordítózást, de tetemes összeget kért, és még hozzátette:

– Aztán máskor jobban vigyázz magadra!

A két cimbora pedig jót nevetett a hiszékeny emberen, amikor a pénzén osztottak.

*

Egy más alkalommal a két kópé a Nép egyik Urát pillantotta meg, amint az éppen a rizsföldjein dolgozott.

– Segítünk, uram – mondták –, de adj nekünk egy-egy ásót.

– Köszönöm, gyermekeim – felelte az Úr, szerfelett örvendezve. – Menjetek be a házba ásóért!

És a két cimbora már el is indult felfelé a domboldalon. Amint a házhoz értek, így szóltak az Úr zsugori feleségéhez:

– Azért küldött a férjed, hogy adj nekünk húsz piasztert!

Az öregasszony így felelt:

– Elment az esze! Húsz piasztert adjak tán?!

– Igen, húsz piasztert! Azt mondta, hogy tőled kapunk. De gyerünk, és kérdezzük meg a falon át – javasolta Ikotofeci –, ha már egyszer nem bízol bennünk!

Azzal lementek együtt.

Ikotofeci pedig így szólt ki az Úrnak:

– Nem akarja ideadni.

– Add oda nekik! – parancsolta meg az Uraság.

– Most már hiszel nekünk? – kérdezte Ikotofeci az asszonyt.

Az asszony szívtá a fogát, de odaadta nekik a húsz piasztert.

Erre nyomban visszamentek az Urasághoz, s így sajnálkoztak:

– Nem adta ide az ásókat, apám, hogyan segítsünk akkor?! Az ég áldjon meg hát!

Azzal a két cinkos odébbállt.

Amikor az Uraság hazatért vacsorázni, így förmedt rá a feleségére:

– Mit akadémkoskodsz! Miért nem adtál ásót annak a két embernek, hogy segíthettek volna nekem?

Az asszonynak leesett az álla.

– Ásóért küldted őket? Ők bezzeg húsz piasztert kértek, és el is vitték!

– Edrej! Micsoda szerencsétlenség! Ezek a gazemberek komiszul megtréfáltak! – kiáltott fel a Nép Ura. – De megisszák még ennek a levét!

Mi tűrés-tagadás, a pénz mégis a két kópé markát ütötte!

IVOROMBÉ, A LÚD ASSZONYSÁG

Egy napon – így mesélik – Ivorombé, a Lúd Asszonyság, messzi útra kelt, és egy szigeten kunyhót épített magának. Hogy legyen, ki kunyhóját őrizze, egy kis rabszolgaleányt vásárolt, akinek neve Ingoria volt. Azután bejárta az egész szigetet, és vitte a kunyhójába, amit csak talált.

Nem sokkal ezután néhány tojást tojt, és kiköltötte őket. Ahogy kinyíltak a tojások, a picinyek menten el is röptek. De akadt egy tojás, amelyik nem kelt ki. Azt gondolta, rossz, kigurította hát, és a kosár mellé tette, mondván, hogy majd megeszi. Aztán elfeledkezett róla.

Ingoria megszólalt:

– Még mindig itt a tojás a kosár mellett. Elfeledkezel róla, és hamarosan már arra sem lesz jó, hogy főzzünk belőle valamit.

Ivorombé így felelt:

– Majd holnap megeszem, mára futja még a rizsből.

De íme, alighogy ezt mondta, megrepedt a tojás, és egy nagyon helyes pici lány bújott ki belőle.

Ugyancsak büszke volt Ivorombé, és így szólt:

– Ez az én gyermekem, Imaicoalának fogom nevezni. Jól vigyázz rá! Elmegyek, és szerzek egy tehenet, hogy tejet adhassunk neki.

Ingoria egy ládikóban ágyat vetett a gyermeknek.

Boldog és büszke volt Lúd Asszonyság. Hát még, hogy gyermeke szép lánykává serdült! Mindennap elment hazulról, és amit csak talált, hazahordott, hogy Imaicoalát ékesítse. Hazatérve mindig nagyot kiáltott, így adott jelt a rabszolgaleánynak. Aztán, ahogy a kunyhóhoz közeledett, ezt énekelte:

Ej, ej, Imaicoala!

Mért rejt a kunyhó fala?

Hiába jövök haza,

Te soha nem jössz elibém!

Imaicoala pedig egyre szépült. Férfiak, akik madarakra vadásztak vagy tűzifát gyűjtögettek, megpillantották, amint a fényes napon sütkérezett. Szólni akartak hozzá, de nyomban eltűnt a kunyhóban.

Ezek az emberek aztán hírért vitték, hogy lent, egy szigeten, él egy nagyon szép lány.

Lúd Asszonyság megneszelt valamit, s mindinkább nyugtalankodott. Gyakran mondogatta:

– Ember járt erre... Ki járt itt, hogy elvigye a gyermekemet?

Ingoria nyugtatta:

– Senki sem tette be ide a lábát, ha csak te magad nem, vagy a te rabszolgád.

De napközben be-bekukkantottak az emberek a kunyhóba, és hazatérve ezt mondogatták:

– Ez aztán a szép lány!

Végül elmentek a királyukhoz, Andriambahoakához.

Így aztán egy napon Andriambahoaka rabszolgái kíséretében a sziget közvetlen közelében járt. Belesett a bokrok közé, és olyan hatással volt rá a látvány, hogy szinte elfeledkezett királyi voltáról, és felkiáltott:

– Valóban! Milyen szép lány él ezen a szigeten, ahol csak egy lúd lakik?! Készítsétek gyorsan a csónakokat, hadd keljünk át!

És átkeltek a vízén.

A sziklán ott ült Imaicoala, és csodálkozása jeléül szájához emelte a kezét.

– Ki vagy te bájos gyermek? – szólalt meg Andriambahoaka. – Kedvemre volna elrabolnom, és feleségül vennem téged.

– Ivorombé gyermeke ő – felelte reszketve a kis rabszolgalány.

– Anyja nem ember szülötte, hanem gonosz madár. Siessetek, közeleg az éjszaka... feltámad a szél... menjetek, mert mindjárt itthon lesz.

Andriambahoaka eltávozott, hogy visszatérjen országába.

Ezen a napon Ivorombé szokása szerint így beszélt.

– Ember járt erre... Ki tért ide be?

– Ugyan ki tehetné volna be ide a lábát, hacsak nem te magad, vagy a te rabszolgád – válaszolta Ingoria.

Igen nekibúsult a Lúd Asszonyság. Nézte-nézte a lányt, és újra megkérdezte:

– Egészen bizonyos, hogy egyedül voltál?

Másnap mégis messzire elment, hogy élelmet kerítsen.

Andriambahoaka közben maga köré gyűjtötte feleségeit:

– Lent délen, egy szigeten – mondta – él egy szépséges szép lány. Szeretném feleségül kérni. Ha beleegyeztek, elmegyek érte és visszatérek, mire újra jó a hold. Szorgoskodjatok hát, hizlaljatok szárnyasokat, és zúzzatok rizst. Ékesítsétek magatokat drágakövekkel, mert amint hazatérek, hatalmas lakodalmat csapunk.

A három asszony leplezte haragját, és vizet loccsantott a földre a nép színe előtt.

– Térj vissza jó egészségben, Urunk! Bárcsak elnyerhetnéd, akit kívánsz!

Andriambahoaka elindult, és csónakján átkelt a vízen.

Imaicoala éppen a napon melengette magát. A király elébe járult.

– Nagy a szerelem, melyet irántad érzek – szólt –, és feleségül veszek.

– Köszönöm, Uram, jóságos szavaidat – felelte Imaicoala –, de le kell mondanod rólam.

– Mi okod rá, hogy így beszélj?

– Gonosz madár az anyám, kinek életemet köszönhetem. Ha itt maradsz, elpusztít.

– És ha így is van, kedvesem, érted könnyű elviselnem a legnagyobb szenvedést is. Sok szép feleségem van otthon, de csak téged szeretlek. Velem kell jönnöd.

– Ha feleségül akarod, Uram – szólalt meg ekkor Ingoria –, várd meg az anyját, és kérd meg tőle.

De Andriambahoaka nem törődött a rabszolgaeány szavaival, így folytatta:

– Induljunk hát, kedvesem. Anyád büszke lesz, ha megtudja, hogy király vette feleségül a lányát, és hamarosan eljön majd hozzánk.

Induláskor fehér rizst, kukoricát és babot vettek magukhoz.

Kis idő múlva Lúd Asszonyság visszatért a kunyhóba, mindenféle élelemmel a lánya számára. Szólította, ahogy már szokása volt:

Ej, ej, Imaicoala!

Aj, aj, Imaicoala!

Ugyan miért nem jössz elibém?

Mért hívlak csak hiába én?

Ingoria sírva válaszolt:

– Nincs már itthon Imaicoala. Andriambahoaka király járt erre, és elvitte, hogy feleségül vegye.

– Ki az a király, aki elvitte a lányomat? – nyögte Ivorombé.

– Andriambahoaka jött el érte, és északnak tartottak – felelte Ingoria.

Ivorombé nyomban üldözésükre indult.

Már szinte utolérte őket, amikor Imaicoala így szólt a királyhoz: – Fúj a szél... jön már az anyám... hintsük el a fehér rizst.

Földre szórták a rizst, és gyorsan mentek tovább.

– Ezek a gyermekek engedélyem nélkül házasodtak össze – dohogta magában Ivorombé –, és most még a rizst is pazarolják?!

Gondosan összegyűjtött minden szemet, hazavitte a rizst kunyhójába, aztán újra útnak eredt gyermeke nyomában.

Hamarosan megpillantotta Imaicoalát és a királyt. Már-már elérte őket, amikor meglátta a földre szórt kukoricát. Összeszedegette és visszafordult, hogy otthon elrakja. Aztán megtalálta a babot is: Imaicoalának gondja volt rá, hogy elszórja a parton, mielőtt beszálltak volna a csónakba. Bár Ivorombé sietve röpült a víz fölött, mégsem érte utol a királyt és Imaicoalát, akik az északi ország felé siklottak.

Andriambahoaka megparancsolta népének, hogy mindenki ragyogóan ékesítse fel magát, és így fogadja jövőendő feleségét. De senki sem akarta köszönteni a fiatal lányt, akiről az a hír járta, hogy egy madár gyermeke.

Ivorombé egy nap végre rátalált az északi országra. Akkora volt haragja, hogy rávetette magát gyermekére, haját tépte, bőrét nyúzta, s féktelen dühében megvakította. Aztán hazatért, és a tűzhely előtt kuporogva csendben rostokolt.

Imaicoala pedig nagyon boldogtalan volt.

Így szólt a férjéhez:

– Nem megmondtam?! Gonosz madár az anyám, nem tudsz megvédeni ellene.

De Andriambahoaka vigasztalagatta:

– Bárhogy is történt gyermekem, megtartlak, mert szeretlek.

– Ejha – mondogatta a király többi asszonya, Imaicoala állapotán örvendezve. – Micsoda feleség ez, kinek haja kócos, bőre horzsolt, és még vak is? Míg közibénk nem hozta, boldogok voltunk!

Megvetették Imaicoalát, és arra kényszerítették, hogy finom gyékényszőnyeget fonjon. A keze naphosszat járt, vak szeméből nagy könnycseppek hullottak.

Egy napon Ivorombé éppen a rizsét főzte, amikor Imaicoala könnyei egészen a tűzhelyig elcsordogáltak, és eloltották a tüzet.

„Kegyetlen voltam a gyermekemhez – gondolta Ivorombé. – Bizonyára nagy bánata lehet, hogy ennyi könnyet hullat...”

Nyomban útnak indult az északi ország felé, és belopózott a királyi palotába.

– Mi bajod, gyermekem, hogy a szemedből hulló könnyek még tűzhelyem lángját is eloltják?

– Nagyon boldogtalan vagyok, anyám – mondta szelíden Imaicoala. – A király többi asszonya nehéz munkát oszt ki rám, de hogyan végezhetném el, ha egyszer nem látok!

– Mit tettem veled, gyermekem! – kiáltott fel megindultan Ivorombé.

Tüstént munkához látott, gyorsan megfonta a gyékényszőnyegeket, és visszatért a szigetre.

Nőttön-nőtt a többi asszony haragja, amikor látták, hogy Imaicoala vakon is gyönyörű szőnyeget szőtt. A legfinomabb selyemszálat hozták, és ráparancsoltak Imaicoalára, szőjön nekik belőle ünneplő ruhát.

Imaicoala úgy sírt, hogy könnyei megint kioltották a tüzet anyja kunyhójában.

Sietve jött Ivorombé, és megkérdezte:

– Milyen szerencsétlenség ért megint, gyermekem?

– Jaj, anyám, nagyon gonoszak ezek az asszonyok! Most meg a legfinomabb selyemszálat akarják velem megszövetni ünneplő ruhájukhoz.

Ivorombé nyomban megszötte a selymet és hazatért.

Andriambahoaka feleségei most még jobban csodálkoztak, amikor látták, hogy Imaicoala nem szökött meg – pedig ebben reménykedtek –, és az ünneplő ruháik szövése káprázatos. Újabb gonoszságot eszeltek ki:

– Mind a négyünknek meg kell jelennünk a nép előtt – jelentették ki –, mert ez az asszony szégyent hoz ránk. Majd ítél a nép. Azt

képzelik róla az emberek, hogy bájos és szépséges, pedig haja kusza, bőre sebes, szeme vak!

A király nem tagadhatta meg az asszonyok kérését. Úgy döntött hát, meglesz a próbatétel.

Imaicoalának könnye újra elcsordogált anyja tűzhelyére, és kioltotta a tüzet, melyen a rizs főtt.

Ivorombé hanyatt-homlok repült hozzá, és amikor megtudta, hogy leányát a nép szeme láttára mérik össze a király többi asszonyával, megcirógatta, és így beszélt hozzá:

– Ne sírj, gyermekem, meglátod, nem lesz bántódásod.

Röviddel ezután visszatért, és díszes gyöngyöket hozott, meg egy ruhát, mely elűzi a balsorsot, s aranyabroncsot Imaicoala fejére, drágaköveket kezére, lábára. Végül egy aranytrónust is, hogy arra ülhessen.

Amikor eljött a nap, felékesítette gyermekét, visszavarázsolta látását, meggyógyította bőrét, megfésülte a haját, aztán feldíszítette ékszereivel, és az aranytrónusra ültette. Mielőtt bárki megpillanthatta volna, fátyollal letakarta.

A három másik feleség Imaicoala mellett kétoldalt helyezkedett el. Drága ékszereiket fitogtatva peckesen kihúzták magukat, és ugyan biztosak voltak a győzelmükben.

Ekkor Imaicoala felfedte arcát az egybegyűlt nép előtt, és a nép olyan szépnek találta, hogy ujjongva köszöntötte. A három asszony pedig elmenekült, férjük elkergette őket.

Nagy volt a király öröme. Palotájában szállásolta el Imaicoalát, aki most már mindvégig egyetlen felesége maradt.

BEANDRIAKE, A TENGERÉSZ, AKI MEGMENTETTE A KIRÁLY LEÁNYAIT

Élt valamikor egy tengerész, akit mindenki ismert, olyan mesterien kezelte a vitorlásbárkát. Lahindranónak hívták, fiának pedig Beandriake volt a neve. Amikor a fiú megnőtt, együtt hajózott apjával.

Aztán meghalt Lahindrano, Beandriake pedig megesküdött:

– Szórják szét a csontjaimat, ha a földön halok meg, de ha a tengeren pusztulok el, úgy temessék el a testemet, ahogy férfihoz méltó.

Az emberek megkérdezték, miért beszél így, mire Beandriake így válaszolt:

– Amikor kicsiny voltam, apám így oktatott: „Beandriake, a vitorláson élj, a vitorláson halj meg.” Én, Beandriake, most, a halála után, elnevezem apámat Lahincambónak.^{23}

És akárcsak az apja, Beandriake is híres tengerész lett.

Egy napon egy fehér ember öt matrózt vett fel, és ezt kérdezte tőlük:

– Melyiketek lehetne a vezető?

Így válaszoltak:

– Egyikünk sem, de ismerjük Beandriakét. Beandriake nem állat, de nem is ember, hanem több annál.

– Hívjátok ide! – szólt a fehér ember.

Elmentek Beandriakéért, és a fehér ember így beszélt hozzá:

– Ha valóban olyan ügyes tengerész vagy, elviszlek magammal.

– Jó – felelte Beandriake –, nem ellenkezem.

Azzal elszerződött.

Akkor Beandriake megkérdezte:

– Mikor térünk vissza?

– Fél éven belül – felelte a fehér ember.

– Jó – válaszolta Beandriake –, fél év múlva elhagyom a hajódat, akár földet érek, akár a vízen kell maradnom.

Ezek után messzi útra keltek.

És mentek... mentek...

Öt és fél hónap elteltével eszükbe jutott, hogy hazatérnek. Aztán csak múlt az idő, és még mindig a tengeren voltak. Véget ért már a hatodik hónap, és eljött a hetedik.

Beandriake akkor megszólalt:

– Most pedig kiszállok!

– Hogyan tehetnéd? Nincs itt szárazföld! Hová mégy? A halál vár rád!

– Engem ez nem aggaszt – válaszolta Beandriake. – Adj csak egy kis csónakot, egy kevés vizet és kétszersültet, meg dohányt. Nem pusztulok el.

– Jól van – felelte a fehér ember.

Adott neki mindent, s azzal tovább hajózott. Beandriake is folytatta a maga útját.

Telt múlt az idő a tengeren, és egy napon Beandriake így szólt magában:

– Apám vitorláson nevelt fel, ismerem a tengert.

És ahogy feltámadt a szél, Beandriake belefűjt a csigakürtbe, és a szél kitért a csónak elől.

Végre egy szigetet pillantott meg az ifjú. A szigeten kőházikó állt, Ndrimobé^[24] háza.

A házban két kislány volt, két testvér.

Beandriake feléjük tartott, a lányok pedig kijöttek a házból.

– Honnan jössz? – kérdezték.

– A tengerről jövök – felelte egyszerűen Beandriake.

A két testvér így kiáltott fel:

– Fordulj sarkon, mert ha Ndrimobé megérkezik, felfal.

– Nem félek tőle – felelte Beandriake. – Megvárom.

S már jött is Ndrimobé.

– Mi járatban vagy? – kérdezte.

– A tengerről jöttem – válaszolta Beandriake.

– Akár onnan jöttél, akár nem, én még ma fölfallak! – förmedt rá a szörny.

– Lehet, csakhogy én nem félek tőled – vágta rá Beandriake. – Inkább játsszunk katrát.^[25] Ha háromszor megversz, megehetsz, de ha én verlek meg háromszor, megöllek.

Azzal már hozta is a katrát a kis csónakból, de hozott magával egy hegyes vasrudat is. Nekiültek játszani, és Beandriake háromszor

megverte Ndrimobét.

– Most pedig agyonváglok, hisz legyőztelek!

Azzal Beandriake úgy fültövön vágta a vasrúddal a szörnyet, hogy az menten belehalt.

– Nyisd fel a hasát! – kiáltozta a két testvér. – Mert emberek meg állatok vannak benne.

És való igaz, az emberek meg az állatok egymás után bújtak elő a szörny hasából.

Akkor Beandriake megkérdezte a két kislánytól, mi a falujuk neve.

– Inohona faluból jöttünk – mondták –, apánk az ország királya.

– Hogy hívják király apátokat? – kérdezte Beandriake.

– Rabemaneke – felelték –, anyáknak pedig Ramihanta a neve.

– Ismerem őket. Az ő falujukból való vagyok én is. Ti vagytok hát azok a gyermekek, akikről azt mesélték, hogy elvitték őket a gonosz szellemek?

– Igen – felelték. – Ndrimobé rabolt el bennünket. Nézd, itt, a lambánkon^[26] láthatod a nevünket.

– Jól van – felelte Beandriake. – Útra kelek, hogy hírt vigyek szüléiteknek. Adjatok velem valami jelet, hogy megmutathassam nekik, és egy hónapon belül visszatérek apátokkal.

– Miért ne tarthatnánk veled? – kérdezték.

– Nem – felelte Beandriake –, nagyon veszélyes az út. Legyetek türelemmel, biztosan visszatérek.

Beandriake útra kelt.

A harmadik napon egy hajót pillantott meg maga előtt. Akkor felfordította a csónakját, és ráült. A hajósok pedig meglátták, és felvették hajójukra.

– Honnan jössz? – kérdezte a parancsnok.

– Tengerész vagyok – felelte Beandriake. – Hajótörést szenvedtünk, és egyedül én maradtam életben.

– Mi a falud neve? – folytatta.

– Inohona – felelte Beandriake.

– Jól van, hazaviszlek – válaszolta a parancsnok.

Hosszú-hosszú napok múltán partot értek. Kiszállt Beandriake meg tíz matróz.

Beandriake elment a király palotájába, és így szólt a királyhoz.

– Láttam a gyermekeidet.

Azzal megmutatta neki a két jelet.

Ezt látva a király semmit sem kételkedett, és így felelt Beandriakénak:

– Amint itt lesznek a gyermekeim, neked adom feleségül a nagyobbikat, Iciboakabaót.

Egybehívta az embereit, és elkísértette Beandriakét arra a szigetre, ahol a gyermekei éltek. A hajó elindult, vitte a kislányok ékszereit, kedves holmijait, meg egy-egy új lambát.

Hosszú-hosszú napok múltán megérkeztek a szigetre. Beandriake és kísérői partra szálltak. Kiosztották a lánykáknak az ajándékokat, melyeket apjuk küldött, majd hajóra szálltak mindnyájan.

Hosszú-hosszú napok múltán kiszálltak Inohonában.

Amikor Rabemaneke megpillantotta a gyermekeit, eszméletét vesztette, mire a gyermekei így kiáltottak fel:

– Ha azért vesztetted el az eszméletedet, mert gyűlölsz bennünket, akkor halj meg, de ha a szeretet vette eszedet, akkor élj tovább!

A király nyomban magához tért.

Most a gyermekek estek össze ájultan, mire a szülők így kiáltottak fel:

– Ha a gyűlölettől ájultatok el, ám haljatok meg, de ha szerettek bennünket, éljetek!

Ezekre a szavakra a kislányok magukhoz tértek.

A király összehívta a népét, s beszédet tartott:

– Népem, halljad, mi mondanivalóm van: Iciboakabaót még ma hozzáadom Beandriakéhez. És ha Beandriake azt mondja valakinek: „Halj meg!”, akkor az meghal, és ha azt mondja: „Élj!”, biztosan élni fog. Aki nem szereti Beandriakét, nem szeret engem, de aki őt szereti, engem is szeret.

A nép így felelt:

– Nincs senki, aki bármit is megtagadna Beandriakétól, legyen az bár erdő, víz, tűz, ég vagy föld.

RAVOHIMENA KIRÁLY, VAGY A VARÁZSLATOS MAGOCSKÁK

Élt egyszer egy gazdag király, úgy hívták, Ravohimena. Ennek a királynak sok hatalmas földje volt. Egy szép napon, mikor éppen csónakkal körbejárta, a birtokát, három lány beszélgetése ütötte meg fülét:

– Ha Ravohimena felesége volnék – mondta a legidősebb –, egyetlen fonalból száz ruhát szőnék.

– Ha Ravohimena felesége volnék – mondta a fiatalabbik –, egyetlen szál sásból ezer fonatot készítenék.

– Ha Ravohimena felesége volnék – mondta a legkisebb –, lenyelnék öt magocskát, és öt fiam lenne.

A három testvér éppen akkor pillantotta meg Ravohimena csónakját.

A legnagyobb meg a középső lány így kiáltott fel:

– Ej Ravohimena, jöjj csak közelebb! Senki sem tudja, nem vagy-e vak, vagy nem rosszak-e a fogaid...

– Hogyan! Csak nem engedhetem, hogy ezek a lányok sértegessenek! – méltatlankodott Ravohimena. – Hé, emberek, kormányozzátok a csónakot a parthoz, hogy a lányokat méltóképpen megbüntessem – s ahogy partot ért, már is a csónak mellé hívta őket. – Gyertek csak közelebb, ha olyan bátrak vagytok!

A két nagyobbik lehajtott fejjel közeledett. Úgy hogy Ravohimena csak a legkisebbet látta, de azt olyan szépnek találta, hogy elhatározta, tüstént feleségül veszi, s néneivel együtt felvette a csónakba.

Ahogy megérkeztek a palotájába, adott egy szál fonalat a legidősebbnek, de a szál fonal nem volt elég arra, hogy az száz ruhát szőjön.

A középsőnek adott egy szál sást, de a sás nem volt elég arra, hogy az ezer fonatot készítsen.

Öt magocskát adott a legifjábbnak. Az lenyelte az öt magocskát és Ravohimena tudta, hogy öt fia lesz.

Aztán háborúba ment, és Refaranét, a legkisebb lányt néneji gondjára, bízta.

Nem telt el sok idő, Refarane öt fiúgyermeknek adott életet. Nővérei féltékenyek voltak rá, mert ígéretét betartotta, ezért bekötötték a szemét, és amikor a gyerekeit látni akarta, rongyokba takargatott ökörállkapcsokat mutattak helyette neki.

– Nézd csak, micsoda átkos dolgokat hoztál a világra! – sápítoztak. – Bizony, a fiúcskáknak se hírük, se hamvuk!

A nőjei ezután megkértek egy vénasszonyt, hozzon rontást Refaranéra, mire az nyomban majommá változott, és arra lett ítélve, hogy az erdőben éljen.

A nővérek beletették egy kosárba az öt fiúcskát, és rábízták a kosarat a folyó kényére-kedvére.

Egy erdei ember megpillantotta a kosarat. Felnyitotta, és megtalálta benne az öt fiúcskát. Hazavitte, és így szólt a feleségéhez:

– Nézd csak, mit találtam! Úgy sincs gyermekünk, felneveljük őket.

Ezek az emberek pedig igen szegények voltak. Szűkösen éldegéltek egy erdei kunyhóban, és mézzel, meg sündisznóval táplálkoztak. Most azonban a férfi útra kelt tehenet szerezni, hogy tejet adhassanak a gyermekeknek.

Egy napon Ravohimena egyik rabszolgája eljött az erdőbe fát vágni. Egyszerre csak különös hangot hallott, amely így beszélt:

– Ki vagy, hogy Ravohimena erdejébe jössz fát vágni?

A rabszolga megrettent és elmenekült.

– Kísértet jár az erdőben! – hebegte.

Később újra visszatért az erdőbe, mert nem tudta, jól hallotta-e?

Amint odaért, nyomban megütötte fülét a hang:

– Ki vagy te, hogy van metszed Ravohimena erdejében fát vágni?

A rabszolga így válaszolt:

– Én csak a király öreg rabszolgája vagyok.

A hang így folytatta:

– Megjött-e már Ravohimena a háborúból?

– Ha megjött volna – felelte a rabszolga –, ugyan nem jutott volna-e el a füledig a csigakürt meg a hosszú, harci dob hangja?

Jobbra-balra tekingetett, de csak egy majmot látott, amint ágról ágra ugrándozott.

– Csak a fülem csengett – gondolta magában.

De útban hazafelé megállt az erdei ember házikója előtt.

– Ott, az erdőben él egy majom és beszél. Egyre csak azt hajtogatja: „Megjött-e Ravohimena a háborúból?”

Az erdei ember ugyancsak elcsodálkozott:

– Majd menj el újra – tanácsolta a rabszolgának –, aztán ismételd el, amit hallottál.

A rabszolga másnap visszatért az erdőbe, és újra fát vágott.

A majom pedig megint így beszélt:

– Ki vagy te, hogy van merszed Ravohimena erdejében fát vágni?

– Én csak a király öreg rabszolgája vagyok – felelte.

A hang folytatta:

– Megjött-e Ravohimena a háborúból?

– Ha megjött volna – felelte a rabszolga –, ugyan nem jutott volna-e el a füledig a csigakürt meg a hosszú, harci dob hangja?

Erre a hang elhallgatott, és a rabszolga, akárcsak ezelőtt, most sem látott egyebet egy majomnál.

Rémülten hagyta el az erdőt és sietve elismételte a majom szavait az erdei embernek.

– Jól van – felelte az erdei ember –, menjünk hát együtt az erdőbe.

Amint a fa tövébe értek, megkérdezte:

– Ki vagy te, aki szavadat hallatod?

– Refarane vagyok – felelte a hang.

– Ha Refarane vagy, gyere le a fáról.

A hang így felelt:

– Ha nem én vagyok Refarane, ne ereszkedjék le a fa, de ha én vagyok az, ereszkedjék le!

És a fa nyomban leereszkedett.

– Én vagyok Refarane – kezdte a majom. – Gonosz testvéreim rontást hoztak rám, mert átkos dolgokat hoztam a világra.

– Légy reménységgel – mondta az erdei ember. – Amint megjön Ravohimena, elmondjuk neki az igazságot.

A öt fiúcska pedig növekedett.

Végre egy napon felhangzott a csigakürt harsogása meg a hosszú, harci dob döngése.

– Hol van Refarane? – kérdezte a király.

– Elmenekült az erdőbe, mert átkos dolgokat hozott a világra – felelte a két testvér.

A király igen elszomorodott a hír hallatára.

Egy napon, ahogy vadászni járt, meglátta az öt fiúcskát, amint ott játszadozott az erdei ember kunyhója előtt.

– Kik ezek a gyermekek? – kérdezte a király.

– Nincs ezeknek sem apjuk, sem anyjuk, úgy találtuk őket.

A királyban gyanakvás ébredt.

– Nagyon csodálkozom – felelte. – Refarane nővérei azt mondják, átkos dolgokat hozott a világra, és ezért is menekült el az erdőbe.

Az erdei ember így válaszolt:

– Mi is meglepődtünk, amikor egyszerre nyoma veszett Refaranénak.

Aztán megkérte a királyt, adjon neki néhány tehenet, hogy a gyermekeket etetni tudja, és a király meg is adta neki, amit kívánt.

A király újra és újra eljött, és váltig ugyanazokat a szavakat ismételte.

Végül egy napon, ahogy a király éppen újra kérdezgette az erdei embert, az elmesélte neki a gyermekek történetét:

– Egy napon, hogy a folyó mentén bandukoltam – mesélte –, egyszerre egy kosarat pillantottam meg, amint a vízen úszott. Kinyitottam, és ez öt fiúcskát találtam benne. Így szóltam a feleségemhez: „Nézd, csak, mi ez?! Úgy sincs gyermekünk, és lám, öt fiúcskát leltünk. Felneveljük őket”. Azzal elmentem tehenet szerezni, hogy tejet adhassak nekik. Most már abban a hitben élnek, hogy mi vagyunk a szüleik.

– Tartsátok csak még magatoknál őket – mondta Ravohimena, mert gyanakodott, hogy a fiúcskák az ő gyermekei. – Előbb megkérdezem a nővéreket, hogy mit mondanak húgukról, és talán rátalálok Refaranéra.

Azzal elment vadászni.

Egy napon Ravohimena megállt az erdei ember háza előtt, és megkérdezte, hallotta-e valaha hírét Refaranénak,

Az erdei ember így felelt:

– Mert kérdezed, megmondom, láttam az erdőben egy majmot. Beszél, és azt mondja, ő Refarane.

Ezt hallva a király igen meglepődött, és úgy döntött, hogy felkeresi a mpszikilit^{27}.

A mpszikili olvasott a magocskákból, és elismételte neki mindazt, amit az erdei embertől már hallott.

– Atyám – nyögte a király –, lám, kezdődik a tavasz. Fájlalom, hogy elvesztettem Refaranét. Mit tegyek, hogy megtaláljam?

– Keresd fel, gyermekem, a Hosszúhajú Kisembert. Mert Refaranét gonosz lények tartják hatalmukban, és neked magadnak kell őt megszabadítanod.

Ravohimena visszatért a palotájába, és így szólt anyjához:

– Anyám, veszélyes vállalkozásba kezdek. Gyakran pillants rá a ház déli oldalán álló banánfákra. Ha hervadnak, annyt jelent, hogy veszélyben vagyok, ha elszáradnak, tudd meg, hogy meghaltam.

Azzal útra is kelt.

És ment... mendegélt.

Végül egy sziklára bukkant. Ott ült a Hosszúhajú Kisember, és melengette magát.

– Mit kívánsz tőlem? – kérdezte.

– Szeretném megtalálni Refaranét – válaszolta Ravohimena.

– Akkor zsenge banánlevélen hozd el nekem a vörösméhek mézét.

Így szólt, és nagy kacagás közepette eltűnt a sziklában.

Ravohimena elment az erdőbe. Megtalálta a vörösméhek kaptárát, elvette a mézüket, de a méhek nyomban rávetették magukat Ravohimenára, meg azokra, akik kísérték, és addig szurkálták őket, míg csak veszni nem hagyták a vörös mézet.

Ravohimena üres kézzel tért vissza a sziklához.

A Hosszúhajú Kisember megint csak ott melengette magát a napon. Nagyot nevetett.

– Öld meg hát a fehér vaddisznót, és ha elhozod nekem a tetemét, megmondom, hol találod meg Refaranét.

Ravohimena ez alkalommal ezer emberrel kelt útra.

Először ökörpásztorokkal találkoztak.

– Hej, ökörpásztorok! Nem láttátok a fehér vaddisznó nyomát?

Azok így feleltek:

– Itt a fehér vaddisznó nyoma.

– Miről ismeritek fel? – kérdezte Ravohimena.

– Mentében hasa a földet éri, és nyomot húz végig a csapásán.

Ravohimena embereivel együtt folytatta az útját, és követte a nyomokat. De leszállt az éjszaka. Megöltek hát egy közönséges vaddisznót, hogy legyen mit enniük, és az éjszakát az erdőben töltötték.

Napkeltekor továbbmentek, és újra felfedezték a nyomokat. És már fel is tűnt a vaddisznó, hatalmas példány: ott ügetett ezer közönséges vaddisznó között, s azok védelmezőn vették körül.

Ravohimena üldözőbe vette, de a vaddisznók ide-oda cikáztak, hogy megvédjék a királyukat, és eljött megint az este, anélkül, hogy elejthette volna a fehér vaddisznót.

Másnap a király és a kíséretében levő emberek még mindig szemmel tartották a vaddisznókat.

Otthon, a faluban Ravohimena anyja nézegette a banánfákat: a levelek rezegtek, és kezdtek hervadni.

– Nagy veszélyben van a fiú, az én szülöttem – gondolta az anya.

A fehér vaddisznó pedig még mindig ott rohant az őt védelmező többi vaddisznó között. Végül Ravohimena felmászott egy fára, elhajította a lándzsáját, és eltalálta a fehér vaddisznót.

A többi nyomban elmenekült.

Ravohimena kísérete még az erdőn át vonszolta a fehér vaddisznót, amikor mögöttük mennydörgésnél is nagyobb robajlás hallatszott. És akkor látták, hogy valamennyi vaddisznó követi királya tetemét.

Erre Ravohimena és emberei veszni hagyták a fehér vaddisznót. És a király üres kézzel jelent meg a Hosszúhajú Kisembernél.

– Ó! Ó! – mondta a Hosszúhajú Kisember, és nagyot nevetett. – Hát inadba szállt a bátorság ezer vaddisznó láttán? Gyere csak ide, és keresgélj össze a tetveimet.

Ravohimena keresgélni kezdte a tetveket a Kisember hosszú hajában, de nem volt abban tetű, csak rizsszemek.

– Apám – mondta –, tetvet nem látok, csak rizsszemeket. Hát mit kezdjek vele?

– Folytasd csak! – nógatta a Hosszúhajú Kisember.

És amikor már egy kosár megtelt rizzsel, a Kisember így szólt:

– Vidd magaddal ezt a kosár rizst, és keresd meg Ampelamananohi kicsinyét.

– Apám! – kiáltott fel Ravohimena. – Hiszen az egy gonosz szörnyeteg! Megöl, ha el akarom venni a kicsinyét!

De a Hosszúhajú Kisember már eltűnt.

Ravohimena embereivel együtt elment az erdőbe. Amikor odaért a szörnyeteg háza elé, kiborította a földre a kosár rizst. Aztán embereivel együtt a fák mögé rejtőzött.

Estefelé Ampelamananohi hazatért kicsinyével együtt. Nagy orrával tüstént jobbra-balra kezdett szimatolni. Aztán szemenként összegyűjtötte a rizst és eszegetett. Ravohimena pedig feléje hajította a lándzsáját, és felnyársalta. A kicsinyét pedig, melynek már jókora karmai voltak, magával vitte.

A király haza indult a falujába Ampelamananohi gyermekével, és ahogy az öt kisfiú látta őket elvonulni, engedélyt kért a királytól, hogy a kicsi velük maradhasson.

Aztán a király hozzálátott, hogy nagy ünnepséget rendezzen fiainak fogadására. Sok-sok kövér ökröt vágtak le.

Elérkezett az ünnepnap. És íme, Ampelamananohi kicsinye így kezdett énekelni:

*Három lány beszélgetett,
egymásnak felelgetett,
szólt köztük a legnagyobb:
ha Ravohimena felesége lennék,
egyetlen szálból száz ruhát szőnék.*

*A középső így szólott:
ha Ravohimena felesége lennék,
egy szál sásból ezer fonatot készítenék.*

*A legkisebb ekként szólott:
ha Ravohimena felesége lennék,
öt piciny magocskát lenyelnék,
és öt erős fiút szülnék.*

*Ravohimena a három testvért
aj-haja-haja, magával vitte,
Ravohimena mind a hármat
aj-haja-haja, feleségül vette.*

*Adott a legnagyobbnak
egy szál fonalat,
száz ruhát szőni egy szál fonalat.
De nem volt elég egy szála,
nem elég száz ruhára.*

*Adott a középsőnek,
egy szál sást adott,
hogy készítsen ezer fonatot.
De egy szál sás kevés volt neki
ezer fonatot készíteni.*

*Adott a legkisebbnek,
adott öt magocskát,
mire a legkisebbik
szült öt szép fiúcskát.*

És egész álló nap ezt ismételte Ampelamananohi kicsinye

*Lenyelt a legkisebbik öt magocskát,
szült is neki öt szép fiúcskát.*

Végtére a király megkérdezte tőle:

– Hol van a három testvér közül a legkisebb, hol van Refarane?

Ampelamananohi kicsinye pedig elindult az erdőbe, nyomában az egész néppel.

És szüntelenül csak ezt hajtogatta:

*Lenyelt a legkisebb öt magocskát,
szült is neki öt szép fiúcskát.*

És most már az egész nép tudta az igazat.

Végül megállt egy nagy fa tövében. Ravohimena egy majmot pillantott meg.

A majom ágról ágra ugrándozott.

– Ez csak egy játszadozó kölyökmajom – mondta a király.

De Ampelamananohi kicsinye megismételte:

*Lenyelt a legkisebb öt magocskát,
szült is neki öt szép fiúcskát.*

Erre Ravohimena felkiáltott:

– Ha te vagy Refarane majom képében, szállj le a fáról!
– Én vagyok Refarane – felelte a majom. – Ne ereszkedjék le ez a fa, ha nem én vagyok Refarane, de ereszkedjék le, ha igazán az vagyok.

A fa pedig nyomban leereszkedett.

Refarane lejött, de most már szépséges hercegnő volt.

Ravohimena felismerte, és nagy volt az öröme. A két nővér lehorgasztotta a fejét. De lám, az egyik máris átváltozott majommá, a másik meg rút sáskává.

Refarane pedig Ravohimena egyetlen felesége maradt, és sokáig éltek öt fiukkal egyetemben.

ITOÉRAMBOLAFOCI, A FÉRJET VÁRÓ IFJÚ LÁNY

Egy sziget belsejében uralkodott egy híres Andriambahoaka.

Volt neki egy lánya, akit nagyon szeretett. Itoérambolafocinak nevezte. Amit szeme-szája csak kívánt, mindent megadott neki.

Amikor lánya felnőtt már, ő pedig úgy érezte, hogy közeleg a halála, rábízta a lányt a három feleségére. Így szólt:

– Jöjjetek közelébb mind a hárman. Íme, rátok hagyom Itoérambolafocit. Ha éhes, adjatok neki enni. Ha szomjas, adjatok neki inni. Lássátok el tanácsokkal, ha saját bölcsessége kevésnek bizonyul. Dorgáljátok meg, ha komisz, de ne juttassátok rabszolgasorba. Ne engedjétek, hogy elárvuljon, hanem úgy bánjatok vele, mint saját gyermeketekkel. De ha ti szeretitek, ő pedig nem szeret viszont benneteket, ha olyan, mint a krokodil, melyet madár költött ki, s az, amint kidugja fejét, belemar gondozójába, ha úgy viselkedik, mint a sárban megrekedt bika, mely ágaskodva, szarvával döfköd az ember felé, ha így viselkednék, ne szeressétek, feléje se nézzetek. Járvon úgy, mint a pacsirta kicsinye az útszélien: az emberek nem hagyják el, de anyja elfordul tőle. Ezt hagyom meg nektek, ó, asszonyok!

Itoérambolafoci együtt élt hát a három asszonnyal, akik jól bántak vele. De igen unatkozott, mert az egyik asszony minden idejét azzal töltötte, hogy vakargatta borzas haját, a másik reggeltől estig csak rizst zúzott, a harmadik pedig csak ide-oda lödörgött, bárgyún nevetgélve.

A lány el-elküldte hát két kis rabszolgáját, Ikotót meg Ikalát, messze, a rizsföldek mentén húzódó töltésre, hogy már ott szemmel tarthassák a férjjelöltet, aki érte jön. De a rabszolgák egyre csak azzal tértek vissza, hogy nem járt arra senki sem.

Végül egy napon Itoérambolafoci így szólt hozzájuk:

*Eredj Ikala, délnek eredj!
Eredj Ikoto, jól nyisd ki szemed!
Mert a töltésen férfi jődögél.*

Elindultak hát, és amikor megpillantották az idegent, dalolva tértek vissza:

*Haj-haj! Itoérambolafoci!
Két férfit láttunk jődögélni:
északról jön az egyik erre,
délről a másik, de még messze.*

Itoérambolafoci éppen fésültette magát, és haja bőven be volt kenve ökörzsírral.

– Iparkodj, és fond be a hajam – sürgette a rabszolgáját.

*Hozzád szólok, Ikala!
Neked beszélek, Ikoto!
Ha engem, Itoérambolafocit keresnek,
ha engem, Itoérambolafocit kéretnek,
friss vizet nekik adjatok,
lopótökbben kínáljatok,
teli tülökkel nyújtsatok.*

Észak nemes Andriambahoakájának fia érkezett meg elsőnek, és megállt a falu kőkapuja előtt:

*Téged kérdezlek, Ikala,
téged szólítalak, Ikoto:
Itoérambolafocit hol lelem?
Elő mutassátok nekem,
mert észak nemes urának,
Andriambahoakájának
nemes fia-sarja keresi,
látogatásával illeti.*

A két kis rabszolga így felelt:

*Gyere csak, urunk, mivelünk,
mi őelébe vezetünk!
Itoérambolafoci fekszik,
ékes fekhelyén nyugoszik.*

Itoérambolafoci ekkor fekhelyéről megparancsolta, szolgáljanak fel a vendégnek felséges étkeket, hogy így jobban kipuhatolhassa gondolatait.

*Vedd le a főtt ételekről,
vedd le a fedőt, Ikala!
Készítsél nyers étket gyorsan,
kínáld a vendéget, Ikoto!*

Odamegy hát Ikala a látogatóhoz, és főtt ételekkel kínálja, Ikoto pedig nyers étkekkel.

Sokat evett a királyfi.

*Hozzád szólok, Ikala,
halljad meg te is, Ikoto:
jót ettem, jó sokat,
lányt pedig nem láttam még olyat,
mint Ikala, olyan csinosat!*

Itoérambolafoci erre így szólalt meg:

*Aj-haj, Ikala!
Ajja-hajaj! Ikoto!
Vezessétek el vendégem,
mert ennek nem az én személyem,
hanem csak kincseim kellenek.*

Kisvártatva a délvidék Andriambahoakájának fia jelent meg a falu kapujánál.

– Jöjj be! Jöjj be! – hívogatta a két rabszolga.

Az pedig így szólott:

*Bolond lány ez az Ikala,
még bolondabb tán Ikoto!
Kit látni akarok, nem Ikala,
akiért jöttem, nem Ikoto!*

– Jöjj be, Urunk – válaszolta a két kis rabszolga. – Fekhelyén nyugszik Itoérambolafoci, mindjárt szólunk neki.

Azzal a két rabszolga bement Itoérambolafocihoz.

– Sarkon fordul Andriambahoaka, ha nem kelsz fel fekhelyedről fogadására.

Itoérambolafoci felkelt, és elébe ment a vendégnek, kézen fogta, úgy hívta be. Aztán leültette a tűzhely északi oldalához. Amikor mindnyájan együtt voltak már, a rabszolgák így szólaltak meg:

*Mért ne hordjunk fel főtt ételeket?
Mért ne tálaljunk nyers étkeket?
Hiszen a Nép Ura megérkezett!*

De a királyfi így válaszolt:

*Ne sürgölődj már, Ikala,
ne serénykedj már, Ikoto!
Főtt ételt nekem ne adjatok,
nyers étket se kínáljatok,
én másért jöttem, mást akarok!*

Ezzel a lány felé fordult, és így beszélt hozzá:

– Ne csodálkozz, Itoérambolafoci, hisz azért vagyok itt, mert szeretlek. Ha hajlandó vagy feleségül jönni hozzám, akkor maradok. Ha kosarat adsz, visszatérek országomba. De előbb kérdezd meg, mi a néped véleménye.

A nép pedig boldogan adta beleegyezését.

RAFARA, A VÍZ LÁNYA

A Víz Leánya – így mesélik a Vének – kagylóhéjjal fedett, korall fallal védett palotában lakott a Zöld Víz mélyén. Szépséges volt Rafara, arca finom és halovány, mint a rózsaszirm, tűzszínű haja nagyszerűen illett tengerzöld szeméhez.

Történt egyszer, hogy kis rabszolgájával kiszökött, s a Víz partján, a rózsaszín homokban játszadoztak. Ahogy ott játszottak, játszadoztak, megpillantotta őket egy Andriambahoaka, és el akarta rabolni a Zöld Víz Lányát. De nem tudta elfogni, mert Rafara belevetette magát a folyóba, rabszolgája pedig utána sietett. Bizony szomorú volt a király, amikor látta, hogyan tűnik el a két szép lány. Aztán felment a dombon álló palotájába.

Másnap elment Rainikotombéhoz, a mpanandróhoz^[28] és megkérte, hogy jósoljon neki.

– Atyám – szólt –, köszöntsön rád a szerencse!

– Arcod elárulja nyugtalanságodat. Mi bajod, gyermekem? – kérdezte az aggastyán.

– Amott, a Víz partján, szépséges szép leányokat láttam, és boldog volnék, ha valamelyiket feleségül vehetném. De eltűntek, és a víz összezárult felettük.

Rainikotombé hosszan nézegette a jósláshoz készített magocskákat, majd így szólt:

– Bizony, gyermekem, ezek a lányok a Víz mélyén laknak, s ha csak segítséget nem kapsz, nem lesz a tiéd, akit kívánsz.

– Mit tegyek? – kérdezte Andriambahoaka.

– Megtudod, de ennek fejében egy fekete kakas, mely még sosem kukorékolt, meg öt ezüstpénz a fizetség.

– Jól van – felelte Andriambahoaka.

– Vedd hát ezt a talizmánt. Ásd be magad a homokba ott, ahol játszadozni szoktak, és amikor látod, hogy jönnek, hagyd, hogy előbb megszárítkozzanak, aztán ronts rájuk.

Andriambahoaka elment, hogy elrejtőzzék a homokban.

A Zöld Víz Lánya és rabszolgánője hamarosan felbukkant a vízből. Sokáig leste őket, és amikor látta, hogy már nem nedvesek, közelebb lopózott hozzájuk, és hajukat megragadva elfogta őket.

– Feleségül akarlak venni – szolt Andriambahoaka Rafarához.

A lány nem felelt, s ettől a férfinak elszállt a bátorsága, mert arra gondolt, hogy a lány néma. Végül mégis magával vitte, és egybehívta népét.

– Hallgassatok meg engem, emberek! Elhoztam Rafarát, a Zöld Víz Lányát. Ő lesz az én igazi feleségem.

A nép ilyeneket kérdezgetett:

– Ki az apja? Ki az anyja? Honnan jött?

Andriambahoaka minderre semmit sem tudott válaszolni.

Rafara és Ikala, a kis rabszolgalány pedig továbbra sem beszélt, néma volt mindkettő, akár a kő vagy a kiszáradt fa. A nép leballagott a domboldalon, mindenki fejcsóválva távozott.

Mikor már egy ideje férjénél volt Rafara, szépséges kisfiúnak adott életet.

Egy napon, hogy Andriambahoaka a rizsföldeken járt, a gyermek sírdogálni kezdett. Anyja a karjába vette, és dalolva így ringatta:

*Aj, piciny életem,
Ravelonahana!
Aj, drágaságom, mindenem,
Ravelonahana!
Csijja-csicsijja!*

Hangja úgy csengett, mint az ezüstharang.

Meghallotta ezt Andriambahoaka egyik rabszolgája, és amint a király megjött a rizsföldekről, oda settenkedett hozzá, és ezt suttogetta:

– Ó, Uram, míg a rizsföldeken jártál, és míg én melengettem magam a napon, az ökrök karámja mellett, hallottam, hogy a feleséged énekelt. Beszél, ha nem vagy itthon, hangja pedig olyan, mint az ezüstharangé!

– Igazat mondasz? Valóban énekelt?

– Úgy volt! – erősködött. – Igazat mondok! Énekelt!

Palotájába érkezve Andriambahoaka elrejtőzött egy gyékényfüggöny mögé, Rafara és Ikala közvetlen közelében. A gyermek nyöszörgött, anyja pedig ringatta, s dalolt néha.

Ahogy ezt Andriambahoaka meghallotta, villámgyorsan kibújt a gyékény mögül, és így kiáltott fel:

– Ó, Rafara, szerelmem, hisz te tudsz beszélni, ha nem látsz engem!

De Rafara azon nyomban elnémult. A király becézgette, mindent megtett, hogy újra szóra bírja, de Rafara makacsul hallgatott, és akárhogy fenyegette is, néma maradt. Erre aztán éktelen haragjában ütni-verní kezdte, de Rafara nem szólalt meg, hanem szeméből kövér könnycseppek csordogáltak. Közben azonban borzalmas zúgás támadt, és Andriambahoaka rémülten látta, hogy Rafara könnyeiből vad hegyi patak támadt, s zúgott, morajlott, mialatt tovafolyt, hogy elérje a Zöld Vizet. Rafara és Ikala pedig alámerült benne, s magára hagyta a palotában az apát és a gyermekét.

A király karjába vette a fiát, és követni akarta a feleségét. Közben egyre szölongatta:

*Rafara, Víz gyermeke!
Rafara, Víz gyermeke!
Rafara, vissza gyere!
Aj, haj, teneked szánom,
mi a legdrágább a világon:
öcsémet, bátyámat,
apámat, anyámat...*

Rafara így válaszolt:

*Haj-haja, Andriambahoaka!
Haj-haja, Andriambahoaka!
Ne add nekem ajándékba
se öcsédet, se bátyádat,
se apádat, se anyádat.*

A király abba az irányba rohant, amerről a hang jött, és így kiáltozott:

*Rafara, Rafara,
Víz gyermeke,
neked adom öcsémet, bátyámat,
apámat, anyámat,
száz rabszolgámat,
ezer marhámat!*

Rafara így felelt:

*Haj-haja, Andriambahoaka!
Haj-haja, Andriambahoaka!
Ne add nekem ajándékba
se öcsédet, se bátyádat,
se apádat, se anyádat!
Ne adjad száz rabszolgádat,
ne adjad ezer marhádát!*

Ezalatt Rafara és Ikala megérkezett a Zöld Víz mélyére.

Egy nagy kajmán krokodil, mely komor tekintetű szemét a víz színén tartotta, ott örködött a környéken.

*Kajmán, kék kajmán!
Csak nem figyelsz, vagy alszol tán?
Ha a Víz Lánya érkezik,
kapu előttte nem nyílik?*

A kajmán, amelyik az első korall-védőfalat őrizte, nagyon meglepődött, amikor meghallotta ezt a hangot. Megindult a part felé. A Víz Lánya és a kis rabszolga pedig felült a hátára: így haladtak át a hét védőfalon, melyek megnyíltak előttük, hogy nyomban be is záruljanak.

És a pikkelyes hátú krokodilok apraja-nagyja ott volt, és vidáman beszélgettek egymás közt:

- Hát lehetséges? Igazán visszajött a Zöld Víz Lánya?
- Igen – mondta az egyik –, ő az, megismertem.

Ezalatt Andriambahoaka tovább jajveszékelt a parton:

*Rafara, Víz gyermeke,
Rafara, Víz gyermeke,
Rafara, vissza gyere!
Szánd meg, Rafara férjedet,
szánd elhagyott gyermeked!*

Amikor már régóta így sírdogált, két krokodil – mindegyikük több száz éves – kijött a vízből, hogy elvigye az apát meg a fiát. Rafara szülei küldték őket.

Andriambahoaka akkor megszólalt:

- Ha alámerülünk, nem kapunk levegőt és meghalunk.

De a legnagyobb krokodil így felelt:

– Ne féljetek. Semmi bajotok nem eshet.

Így hát Andriambahoaka gyermekével együtt alámerült a vízbe, és még csak nedves sem lett egyikük sem.

Már régóta bandukoltak a krokodilok nyomában, amikor egy kagylóhéjjal fedett korall fallal védett palota tűnt fel előttük. A palotából kijött Rafara, és elébük ment. Beszélt, és a hangja dalolt. Sok-sok rabszolgalány követte, akik mind – akárcsak Rafara – hosszú tűzszínű hajukba öltöztek.

Örült nagyon a Víz Királya meg a felesége. Jó szívvel fogadták Andriambahoakát meg a kisfiút. Így éltek azután hosszú éveken át mindannyian szeretetben, egyetértésben.

Nem akarom hosszúra nyújtani mesémet, pedig ha elmondanám az ő boldogságukat, se vége, se hossza nem volna szavamnak!

IBOTITI, VAGY KI AZ ERŐSEBB

Halljátok hát Ibotiti történetét, és vigyétek hírét tovább.

Így mesélik a Vének.

Ibotiti egyszer útra kelt. Felmászott egy fára, de a szél megrázta a fát, és gyökerestül kitépte. Ibotiti leesett, és eltörte a combját.

Így sóhajtott fel:

– Ó, milyen erős ez a fa, eltörte Ibotiti combját!

De a fa megszólalt:

– Nem én vagyok az erős. Ha az volnék, kicsavarhatna-e a szél?

Ibotiti folytatta:

– Akkor a szél erős. A szél kicsavarta a fát, a fa eltörte Ibotiti combját.

A szél felsüvöltött:

– Nem én vagyok az erős. Erőm onnan van, hogy a hegyek segítenek.

– A hegy az erős – mondta Ibotiti –, mert az segíti a szelet, a szél kicsavarja a fát, a fa eltöri Ibotiti combját.

De a hegy megszólalt:

– Nem vagyok én erős! Ha erős volnék, ugyan átvájhatna-e a patkány?

– Akkor a patkány az erős – elmélkedett Ibotiti –, mert a patkány átvájja a hegyet, a hegy a szelet segíti, a szél kicsavarja a fát, a fa eltöri Ibotiti combját.

– Nem én vagyok az erős – vetette ellen a patkány –, mert ha erős volnék, felfalhatna-e a macska?

– A macska az erős – okoskodott Ibotiti. – A macska felfalja a patkányt, a patkány átvájja a hegyet, a hegy segíti a szelet, a szél kicsavarja a fát, a fa eltöri Ibotiti combját.

– Nem én vagyok az erős – tiltakozott a macska –, mert ha erős volnék, fogva tarthatna-e a kötél?

– Akkor hát a kötél az erős – felelte Ibotiti. – A kötél fogva tartja a macskát, a macska felfalja a patkányt, a patkány átvájja a hegyet, a hegy segíti a szelet, a szél kicsavarja a fát, a fa eltöri Ibotiti combját.

– Nem én vagyok az erős – vetette ellene a kötél –, mert ha erős volnék, ugyan elvágna-e a kés?

– A kés hát az erős – mondta Ibotiti –, mert a kés elvágja a kötelet, a kötélfogva tartja a macskát, a macska felfalja a patkányt, a patkány átvágja a hegyet, a hegy segíti a szelet, a szél kicsavarja a fát, a fa eltöri Ibotiti combját.

– Nem én vagyok az erős – tiltakozott a kés. – Ha erős volnék, kicsorbíthatna-e a tűz?

– Akkor a tűz az erős – folytatta Ibotiti. – A tűz kicsorbítja a kést, a kés elvágja a kötelet, a kötélfogva tartja a macskát, a macska felfalja a patkányt, a patkány átvágja a hegyet, a hegy segíti a szelet, a szél kicsavarja a fát, a fa eltöri Ibotiti combját.

– Nem én vagyok az erős – emelt szót a tűz. – Ha erős volnék, elfojtana-e a víz?

– Hát akkor a víz az erős – felelte Ibotiti. – A víz elfojtja a tüzet, a tűz kicsorbítja a kést, a kés elvágja a kötelet, a kötélfogva tartja a macskát, a macska felfalja a patkányt, a patkány átvágja a hegyet, a hegy segíti a szelet, a szél kicsavarja a fát, a fa eltöri Ibotiti combját.

– Nem én vagyok az erős – vetette ellen a víz. – Ha erős volnék, járhatna-e csónak a hátamon?

– Akkor hát a csónak az erős – válaszolta Ibotiti. – A csónak jár a víz hátán, a víz elfojtja a tüzet, a tűz kicsorbítja a kést, a kés elvágja a kötelet, a kötélfogva tartja a macskát, a macska felfalja a patkányt, a patkány átvágja a hegyet, a hegy segíti a szelet, a szél kicsavarja a fát, a fa eltöri Ibotiti combját.

– Az erős nem én vagyok – szólalt meg a csónak. – Ha erős volnék, beszakítana-e a kő?

– A kő az erős – állapította meg Ibotiti. – A kő beszakítja a csónakot, a csónak jár a víz hátán, a víz elfojtja a tüzet, a tűz kicsorbítja a kést, a kés elvágja a kötelet, a kötélfogva tartja a macskát, a macska felfalja a patkányt, a patkány átvágja a hegyet, a hegy segíti a szelet, a szél kicsavarja a fát, a fa eltöri Ibotiti combját.

– Nem én vagyok az erős – tiltakozott a kő. – Ha erős volnék, összetörhetnének-e az emberek?

– Az emberek az erősek – állapította meg Ibotiti –, mert az emberek összetörik a követ, a kő beszakítja a csónakot, a csónak jár a víz hátán, a víz elfojtja a tüzet, a tűz kicsorbítja a kést, a kés elvágja a kötelet, a kötélfogva tartja a macskát, a macska felfalja a

patkányt, a patkány átvájja a hegyet, a hegy segíti a szelet, a szél kicsavarja a fát, a fa eltöri Ibotiti combját.

És az ember nem felelt Ibotitinek.

Akkor aztán belátta Ibotiti, hogy az ember a legerősebb mindenek között.

A vének nem hazudnak.

MESEMAGYARÁZÓ

A mesék, melyeket ebben a kötetben talál meg az olvasó, a régi Afrikát mutatják meg: a tűzbe bámuló sivatagi pásztorok szavában még az ősi Afrika sejlik fel; a karavánok és vándorkereskedők mesével fizetnek az éjszakai szállásért, a szavannák dús bozótjaiban küzdelembe induló harcosokat nemcsak fegyverhordozók, hanem *diallik* is kísérik – Afrika középkorának lantosai. A *busongó* nép hivatásos mesemondói, a *nwaridik*, gyakran nagytekintélyű, nevezetes személyiségek. Madagaszkár rejtelmes földjén a mesét költő-táncosok mondják, akik különleges, szabad életet élnek, soha le nem telepednek, hanem faluról falura vándorolnak, és szívesen látott vendégei minden ünneplő háznak.

Ezen az Európánál háromszor nagyobb, hatalmas területen, a múlt még nagyon közel van a jelenhez. Az afrikaiak mintegy a XV. század óta érintkeznek az európai népekkel, s a XIX. század végére a gyarmatosítók lassanként szinte teljesen elfoglalják. A gyarmatosítóknak nem állt érdekükben, hogy az itt élő „természeti” népeket felvilágosítsák, a magukéhoz hasonló körülmények közé emeljék, s ezért ezen a hatalmas területen a legkülönbözőbb életformák, kultúrák között élnek még ma is az emberek. Ha meséiket olvassuk, bepillantást nyerünk ebbe a különös, sokféle, ezerszínű, idegen világba, melynek lakói azonban érzéseikben, vágyaikban, indulataikban semmiben sem különböznek a világ többi részének embereitől. Ahhoz azonban, hogy a meséket meg is értsük s meg is szeressük, ismernünk kell a mesék létrejöttének körülményeit, az afrikai természeti viszonyokat, a földrész történeti alakulását.

Afrika óriási, 29 millió négyzetkilométer nagyságú felszínét nagyjából síkságok borítják, s csak helyenként találunk magas fennsíkokat, hegyvonulatokat. Különösen Kelet- és Dél-Afrikában sok a magas hegység. Etiópia fennsíkjai átlagosan 4000 méter magasan terülnek el, a kelet-afrikai hegyóriások, a Kiírnia Ndzsáró és a Ruwenzori pedig az 5000–6000 méter magasságot is eléri.

Afrika közepén húzódik az egyenlítő, mely ezt a földrészt két, éghajlatilag egyenlő részre osztja. Az egyenlítőhöz legközelebb eső

vidéken terül el a *trópusi őserdők sávja*. Ezek éghajlata egyenletes forró, párás, csapadékos, a hőmérséklet egész éven át alig ingadozik, úgyhogy az itt élő népek nemigen tehernek különbséget az évszakok között. Az őserdő sávtól északra és délre a *szavannák* övezete húzódik. Az őserdők sűrű, áthatolhatatlan rengetege helyett a szavannákon ritkásabb erdőségekkel, bozótos síkságokkal találkozunk. Itt kevesebbet esik az eső, csak az év bizonyos hónapjaiban van nagyobb csapadék, és a száraz és esős évszakok szinte szabályszerűen váltakoznak. Az erdős-bozótos szavannák bokros, füves, gyér növényzetű tájaknak adják át helyüket, majd délen és északon is, *sivatagos* vidékek következnek, északon a Szahara, délen a Kalahári. Ezek a vidékek az emberi élet szempontjából – az esőzés, a növénytakaró szinte teljes hiánya miatt – alig hasznosíthatók, csak az elszórt oázisokon – a sivatagok kis, termékeny szigetén – élnek emberek. A sivatagos övezet után megint kedvező, mérsékelt éghajlatú sáv következik, ahol termékeny földek váltakoznak szép erdőségekkel. Afrika északi részén, a Földközi-tenger partján éppen a sávban már az ókorban is városok álltak, Dél-Afrikát ugyancsak kedvező éghajlata miatt választották ki maguknak az európai telepesek.

Afrika sem éghajlatában, sem növényövezeteiben, sem pedig lakosságában nem egységes. Az északi részt a Szahara nehezen járható homoksivataga választja el a délebbi részekről. Északon világos bőrű berber-arabok élnek – ezt a részt nevezik Fehér-Afrikának –, míg a Szaharától délre eső területeken sötét bőrű népességet találunk: ez Fekete-Afrika.

A négerség – helyesebben a negrid típus – nem kizárólagos Fekete-Afrikában. Bár a negridek alkotják a legnagyobb számú csoportot, kívülük más embertani típusú népesség is található a Szaharától délre eső vidékeken. Így a Kongó őserdeiben alacsony termetű *pigmeusok* élnek, Dél- és Délnyugat-Afrikában az ugyancsak alacsony termetű, sárgásbőrű *busmanok* és *hottentották*, Etiópiában és környékén az *etiopidek*, ezek a magas termetű, eléggé sötét bőrű emberek. A negridek is több típusból állnak, bőrük színe sem egységes, hanem a barnától a feketéig számos változatot mutat.

Afrika mindkét részében – Fehér- és Fekete-Afrikában is – sokféle, mintegy ötszáz nyelven beszélnek. Fehér-Afrikában naggyobbára arabul és berberül – ezek *hamita* szemita nyelvek –, míg a Szaharától délre lakó népek a *bantu* nyelvcsaládba tartozó különböző nyelveken: *bantu* (ganda, szuahéli, zulu, owambo, herero, duala, stb.), *khoisza* (busman és hottentotta), és *szudáni* (haussza, vadai, eve, fulfulde, stb.) beszélnek. Madagaszkár lakóinak nyelve, a *malgas* az indonéz nyelvcsoportha tartozik, és a maláj nyelv egyik rokona.

Az egyes népek, törzsek életmódja is igen különbözik egymástól. Elsőnek az ún. *gyűjtögető-vadászó* törzseket említjük. Ezek az emberek nem termelnek növényeket és nem tenyésztnek állatokat, hanem egyszerűen elveszik azt, amit a természetben készen találnak, tehát vadon termő növényeket, gyümölcsöket gyűjtenek, halásznak, és állatokat ejtenek el az őserdőkben vagy a szavannákon. Ilyen az életmódja például a Kongóban élő pigmeusoknak, Délnyugat-Afrikában a busmanoknak és a Kelet-Afrikában kóborló tindigáknak. Ezek a csoportok igen szegényesen élnek, szinte minden idejüket a táplálék megszerzése veszi igénybe. Falvaik, állandó településeik nincsenek, kis családcsoporthat alkotnak.

Magasabb szinten állnak az *őserdei növénytermelők*, akik időnként kiirtják az őserdő egy-egy részét, banándugványokat ültetnek el, s a trópusi környezet gazdag termést biztosít számukra. Így élnek pl. a Kongó-vidék északi övezetében letelepedett törzsek.

Az afrikai népek túlnyomó többsége *földműveléssel* vagy *pásztorodással* foglalkozik. Főleg kölesfélét, szemesterményeket termesztnek. Az állatok közül elsősorban a szarvasmarhát, juhot és kecskét tenyésztik. Az állatnak a földművelésben nincsen szerepe Afrikában, az emberek legfontosabb munkaeszköze még ma is a vaskapa. Ezek a népek már letelepülten, nagy falvakban élnek, főleg a szavannás területeken, Szudánban, Kelet-Afrika középső részén, Nyugat-Afrika egyes tájain. A pásztorkodó törzsek Kelet- és Észak-Afrika szavannás-félsivatagos tájain legeltetik nyájait, északon tevéket és kecskéket, keleten a szarvasmarha- és a juhnyáját. E pásztornépek harcos, katonai jellegű társadalomszervezetben élnek, s dalaikban, elbeszéléseikben is ez az életmód tükröződik.

A földműveléssel foglalkozó népek Afrikában sok helyütt magas fejlettségre tettek szert, életmódjuk városias jellegű. Elsősorban Fehér-Afrika tengerparti vidékein találkozunk velük, de ismerünk ilyen népeket Fekete-Afrikában is, ahol államokat alkottak, királlyal, társadalmi osztályokkal, rabszolgákkal, főnemességgel, katonasággal, kézművesekkel, stb. Ilyen állam volt az európai gyarmatosítás előtt a Dél-Rhodéziai Zimbabwe, a Kongó-medencében a kuba-, luba-, lunda-birodalmak, a kelet-afrikai tavak vidékén Ruanda, Urundi, és Uganda, Etiópia és Nyugat-Afrika több államalakulata: az asanti, a bini birodalom, a régi Mali, Ghana és Songhei. Mindez azt mutatja, hogy Fekete-Afrika népei saját erejükből már a régi időkben is képesek voltak magasszintű életet kialakítani, s századokon át jelentős mértékben hozzájárultak az egyetemes emberi művelődés fejlődéséhez.

Az afrikai népek, történetük során, mind ázsiai, mind európai népekkel kapcsolatban álltak. Az arabokkal való kapcsolat igen régi. Az arabok rabszolgaszerző expedícióikkal egyre mélyebben hatoltak be a földrész belsejébe, sokfelé megtelepedtek, és az afrikai népekkel együtt élve keverék arab-afrikai kultúrákat hoztak létre elsősorban a keleti partvidéken. Az *iszlámot*, az arabok vallását, óriási afrikai tömegek vették át, és nem egy afrikai országban az arab lett a műveltek nyelve és írása.

A XV. század végétől Portugália a partvidék különböző pontjain kereskedő telepeket létesített. Később az Észak- és Dél-Amerikába irányuló rabszolgakereskedelem fokozódásával más hatalmak is megjelentek Afrika partjain. Franciaország Afrika nyugati részét kezdte gyarmatosítani; egyidejűleg feltűntek e földrészen az angolok és hollandok is. Az 1880-as években megindult Afrika szétosztása a gyarmatosító hatalmak között, és a versengésbe Németország és Belgium is beleszólt. A századforduló idején Afrika – Etiópia kivételével – mindenütt európaiak birtokába került, és meggyorsult a leigázott népek kizsákmányolása, a természeti kincsek elrablása.

Mintegy fél évszázad leforgása alatt azonban megváltozott a helyzet. Afrika népei egyre erősödő harcot kezdtek és folytatnak ma is a gyarmatosítók ellen. Ennek a küzdelemnek eredményeként Afrika legnagyobb része napjainkban már felszabadult az idegen uralom alól.

Afrika népei most megteremtik azt, amiről régebben csak álmodtak, valóra váltják azokat a vágyakat, amelyeket hajdan csak a mesékben fejeztek ki. Nézzük meg közelebbről, miről is szólnak ezek a mesék.

Az afrikai ember, mint sok más földrésznek a természet közelségében élő fia is, fokozottan érdeklődik a világ jelenségei, a természeti tünemények, az emberek és állatok tulajdonságai iránt. Sok meséjében ezekre a kérdésekre ad választ. Ezeket *eredetmagyarázó* meséknek, mondáknak nevezzük.

A lét és nemlét, a „túlvilág”, a föld, az égitestek keletkezésének, az emberek eredetének, a nemek kialakulásának kérdéseit is kutatja az afrikai ember. Hogyan keletkezett a világosság? – kérdezik a busongók. Hogyan tanulta meg az ember a tűzgerjesztést? – hangzik a kérdés a Kongó partján. Hogyan jött rá az ember, hogy igyék a patakok vizéből? Miért az asszonyok feladata a vízhordás, miért nem a férfiaké? – kérdezik a bakongók. De választ keresnek Afrika lakói arra is, hogyan keletkezett a Tanganyika-tó, miért látszik minden ember hátán egy mélyedés a két lapockacsont között, miért hallgatnak el a békák, ha valaki megközelíti lakhelyüket, és miért van „száz” lába a százlábúnak? A sokszor szellemes és mulatságos válasz többnyire nem felel meg a valóságnak, de a mesék mégis sokat megmutatnak a valóságból: a környezetet, amelyben lejátsszódnak, és magukat a szereplő állatokat, s az állatok egymásközti, természetes viszonyát is legtöbbször helyesen ábrázolják.

„A teknős megbújt az elefánt lábnyomában és megmenekült” – olvassuk *A fogoly és a teknősbéka* meséjében. S már mágiánk előtt látjuk a hatalmas elefántot, amelynek még a lába nyoma is ilyen nagy! – Mitől van a zsiráfnak olyan hosszú nyaka? – kérdezi a kongói vadász. És a válaszból, amit ebben a derűs mesében hallunk, megtudjuk azt is, hogy a kongóiak kedvenc itala a pálmabor, és hogy azt a pálmafából csapolják. Megismerkedünk a mesében a mókussal, a vízilóval és az elefánttal – micsoda érdekes együttes ez a társaság! – és találkozunk az afrikai mesék örökké vidám, furfangos hősével: a kis antiloppal. A nyállal együtt ő a gyengék, az elnyomottak, a „kisemberek” jelképe az afrikai mesékben. „A kis antilop legyőzhetetlen hős a feketék meséiben – írja Torday Emil, a

híres Afrika-kutató. – Mennyire szereti a fekete mesemondó a kis antilopot! Ha szorongatott helyzetbe sodródik, s már-már elkerülhetetlennek tetszik végzete – mindez csak azért történik, hogy annál több okosságról tegyen tanúságot, amikor végül is mindannyiszor kivágja magát. Nincsen egyetlen afrikai mese, amelyben a kis antilop marad alul. Hogyan is lehetne ez másként, hiszen a kis antilop magának a fekete embernek a jelképe, a szegény üldözött feketének, aki századok óta szegezi szembe elpusztíthatatlan életrevalóságát, tréfára hajló kedélyét, szívós kitartását és furfangos elméjét oly hatalmas ellenségekkel, mint a tulajdon fajbeli zsarnokai és a fekete, fehér és sárga rabszolgakereskedők, újabban pedig az országba betolakodó idegenek.”

Az eredetmagyarázó meséket gyakran nem lehet elválasztani az *állatmeséktől*, mert az afrikai eredetmagyarázó mesék szereplői is túlnyomórészt állatok. Már a mesék címe sok mindent elárul a természet közelségében élő emberek érdeklődéséről, de a világról is, amely őket körülveszi, az állatokról, amelyek ezekben a mesékben még ősi közösségben, bensőséges viszonyban élnek együtt az emberekkel. Megtudjuk ezekből a mesékből, hogy a leopárd sárgafoltos és hogy a majom a fán, az antilop pedig a bozótokban él, hogy a kígyó sziszeg. Ullabella madarak repdesnek, varacskos humbuják veszekednek, mongúzok és mandrillok gonoszkodnak ezekben a mesékben, amelyekben rendre megtaláljuk Afrika többi állatját, az oroszlánt, leopárdot, hiénát és krokodilt is.

Az afrikai mesékben furfangos hős a sakál is, az ármányos róka afrikai megfelelője, amely a kis antiloppal és a nyúllal versengve jár túl a nagy ragadozók eszén. S mint a mi meséinkben a legkisebb fiú, itt a kis állat arat győzelmet a mindenkitől, embertől-állattól egyaránt rettegett oroszlánon. A kis antilop és a nyúl a sokszor segítségre kész találékonyságot, a kártékony gonoszság üldözőit jelképezi.

De sok más mese is a gyengék, az üldözöttek győzelmét példázza az erőszakon. Mintha ezekből a mesékből merítettek volna vigaszt és biztatást a fekete emberek, hogy nemcsak a mesében, de az ő életükben is jóra fordul minden, győz az igazság. Az *elefánt* és a *béka* meséjében a béka jár túl az elefánt eszén, az oroszlánt pedig

nemcsak a furfangos antilop, hanem a teknősbéka, sőt még a kecskések is becsapja, az antilop pedig még a vízilón és az elefánton is kifog.

Mennyi furfangra, mennyi leleményre van szüksége a gyengének, a védtelennek, hogy az őserdők, kegyetlen világában megmentse életét és megvédje kicsinyeit! Ámde ez nem mindig sikerül. Az afrikai meséket ezért a környező világ gazdagságán, az állatvilág sokaságán és tarkaságán, változatosságán kívül az élet kíméletlenségének, kegyetlenségének tükrözése is jellemzi. Az erősebb túléli a gyengét. A *szél ítélete* című etiópiai mesében a gyapotföldjén dolgozó paraszt megmenti a vadászok elől menekülő kígyót, mert „igaz, hogy gonosz híre van, de az is igaz, hogy akit üldöznek, azon segíteni kell”. A veszély múltával a hálátlan kígyó fel akarja falni a parasztot. A mese végén a fügefá, a folyó és a fű elmarasztaló ítélete után a szél menti meg a paraszt életét, de kimondja a vad természet, a civilizálatlan élet igazságát: „Minden, ami él, a maga törvényei szerint él... A kígyó fölfal mindent, ami útjába akad, mert ilyen a törvénye. Nem lehet őt bűnösnek mondani, amiért éhes.”

Az afrikai mesék akár az afrikai emberek – közelebb állnak a természethez, megmutatják a létfenntartásért folyó örökös küzdelmet. A mesék „hálátlan állata” jobban tükrözi a valóságos életet az eurázsiai mesekincsben oly gyakran szereplő, élete megmentéséért „hálás állatnál” a hálás hálnál, kígyónál, hangyánál, oroszlánnál. A „hálás állat” a mesék csodálatos eleme; az afrikai mesevilágban főleg a magasabb műveltségi fokon álló népek meséiben találkozunk vele.

De ez már újabb mesecsoporthoz visz el bennünket: a csodás elemeket tartalmazó meséhez, amelyeket *tündérmeséknek* is nevezhetünk. Ilyen az *Állatok és emberek* című mese is, amelyben az életéért hálás majom, kígyó és oroszlán segít később a bajba jutott vadászon, de az ugyancsak megmentett ember – akitől mind a három hálás állat óva-óvja a jótettért rosszal fizet. Ezt a mesét a kelet-afrikai szuahéli törzs meséli. A *drágaköves kígyó* című mese, amelynek szerencsés hőse, a szegény halász, az őt elnyelő óriáskígyó fejében drágakövet talál, Kamerunból származik, Az *okos Mohammed története* c. mese cselekménye Szudánban játszódik. A

kisfiú pedig, aki „alighogy” megszületett, mindjárt tudott járni, beszélni, foga nőtt, haja nőtt, egyszóval erőre is, észre is olyan volt, mint egy erős, eszes férfi”, Nyugat-Afrikában látta meg a napvilágot. (*A legkisebb a legokosabb*). Kötetünkben Nyugat- és Észak-Afrika, Etiópia és Madagaszkár meséi között találjuk a legtöbb tündérmesét, természetfölötti csodás elemekben, szereplőkben bővelkedő elbeszéléseket.

A tündérmeséknek számos olyan elemük van, amelyek világszerte elterjedtek, csak a szereplők mások. A *csodálatos ökörszarv* című hottentotta mese pl. az euráziai mesekincs „terüj asztalkám” meséjének rokona. A kosár, amelyben az öt fiúcskát, Ravohimena király fiait a folyó kényére-kedvére bízta a két gonosz nővér, a bibliai Mózes kosarára emlékeztet, de ez a meselem előfordul már egy időszámításunk előtt mintegy 2000 évvel íródott klasszikus egyiptomi mesében is. Az *oroszlán-menyasszonyok* kis öccsükkel együtt kosárban emelkednek fel a levegőbe a varázsserejű *musve* hatására, és szárnyra kelve repülnek át a megáradt folyón – akár a keleti mesék hősei a varázsszőnyegen.

Az afrikai mesék között vannak olyanok, amelyek az arab megszállás és a gyarmatosítók által elpusztult és feledésbe ment afrikai lovagi középkor emlékeit őrzik. Ezeket a meséket történeteknek vagy mondáknak is nevezhetjük, de az is lehet, hogy egy hatalmas afrikai népi eposz forrásai vagy töredékei, A *hős Gossi*, a rettenthetetlen bátorságú harcos, aki csak háromszor ijedt meg életében, a magyar népmesék Nemfélsz Jankó-jára hasonlít, aki tűzön-vízen keresztül bátran küzd, de a nyakába zúdított hideg víztől halálra rémül. Az *okos Hatumata Djaora* kezére pályázó és póruljárt kérőkkel is gyakran találkozunk más népek meséiben és mondáiban. Ami ezekben az afrikai mesékben a világ mesekincsétől eltérő – az afrikai környezet, természet, falvak, és emberek természetim ábrázolása.

Más hangot üt meg az etiópai *„Elég!”* című mese: a furfangos paraszt a király eszén is túljár, és hercegi rangot nyer „végtelen meséjével”. Ennek párja a kínaiak végtelen meséje, amelynek hőse, Lu Liang, magasrangú hivatalos kap a nagy francia király udvarában. Ezeket a történeteket *tréfás történeteknek*, trufáknak is nevezhetjük. Ugyancsak tréfás az etiópai *Eigal, a rettentő harcos*-ról szóló

történet is. A gyáva és lusta férj addig készülődik a harcba, amíg társai nélküle győzik le az ellenséget. Ezt a csúfolkodó hangot halljuk *A falu hősről* szóló etiópiai mesében és *Az ostoba favágó* című történetben is, amelynek hősei mintha a schildai polgároknak, vagy a magyar rátótiaknak, az ostobaság mintaképeinek rokonai lennének. *Ikotofed és Imahaka, a két kópé* és Voharia a *Kecske-kút* furfangos szereplője Naszreddin Hodzsa rokona, de a grúz mesék kópé-hősei: Datua és Petrikela és a japán kópé Kicsigo és hasonlóan rájuk, ugyanúgy, mint a román Pakála és Tindála, vagy a magyar Csalóka Péter.

A *Tűz a hegyormon* szegény földművesének ügyét az öreg bölcs eligazítja, és megszégyeníti a gazdag kalmárt, bebizonyítva, hogy amint a pompás ételek illatával sem lehet jóllakni, azonképp egy messze-messze égő tűztől sem lehet felmelegedni. Ez már *tanítómese* a javából. Mint ahogyan annak vehetjük *Az átváltozás* című történetet is, amely szintén példázattal bizonyít be erkölcsi tanulságot. A zarándokútra induló kereskedő két korsó aranyat hagy barátjánál, a muzulmán szabónál megőrzésre, azonban az nem adja vissza neki. A kereskedő erre a szabó fiáról azt állítja, hogy majommá változott. A bíró a kereskedőnek ad igazat, mondván, hogy ha az arany átváltozhatott zsírrá, a fiú is átváltozhatott majommá. Ezzel a történettel is találkozunk a világ mesekincsében: pl *A két szomszéd története*-ben a kínai Csam-ba és Ce-ring teljesen azonos helyzetbe kerülnek, csak a környezet, és egy kissé a tanuláshoz vezető út különbözik emettől. A Zanzibárból származó *Három mondás* zsugori embere is azonos *A jó tanács* ujjur történet és számos más mese módos kereskedőjével: mind a szegény teherhordó hiszékenységevel akarnak visszaélni. Erkölcsi tanulságot tartalmaz *A törzsfőnök ítélete* című kongói elbeszélés és az *Allah és a barbarinok* című szudáni történet is. A nemeslelkű törzsfőnök a fekete ember igazságszeretetét és nagylelkűségét példázza, a szudáni történet pedig a mostoha sorsú fellah esetével bizonyítja be, hogy a szegény ember hiába fordul Allahhoz, az nem segít rajta.

Tanmesének is beillik a ki az erősebb kérdésre válaszoló etiópiai történet, mert arra int, hogy ne vágyódjunk az elérhetetlen után (*Hogyan talált menyasszonyt az egér?*) és a madagaszkári mese

ugyanerre a kérdésre azt a választ adja, hogy az ember a világon a legerősebb (*Ibotiti, vagy ki az erősebb?*).

Említettük, hogy az afrikai ember a mesékben a gyenge, de furfangos állatban önmagát jelképezi. A *szamár bűne* című etiópiai állatmesében azonban megtörik ez az életvidám hang, hiányzik a jövőbe vetett bizakodás. Ez a keserű hangú mese azt példázza, hogy az ügyefogyott szamár soha nem találhatja meg igazát az erőszakkal szemben, az oroszlán, a leopárd és a hiéna erősebb nála - mint ahogyan a védtelen afrikai sem találhatja meg igazát az erőszak képviselőivel szemben.

Még keserűbb és nem jelképes eredetmagyarázó mese már az *igazságtalan osztzkodás*: a kisemmizett, kifosztott fekete emberek vádját mondja el. „Miért nincs a dinkák feketebőrű népének barmán és lándzsáján kívül egyebe? Bezzeg a vörös képű angoloknak ma is megvan a fegyverük, szép ruhájuk, aranyuk és minden, minden földi javuk”.

A *csillagok szivéről* szóló busman történetben „hogya nagy az éhínség, a busmanok a csillagokhoz fohászkodnak: adnának a szívükből egy darabot, hiszen minden csillag olyan nagy, s bizonyára tele van eleséggel.” Rossz időjárás, sikertelen vadászat után sokszor éheznek Fekete-Afrika vadász népei. A könyörtelen természet és a talán még könyörtelenebb, ellenséges társadalom kettős szorításában élő afrikai ember a csillagokhoz fordul segítségért.

A *Pigmeusok dalában* – amely Radnóti Miklós átköltésében e kötet élén olvasható – Nkü ejti el a vadat, de a vad húsát más eszi meg. Nkü öli meg az elefántot, de agyarát más kapja. Nkü gyűjti egész nap a mézet, de még a viasza is másnak jut talán. A fehéréknek Nkü táncol de más szívja el a dohányt. A tanulságot, a fekete emberek igazságát végül is az afrikai emberek leggyengébbikével, a törpe pigmeussal mondatja el a költő:

„Szegény Nkü!
térj észre végre és szorítsd ökölbe a kezed! ”

Afrika népei azóta elindultak a szabadság felé vezető úton.

A MESÉKBEN SZEREPLŐ NÉPEK, TÖRZSEK, NÉPCSOPORTOK JEGYZÉKE

A tartalomjegyzékben feltüntettük az egyes mesék származási helyét. Szükségesnek tartjuk azonban elmondani azt is, amit egy-egy földrajzi elnevezés önmagában még nem árul el: népek, törzsek, népcsoportok nevét, amelyek a jelzett helyeken laknak, és amelyekről ebben a kötetben meséket közlünk.

A meséket a néprajztudományban kialakult beosztás szerint csoportosítottuk, s ha ez a beosztás pontosan nem is fedti a földrajzi tagolódást, nagyjából megfelelően mutatja Afrika népeinek nagyobb egységeit.

Itt említjük meg, hogy egyes népek és törzsek Afrikában sokat vándoroltak a múltban, de még a jelenben is változtatják lakóhelyüket. És természetesen nemcsak azok a népek vagy népcsoportok élnek a megadott helyeken, országokban vagy égtájon, amelyekről kötetünkben mesét közlünk. Éppen ezért ez a jegyzék nem törekszik, és nem is törekedhetik teljességre: nem közli és nincs is hivatva közölni az összes afrikai népek, törzsek és népcsoportok nevét.

asanti – Ghana, Nyugat-Afrika

bakongo – Kongó, Közép-Afrika

bantu – számos nép és néptörzs tartozik a bantuk családjába: főleg Közép- és Dél- Afrikában.

basonge – Kongó, Közép-Afrika

baszari – Togo, Nyugat-Afrika

baszuto – Baszutoföld, Dél-Afrika

baule – Elefántcsontpart, Nyugat-Afrika

beduin – Észak-Afrika

berber-arab – Észak-Afrika

bini – Nigéria, Nyugat-Afrika

bulom – Guinea, Nyugat-Afrika

busman – Dél-Afrika

busongo – Kongó, Közép-Afrika

fon – Dahomey, Nyugat-Afrika
dinka – Szudán, Észak-Afrika
eve – Dahomey, Nyugat-Afrika
fang – Kamerun, Közép-Afrika
fula (fulbe vagy peul) – Kamerun, Közép-Afrika
haussza – Niger Köztársaság, Nyugat-Afrika
herero – Dél-Afrika
hottentotta – Dél-Afrika
kuba – Kongó, Közép-Afrika
luba – Kongó, Közép-Afrika
lunda – Kongó, Közép-Afrika
malgas (nudgan) – Madagaszkár
malinké – Guinea, Nyugat-Afrika
matumbi – Tanganyika, Kelet-Afrika
messzi – Felső-Volta, Nyugat-Afrika
nandi – Kenya, Kelet-Afrika
nyoro – Uganda, Kelet-Afrika
pigmeus – Kongó, Közép-Afrika
rundi – Urundi, Kelet-Afrika
szuahéli – Tanganyika, Kelet-Afrika
szukuma – Tanganyika, Kelet-Afrika
szuszu – Guinea, Nyugat-Afrika
szoninke – Mali, Nyugat-Afrika
taveta – Kenya, Kelet-Afrika
tete – Becsuánaföld, Délkelet-Afrika
tindiga – Tanganyika, Kelet-Afrika
tonga – Mo[^]ambique, Kelet-Afrika
vahungve – Dél-Rhodézia, Dél-Afrika
zande – Szudán, Közép-Afrika
zezuru – Dél-Rhodézia, Dél-Afrika
zulu – Dél-afrikai Unió, Dél-Afrika
yao – Mosambique, Dél-Afrika

FORRÁSMUNKÁK

1. sz. mese *Enno Littmann*: Arabische Märchen und Schwänke aus Ägypten

2., 3. sz. mese *Yacoub Artin*: Contes Populaires du Soudan Egyptien. Paris. 1909.

4., 5., 6. sz. *H. Stutnme*: Tunesische Märchen und Gedichte. Leipzig, 1893.

7., 8. sz. *Hárun Arrasid gyűrűje* (Marokkói mesék) Budapest, 1960.

9., 10., 11., 12., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 37. sz. *L. Frobemus*: Atlantis. XI. kötet

20., 21., 22., 23., 24., 25. sz. *L. Frobemus*: Atlantis. VI. kötet

13., 40., 60., 64., 87., 88., 89. sz. *T. Held*: Märchen und Sagen der Afrikanischen Neger. Jena, 1904.

26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36. sz. *T. Kohl-Larsen*: Aura Poku. Eisenach-Kassel, 1951.

39., 54., 55., 71., 74., 90. sz. *Karunga, a holtak ura*. Budapest, 1957.

38., 52., 53., 58., 59., 63. sz. *C. Meinhof*: Afrikanische Märchen. Jena, 1917.

41., 42., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51. sz. *Courlander-Leslau*: Agoni na gore. Moszkva, 1960.

56., 62. sz. *T. Kohl-Larsen*: Das Zauberhom. Eisenach-Kassel, 1956.

57., 61. sz. *Büttner*: Lieder und Geschichten der Suaheli. Berlin, 1894.

65., 66., 67., 68., 69., 70., 72., 73. sz. *Torday Emil*: Afrikai emlékek. Budapest.

75., 76. sz. *Njo Dibone*: Märchen aus Kamerun. Strassburg, 1889.

77., 78., 79., 80., 81., 82., 83. sz. *H. Chatelain*: Folk-Tales of Angola. Boston-New York, 1894.

84., 85., 86., 91. sz. *L. Frobenius*: Erythrea, Lander und Zeiten des Heiligen Königsmordes, Berlin- Zürich, 1931.

92. sz. *W. H. I. Bleek-L. C. Lloyd*: Speciments of Bushman Folklore. London, 1911.

93., 94., 95., 96., 97., 98., 99. sz. *Jeanne de Longchamps*: Contes Malgaches, Paris.

A MESÉK FORDÍTÓI, ÁTDOLGOZÓI

Az a., 2., 3., 26., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 57., 61. sz. meséket *BARTÓCZ ILONA*

az 56., 62., 75., 76. sz. meséket *BEKE MARGIT*

a 84., 85., 86., 89., 91., 92.. sz. meséket *BORBÁS MÁRIA*

a 7., 8. sz. meséket *KATONA TAMÁS* és *MOLNÁR IMRE*

a 94., 96., 97., 98. sz. mesék szövegközi verseit *KORMOS*

ISTVÁN

a 77., 78., 79., 80., 81., 82., 83. sz. meséket *LENGYEL BALÁZS*

a 4., 5., 6., 13., 40., 52., 53., 58., 50., 60., 63., 64., 87., 88. sz. meséket *MÉSZÖLY MIKLÓS*

a 77. sz. mese szövegközi verseit *NEMES NAGY ÁGNES*

a 93., 94., 95., 96., 97., 98., 99. sz. meséket *PHILIPP BERTA*

a 41., 42., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51. sz. meséket

RAB ZSUZSA

a 39., 54., 55., 71., 74., 90. sz. meséket *RADNÓTI MIKLÓS*

a 9., 10., 11., 12., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 26., 37., 38. sz. meséket *RÓNAY GYÖRGY*

a 65., 66., 67., 68., 69., 70., 72., 73. sz. meséket *TORDAY EMIL* fordította, illetve dolgozta át.

A Pigmeeusok dala *RADNÓTI MIKLÓS* fordítása.

TARTALOM

Pigmeusok dala

ÉSZAK-AFRIKA

1. Az okos Mohammed története (*Egyiptom*)
2. Igazságtalan osztozkodás (*Szudán*)
3. Allah és a barbarinok (*Szudán*)
4. Az átváltozás (*Tunézia*)
5. A mosófazék (*Tunézia*)
6. A három Mohammed (*Tunézia*)
7. A favágó és Hárún Arrasíd kalifa (*Marokkó*)
8. Történet egy szultánról és annak fiáról (*Marokkó*)

NYUGAT-AFRIKA

9. Aromo nem hagyja a feleségét (*Guinea*)
10. Az állatok háborúja (*Guinea*)
11. Nap, hold, hideg, meleg (*Guinea*)
12. A nyúl és a kötélhúzás (*Guinea*)
13. Ma nekem, holnap neked (*Guinea*)
14. A pók és a madár (*Guinea*)
15. A világgá ment fiú (*Guinea*)
16. A kecskebak és a kos (*Guinea*)
17. A kulementik (*Guinea*)
18. A pók és a kaméleon földje (*Guinea*)
19. A kecskebak és a vadállatok (*Guinea*)
20. Samba Gana (*Mali*)
21. A hős Gossi (*Mali*)
22. Az okos Hatumata Djaora (*Mali*)
23. Buge Korroba (*Mali*)
24. A gyáva Samba (*Mali*)
25. Az énekmondó aranykarikái (*Mali*)
26. Történet a gerlesírásról (*Ghana*)
27. A pók és a fia (*Ghana*)

28. Miért változtatja a kaméleon a színét (*Ghana*)
29. A legkisebb a legokosabb (*Ghana*)
30. Miért lóg a denevér fejjel lefelé a fáról (*Ghana*)
31. Miért eszi meg a leopárd a gazellát? (*Ghana*)
32. Történet a százlábú száz lábáról (*Ghana*)
33. Niamye és a békalány (*Ghana*)
34. A disznó meg az elefánt (*Ghana*)
35. Történet az emberről, aki megértette az állatok szavát (*Ghana*)
36. Hogyan szerezte a rák a páncélját (*Ghana*)
37. A pók, a dinnye meg a szél (*Togo*)
38. Szafudu Kvakú királyfi meséje (*Dahomey*)
39. Miért lakik a majom a fán? (*Dahomey*)
40. Miért tarka a hiéna? (*Nigéria*)

KELET-AFRIKA

41. A falu hőse (*Etiópia*)
42. A szél ítélete (*Etiópia*)
43. „Elég!” (*Etiópia*)
44. A szamár bűne (*Etiópia*)
45. Tűz a hegyormon (*Etiópia*)
46. A furfangos nyúl meg a buta oroszlán (*Etiópia*)
47. Eígal, a rettentő harcos (*Etiópia*)
48. Hogyan talált menyasszonyt az egér (*Etiópia*)
49. A kecske-kút (*Etiópia*)
50. A sakál igazsága (*Etiópia*)
51. Az ostoba favágó (*Etiópia*)
52. Az oroszlán és a kilenc hiéna (*Szomália*)
53. A hiénák varázslója (*Kenya*)
54. A fogoly és a teknősbéka (*Uganda*)
55. Cserebere (*Tanganyika*)
56. A humbúja és a földimalac (*Tanganyika*)
57. Történet a három jó tanácsról (*Tanganyika*)
58. Az oroszlán és a nyúl (*Tanganyika*)
59. A patkány és a szavanna állatai (*Tanganyika*)
60. Három mondás (*Tanganyika*)

- 61. A róka és a menyét (*Tanganyika*)
- 62. Harc az ívóhely körül (*Tanganyika*)
- 63. A nyúl és az ember (*Tanganyika*)
- 64. Állatok és emberek (*Tanganyika*)

KÖZÉP-AFRIKA

- 65. Hogyan tanulta meg az ember a tűzgerjesztést (*Kongó*)
- 66. Mitől van a zsiráfnak olyan hosszú nyaka (*Kongó*)
- 67. A törzsfőnök ítélete (*Kongó*)
- 68. Az óriáskígyó (*Kongó*)
- 69. Hogyan jött rá az ember, hogy a patakvízből igyék? (*Kongó*) ,
- 70. A meglopott tolvaj (*Kongó*)
- 71. Tanganyika-tó (*Kongó*)
- 72. A sakál és a víziló (*Kongó*)
- 73. A világosság eredete (*Kongó*)
- 74. Miért nem eszi meg a krokodilus a tyúkot? (*Kongó*)
- 75. Kang és Munga (*Kamerun*)
- 76. A drágaköves kígyó (*Kamerun*)
- 77. Az ember és a teknőc (*Angola*)
- 78. A róka meg a vakondok (*Angola*)
- 79. A királlyá választott kutya (*Angola*)
- 80. Kingungu Njila és Ngundu Ndala (*Angola*)
- 81. A leopárd, a majom és a nyúl (*Angola*)
- 82. Az elefánt és a béka (*Angola*)
- 83. A leopárd és a többi állat (*Angola*)

DÉL-AFRIKA

- 84. A zsugori törzsfőnök (*Rhodesia*)
- 85. A leány meg a hiéna (*Rhodesia*)
- 86. A csalafinta kérő (*Moçambique*)
- 87. Az oroszlán és a teknősbéka (*Moçambique*)
- 88. A nyúl szerencséje (*Moçambique*)
- 89. A csodálatos ökörszarv (*Délnyugat-Afrika*)
- 90. A hiéna és a hold (*Dél-afrikai Unió*)
- 91. Az oroszlán-menyasszonyok (*Dél-afrikai Unió*)

92. A csillagok szíve (*Délnyugat-Afrika*)

MADAGASZKÁR

93. Ikotofeci és Imahaka, a két kópé

94. Ivorombé, a Lúd Asszony

95. Beandriake, a tengerész, aki megmentette a király leányait.

96. Ravohimena király, vagy a varázslatos magocskák

97. Itoérambolafoci, a férjet váró ifjú lány

98. Rafara, a víz lánya

99. Ibotiti, vagy ki az erősebb

Mesemagyarázó

A mesékben szereplő népek, törzsek, népcsoportok jegyzéke.

Forrásmunkák

A mesék fordítói, átdolgozói

A CSILLAGOK SZÍVE

AFRIKAI NÉPEK MESÉI / NÉPEK MESÉI VII

Amikor a. nap lebukik a Kilima Ndzsáró havas, égbe nyúló csúcsa mögött, pásztortüzek villannak fel Afrika elszórt kis falvaiban, a pusztákon, szavannákon. A tűzbe bámuló sivatagi pásztorok meséiben még az ősi Afrika tűnik elő, sokszor a maga vad nyersségében. Karavánok és vándorkereskedők az éjszakai szállásért mesével fizetnek, s a szavannák dús bozótjaiban küzdelemre induló harcosokat nemcsak a fegyverhordozók, hanem a *diallik* – énekmondók – lantosok is kísérik. A *busongó* nép hivatásos mesemondói a *moaridik*, gyakran nagy tekintélyű, nevezetes személyiségek. Madagaszkár rejtelmes földjén költő-táncosok mondják el meséiket, akik faluról falura vándorolnak, és szívesen látott vendégei minden ünneplő háznak.

Miről szólnak ezek a mesék? A természet megmagyarázhatatlannak tetsző jelenségeiről, a hősök nagy erejéről, az együgyű emberek nevetségességéről, s az állatokról, az ostoba elefántról, vízilóról, a gonosz sakálról, és a kicsi, de mindenkinél furfangosabb, ügyesebb – tehát erősebb – nyúiról és antilopról. A mesék részben ismeretlenek, új világot tárnak az olvasó elé, részben pedig olyanok, amelyeneket a világ más táján is mesélnek.

A gazdag és érdekes mesekötetet Molnár Ágnes színes illusztrációi és afrikai metszetekre emlékeztető rajzai díszítik. A meséket Radnóti Miklós, Bartócz Ilona, Beke Margit, Borbás Mária, Katona Tamás, Lengyel Balázs, Mészöly Miklós, Philipp Berta, Rab Zsuzsa, Rónay György, Torday Emil avatott tolmácsolásában közöljük.

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ

Allah – keleti (mohamedán) vallás istene

barbarinok – a Nílus mentén, Assuantól Wady Halfáig lakó népcsoport neve

fellah – egyiptomi földművelő paraszt; a barbarinok és a fellahok mindig lenézték és gúnyolták egymást

kádi – mohamedán bíró

mohamedán népviselet; vörös gyapjúból készült karima nélküli kalap

toro – a guineai törzsek törzsfőnöke

kauricsiga – lapos, kagyló formájú tengeri csiga

kulementik – mesebeli őserdei alakok, akik éjszaka tűnnek elő és inkább nevetségesek, mint félelmetesek; a guineai törzsek ostobának tartják őket

dialli – a mali törzsek énekmondója

kóladió – Afrika trópusi tájain ismerj izgató hatású növény

Niamye – a baule törzs legfőbb világteremtő istene; elképzelésük szerint ott lakik, ahol az ég és a föld találkozik, és egy létra vezet hozzá

mokuku – kakukkféle madár

koko – kakas

dzsapodja – a falvak közelében csoportosan fészkelő, kis fekete madár

kaszava – a manióka nevű növény megőrölt gyökeréből készült kenyér

ise – törzsfőnök

mambo – király

musonga-szem – varázseszköz

vigyázófa – ágas fa, amelyről a földeket figyelik, hogy a kártevő állatokat elkeressék

musve – varázserejű állatfarok; többnyire ökörfarok

Andrimabahoaka – a nép ura: Kis Királyocska

edrej – lefordíthatatlan, ezen a vidéken gyakran használatos indulatszó

Ilahincambo – a szakavala törzsbelinek nem szabad kiejtenie halott ember nevét, helyette ezen a néven nevezi

Ndrimobé – szörnyeteg

katra – régi, a sakkhoz hasonló játék

lamba – népi viselet, a római tógákhoz hasonlít

mpszikili: jövőmondó

mpanandró: varázsló